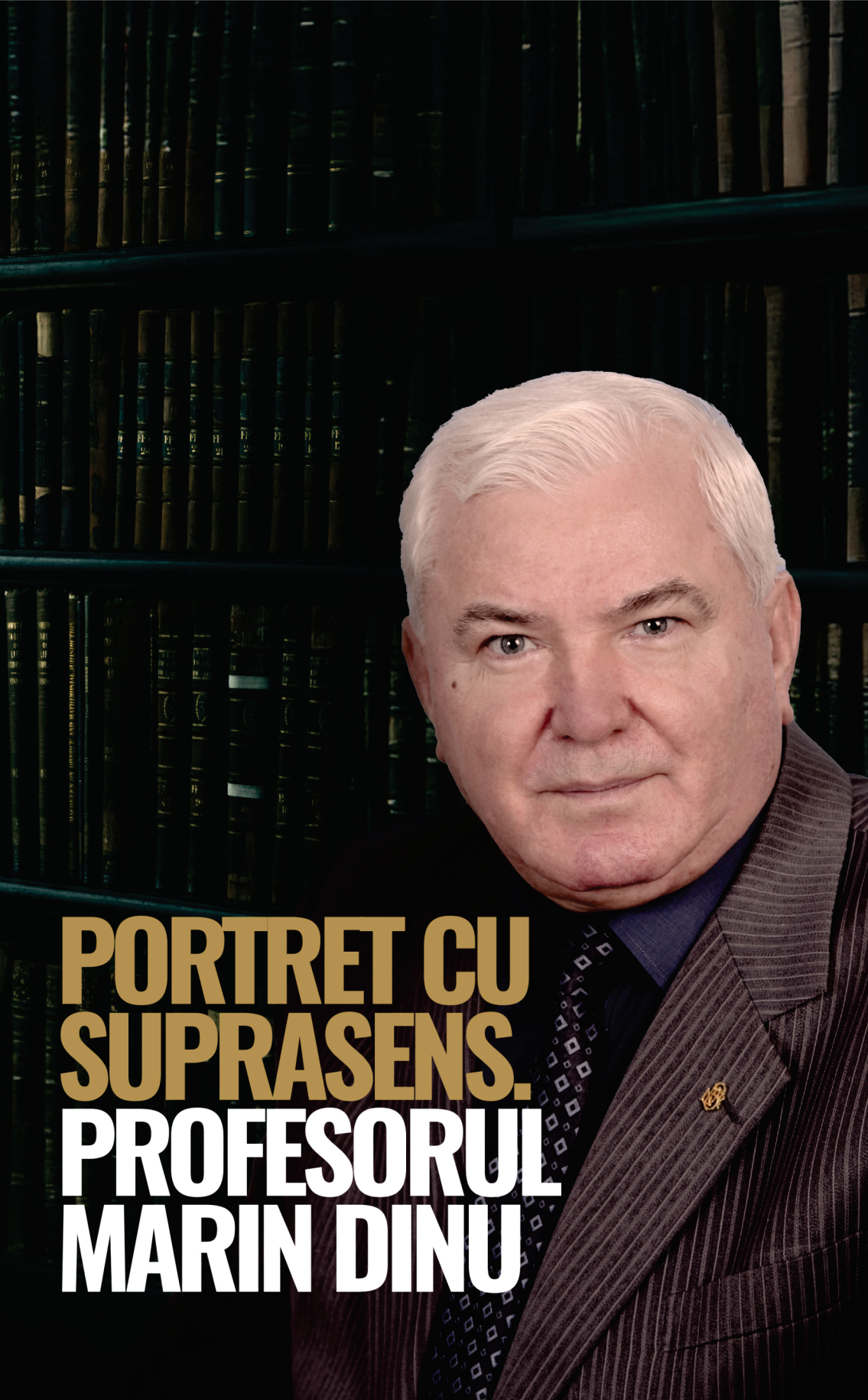

PORTRET CU SUPRASENS.
PROFESORUL MARIN DINU

Portret cu suprasens
Profesorul MARIN DINU

Omagiu IN MEMORIAM Profesorului și Omului Marin Dinu

„Unde sunt cei care nu mai sunt?

Zis-a bufnița: Când va cădea
Marele-ntuneric, vei vedea.”

(Nichifor Crainic)

Nicolae ISTUDOR
Coordonator

Portret cu suprasens
Profesorul MARIN DINU

Volum îngrijit de Florina Mohanu

Colecția
Mari personalități ale ASE

Editura ASE
București
2025

Copyright © 2025, Editura ASE
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

Editura ASE
Piața Romană nr. 6, sector 1, București, România
cod 010374
www.ase.ro
www.editura.ase.ro
editura@ase.ro

ISBN 978-606-34-0511-2

Concept copertă: conf. univ. dr. Florina Mohanu

Editura ASE
Redactori: Simona Bușoi
Luiza Constantinescu
Livia Radu
Tehnoredactor: Emilia Velcu

Notă: Fotografiile reproduse în acest volum sunt preluate, cu acordul domnului Mircea Dinu, de pe blogul profesorului Marin Dinu, precum și din arhiva foto oficială a Academiei de Studii Economice din București. Copierea, reproducerea, distribuirea sau utilizarea lor sub orice formă, fără acordul scris al celor care au drept de autor asupra lor, este supusă rigorilor legii.

Orice s-ar întâmpla în jurul nostru, să încercăm să rămânem noi înşine; în tabloul creionat de ceilalţi, să păstrăm misterul adevărului din care suntem alcătuiţi. Timpul faptelor are sens când ne umplem de conştienţă, iar asta se produce doar dacă vom avea puterea intuiţiei de a vedea timpul ca pe un adversar. Bătălia cu timpul este bătălia cu trezirea noastră, atunci când primejdia morţii este pe aproape. Iată de ce „a exprima" nu înseamnă prea des „a vorbi". Vorba este o intermediere a simţirii filtrată de gândire, iar când gândirea este şi raţională, lucrurile se complică ultimativ. Ceva ce este altceva decât trăirea înţelegerii, venită la unii pe calea revelaţiei, la alţii pe calea tăcerii. La restul lumii, a celor mulţi, înţelegerea vine prin poveste, prin iluzia realităţii. Restul este întotdeauna, şi în orice împrejurare, el însuşi o iluzie. Iluzia de a fi alternativa...

Când trecem la cunoaştere este necesar să înţelegem ceea ce face sensul şi contrasensul să fie la un loc, adică ***suprasensul****. Fără să avem această reprezentare a realităţii cognitive, ne îndrăgostim de paradox. Paradoxul dispare, nu e posibil la nivel de suprasens. Vezi experienţele muzicale ale lui Bach, viziunile plastice ale lui Escher sau stăruinţele dincolo de logica aristoteliană ale lui Gödel. Pentru ei, paradoxul era inexistent ca fapt. Cumva explicit pentru ignoranţă, paradoxul e legitim.*

Marin Dinu

Prima mandală desenată de Carl Gustav Jung

Cine priveşte evenimentele din afară vede doar că ele au mai fost şi că sunt întotdeauna la fel. Cine însă le priveşte dinăuntru ştie că totul este nou. Lucrurile care se petrec sunt mereu aceleaşi. Adâncul creator al omului însă nu este mereu acelaşi. Lucrurile nu înseamnă nimic, ele înseamnă doar în noi. Noi creăm semnificaţia lucrurilor.

Semnificaţia lucrurilor este posibilitatea, creată de voi, a vieţii în această lume. Ea este stăpânirea acestei lumi şi afirmarea sufletului vostru în această lume. Lucrul de care aveţi trebuinţă vine din voi înşivă, anume din semnificaţia lucrurilor. Semnificaţia lucrurilor este calea mântuirii creată de voi. Semnificaţia lucrurilor este posibilitatea, creată de voi, a vieţii în această lume. Ea este stăpânirea acestei lumi şi afirmarea sufletului vostru în această lume. Semnificaţia lucrurilor este ***suprasensul*** *care nu se află în lucruri şi nici în suflet, ci este zeul sălăşuind între lucruri şi suflet, mijlocitorul vieţii, calea, puntea şi trecerea dincolo.*

Carl Gustav Jung, *Cartea Roşie*

Portret cu suprasens: preliminarii

Profesorul Marin Dinu sau Şcoala ca mod de viaţă 15
Prof. univ. dr. Nicolae ISTUDOR

Portret în mişcare..... 26
Academician Mugur ISĂRESCU

Exerciţiu de admiraţie intelectuală..... 34
Conf. univ. dr. Florina MOHANU

„... porneşti din văi s-ajungi în slava minţii.”..... 38
Prof. univ. dr. Marin DINU

Marin Dinu: cetăţeanul implicat, profesorul devotat,
eminentul economist, soţul, părintele şi bunicul iubitor, prietenul loial 52
Prof. univ. dr. Adrian SEVERIN

Templul împlinirii intelectuale

Templul împlinirii intelectuale 63
Prof. univ. dr. Marin DINU

Timpul şi spaţiul într-o relaţie cauzală relativistă de cunoaştere
şi recunoaştere a bunului simţ..... 68
Prof. univ. dr. Gheorghe HURDUZEU

Câteva repere despre relaţia mea cu un intelectual complex
şi implicat plenar în treburile cetăţii..... 72
Prof. univ. dr. Dumitru MIRON

Profesorul Marin Dinu. Amintire..... 77
Prof. univ. dr. Pavel NĂSTASE

Profesorul Marin Dinu 81
Prof. univ. dr. Silvia Elena IACOB

Profesorul Marin Dinu, misterii economice 86
Prof. univ. dr. Dragoş HURU

Marin Dinu şi construcţia cunoaşterii: o perspectivă epistemologică..... 91
Prof. univ. dr. Grigore Ioan PIROŞCĂ
Prof. univ. dr. Liana BADEA
Prof. univ. dr. George-Laurenţiu ŞERBAN-OPRESCU

Prof. univ. dr. Marin Dinu (1950-2023).
Creator de şcoală economică românească 111
Prof. univ. dr. Cristian SOCOL
Prof. univ. dr. Aura Gabriela SOCOL
Prof. univ. dr. Marius MARINAŞ

Comuniunea intelectuală peste Timp 121
Conf. univ. dr. Andrei HREBENCIUC

Atemporalitatea unui om de geniu – profesorul universitar Marin Dinu .. 127
Conf. univ. dr. Dumitru Alexandru BODISLAV

De la amintiri universitare la evaluarea convergenţei
socioeconomice dintre România şi Uniunea Europeană – un omagiu
adus domnului profesor Marin Dinu 136
Asist. univ. dr. Ionuţ JIANU
Cadru asociat dr. Maria-Daniela TUDORACHE

Despre lada cu amintiri şi speranţe
a profesorului universitar doctor Marin Dinu 147
Prof. univ. dr. Constantin POPESCU
Prof. univ. dr. Alexandru TAŞNADI

Profesor emerit, cercetător ştiinţific de excepţie
şi, mai ales, Prieten deosebit..... 158
Prof. univ. dr. Viorel LEFTER, profesor emerit

Poveşti de la Economie Generală cu Profesorul Marin Dinu 161
Prof. univ. dr. Grigore Ioan PIROŞCĂ

Membru în Guvernul Monetar

Un mod uman de a vedea ştiinţa economică 169
Prof. univ. dr. Florin GEORGESCU

Am fost în Guvernul Monetar 175
Prof. univ. dr. Marin DINU

Prietenul

Marin Dinu, înainte de toate, Profesor 189
Prof. univ. dr. Valeriu IOAN-FRANC

Tensiunea creatoare a intelectualului angajat civic 192
Prof. univ. dr. Gheorghe ZAMAN

Gânduri despre marele meu prieten 204
Prof. univ. dr. emeritus Ioan TALPOŞ

In memoriam Marin Dinu 222
Conf. univ. dr. Mihai MILCA

Spiritul academic al operei unui eminent economist, Marin Dinu 224
Dr. Nicolae BUD
Dr. Teodor BRATEŞ

La despărţirea de Marin Dinu, un om de ştiinţă şi de conştiinţă 230
Şerban CIONOFF

Amintiri despre Marin Dinu, încă din studenţie 232
Dr. ec. Constantin BOŞTINĂ

Magistrul-ucenic

E-scrisori. Jurnal de corespondenţă 237
Prof. univ. dr. Marin DINU

Pepite de spirit

„Vreau să rămân un simplu muritor
pe insula mea de fulguraţii spirituale” 313
Prof. univ. dr. Marin DINU

Articole

Cercetare şi educaţie 353
Prof. univ. dr. Marin DINU

De ce domină confuziile când se vorbeşte de schimbarea globală.
Despre comportamente de negare a alternativei 355
Prof. univ. dr. Marin DINU

Încă o dată despre ceva ce este altceva 367
Prof. univ. dr. Marin DINU

Hai să facem un articol...! 373
Prof. univ. dr. Marin DINU

Mediocritatea critică 378
Prof. univ. dr. Marin DINU

Simplu, dar nu mai simplu de atât..... 380
Prof. univ. dr. Marin DINU

Galerie foto 387

Portret cu suprasens: preliminarii

Profesorul Marin Dinu
sau
Şcoala ca mod de viaţă

Prof. univ. dr. Nicolae ISTUDOR
Rectorul Academiei de Studii Economice din Bucureşti

Istoria unei universităţi, adesea neliniară şi cu etape imprevizibile, nu se scrie de la sine; ea este scrisă de oameni, prin oameni şi este circumscrisă vremurilor, pe care le transcende. Dacă ne referim la Universitatea noastră, paginile ei au fost caligrafiate, în cei peste 110 ani de existenţă, de miile de slujitori ai ei. Dintre aceştia, câţiva au avut forţa de a scrie chiar capitole întregi şi au rămas astfel în Cartea de onoare a memoriei instituţionale prin personalitatea lor complexă, lăsând în urmă zeci de lucrări pe rafturile bibliotecilor noastre. Contribuţii consistente ale unor colegi de seamă şi amprente bine definite asupra statutului de economist, de profesor, de cercetător au dezvoltat profilul de cadru didactic şi ştiinţa economică prin pasiune şi efort intelectual, prin dăruire şi implicare, dincolo de orele de curs şi de seminar, prin asumarea curajului de a descoperi noul, cu preţul renunţărilor la unele obiective de ordin personal sau chiar cu preţul unor eşecuri profesionale asumate.

Pe măsură ce eu însumi înaintez în Timpul meu şi privesc în urmă, mi se pare tot mai important să lăsăm celor ce vin după noi, aici, în universitatea-fanion a ştiinţei economice din România, date şi fapte care au scris şi pot alcătui istoria Academiei de Studii Economice din Bucureşti şi a învăţământului superior economic din ţara noastră.

Ce s-a făcut? Cine a făcut? În ce condiţii? Este datoria noastră de istorici amatori, de fapt mai mult de martori şi făptuitori, să scriem despre evoluţia, dinamica, oamenii universităţii noastre. Rămân cu această dorinţă puternică, dar şi cu regretul de a nu avea atât timp cât mi-aş dori pentru acest proiect, nici atâţia companioni altruişti şi pasionaţi în acest demers câţi ar trebui pentru bogata noastră istorie.

În acest context, sunt mulţumit să văd că volumelor, apărute într-un interval de timp relativ compact (începând cu aprilie 2023), dedicate memoriei celor doi rectori reformatori din perioada recentă, cu titlurile: *Zece ani fără Ion Gh. Roşca*[1] şi *Paul Bran. Reper al renaşterii academice*[2], lucrării despre rectorul Alexandru Puiu – *Povestea unei vieţi dedicate şcolii superioare româneşti de economie şi afaceri internaţionale*[3] –, precum şi cărţilor referitoare la istoria în sine a universităţii, respectiv *Academia de Studii Economice la 110 ani de excelenţă academică*[4] şi *Documente din fondul arhivistic ASE (1948-1960)*[5], le adăugăm, acum, volumul de faţă, *Portret cu suprasens. Profesorul Marin Dinu,* continuând astfel colecţia „Mari personalităţi ale ASE", în care, spre regretul meu, de mulţi ani de zile nu a mai apărut nimic.

Dispariţia total neaşteptată, la sfârşitul lui octombrie 2023, a profesorului Marin Dinu m-a întristat profund. Părea într-o formă bună, plin de energie şi conectat deplin la ritmul realităţii. Era foarte activ sau cel puţin la fel de activ ca întotdeauna: preda în continuare la Şcoala Doctorală a facultăţii sale; investea energie în poziţionarea corectă a imaginii Asociaţiei Generale a Economiştilor din România; a participat la toate manifestările consacrate marcării a 110 ani de istorie a ASE; era prezent în fiecare dimineaţă cu mesaje motivaţionale. Era mereu la celălalt capăt al firului, de câte ori îl sunam. Dispariţia sa atât de neaşteptată, ce vorbeşte încă o dată despre fragilitatea noastră fizică, a întrerupt o comunicare permanentă dintre noi, în care în prim-plan era Alma Mater, universitatea pe care amândoi am absolvit-o şi pe care fiecare, în felul său, a slujit-o cu dragoste, respect şi devotament. De asemenea, plecarea profesorului dintre noi a întrerupt şi proiecte comune, în slujba universităţii şi a ştiinţei economice, pe care le gândisem împreună şi în care credeam amândoi.

Nu vreau să fiu sentimental, bărbaţii adevăraţi trebuie să fie puternici, dar trebuie să recunosc că Profesorul Marin Dinu era un exemplu de urmat în

---

[1] *** *In memoriam. Zece ani fără Ion Gh. Roşca*, Editura ASE, Bucureşti, 2023.

[2] Nicolae Istudor (coordonator), *In memoriam Paul Bran. Reper al renaşterii academice*, Editura ASE, Bucureşti, 2023.

[3] Dumitru Miron (editor), *In memoriam Alexandru Puiu. Povestea unei vieţi dedicate şcolii superioare româneşti de economie şi afaceri internaţionale*, Editura ASE, Bucureşti, 2024.

[4] Nicolae Istudor (coordonator), *Academia de Studii Economice la 110 ani de excelenţă academică*, Editura ASE, Bucureşti, 2024.

[5] Valentin Maier, *Documente din fondul arhivistic ASE (1948-1960)*, Editura ASE, Bucureşti, 2023.

demersurile mele cele mai importante, cu reuşite şi neîmpliniri (cum fiecare dintre noi avem), era un sfătuitor constant şi necruţător, dar şi un sprijin care, de fiecare dată, găsea sfaturi, bazate pe maturitatea şi expertiza sa. Din anul 2016, de când sunt rector, mi-a fost practic consilier pro bono, iar sfaturile Domniei Sale au constituit pentru mine o sursă de necesar feedback în diverse momente de asumare a unor decizii.

Era un bun partener de dialog, de spirit şi de acţiune. Era constructiv, indiferent dacă opiniile noastre erau divergente. Dincolo de relaţia personală, bazată pe ataşamentul faţă de ASE, am avut o mare admiraţie profesională faţă de anvergura sa enciclopedică. Nu mă refer, în primul rând, la funcţiile şi demnităţile pe care le-a avut, ci la cercetătorul, economistul, jurnalistul şi autorul a numeroase volume, lucrări, articole, intervenţii de profil, la miile de pagini care îi poartă numele şi pe care nu le poţi parcurge dacă nu ai un anumit standard cultural şi profesional.

Am ales ca în acest volum să includ aprecierile şi gândurile mele exprimate direct, în prezenţa profesorului Marin Dinu, cu câteva ocazii speciale din viaţa dânsului, la care am fost onorat să particip. Este vorba despre cele două festivităţi de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii de Vest din Timişoara şi al Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti şi de ceremonia de decernare a titlului suprem pe care ASE îl poate conferi propriilor absolvenţi, Diploma „Virgil Madgearu" cu medalie de aur. Voi oferi o selecţie din discursurile pe care le-am rostit atunci despre şi în prezenţa Profesorului. Erau momente fericite şi de împlinire profesională şi personală. Regret că drumul plin de creativitate şi inspiraţie al acestui om, pe care l-am admirat, respectat şi considerat prieten rar, a fost întrerupt brusc. Recunosc că ne lipseşte.

Bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Şcoala ca mod de viaţă

(din discursul rostit, în calitate de Rector al ASE şi membru în Comisia de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, 16 noiembrie, 2017)

Aşa cum l-am cunoscut şi îl cunosc pe profesorul Marin Dinu, nu pot să nu constat că biografia şi bibliografia sa sunt pe deplin consonante cu cele mai valoroase tradiţii ale Academiei de Studii Economice din Bucureşti, cu întregul învăţământ superior economic din ţara noastră şi cu tendinţele

dominante în materie de formare a economiştilor de înaltă calificare pe plan mondial.

Bunăoară, dacă ne referim la truda sa neîntreruptă, sesizăm limpede că profesorul Marin Dinu a refuzat constant şi coerent să se alinieze nu numai diferitelor „mode", ci a înotat mereu „împotriva curentului", pentru deschideri conceptuale inspirate, izvorâte din realităţi palpabile la scară micro-, macro-, mezo- şi mondoeconomică. Lecturile sale vaste, desfăşurate în spirit critic, propriu demersului ştiinţific autentic, adică un spirit critic constructiv, au fost şi sunt sublimate nu doar în cunoştinţele împărtăşite studenţilor, masteranzilor, doctoranzilor şi cursanţilor postdoctoranzi, ci şi în lucrările sale care ocupă rafturile bibliotecilor, la loc de onoare aflându-se, în primul rând, Biblioteca ASE.

În termeni sobri, CV-ul Domniei Sale include astfel de consemnări, precum: iniţiativa înfiinţării primei şcoli postdoctorale a Academiei de Studii Economice din Bucureşti; exercitarea cu determinare ştiinţifico-civică a funcţiei de decan al Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată şi a celei de director al Departamentului de Economie şi Politici Economice din ASE, respectiv de membru în Senatul Universităţii noastre. Ceea ce am remarcat şi am reţinut în mod cu totul deosebit a fost faptul că, în toate aceste calităţi, odată cu fructificarea unor aptitudini manageriale de excepţie, s-a dovedit a fi un foarte bun coleg, solidar cu toate cauzele drepte cu care a fost confruntat şi un neînduplecat adversar al imposturii, al extremismelor de orice fel, de la cele aşa-zis teoretice până la comportamentele de zi cu zi.

Nu vreau, şi nici n-ar avea sens, să idealizăm stările de fapt şi de spirit din învăţământul nostru superior cu profil economic. Nu trebuie să spun celor prezenţi la acest moment festiv că nu avem niciun motiv să nu reliefăm meritele reale ale unui dascăl, ale unui coleg, ale unui prieten, care ne oferă permanent, cu o consecvenţă demnă de admirat, surse de meditaţie şi exemple palpabile privind rostul profesorilor nu numai în lumea educaţiei, ci şi în viaţa societăţii, în ansamblul ei.

Ca profesor autentic eşti preocupat, chiar obsedat, de calitatea expunerii sistematice, metodice, atractive a cunoştinţelor, de modul în care sunt însuşite. De regulă, dificultăţile cu care eşti confruntat în procesul împlinirii acestui deziderat reprezintă şi un puternic impuls în efortul de a dezlega dilemele, de a diminua aria incertitudinilor, de a rezolva contradicţiile, de a reduce decalajul dintre intenţii şi rezultate.

Am găsit, totdeauna, la profesorul Marin Dinu înţelegerea necesară, solidaritatea de comuniune sufletească în iniţierea şi derularea unor acţiuni menite să contribuie şi la soluţionarea problemelor grave în domenii tradiţionale, cum este satul românesc. Participarea sa la un ciclu de dezbateri consacrate acestor teme vitale a fost nu numai consistentă, ci şi profund încurajatoare pentru cultivarea unor concepte racordate la modernitate.

Refuzul profesorului Dinu de a adopta o atitudine a falselor tradiţionalisme ne-a ajutat şi ne ajută, în chip definitoriu, să ne depăşim obişnuinţele şi să ne manifestăm ca intelectuali publici, conştienţi de marile răspunderi pe care le avem, în primul rând, ca formatori de specialişti la nivelul exigenţelor societăţii bazate pe cunoaştere.

În această ordine de idei, mă simt obligat să mă refer şi la concepţia profesorului Marin Dinu referitoare la relaţiile dintre generaţii. Ar fi o probă de ipocrizie să nu recunoaştem că noi, dascălii, suntem permanent confruntaţi cu provocările determinate de succesiunea generaţiilor, de specificul fiecăreia dintre ele, cu situaţii conflictuale, cu dificultăţi de percepere a schimbărilor din sfera mentalităţilor, ca priorităţi profesionale şi existenţiale. Este o temă pe care profesorul Dinu nu numai că n-a ocolit-o, ci a abordat-o frontal, cu un curaj intelectual demn de urmat. A pus accentul pe ceea ce a reprezentat şi reprezintă continuitatea proceselor de dezvoltare şi de modernizare, pe modul în care generaţiile precedente au predat ştafeta consensului naţional şi social, demonstrând convingător că numai atunci când s-a pus în valoare ceea ce ne uneşte, au fost posibile reale împliniri în plan individual, familial, de comunitate profesională şi de identitate naţională.

Fără îndoială, contează enorm legăturile sufleteşti dintre dascăl şi studenţi, dintre profesor şi cursanţii de la toate nivelurile de pregătire, de la cele liceale până la cele postdoctorale. În această privinţă, nu există, desigur, „reţete”. O experienţă de peste un secol confirmă că, la Academia de Studii Economice, o impresionantă pleiadă de profesori s-a manifestat, în aceste raporturi între generaţii, în modalităţi specifice, determinate de personalitatea fiecăruia. Au existat şi există însă standarde care au definit exercitarea funcţiei de profesor a tuturor celor care au meritat şi merită acest onorant şi, totodată, responsabilizant statut. În ceea ce a făcut şi face profesorul Marin Dinu în ipostaza sa didactică reprezintă nu numai

valorizarea a ceea ce înseamnă farmecul personal, ci şi capacitatea de a da din sine şi de la sine nu numai cunoştinţe, ci şi conştiinţă.

Aceste merite incontestabile au fost recunoscute, consacrate şi preţuite cu ocazia decernării Diplomei „Virgil Madgearu" cu medalia de aur, echivalentul titlului de Doctor Honoris Causa pentru cadrele didactice ale Academiei de Studii Economice din Bucureşti.

Atunci am luat cuvântul, în calitate de Rector al ASE, şi mi-am exprimat, în manieră neprotocolară, impusă de înseşi legile colegialităţii şi prieteniei sincere, sentimentele mele de admiraţie şi respect faţă de profesorul Marin Dinu. Momentul de faţă reprezintă încă un prilej de a exprima aceleaşi trainice şi nealterate sentimente. Ceea ce a realizat profesorul Marin Dinu prin noua sa lucrare reprezintă o sursă excepţională de reflecţii asupra unor teme tulburătoare din toate unghiurile de vedere. Am spus şi o reafirm: profesorul Marin Dinu a făcut din şcoală un mod de viaţă. Este imposibil să ni-l închipuim altfel decât în calitate de profesor, nu ex-catedra, ci implicat, până în străfundurile fiinţei sale, în formarea noilor generaţii de specialişti în economie, sub semnul unor exigenţe pe care le respectă, în primul rând, în ceea ce priveşte propria persoană.

Într-o lume în care impostura, duplicitatea, fariseismul, alte tare de caracter impietează asupra modului în care se împlineşte dezideratul unei economii centrate pe OM, este tonic să beneficiem de sprijinul său competent şi necondiţionat în demersurile noastre, ale celor de la ASE, ale dumneavoastră, cadrele didactice ale Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, ca, de altfel, ale întregului învăţământ superior românesc, îndreptate spre formarea de specialişti necesari nu numai prezentului, ci şi viitorului, specialişti care să răspundă cerinţelor societăţii bazate pe cunoaştere, idealurilor umaniste dintotdeauna ale poporului român, ale întregii omeniri.

Felicitări, domnule profesor, pentru titlul academic care vi se conferă astăzi, odată cu reafirmarea dorinţei, mai cu seamă a voinţei de a vă urma pilduitoarea dumneavoastră biografie profesională şi, mai presus de toate, umană. Este chiar esenţa conceptului *„Stare-de-Bine"* pe care l-aţi elaborat şi îl promovaţi cu o determinare şi o competenţă, la rândul lor, exemplare. Felicitări şi să auzim numai de bine!

Mergeți în bibliotecă și vedeți raftul la litera D!

(din discursul rostit, în calitate de Rector, cu prilejul decernării profesorului univ. dr. Marin Dinu a Diplomei „Virgil Madgearu" cu medalie de aur, de către Senatul universitar al ASE, 23 noiembrie 2016)

Memoria ASE o simțim vie nu doar pentru faptul că numele de mari personalități care au trudit la prestigiul școlii noastre le regăsiți pe frontispiciul clădirilor și/sau la intrarea în sălile sale de bibliotecă sau că portretele lor împodobesc spațiile de trecere, ci și pentru exemplul lor de înaltă dedicare față de studiul fenomenului economic, pentru opera lor științifică și activitatea publică.

Este semnificativ că ASE a instituit cea mai înaltă distincție pe care o acordă cadrelor sale didactice, asociindu-le valoarea cu numele unui strălucit profesor și om de știință economică din trecutul instituției, Virgil Madgearu, martir pentru triumful rațiunii în vremea sa.

Ca exponent al unei generații afirmate recent în destinul ASE, simt nevoia să declar că temelia solidă a instituției noastre universitare se datorează acțiunii fiecărei generații de dascăli, iar notorietatea de care trebuie să ne ocupăm s-a clădit treaptă cu treaptă, începând cu anul 1913, și trebuie să continue fără sincope și în al doilea secol de existență a universității noastre.

Știu că, în adâncul sufletului nostru, indiferent de frământările de etapă, se află fiorul nesecat al atașamentului față de destinul ASE, întreținut de exemplul înaintașilor, și vă încurajez, dragi colegi, să transmiteți acest fior studenților noștri, celor care aleg să vă urmeze calea într-o universitate ce este, de fapt, o *stare de spirit înălțător*.

Îndemn, totodată, absolvenții iluștri ai ASE, cadre didactice sau colaboratori ai ASE, doi dintre ei aflați în prezidiu, domnul acad. Mugur Isărescu și domnul prof. univ. dr. Gheorghe Zaman, membru corespondent al Academiei Române, să țină la inimă universitatea noastră, să determine mediile de expertiză pe care le reprezintă în țară și în străinătate să sprijine eforturile ASE pentru performanță.

Cinstim astăzi activitatea unui coleg al nostru, pe care-l cunosc ca pe un om profund legat de respectul pentru memoria ASE și pentru afirmarea sa în spațiul public românesc.

Profesorul Marin Dinu a ales să iubească școala economică românească inspirat fiind de dascălii care i-au marcat studența: N.N. Constantinescu,

Ionel Blaga, Constantin Danciu, Ludwig Grünberg, la rândul lor aceştia fiind animaţi de faptele marii generaţii de profesori întemeietori ai ASE.

Şi fac această remarcă fără să coafez istoria, cum se zice. Vă dau pentru prima dată o informaţie: prima carte a profesorului Dinu, apărută în 1987, a fost singura carte de economie din România acelor ani care figura la ofertă pe Amazon.com.

Dar ceea ce mă motivează cel mai mult să susţin acordarea acestei distincţii este faptul că niciodată profesorul Dinu nu a făcut din astfel de evenimente un capăt de ţară, le-a tratat ca pe consecinţe firești ale recunoașterii modului în care s-a raportat la datoria asumată.

Am lucrat direct cu profesorul Dinu la întemeierea primei experienţe a ASE în organizarea activităţii pe cea de-a patra treaptă de pregătire academică, cercetarea postdoctorală. Dacă astăzi avem o standardizare în domeniu, ea se datorează efortului echipei ASE, însufleţite în 2009 de profesorul Dinu, şi care a făcut funcţional un program şi un regulament de şcoală postdoctorală.

Aş vrea să mai dau ceva din casă, cum se zice: profesorului Dinu i-a plăcut să se implice direct în ceea ce era de făcut şi, într-un fel surprinzător pentru o tendinţă vizibilă astăzi peste tot în societate, nu a arătat că vrea să fie cu orice preţ şef.

Vă mai dau o informaţie tot în premieră: nu a vrut să fie decan, a trebuit să fie cumva obligat să intre în cursa pentru această funcţie la insistenţele conducerii de atunci a ASE.

Apoi s-a confundat cu obligaţiile funcţiei, a acordat treburilor facultăţii timp în exces, în ciuda obligaţiilor extrauniversitare deloc facile.

Şi încă un lucru în aceeaşi linie a dezvăluirilor: profesorul Dinu a venit cu o iniţiativă destinată să valorifice potenţialul intelectual al ASE şi să-i crească notorietatea culturală şi ştiinţifică: a propus Consiliului de Administraţie, ca o obligaţie de a se continua tradiţia, iar acesta a aprobat, să se elaboreze o lucrare de mari dimensiuni editoriale, „Enciclopedia Economică a României”.

(Destinul a transformat însă în vis neîmplinit acest proiect unic şi mă întreb dacă va exista cineva care să aibă cutezanţa şi anvergura Profesorului Dinu de a elabora o astfel de lucrare fundamentală.)

Diploma de astăzi atestă, astfel, o stare de fapt compatibilă cu scopul ei: se acordă unui dascăl care a făcut din şcoală un mod de viaţă.

Cred că este permis să recunoaştem acest lucru, chiar dacă invidia nu poate fi întotdeauna stăvilită şi ne uităm şi la reacţii adverse, dar cred sincer că, peste toate bunele şi relele carierei oricui, în acest caz rămâne ceva solid, bine individualizat pentru memoria afectivă faţă de instituţie, care este valoare adăugată certă.

Apropo de invidie (în ASE, îmi place să sper, este întotdeauna un sentiment mai degrabă pozitiv!), mergeţi în bibliotecă şi vedeţi raftul la litera D!

Iată de ce avem acum prilejul să fim bucuroşi că acordăm recunoaşterea noastră unei personalităţi autentice, unui dascăl adevărat, unui prieten necondiţionat al acelora care iubesc ASE.

Reprezentarea profesiei de economist

(din recomandarea, în calitate de Rector al ASE, pentru susţinerea deciziei Senatului Universităţii de Vest din Timişoara de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa, 29 octombrie 2018)

Activitatea ştiinţifică prodigioasă, recunoscută public prin două premii ale Academiei Române, acordarea celei mai înalte distincţii ştiinţifice a ASE, a numeroase diplome academice, îndelungata cariera universitară conturează un profil reprezentativ de intelectual şi cetăţean, de cadru didactic şi cercetător cu rezultate de excepţie, care îi fac cinste şi, totodată, înnobilează instituţiile unde activează.

Profesorul Dinu are o impresionantă activitate editorială, zeci de cărţi şi sute de articole în reviste din ţară şi străinătate. S-a impus ca epistemolog al *Economiei*, opţiune de cercetare de o rară şi exemplară consecvenţă, dezvoltând pledoarii convingătoare despre nevoia reflecţiei asupra fundamentelor ştiinţei economice. Un loc aparte îl ocupă preocuparea pentru evaluarea raporturile dintre ştiinţele socioumane, precum şi rolul acestora în înţelegerea fenomenului economic în sistemele complexe, ale vieţii trăite.

Este editorul revistei *Theoretical and Applied Economics*, membru în boardul ştiinţific al multor publicaţii academice, editor de carte, cu un portofoliu vast, vizibil pe rafturile bibliotecilor universitare.

Este dedicat trup şi suflet învăţământului superior şi promovării intereselor lui, creşterii prestigiului universitarului. A fost iniţiatorul şi directorul primului program de pregătire postdoctorală în ASE, deschizând calea pentru a se formaliza organizarea celei de-a patra trepte de pregătire academică.

Sunt bine cunoscute eforturile desfăşurate de-a lungul timpului în calitate de decan şi de director de departament, ca şi în forurile de conducere ale ASE, încă din perioada de studenţie, dar şi în reprezentarea profesiei de economist, fiind, de peste două decenii şi jumătate, sufletul Asociaţiei Generale a Economiştilor din România.

A îndeplinit cu cinste numeroase demnităţi publice, iar de un deceniu este în conducerea Băncii Naţionale a României.

Decernarea Diplomei „Virgil Madgearu" cu medalie de aur de către Senatul ASE, Aula Magna, 23 noiembrie 2016

Decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Vest din Timișoara, 7 decembrie 2018

Portret în mişcare
(tuşe)

Academician Mugur ISĂRESCU
Guvernatorul Băncii Naţionale a României
Preşedintele Secţiei de Ştiinţe Economice, Juridice şi Sociologie,
Academia Română

Îndrăzneala de a analiza posibilitatea reconstrucţiei ştiinţei economice

(...)

Profesorul Marin Dinu opinează că azi este esenţială, alături de calitatea dezbaterii şi a ideilor utilizate, perspectiva din care ne uităm la realitatea economică, acurateţea folosirii conceptelor în formularea problemelor şi în fundamentarea soluţiilor. Desigur, el mai vrea să ne spună ceva, un aspect oarecum lăsat deoparte chiar de către teoreticieni: modul în care ne uităm la diferitele componente ale ştiinţei economice, la modalităţile particulare în care se interpretează realitatea pentru a descifra, inclusiv în sfera disciplinelor academice, originea gâlcevii din spaţiul public, din comunicarea cunoaşterii economice. Acest mod de a ne asigura că analizăm corect realitatea economică este într-adevăr relevant pentru înţelegerea a ceea ce este de făcut, deci pentru calitatea proiectelor, dar şi pentru calitatea comportamentelor noastre. Iar noi, cei din generaţia cu experienţă mai îndelungată, am trăit şi obişnuinţa, şi dezobişnuinţa. Şi ne-am convins că se întâmplă şi cu ştiinţa ceea ce se întâmplă pe un ocean când se învolburează val după val: percepţiile şi concepţiile trec unele după altele, se schimbă fotografia, imaginea realităţii.

Se pare că aceste valuri în ştiinţă se petrec chiar mai repede acum, şi dau un exemplu pe care l-am trăit nu o dată, ci de câteva ori de la sfârşitul studiilor, în 1971, şi până în prezent: balansul dintre reglementare şi dereglementare.

(...)

Într-o asemenea perioadă de transformări, este necesar să ai deschidere la opinii şi idei care, chiar dacă tulbură modul dominant de judecare a realităţii economice, pot să te atenţioneze asupra unor riscuri şi pericole pe care altminteri nu ai cum să le întrevezi. *Fac, acum, o „dezvăluire" privind dezbaterile din Consiliul de Administraţie al BNR. Îl ascult de fiecare dată cu atenţie pe profesorul Marin Dinu, mai ales atunci când simt că nu sunt de acord cu el. Fiindcă nu cred că e un pericol mai mare pentru un decident de politică economică decât să rămână închistat în propriile judecăţi şi insensibil la semnele schimbării.*

(...)

Prin urmare, susţin analiza profesorului Dinu cu privire la o reîntemeiere a viziunii complexe de a face ştiinţă economică, de a recompune puzzle-ul cunoştinţelor economice pentru a vedea ceva în întregul său, din unghiuri de vedere complementare. Şi, desigur, îl felicit pentru stăruinţa de a atrage atenţia asupra temeiurilor ştiinţei economiei.

Fără îndoială, avantajul profesorului Marin Dinu este dat de faptul că se uită în acest fel la ştiinţa economică de mult timp. Cărţile profesorului au cunoscut şi ele, din 1986 încoace, valuri, lucrările despre temeiurile ştiinţei economice au apărut ritmic după cele de analiză a realităţilor economice şi, după câte aţi observat în lucrarea distribuită, se anunţă o alta extrem de interesantă. Una din reuşite, analiza evoluţiei sectorului IMM, a fost răsplătită în 2002 de către Academia Română cu premiul „Petre S. Aurelian". Consecvenţa acestui mod de a se uita atotcuprinzător, combinând perspectivele teoretice, la procese transformatoare postdecembriste l-a ajutat să recidiveze, în 2014 primind un al doilea premiu al Academiei Române, „Virgil Madgearu".

Îndrăzneala de a analiza posibilitatea reconstrucţiei ştiinţei economice pe elemente ce ţin de specificul sursei fenomenului economic – care este omul în dubla sa ipostază de fiinţă raţională individuală şi socială – ca şi pe Bunul-Simţ ca reglator al naturii umane, merită dusă până la capăt. Nu încape îndoială că disonanţele în înţelegerea realităţii economice ar putea proveni din neglijarea rolului de cauză a fenomenului economic pe care îl are chiar omul, ca depozitar al voinţei de a acţiona.

Citiți lucrarea primită la intrare și vă veți convinge de ce susțin acordarea distincției speciale a ASE, Diploma „Virgil Madgearu” cu medalie de aur, profesorului Dinu Marin.

(...)

(*din Cuvântul rostit cu prilejul decernării Diplomei „Virgil Madgearu” cu medalie de aur, ASE, 23 noiembrie 2016*)

Cadru didactic pătruns de valoarea misiunii educative

(...)

Acordarea titlului – la propunerea unei facultăți tinere, de 25 de ani, cea de Științe Economice a UPG, unui profesor de la o universitate care a depășit suta de ani – arată că resursele academice învinge barierele timpului. Faptul că laureatul este de ani buni și în conducerea BNR, instituție a cărei vârstă este de 137 de ani, îmi întărește convingerea că noi toți am găsit formula de a potența starea de spirit propice performanței.

(...)

Banca Națională a României și, îmi permit să spun, Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române vor fi alături de UPG în orice inițiativă care sprijină efortul academic de pregătire a specialiștilor pentru provocările economiei de secol XXI. Consider că nimic nu este mai nobil decât să continuăm ceea ce s-a dovedit bun și să asigurăm împreună încrederea că doar prin știința de carte țara va beneficia de inovație pentru dezvoltare și modernizare.

Mă refer la aceste obiective strategice și pentru faptul că profesorul Dinu și-a făcut din ele teme de reflecție. Proba se află în disertația tipărită, dar și în celelalte publicații ale dânsului. Îmi amintesc cu bucurie că acum exact cincisprezece ani, pe când încă nu colaboram direct, îi înmânam profesorului Dinu, în Aula Academiei Române, premiul „Petre S. Aurelian” pentru lucrarea *Întreprinderile mici și mijlocii. Cu ce ne integrăm?*.

Împletirea cercetării economiei concrete cu reflecția pe constituția științei economice l-a consacrat pe laureatul dumneavoastră ca personalitate activă în creșterea gradului de eficiență al instrumentelor acțiunii economice și ale gândirii teoretice.

Faptul că azi primeşte titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii Petrol Gaze din Ploieşti este o confirmare în plus a valorii unui cadru didactic pătruns de valoarea misiunii educative, a unui cercetător dedicat rosturilor umane ale acţiunii economice şi a unui partizan al adevărului că gândirea şi teoria economică au mereu temei natural în bunul-simţ.

(...)

(*din Mesajul cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii Petrol Gaze din Ploieşti, 16 noiembrie 2017)*

Merită să-l asculţi şi atunci când nu eşti de acord cu el

(...)

Cu diferite prilejuri spun – şi reiau aici – că pe profesorul Dinu merită să-l asculţi şi atunci când nu eşti de acord cu el.

În calitate de cercetător cu state vechi mă bazez pe argumentul consecvenţei, dublat de cel al duratei, pe care le are profesorul Dinu în studierea unor aspecte delicate ale statutului epistemic al *Economiei*/*Economics* şi ale raporturilor pe care această ştiinţă le dezvoltă, pe de o parte, cu celelalte ştiinţe, în primul rând cu cele socioumane şi, pe de altă parte, cu acţiunea economică.

Consider că elementele constitutive şi problemele sugerate de viziunea profesorului Dinu asupra ştiinţei economice, publicistica sa consistentă, trebuie să preocupe mai larg cercetarea economică în condiţiile în care sunt tot mai proeminente tendinţele de schimbare de paradigmă pe segmente importante ale cunoaşterii, economice cu deosebire.

Merită observat faptul că practica economică în domenii cu greutate pentru modelul actual de economie are provocări deosebite, mai ales în privinţa metodelor care sprijină fundamentarea deciziilor în legătură cu tendinţele de durată.

În domeniul meu de expertiză se întâmplă azi un adevărat viraj metodologic care impune drept criterii de bază pentru gândirea proiecţiilor determinanţii unor procese economice altcândva considerate irelevante.

Menţionez marea miză, neprevăzută de normarea deciziei, dar devenită ea însăşi normă referenţială pentru definirea acţiunii practice, care este stabilitatea financiară.

Cumva accelerat şi profund se schimbă obiective considerate tabu pentru politica monetară, raportarea conduitei ei nu se mai face doar la funcţia legală a băncii centrale, ci la semnificaţiile reale ale unui context mai larg şi complex, multidomenial, din perspectivă internă şi externă.

Acestea mă fac să preţuiesc activitatea ştiinţifică a profesorului Dinu, care stăruie asupra semnificaţiilor schimbării de sensibilitate teoretică şi asupra principiilor care configurează înţelegerea şi susţin explicaţiile pe noua cale a ştiinţei economice.

Sunt de acord că este vorba de o schimbare de conţinut a climatului ştiinţific, de natură ciclică, dar cumva mai apăsat şi mai extins, ţinând seama de alianţa dintre media socială şi aşteptările oamenilor.

În acest moment, consonez cu ideea profesorului Dinu că ştiinţele economice şi comunitatea cercetătorilor pe acest domeniu nu trebuie să lase ca lucrurile aduse de schimbare, unele promiţătoare, altele ameninţătoare pentru confortul intelectual, să fie neglijate.

În fond, într-o perioadă globală, când inovarea societală pare să fie mai angajantă, ştiinţele economice sunt obligate să întărească reperele care asigură diminuarea riscurilor, evident că înainte de toate în modul economic de gândire.

Obsesia profesorului Dinu de a chema la bară conceptele istorice ale ştiinţei economice nu este un simplu truc de cercetător care vrea să pună accentele grave ale responsabilităţii în judecarea realităţii economice.

Vă asigur că este vorba de manifestarea mai apăsată a simţului teoriei, al cărui rol trebuie să rămână mereu cel de a oferi argumente agentului economic pentru a acţiona performant în dublu sens: atât al rezultatelor concrete, cât şi – mai ales – al tendinţelor câştigătoare la scara timpului, dincolo de orizontul generaţional şi de cicluri de dezvoltare.

Nu încape îndoială că suntem într-o perioadă de tranziţie în care perspectiva teoretică asupra rosturilor economiei se aşază pe fundamente mai echilibrate, cerute de viaţă, în care fenomenul economic este totuşi o expresie a fenomenului uman, cum spune profesorul Dinu.

Găsesc ca fiind deosebit de fertilă proiectarea pe care o fac studiile profesorului Dinu obiectivelor cercetării economice în spectrul de semnificaţii conturat de toate ştiinţele socioumane, cu străpungerile din neuroştiinţe, ştiinţele cunoaşterii şi ştiinţele informaţiei şi comunicării.

Subliniez că, într-adevăr în mod deosebit, ştiinţele economice sunt forţate să se încarce de metode care să-i permită contextualizarea teoretică a semnalelor care vin din direcţia modului în care lumea îşi croieşte drumul către o modernitate globală.

(...)

(*din Mesajul cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii de Vest din Timişoara, 7 decembrie 2018*)

Decernarea Diplomei „Virgil Madgearu” cu medalie de aur de către Senatul ASE, Aula Magna, 23 noiembrie 2016

Exerciţiu de admiraţie intelectuală

Conf. univ. dr. Florina MOHANU
Director de marketing şi comunicare
Academia de Studii Economice din Bucureşti

Câteodată, datoria noastră în faţa unui adevărat mister nu e să-l lămurim, ci să-l adâncim aşa de mult, încât să-l prefacem într-un mister şi mai mare.

Lucian Blaga, *Pietre pentru templul meu*

Rectorul ASE, coordonatorul volumului de faţă, profesorul universitar doctor Nicolae Istudor, mi-a oferit o şansă şi, deopotrivă, o provocare pe măsură, încredinţându-mi răspunderea de a fi îngrijitorul lucrării dedicate memoriei unui om pentru care am nutrit o admiraţie intelectuală rară pentru mine.

Provocarea a constat în a cuprinde între coperţile unei cărţi un univers aparent de necuprins. Demers complicat. Ajutorul cel mare a venit, într-un mod total neaşteptat, chiar de la profesorul Marin Dinu. Încercând să configurez conceptul cel mai potrivit al volumului, am aflat că Domnia Sa ajunsese într-un stadiu avansat cu scrierea unei cărţi pe care o pregătea pentru o aniversare rotundă, lucrare pe care nu a mai apucat să o finalizeze. Câteva dintre acele materiale şi, mai ales, mesajul lor şi-au găsit locul în acest volum, împreună cu o selecţie dintre articolele sale de specialitate, astfel încât profesorul Marin Dinu a devenit autorul cu cea mai consistentă contribuţie la cartea *in memoriam* despre sine.

Au venit, alături de dânsul, cei 35 de coautori, oameni care l-au admirat, preţuit, i-au fost apropiaţi în diverse etape ale vieţii şi cărora le mulţumim pentru generozitatea de a contribui la volumul nostru, în care am vrut să triumfe viaţa, gândirea, personalitatea şi, desigur, spiritul său original şi complex. O apreciere specială i se cuvine domnului conf. univ. dr. Andrei Hrebenciuc pentru materialele puse la dispoziţie şi pentru întreaga implicare plină de preţuire şi respect faţă de memoria mentorului său, profesorul Marin Dinu, în apariţia acestei cărţi. Lucrarea noastră este despre profesorul,

economistul, autorul de cărţi, membrul în „guvernul monetar”, magistrul, ucenicul, prietenul Marin Dinu şi despre fulguraţii lăsate de dânsul aici, dincolo de timp şi de existenţa fizică.

În 4 august 2023, cu numai câteva zile înainte ca organismul său să cedeze, scria: „Nemurirea este o temă spirituală, dacă ştim că spiritul e sus, peste orice, mai ales peste ce e individual, adică materia vie. Moartea este a vieţii individuale, a ceva insuflat de spirit, atunci când insuflarea oboseşte să mişte materia şi se retrage la spirit, adică sus! E un circuit din care nu face parte materia. În fapt, materia individualizată pierde insuflarea şi rămâne ce e în esenţă: neviaţă, nevie. Omul visează nemurirea căci e datorat integral spiritului insuflat, el vrea să fie doar suflet, vrea să fie nemuritor. Uneori ajunge nemuritor ***dacă*** lasă pepite de spirit; e nemuritor prin ce lasă; oricum, nu ne lasă materia însufleţită!” Pepite de spirit am dorit să surprindem cu acest volum.

Nu sunt economist, nici nu am ţinut cursuri vreodată la facultatea dânsului; zeci de ani drumurile noastre nu s-au intersectat în planuri profesionale sau instituţionale comune; ne salutam politicos şi atât. Auzeam, desigur, vorbindu-se despre dânsul, cum, firesc, ştia şi dânsul de mine, întrucât frecventam câteva cercuri comune; îl ascultam la diversele întruniri ale conducerii universităţii, la care era prezent în funcţiile pe care le-a deţinut de-a lungul anilor; dincolo de aceste insignifiante întâmplări, nu a existat niciun fel de cunoaştere reciprocă suplimentară. Nu cred că am schimbat mai mult de cinci fraze în 20 de ani, şi acelea contextuale.

În 2021 însă, conjuncturi benefice, izvorâte din pasiunea şi dedicaţia altruistă, pe care înţelepciunea maturităţii le generează, şi din disponibilitatea fiecăruia din noi de a oferi pro bono timp personal, energie şi trăiri universităţii noastre, ne-au adus în proiecte comune. Dânsul – un strălucit absolvent al primei şcoli economice a ţării, pe care o cunoştea perfect, de peste jumătate de secol, cu istoria şi oamenii ei, cu ceea ce are ea mai bun, dar şi cu inerentele vulnerabilităţi, Alma Mater fiindu-i „templu al împlinirii intelectuale”, cum a menţionat la un moment dat; eu – cu doctorat în literatură, om de litere şi vise, cu o reconversie substanţială în zona comunicării şi marketingului, slujitor cu pasiune, de peste trei decenii, al universităţii acesteia, care mi-a oferit împlinirea profesională şi satisfacţia de a-mi testa constant limitele.

Am admirat, după ce le-am descoperit: spiritul său cu adevărat enciclopedic, universul său impresionant, multitudinea planurilor în care excela, erudiţia sa; disciplina „enervantă" de lucru, puterea de concentrare, insistenţa şi spiritul necruţător, dacă nu te ridicai la înălţimea cerinţelor sale, spuse şi nespuse; „acidul" pe care îl turna fără milă, dacă încercai să fii superficial; uşoara, sau nu, aroganţă faţă de cei care tind să pară mai deştepţi sau culţi decât sunt; puterea extraordinară de lucru: era ca un ceas elveţian, pornit foarte devreme dimineaţa şi care funcţiona până seara târziu; că nu te lăsa singur la greu: te mustra, apoi, însă, te salva; spiritul boem; pasiunea pentru artă; bibliotecile de înţelepciune a lumii, asimilate şi transformate în atitudine şi filosofie de viaţă şi regăsite în lucrările sale; propensiunea spre Carl Gustav Jung, al cărui fin cunoscător era şi pe care mi-a transmis-o; cultul pentru cel mai mare metafizician al lumii, cum îl numea pe Lucian Blaga. Avea un fel inconfundabil de a ne ura zilnic „bună dimineaţa" prin mesaje făcute de dânsul, cu un citat din înţelepţii lumii şi o imagine, care te poziţionau faţă de noua zi altfel decât în mod banal; a compus peste 2000 de astfel de mesaje, în care nici citatul, nici imaginea nu s-au repetat, timp de peste şase ani, fără nicio zi întrerupere, până în 13 august 2023, când s-au oprit.

Am reţinut şi luat drept temă de introspecţie, pe măsură ce le-am descoperit: cultul său pentru prietenie, dincolo de existenţa fizică; loialitatea şi respectul faţă de memoria celor care i-au fost tovarăşi de drum şi de idei; preţuirea exprimată deschis şi dorinţa de a face cunoscute în mod corect personalitatea celor peste care vremea aşterne nedrept şi inerent praful uitării instituţionale şi personale, estompând în mod ingrat energia până la autosacrificiu a celor care au slujit excepţional universitatea noastră şi de care îl lega acel tip de prietenie, specific bărbaţilor puternici şi asumaţi.

Avea prestanţa omului sigur pe sine şi, chiar dacă aveai păreri diferite, nu puteai contesta temeinicia ideilor sale, faptul că era permanent documentat şi foarte conectat la realitate, de parcă ar fi fost un radar sau scanner ultraperformant. Odată, parafrazându-l pe Fericitul Augustin, a spus: „Sunt un cerc cu centrul pretutindeni şi circumferinţa peste tot!"

Proiectele care ne-au făcut să colaborăm îndeaproape, începând cu 2022, au fost lucrările instituţionale, coordonate de Rectorul Nicolae Istudor, dedicate memoriei a doi mari rectori ai Academiei de Studii Economice din Bucureşti, profesorii Ion Gh. Roşca şi Paul Bran, prieteni de „o viaţă" ai profesorului

Marin Dinu. Ambele volume au fost de suflet pentru profesor şi pentru mine, din considerente personale diferite, dar dintr-o mare admiraţie, pe care amândoi am nutrit-o faţă de cele două personalităţi, dublată de dorinţa de a contribui la efortul de a le fi acordată preţuirea corectă şi binemeritată, de a face ca paginile scrise de dânşii în istoria universităţii din Piaţa Romană să fie cunoscute şi să rămână vii peste timp.

Cu tristeţe o spun, activitatea la cele două cărţi a fost o experienţă de ucenicie sui-generis, în care profesorul Marin Dinu m-a pregătit pentru a lucra la acest volum *in memoriam*, care nu aş fi vrut să fie scris atât de devreme, despre un om de la care am aflat că mai sunt multe de gândit şi dezvăluit, pentru a înţelege semnificaţia sensului şi a urma calea suprasensului.

Mandala Telesphoros, dăltuită în piatră de Carl Gustav Jung, Bollingen, Elveția

„... porneşti din văi s-ajungi în slava minţii.”
Marin Dinu
Curriculum Vitae[1]

În spaţiu tainic, fără mărturie,
mă alesei cândva făptură vie.
M-au făurit râzând, cântând, părinţii.
Ei, ţesătorii vieţii şi ai morţii,
mi-au dat ce-ngăduise soartea:
au pus în mine soarele şi noaptea,
şi mi-au adus un drum în faţa porţii.

„Acesta-i drumul tău, mi-au zis părinţii,
porneşti din văi s-ajungi în slava minţii.”

Lucian Blaga, *Anii vieţii*

DATE PERSONALE

- Data şi locul naşterii: 6 mai 1950, Ghimpeţeni, judeţul Olt;
- Cetăţenia: română;

STUDII

- primare: 1957-1964 – şcoala primară şi gimnazială în comuna natală;
- liceale: 1964-1969 – Liceul Văleni, judeţul Olt;
- universitare: 1969-1973 – Facultatea de Economie Generală, Academia de Studii Economice din Bucureşti;
  Lucrarea de licenţă: „Sistemul ştiinţelor economice”, îndrumător academician Nicolae N. Constantinescu;
- doctorale: Academia de Studii Economice, teza „Strategia dezvoltării ştiinţei”, susţinere 1984, coordonator ştiinţific prof. univ. dr. Constantin Danciu.

[1] Repere extrase din ultimul CV întocmit de profesorul Marin Dinu în luna februarie 2023, cu ocazia numirii sale în funcţia de Preşedinte al Consiliului de Administraţie al Regiei Autonome Imprimeria BNR şi din autoprezentarea din blogul său personal www.dinumarin.ro (Florina Mohanu).

ACTIVITATEA PROFESIONALĂ

- febr. 2023: președinte al Consiliului de Administrație al Regiei Autonome Imprimeria BNR;
- 2019-2023: consultant strategie, Banca Națională a României;
- 1999-2023: profesor universitar doctor, Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată, Academia de Studii Economice din București, Departamentul de Economie și Politici Economice;
- 2008-2012: decanul Facultății de Economie, Academia de Studii Economice din București;
- 2009-2019: membru al Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a României;
- 2012-2016: director al Departamentului de Economie și Politici Economice, Academia de Studii Economice din București;
- 2004-2023: editorul revistei *Theoretical and Applied Economics;*
- 2001-2023: conducător de doctorat;
- 2000-2004: senator; 2004 – vicepreședinte al Senatului României;
- 1996-2000: membru în Consiliul director al Asociației Editorilor din România;
- 1992-2000: ziarist, Grupul de presă „Economistul" al Asociației Generale a Economiștilor din România, 1996-2000, redactor-șef, apoi director al ziarului;
- 1993-2000: editor, fondator și director al Editurii Economice;
- 1980-1992: ziarist la *Scânteia Tineretului* și la revistele *Viața Studențească*, *Amfiteatru*, *Studențimea Democrată*, *Ghidul Admiterii în Învățământul Superior*;
- 1973-1980: asistent universitar la Facultatea de Economie Generală, Academia de Studii Economice din București.

ACTIVITATE PUBLICĂ

Asociații profesionale

- membru al Asociației Generale a Economiștilor din România – AGER;
- membru al Asociației de Studii și Prognoze Economice și Sociale – ASPES;
- membru al Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România – CECAR;
- membru al Centrului pentru Analize și Politici Economice, ASE;
- membru de onoare al Societății Științifice de Management din România;

- secretar general al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România – AGER;
- preşedinte al Consiliului Director al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România;
- 2000-2005: preşedinte al Comisiei Naţionale pentru Învăţământul Preuniversitar Economic;
- 2003-2016: vicepreşedinte al Asociaţiei pentru Studii şi Prognoze Economice şi Sociale – ASPES;
- 2008-2012: director departament, Asociaţia Facultăţilor de Economie din România – AFER.

Instituţii publicistice

- membru în Comitetul editorial al revistei *Studii Economice*, apărută sub egida Institutului Naţional de Cercetări Economice, indexată REPEC (IDEAS, ECONPAPERS), ISSN 2285-7036, ISSN-L 2285-7036;
- membru în Comitetul editorial al revistei *Working Papers of National Institute of Economic Research*, ISSN 285-7028;
- membru în Colegiul ştiinţific al revistei *Buletinul UPG, Seria Ştiinţe Economice*;
- membru în Comitetul editorial al revistei *Review of Economic & Business Studies*, indexată REPEC (IDEAS, ECONPAPERS), DOAJ, ECONLIT, URLICH, COPERNICUS, ISSN-L 2068-7249;
- membru în Comitetul editorial al revistei *Romanian Journal of Economics*, ISSN-L 1220-5567 1220-5567;
- membru în Comitetul editorial al revistei *Timişoara Journal Economics* indexată ECONLIT, ECONPAPERS, ECONBIZ, ACADEMIC KEYS, ISSN 1842-7340;
- membru în Colegiul ştiinţific al revistei *Convorbiri economice*, ISSN 1220-9732;
- iniţiatorul şi editorul revistei ştiinţifice *Theoretical and Applied Economics/Economie teoretică şi aplicată* (ECTAP), indexată EBSCO, REPEC (IDEAS, ECONPAPERS), DOAJ, ECONLIT, ISSN 1841-8678.

TITLURI, PREMII, DISTINCŢII

- 2004 – Premiul „P.S. Aurelian” al Academiei Române, pentru volumul *Economia României. Întreprinderile mici şi mijlocii. Cu ce ne integrăm?,* Editura Economică, 2002;

- 2016 – Premiul „Virgil Madgearu” al Academiei Române, pentru volumul *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în cinci luni postdecembriste* (coautor), Editura Economică, 2014;
- 2016 – Diploma „Virgil Madgearu” cu medalie de aur, Academia de Studii Economice din București;
- 2017 – Doctor Honoris Causa al Universității Petrol-Gaze din Ploiești;
- 2018 – Premiul „Eugeniu Carada” pentru economie, pentru lucrarea, *Știința economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*, Editura Economică, 2017; selectată de Academia Română pentru premiile Marii Loji Naționale din România;
- 2018 – Doctor Honoris Causa al Universității de Vest din Timișoara;

* * *

- 2022 – Distincția „Cea mai bună carte în domeniul economic publicată în 2021” pentru lucrarea *Facerea Economiei. Îndreptar epistemic*, Editura Economică, 2021;
- 2015 – Diploma „Membru de onoare” cu medalia de aur pentru prețuire, conferită de AFER;
- 2013 – Diplomă de Excelență pentru utilizarea metodelor cantitative în cercetarea economică, conferită de Asociația Română de Statistică;
- 2013 – Diploma de Excelență cu moneda omagială de argint, „100 ani” de la Inițierea primului Congres al Economiștilor din România, conferită de AGER, AFER, SRS;
- 2013 – Diplomă jubiliară de prețuire cu medalia de aur, conferită de AFER;
- 2012 – Distincția *Profesor Emerit*, AFER – În semn de recunoaștere și apreciere a aleselor calități profesorale și manageriale puse în slujba dezvoltării și afirmării învățământului superior economic și cercetării științifice românești, precum și pentru remarcabila contribuție la înfăptuirea obiectivelor AFER;
- 2011 – Diplomă de onoare, pentru promovarea statisticii oficiale românești, conferită de Societatea Română de Statistică din România;
- 2011 – Cetățean de Onoare al Comunei Ghimpețeni, județul Olt;
- 2011 – Diplomă de excelență, secretar general al AGER, pentru activitatea desfășurată în conducerea și impunerea în mediul economic a AGER, conferită de Societatea Română de Statistică din România;
- 2011 – Distincția „Cea mai bună carte a anului 2010 din domeniul Teorie Economică” pentru lucrarea *Economia de dicționar*, Editura Economică, București, 2010, acordată de AFER;

- 2010 – Diploma de excelenţă „Paul Bran", pentru promovarea valorilor învăţământului economic românesc, prodigioasa activitate profesional-ştiinţifică şi excelenţă în domeniul managementului instituţional, Academia de Studii Economice din Bucureşti, Facultatea de Finanţe, Asigurări, Bănci şi Burse de Valori;
- 2010 – Diploma de excelenţă pentru rezultate deosebite în managementul academic, conferită de Societatea Română de Statistică din România;
- 2009 – Diploma de onoare a Universităţii de Vest din Timişoara;
- 2008 – Diplomă, Membru de onoare, în semn de recunoaştere a remarcabilelor calităţi de gânditor vizionar în tranziţia spre globalizare şi pentru performanţele manageriale care au impus literatura economică românească în peisajul ştiinţific intern şi internaţional, conferită de Senatul Societăţii Ştiinţifice de Management din România;
- 2008 – Diplomă, Premiul II pentru literatură de specialitate economică din domeniul Economie pentru lucrarea *Economia României. O viziune asupra tranziţiei postcomuniste*, Editura Economică, Autori: Marin Dinu, Cristian Socol, Aura Niculescu, Bucureşti, 2005, acordată de AFER;
- 2008 – Diplomă de excelenţă, în calitate de editor al revistei *Economie Teoretică şi Aplicată*, pentru promovarea culturii statistice, conferită de Societatea Română de Statistică din România;
- 2007 – Diploma de excelenţă pentru performanţă managerială în învăţământul academic conferită de Societatea Română de Statistică din România;
- 2006 – Diploma pentru titlul onorific de „*Profesor emerit*" conferită de Asociaţia Facultăţilor de Economie din România (AFER);
- 2006 – Diploma „Nicholas Georgescu-Roegen" pentru cercetare ştiinţifică în cadrul proiectelor finanţate de organisme naţionale şi internaţionale, Academia de Studii Economice din Bucureşti;
- 2004 – Diplomă de Onoare, conferită de Academia de Studii Economice din Bucureşti, cu ocazia celei de-a 90-a aniversări a universităţii;
- 2003 – Diploma „Opera Omnia" pentru întreaga activitate în domeniul cercetării ştiinţifice economice, Academia de Studii Economice din Bucureşti;
- 2002 – Diploma de excelenţă „Cartea anului" a Asociaţiei Editorilor din România pentru lucrarea *Economia României. Întreprinderile mici şi mijlocii. Cu ce ne integrăm?,* Editura Economică, 2002;
- 2000 – Director onorific al Editurii Economice.

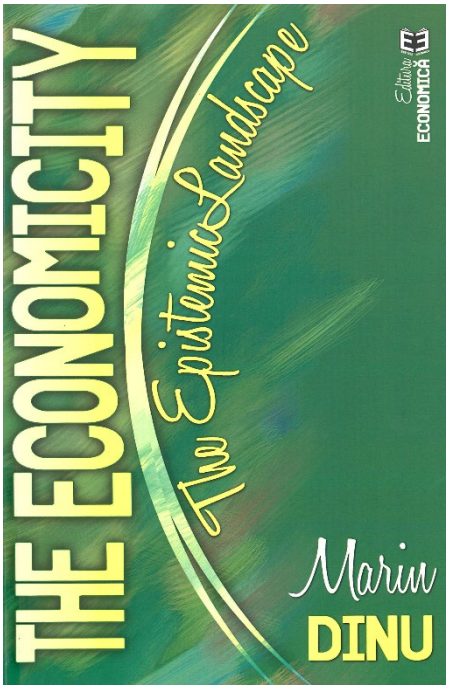
CĂRȚI PUBLICATE

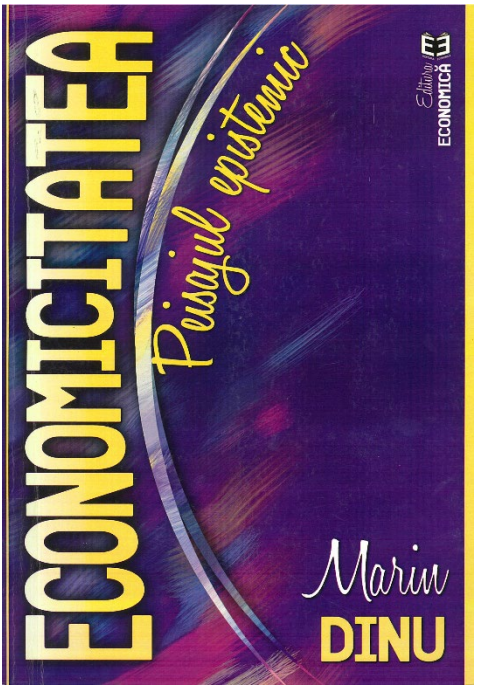
Unic autor

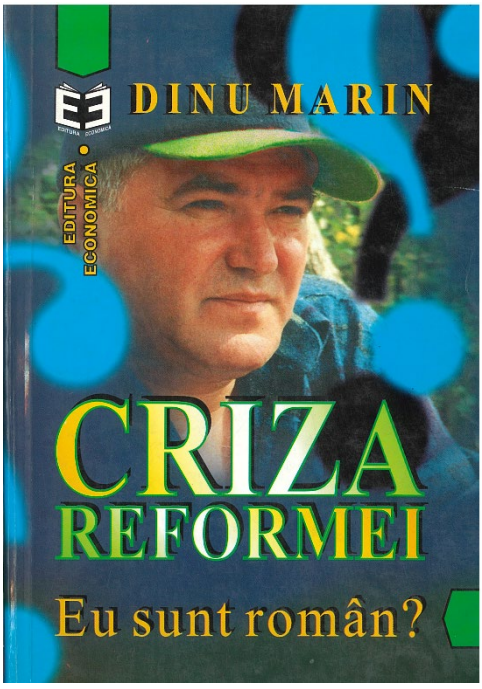
- 2024 – *Am fost în Guvernul Monetar. Marginalii la o legendă modernă*, Editura Economică, București, ISBN 978-606-093-032-7, 428 pag.;
- 2021 – *Facerea economiei. Îndreptar epistemic,* Editura Economică, București, ISBN 978-973-709-950-1, 674 pag.;
- 2018 – *Înțelegerea fenomenului economic. Despre funcționarea principiului conexiunii*, Editura Economică, București, ISBN 978-973-708-860-3, 392 pag.;
- 2017 – *Știința economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*, Editura Economică, București, ISBN 978-973-708-828-3, 234 pag.;
- 2016 – *Bunul-simț. Temeiul natural al funcționalității în Economie*, Editura Economică, București, ISBN 978-973708-780-4, 112 pag.;
- 2016 – *The Economicity. The Epistemic Landscape*, Editura Economică, București, ISBN 978-973-709-720-0, 302 pag.;
- 2014 – *Economicitatea. Peisajul epistemic*, Editura Economică, București, ISBN 978-973-709-721-7, 288 pag.;
- 2010 – *Economia de dicționar. Exerciții de îndemânare epistemică,* Editura Economică, București, ISBN 978-973709-500-8, 528 pag.;
- 2006 – *Globalizarea. Modelul explicativ* (Seria Sinteze), supliment al revistei *Economie Teoretică și Aplicată,* Editura Economică, București, ISSN 1841-8678, 76 pag.;
- 2004 – *Globalizarea și aproximările ei*, Editura Economică, București, ISBN 973-709-060-8, 336 pag.;
- 2002 – *Economia României. Întreprinderile mici și mijlocii. Cu ce ne integrăm?*, Editura Economică, București, ISBN 973-590-710-0, 304 pag.;
- 2000 – *Economie contemporană. Ce este globalizarea?*, Editura Economică, București, ISBN 973-590-337-7, 224 pag.;
- 2000 – *Economie contemporană. Ce este tranziția?*, Editura Economică, București, ISBN 973-590-317-2, 176 pag.;
- 1999 – *Criza reformei. Eu sunt român?*, Editura Economică, București, ISBN 973-590-128-5, 464 pag.;
- 1999 – *Criza reformei. Eu sunt român?*, ediția a II-a, Editura Economică, București, ISBN 973-590-214-1, 464 pag.;
- 1987 – *Performanțele dezvoltării. Semnificațiile binomului știință-economie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 200 pag.

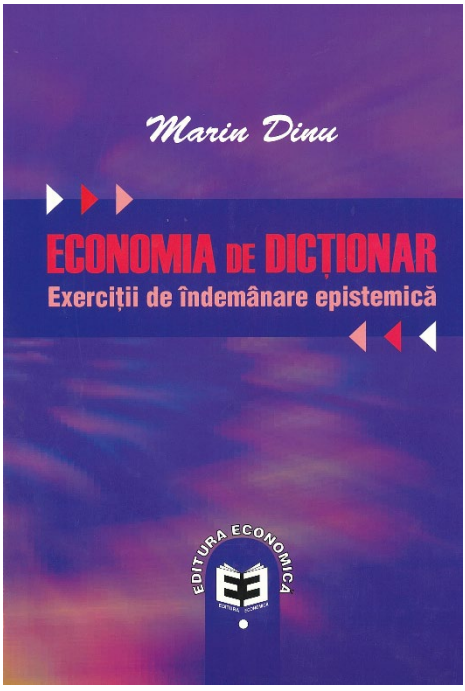

Marin Dinu
FACEREA ECONOMIEI
Îndreptar epistemic
Excerpte fundamentale
Editura ECONOMICĂ

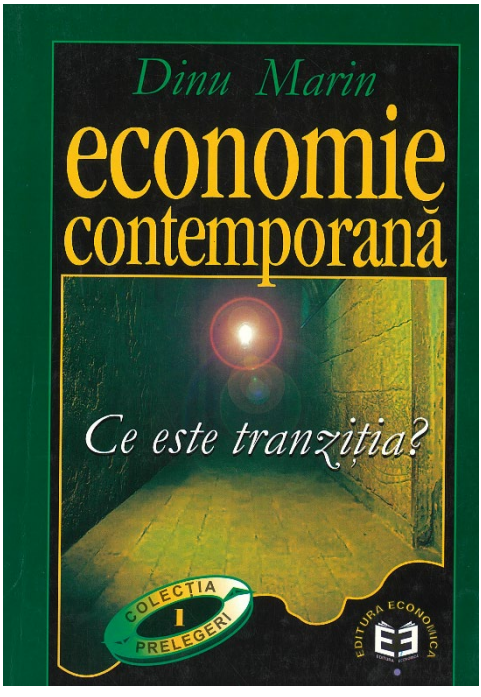

Marin DINU
Știința economică postcriză
Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?
Editura ECONOMICĂ

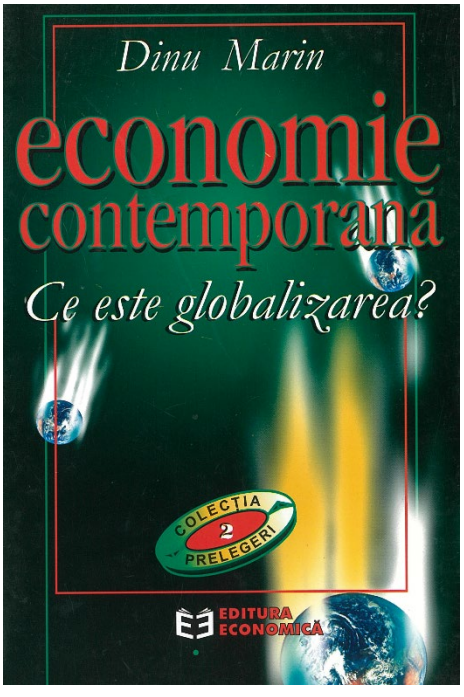

THE ECONOMICITY
The Epistemic Landscape
Editura ECONOMICĂ
Marin DINU

ECONOMICITATEA
Peisajul epistemic
Editura ECONOMICĂ
Marin DINU

DINU MARIN
EDITURA ECONOMICA
CRIZA REFORMEI
Eu sunt român?

Marin Dinu
ECONOMIA DE DICȚIONAR
Exerciții de îndemânare epistemică
EDITURA ECONOMICĂ

Dinu Marin
economie contemporană
Ce este tranziția?
COLECȚIA 1 PRELEGERI
EDITURA ECONOMICĂ

Dinu Marin
economie contemporană
Ce este globalizarea?
COLECȚIA 2 PRELEGERI
EDITURA ECONOMICĂ

Coautor/coordonator

- 2019 – „Dezvoltarea socială ca expresie a vieţii trăite. Interogarea lui a fi şi a face" în *Filosofie şi Economie*. vol. 4, *Temeiuri axiologice ale comportamentului economic*, coordonatoare Loredana Cornelia Boşca, Lucia Ovidia Vreja, Editura ASE, Bucureşti, ISBN 978-606-34-0282-1;
- 2018 – autorul prefeţei cu titlul „Continuităţi, discontinuităţi şi fracturi în politica şi gândirea economică" în lucrarea *Economia României după Marea Unire. vol. II, Economia sectorială,* coordonatori Aurel Iancu, George Georgescu, Victor Axenciuc, Editura Academiei Române, Bucureşti, ISBN 978-973-27-2917-5;
- 2018 – „România europeană" (capitolul 2), în *Cunoaşte România centenară*, coordonator general Acad. Iulian Văcărel, coordonatorul ediţiei prof. univ. dr. Constantin Anghelache, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 978-973-709-874-0;
- 2017 – „Temeiul prezumtiv al raţionalităţii economice. Nălucile metafizicii în ştiinţele postmoderne" în *Filosofie şi Economie*. vol. 3, *Sensuri ale utilităţii în ştiinţele socioumane*, coordonator Vasile Macoviciuc, Editura ASE, Bucureşti, ISBN 978-606-34-0180-0;
- 2016 – „România europeană" (capitolul 1), în *Cunoaşte România. Retrospectivă 2007-2013*, coordonator general Acad. Iulian Văcărel, Editura Academiei Române, Bucureşti, ISBN 978-973-27-2690-7;
- 2015 – *What/Who Are We After the Transition? Focus on Romania*, coeditor, Nova Publishers, New York, ISBN 978-1-63483-947-1 (editor, coautor);
- 2014 – *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în cinci luni postdecembriste*, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 978-973-709-670-8, 576 pag. (coautor);
- 2012 – „The Linkage between Public Investment and Economic Growth in Romania", în volumul *Emerging Macroeconomics. Case Studies and Eastern Europe,* editor Cristian Socol, Nova Science Publishers, USA, ISBN 978-1-62257-354-7(coautor);
- 2007 – „România şi procesul de integrare europeană" (capitolul 1) în *Cunoaşte România – membră a Uniunii Europene*, coordonatori Acad. Iulian Văcărel, prof. univ. dr. Mircea Bulgaru, prof. univ. dr. doc. Constantin Ionescu, prof. univ. dr. Constantin Mitruţ, prof. univ. dr. Vergil Voineagu, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 978-973-709-345-5;
- 2001 – *Economia României. Sistemul de companii. Diagnostic structural*, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 973-590-600-7, 240 pag. (coordonator);

- 2001 – *Economia României. 1990-2000. Compendiu*, Editura Economică, București, ISBN 973-590-431-4, 240 pag. (coautor);
- 1999 – *Mic lexicon de protecția mediului,* Editura Economică, București, ISBN 973-590-182-X, 176 pag. (coautor);
- 1999 – *La Roumanie Touristique*, Editura Economică, București, ISBN 973-590-194-3, 148 pag. (coautor);
- 1999 – *Touristic Romania*, Editura Economică, București, ISBN 973-590-205-2, 148 pag. (coautor);
- 1998 – *Economia turismului și mediul înconjurător*, Editura Economică, București, ISBN 973-590-135-8, 264 pag. (coautor);
- 1997 – *Turismul rural. Modelul european,* Editura Economică, București, ISBN 973-9198-77-5, 176 pag. (coautor).

Cursuri universitare

- *2009* – „Economie și globalizare" (capitolul 24), în *Economie*, ediția a VIII-a, Editura Economică, București, ISBN 978-973-709-456-8, 360 pag. (în colectivul de coordonare și coautor);
- *2009* – „Economie și globalizare" (capitolul 24), în *Economie. Aplicații*, ediția a VI-a, Editura Economică, București, ISBN 978-973-709-457-5, 376 pag. (în colectivul de coordonare și coautor);
- 2007 – *Modelul european de integrare*, ediția a II-a, Editura Economică, București, 2007, ISBN 978-973-709-346-2, 176 pag. (coautor);
- 2006 – *Fundamentarea și coordonarea politicilor economice în Uniunea Europeană*, Editura Economică, București, ISBN 973-709-230-9, 175 pag. (coautor);
- 2005 – *Economia României. O viziune asupra tranziției postcomuniste*, Editura Economică, București, ISBN 973-709-1906, 320 pag. (coautor);
- *2005 – Mecanisme de convergență și coeziune în modelul european*, Editura Economică, București, ISBN 973-709-195-7, 152 pag. (coautor);
- 2005 – *Modelul european de integrare*, Editura Economică, București, ISBN 973-709-180-9, 176 pag. (coautor);
- *2005* – „Economie și globalizare" (capitolul 24), în *Economie*, Ediția a VII-a, Editura Economică, București, ISBN 973-709-169-8, 368 pag. (în colectivul de coordonare și coautor);
- 2005 – „Economie și globalizare" (capitolul 24), în *Economie. Aplicații*, Ediția a V-a, Editura Economică, București, ISBN 973-709-170-1, 312 pag. (în colectivul de coordonare și coautor);

- 2004 – *Economie europeană. O prezentare sinoptică,* Editura Economică, Bucureşti, ISBN 973-709-079-9, 320 pag. (coautor);
- 2003 – *Economia României. Culegere de probleme şi studii de caz*, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 973-590-951-0, 160 pag. (coautor);
- 2003 – *Globalizare şi integrare economică. Culegere de teste-grilă şi studii de caz*, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 973-590-958-8, 160 pag. (coautor);
- 2003 – „Economie şi globalizare" (capitolul 24), în *Economie. Aplicaţii*, Ediţia a IV-a, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 973-590-889-1, 304 pag., (în colectivul de coordonare şi coautor);
- 2003 – „Economie şi globalizare" (capitolul 24), în *Economie*, Ediţia a VI-a, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 973-590-888-3, 376 pag. (în colectivul de coordonare şi coautor);
- 2001 – *Dicţionar de Economie*, ediţia a II-a, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 973-590-540-X, 312 pag. (coautor);
- 2000 – „Venitul, consumul şi investiţiile" (capitolul 14) şi „Fluctuaţiile economice. Ciclul afacerilor" (capitolul 16), în *Economie*, Ediţia a V-a, Editura Economică, Bucureşti, ISBN 973-590-346-6, 544 pag. (coautor).

CONFERINŢE PUBLICE

- *Înţelegerea şi explicaţia în Economie. Prezentarea adevărului în spaţiul public*, Şedinţa festivă a Senatului Universitar al ASE pentru decernarea Diplomei „Virgil Madgearu" cu medalie de aur, Academia de Studii Economice din Bucureşti, 23 noiembrie 2017;
- *Când se termină adversitatea? Despre schimbare de ciclu (Reconsemnări de economie politică),* Ciclul „Academica", Universitatea Maritimă din Constanţa, 1 septembrie 2014;
- *Unde greşim? Recurs la persistenţa subdezvoltării. (O problemă de înţelegere a acţiunii),* Ciclul „Academica", Sinaia, 5 martie 2014;
- *25 de ani de restaurare a economiei de piaţă în România. Transformarea postcomunistă. Peisajul funcţionalităţii, S*esiunea plenară a Comisiei de Istorie Economică şi Istoria Gândirii Economice a Secţiei de Economie, Ştiinţe Juridice şi Sociologie a Academiei Române, 10 decembrie 2014;
- *Lumea este altfel? Despre violenţa mâinii invizibile,* Ciclul „Zilele porţilor deschise pentru studenţii economişti", Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj Napoca, 27 noiembrie 2013;

- *De unde vine teama de euro? Motive ale întemeierii unei economii a bunului-simț*, Ciclul „Academica", Sinaia, 13 februarie 2013;
- *După tranziție. Avatarurile dezvoltării (Interogare a ceea ce suntem prin ceea ce facem),* Ciclul „Academica", Universitatea Ovidius din Constanța, 4 septembrie 2013;
- *Postmodernismul. Limitările științei economice și fenomenul economic,* Școala de Vară de la Sinaia, Programul de Cercetare Postdoctorală „SPDAE", Academia Română, 23 iulie 2012;
- *Economia bunului-simț. Ce știm? Ce înțelegem? Ce învățăm?*, Ciclul „Academica", 9 septembrie 2012;
- *Copilul ideal și/sau idealul educației,* Liceul Teoretic Național, București, 20 septembrie 2012;
- *Ideal și funcțional în economia deschisă. Despre modele de gândire și acțiune*, Ciclul „Zilele porților deschise pentru studenții economiști", 18 octombrie 2012;
- *Crizialitatea și corectivitatea în determinarea modelului economic, Simpozionul „Cadrul conceptual al economiei postcriză",* AGER, 22-23 noiembrie 2012;
- *Repoziționări și convergențe în dinamica economică. Recursul la fundamente și reconfigurarea contextului,* Școala Postdoctorală a Academiei Române, 26 martie 2011;
- *Despre criza din criză*, Ciclul „Zilele porților deschise pentru studenții economiști", Universitatea din Craiova, 24 noiembrie 2011;
- *Economia postcriză. Ce știm? Ce vrem? Ce putem?,* Ciclul „Zilele porților deschise pentru studenții economiști", Universitatea din Pitești;
- *Economia după criză. Ce a fost va mai fi*?, Ciclul „Zilele porților deschise pentru studenții economiști", Universitatea „Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu, 3 octombrie 2011;
- *Eșecurile și speranțele pieței. Este știința economică în criză?,* Ciclul „Zilele porților deschise pentru studenții economiști", Academia de Studii Economice din București, 22 aprilie 2010;
- *Provocări pentru cercetarea științifică. Este știința economică în criză?,* Școala Postdoctorală a ASE, 1 iunie 2010;
- *Criza și știința economică,* Școala de vară Proeconomica, Tușnad, 23 august 2010;
- *Uniunea Europeană, de la avatarurile primei modernități la facerea lumii globale,* Școala de vară a AFER, Oradea, 3 septembrie 2010;

- *Constituţia epistemică a economiei. Despre temeiul natural şi consecinţa corectă,* Simpozionul Facultăţii de Economie, 5 noiembrie 2010;
- *Criza ca oportunitate de schimbare, Ce înţelegem? Cât rezolvăm? Cum ne implicăm?*, Ciclul „Zilele porţilor deschise pentru studenţii economişti", Universitatea din Oradea, 11 noiembrie 2010;
- *Ciclicitate, globalizare şi integrare economică. Provocări ale unei teorii a superciclurilor,* Şcoala Postdoctorală a Academiei Române, 27 noiembrie 2010.

PROIECTE DE CERCETARE (SELECŢIE)

- Director, proiectul de cercetare „*Globalizare şi catching-up: de la contracţie la creştere economică în ţările în tranziţie. Cazul României*";
- Director, proiectul de cercetare „*Stabilizare, ajustare şi perspective de creştere a economiei româneşti în condiţiile integrării în UE*";
- Membru, proiectul de cercetare ESEN II, „*Analiza structurală a sistemului de companii româneşti*", Academia Română;
- Reprezentant legal din partea AGER în proiectul Băncii Mondiale „*Sistemul de finanţare a învăţământului mediu în România*";
- Expert ştiinţific, proiectul de cercetare „*Studiu privind stabilirea şi valorificarea avantajelor competitive ale formelor româneşti de comerţ exterior în vederea maximizării efectelor pozitive ale aderării României la UE*".

PROGRAME DE FORMARE PROFESIONALĂ (SELECŢIE)

- Coordonator postdoctorat, proiectul *„Performanţă şi excelenţă în cercetarea doctorală şi postdoctorală în domeniul ştiinţelor economice din România"*, POSDRU/159/1.5/S/ 134197, manager prof. univ. dr. Pavel Năstase, aprilie 2014- octombrie 2015;
- Tutore doctorat, expert pe termen lung, proiectul *„Performanţă şi excelenţă în cercetarea doctorală şi postdoctorală în domeniul ştiinţelor economice din România"*, POSDRU/159/1.5/S/142115, manager prof. univ. dr. Pavel Năstase, aprilie 2014- octombrie 2015;
- Tutore postdoctorat, expert pe termen lung, proiectul „*Rute de excelenţă academică în cercetarea doctorală şi postdoctorală – READ*", POSDRU/159/1.5/S/137926, Academia Română;
- Responsabil proiect/director de proiect, proiectul „*Performanţă şi excelenţă în cercetarea postdoctorală în domeniul ştiinţelor economice*

din România", manageri prof. univ. dr. Ion Gh. Roşca şi prof. univ. dr. Marin Dinu;

- Tutore, proiectul *„Studii postdoctorale în economie: program de formare continuă a cercetătorilor de elită"*, coordonat de Academia Română, cofinanţat de Fondul European, POSDRU 2007-2013, coordonator principal Acad. Mugur Constantin Isărescu şi Acad. Păun Ion Otiman (valoare 18.688.874 lei);
- Expert ştiinţific, proiectul *„Doctorat în economie la standardele Europei cunoaşterii (DoEsEC)",* POSDRU/88/1.5/S/55287, Competiţie în cadrul call 88 Burse doctorale lansată de AMPOSDRU, Strategic, cofinanţat Fondul European, POSDRU 2007-2013, manager prof. univ. dr. Dumitru Miron.

DATE SINTETICE

- 17 cărţi ca unic autor;
- 8 cărţi ca autor principal;
- 2 cărţi în calitate de coordonator principal;
- 20 de cărţi la care este coautor;
- 4 cărţi în limba engleză (două ediţii străine şi două în ţară);
- 10 eseuri/prelegeri academice;
- 20 de cursuri universitare şi sinteze didactice (în echipă);
- 130 de articole indexate în baze de date internaţionale, clasificate CNCSIS tip A şi B+;
- 35 de comunicări ştiinţifice publicate în buletine indexate în baze de date internaţionale;
- 22 de proiecte de cercetare şi de pregătire academică cu finanţare publică;
- 25 de conferinţe şi prezentări publice.

DOMENII DE INTERES

- economia României;
- economie europeană;
- economia tranziţiei;
- epistemologie economică;
- politici economice;
- globalizare ş.a.

Marin Dinu: cetățeanul implicat, profesorul devotat, eminentul economist, soțul, părintele și bunicul iubitor, prietenul loial

Prof. univ. dr. Adrian SEVERIN
Viceprim-ministru și ministru al Afacerilor Externe (1996-1997)

Voi scrie aici, cu durere amplificată de nostalgie, despre un mare om și mare român, prea puțin cunoscut și prea puțin valorificat, dar căruia, fără ca mulți să știm, îi datorăm foarte mult. El a plecat dintre noi, din lumea noastră invadată de mizerie umană și aflată într-un proces accelerat de alienare, mult mai repede decât ne așteptam, spre a se întâlni cu Creatorul său, lăsând în urmă o impresionantă operă științifică în domeniul economic, o splendidă familie, pe veci îndurerată, și o seamă de prieteni copleșiți de o nesfârșită tristețe. Cuvintele mele vin nu doar din dragostea pentru el, ci și din obligația de a i se face dreptatea recunoștinței publice pe care, altminteri, în viață fiind, niciodată nu a cerut-o.

L-am cunoscut prin anii 1970, într-o frumoasă seară de toamnă, la Casa de cultură a studenților „Grigore Preoteasa" din București, pe când eram student la începutul studiilor universitare, iar el tocmai devenise asistent universitar, după ce absolvise cu brio prestigioasa, ieri și astăzi, Academie de Studii Economice.

Ne-am încrucișat acolo și nu mai știu dacă cineva m-a prezentat lui formal, dar îmi amintesc că m-a fascinat. O fascinație care a crescut pe măsură ce aflam mai multe despre el. Căci era tot ceea ce eu îmi puteam dori în acel moment. Avea o alură care amintea de Robert Redford, afișa un zâmbet nonșalant, dar și puțin misterios, aducând cu cel al lui Christopher Plummer, și aborda firesc un aer degajat, dar și un pic provocator, de tip Richard Burton. Se șoptea, cu admirație, dar, poate, și cu puțină invidie, că are o soție frumoasă și inteligentă, pe nume Carmen.

În acea seară căuta pe cineva dispus să meargă împreună cu el la un restaurant, unde să bea un pahar de vin şi să mănânce o raţă friptă. Faptul mi s-a întipărit în memorie. Nu era grozav?! Ce altceva îşi putea dori un tânăr Rastignac, pornit să se ia de piept cu lumea comunismului real, în mijlocul „tragediei optimiste" a Războiului Rece, decât să fie asemenea unui astfel de model?!

Erau vremuri glorioase pe atunci în mediile studenţeşti. Iar asta nu numai pentru că eram tineri, convinşi că viitorul ne aparţine şi gata să ne luăm la trântă cu munţii, ci şi pentru că, în anii 1970, eram, cel puţin formal, invitaţi să gândim liber (şi nu am aşteptat să ni se spună de două ori), ne puteam exprima liber, iar problemele existenţiale de mai târziu, cu penuria de toate cele, nu apăruseră încă.

Se întâmpla, este drept, puţin după declanşarea „minirevoluţiei culturale" a lui Ceauşescu (Marin Preda reacţionase vehement spunând că, dacă ne întoarcem la proletcultism, el se sinucide), însă, măcar pentru câţiva ani buni, studenţimea fusese scutită de rigorile acesteia, regimului fiindu-i teamă să intre în conflict cu o categorie socială deopotrivă cultivată şi explozivă, romantică şi degrabă gata de revoltă. Noi credeam că se ajunsese la reculul toleranţei pluraliste reprezentat de „tezele PCR" din iulie şi septembrie 1971, care marcaseră amorsarea numitei revoluţii, tocmai pentru că ne implicaserăm prea puţin în viaţa publică. Eram, deci, gata să ne suim pe baricadele ştiinţei şi culturii pentru a ţine lucrurile sub control.

Dacă, în contextul respectiv, studenţii au fost în măsură să îşi păstreze o doză importantă de libertate, dincolo de frica pe care o inspirau ca grup „talibanilor" vechiului regim, faptul s-a datorat şi liderilor lor, printre care tânărul, pe atunci, Marin Dinu, care le-au apărat cu succes dreptul de a gândi şi vorbi liber, fie asta şi în anumiţi parametri, nu doar cu abilitate, ci şi cu caracter.

Deşi activ în viaţa publică a vremii (şi-a ascuţit sabia minţii deopotrivă la catedra universitară, în contact direct cu studenţimea, pe atunci bucuroasă să studieze în România, pentru ca apoi să participe la propăşirea ei, şi în conducerea unor publicaţii studenţeşti – *Viaţa studenţească* şi *Amfiteatru* – dătătoare de dureri de cap tuturor liderilor dogmatici ai timpului) sau, poate, tocmai de aceea, Marin Dinu a fost printre primii care au înţeles că sistemul nu poate fi reformat, ci că trebuie schimbat fundamental printr-o acţiune revoluţionară. O revoluţie pe care nu o vedea, însă, violentă.

Tocmai în acest scop se pregătea, alături de colegii de generaţie, ca să fie gata pentru „marea schimbare” la momentul potrivit. Toate revoluţiile din istorie au fost opera elitelor născute în cadrul regimului contestat, iar nu a rataţilor acestuia, fie ei vinovaţi sau victime. Cea română nu ar fi putut face excepţie, în mod normal.

Când a venit momentul, însă, forţe oculte, cu certitudine antiromâneşti, au dorit să împrăştie acea generaţie şi să o îndepărteze de putere, atribuindu-i tot felul de vini închipuite (printre care şi „vina” de a se fi născut după război, în plin regim republican comunist), astfel încât România să fie mai uşor de slăbit, controlat şi prădat.

Întrebarea „Ce aţi făcut în ultimii cinci ani?”, aruncată şiret unui public derutat, urmată la scurt timp de punctul 8 al Proclamaţiei de la Timişoara, prin care se viza eliminarea celor mai capabile elemente ale vechiului regim, chiar dacă ele nu făcuseră poliţie politică şi nu încălcaseră, în apărarea acestuia, drepturile omului, nu i-a fost adresată lui Marin Dinu, dar, cu certitudine l-a avertizat asupra faptului că toţi cei care ar putea, inclusiv ca susţinători ai schimbării, să conceapă evoluţia României ca pe o legătură raţională între continuitate şi discontinuitate şi să dorească înmulţirea atuurilor naţiunii române în concursul global de după încetarea (nu şi terminarea) Războiului Rece, intrau în colimatorul unei oligarhii oculte supranaţionale dedicate, după cum se va dovedi mai târziu, edificării unei ordini mondiale unipolare îndreptate împotriva diversităţii culturale, pluralismului politic, libertăţilor individuale şi chiar împotriva naturii. A înţeles şi s-a cutremurat.

Puţină lume ştie că Marin Dinu, încă în mijlocul euforiei generate de „schimbarea domnilor”, precum şi de perspectiva romantică a reunificării Europei în siajul reconcilierii dintre geografia şi istoria bătrânului şi mult prea însângeratului continent, a sesizat, ca unul care cunoştea în detaliu atât măruntaiele economiei de comandă autarhice româneşti, cât şi raportul corect între ideologia naţional-comunistă şi realitatea socială românească, precum şi marile curente de idei şi de putere care influenţau mersul lumii, că, pe de o parte, sfârşitul echilibrului terorii intervenit odată cu decesul sistemului mondial bipolar va readuce la viaţă vechile instincte ale imperiilor adormite în *borcanul scorpionilor nucleari sovietic şi american*, dând totodată un nou imbold narcisismului euro-atlantic, iar, pe de altă parte, că

eşecul comunismului real în spaţiul euro-asiatic va fi urmat de renaşterea marxismului în forme extreme şi aberante, ca neo-marxism, în spaţiul euroatlantic.

Întrucât nu a putut avea atunci acces în spaţiul deciziei politice pentru a ridica pavăză României împotriva acestor ameninţări, de prea puţini observate şi înţelese încă din faza lor embrionară, s-a străduit să orienteze demersurile puterii româneşti consolidând redutele academice ale educaţiei şi cercetării şi acţionând din înălţimea acestor redute cu arma cuvântului informat şi înţelept.

Pe linia unei asemenea abordări a pus esenţial umărul la apariţia publicaţiei *Economistul* şi a fondat revista *Economie teoretică şi aplicată*. De asemenea, a contribuit decisiv la naşterea Editurii Economice şi la înfiinţarea Asociaţiei Facultăţilor de Economie din România (AFER). Sub imperiul conştiinţei sale ştiinţifice, dar şi al aceleia de membru angajat şi lucid al cetăţii, şi-a îndeplinit şi misiunea liber asumată de secretar general şi de preşedinte al Comitetului Director al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România (AGER). Pe toate le-a făcut plasându-se pe linia de echilibru dintre conservatorii dogmatici ai anilor 1990, dominaţi de nostalgia vechilor doctrine ale economiei de comandă, pe de o parte, şi reformiştii romantici, seduşi de discursul terapiei de şoc, pe de altă parte. De aceea, probabil, chiar dacă a impus respectul, nu s-a bucurat de adeziunea şi simpatia niciunora dintre ei.

El a fost, fără gesturi ostentative, dar şi fără ezitări şi concesii, adeptul unei reforme de sistem îndrăzneţe şi coerente, precum şi al unor ajustări structurale care să permită atât păstrarea macroechilibrelor economice în condiţiile asigurării simultane a perspectivelor creşterii durabile şi celor ale integrării europene, cu grija ca dinamismul agendei economice să nu intre în coliziune cu nevoia de justiţie şi armonie socială. Ca viceprim-ministru însărcinat cu reforma, am beneficiat de ideile sale, transmise iniţial prin prieteni comuni cu care împărtăşea şi împărtăşeam aceeaşi viziune.

După o lungă perioadă de pauză, ne-am reîntâlnit, aşadar, în vârtejul istoriei care a urmat anului 1989. Atunci Marin Dinu atinsese nivelul maturităţii profesionale şi era îmbrăcat în haina tehnocratului. Nu cea a tehnocratului indiferent, retras cu aroganţă într-un turn de fildeş, ci a tehnocratului angajat, sensibil la durerile şi nevoile sociale, într-o vreme de alte mari speranţe şi imense dezamăgiri, în miezul unui alt ev aprins căruia era dispus să-i dea a-nsufleţirii sale vamă.

O scurtă perioadă a fost parlamentar, îndeplinind chiar funcţia de vicepreşedinte al Senatului României. S-a remarcat atunci prin lipsa sectarismului partizan şi a spiritului de gaşcă politicianistă. De aceea partidele politice l-au simţit ca pe un corp străin şi nu i-au încredinţat niciodată un mandat guvernamental pe măsura capacităţii sale. Obiectivitatea, neutralitatea şi sobrietatea, ca şi rigoarea profesională, superioritatea cunoaşterii şi intransigenţa morală i-au fost şi atu (când s-a pus problema creării unei „forţe tampon" între grupurile rivale de interese personale, caracterizate de miopie strategică şi tranzacţionism moral), dar şi vulnerabilitate (când a fost vorba să i se confere puterea de a decide în afara controlului oricărei formaţiuni oligarhice).

A fost apoi membru al Consiliului de Administraţie al BNR, unde a putut să îşi etaleze mai bine abilităţile profesionale, dar şi acolo s-a ţinut departe de orice posibilă tranzacţie politică sau de tentaţiile de a-şi face din acea prestigioasă poziţie o trambulină pentru lansarea ambiţiilor personale.

De fapt, nici nu a avut nevoie de o asemenea trambulină întrucât, mereu profesor cu patima cercetării ştiinţifice, avea conştiinţa unei valori pe care nu ţinea să o dovedească ostentativ sau căreia să îi adauge lauri publici.

S-a exprimat, pentru contemporani şi pentru urmaşi, deopotrivă, printr-un număr impresionant de cărţi dedicate economiei. Lucrările sale consacrate problemelor fundamentale ale economiei româneşti, celor ale economiei europene şi celor ale economiei tranziţiei, volumele în care au fost analizate epistemologia economică, politicile economice şi fenomenul globalizării constituie doar o parte a testamentului său ştiinţific de excepţională valoare. Ele au fost, cu siguranţă, foarte citite, dar prea puţin citate; mai ales de aceia care, după plastica sa expresie, obişnuiesc să îşi făurească opera „cu foarfeca şi capsatorul", adică apelând la metoda „*copy-paste*" sau compilând contribuţiile documentariştilor.

A fost şi va rămâne, după părerea mea, cel mai mare, mai profund şi mai vizionar analist al reformelor economice care au caracterizat tranziţia României de la economia de comandă la economia de piaţă. Lucrări precum *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în primele cinci luni postdecembriste* (scrisă în colaborare cu eminentul economist Teodor Brateş) sau *Economia României. Întreprinderile mici şi mijlocii. Cum ne integrăm?* au fost şi vor rămâne lecturi obligatorii pentru cei care vor să înţeleagă ce s-a întâmplat cu adevărat în economia românească după deschiderea ei către piaţă şi către

federalismul european ulterior anului 1990, motivele ratării ţintelor reformei începute atunci, precum şi ceea ce este de făcut pentru a scoate ţara din criza cronică în care a intrat, astfel încât să fie valorificate plenar atât resursele naturale (inclusiv cele demografice) româneşti, cât şi şansele oferite de integrarea europeană.

Referitor la cea din urmă, ea însăşi în criză, economistul şi profesorul Marin Dinu a înţeles precum puţini alţii, că România este membru, iar nu vasal al UE, că UE este un proiect transnaţional al statelor naţiune suverane ale Europei şi că românii au dreptul şi obligaţia, în calitate de titulari ai construcţiei europene, de a interveni pentru a-i corecta devierile şi a-i îmbunătăţi performanţele, făcând-o să profite în mod egal tuturor. Tot el este acela care, alături de cel mult unul sau doi alţi autori, în lucrările sale, a readus la lumină, a evaluat şi a apreciat documentul privind direcţiile de dezvoltare a economiei româneşti, elaborat în anul 1991, sub coordonarea viceprim-ministrului pentru reformă, de către Consiliul pentru reformă, relaţii şi informaţii publice al Guvernului României, cu participarea unor cadre didactice de la ASE, arătând că nu lipsa viziunii, ci lipsa dorinţei de a o transpune în viaţă, motivată de prioritatea acordată intereselor personale sau celor ale plutocraţiei transfrontaliere, susţinută de unii actori politici regionali şi globali, este cauza impasului economic, social şi politic în care a fost adusă ţara noastră.

Cu realism, dar fără a cădea în criticism steril şi în nostalgii ridicole, Marin Dinu a pus în lumină exact ceea ce s-a făcut, bine sau rău, ce trebuie continuat, ce trebuie reparat şi ce trebuie inovat. Într-o lume a beznei ideologizante de stânga sau de dreapta, el a ţinut cumpăna deschizând perspective ştiinţelor economice şi acceptând practic, dacă nu să îi supere pe toţi, cel puţin să rămână departe de toţi, obiect al unei adevărate conspiraţii a tăcerii.

Eu aşa l-am simţit în anii din urmă ai vieţii sale: singur, cu un zâmbet înţelept şi uşor ironic, în mijlocul unui anturaj bogat, zgomotos şi colorat, care l-a înconjurat fără să îl şi înţeleagă neapărat, dar fericit că poate dărui mult ştiinţei şi frumoasei sale familii.

De ceva vreme, îmi trimitea mie (şi altor prieteni) câte un mesaj zilnic matinal cu câte o cugetare culeasă din înţelepciunea lumii. De asemenea, îmi citea cu asiduitate toate textele şi îmi comunica rapid comentariile lui, mereu pertinente şi mereu stimulatoare de gândire.

Asta până într-o zi, când mesajele sale de la primele ore ale dimineţii, înainte de răsăritul soarelui, au încetat să îmi parvină. Aveam să aflu cu surprindere că motivul era acela al „pregătirilor" sale pentru plecarea fără întoarcere. În amintirea sa am decis ca, atât cât mă vor ţine puterile, să continui a publica pe reţelele sociale, în fiecare zi, aşa cum o făcea el, câte o fotografie în care să includ maxima câte unui mare gânditor, împreună cu un îndemn personal pentru o viaţă dreaptă, productivă, raţională şi pozitivă.

Cu discreţia înţeleaptă care l-a caracterizat, a plecat spre o lume cu certitudine mai liniştită şi mai bună. Acolo va fi aflat, desigur, ce sens au chinurile noastre de aici. Dacă trupul se va fi desfăcut în elementele primare din care a fost compus, sunt convins că energia sa creatoare se va fi integrat în universul spiritului, îmbogăţindu-l semnificativ. Acolo ne vom reîntâlni mai devreme sau mai târziu.

Fără îndoială, în ordinea universală, Dumnezeu, logosul fără de început şi fără de sfârşit, l-a aşezat cu drepţii în lumina sa cea neînserată căruia spiritul lui Marin Dinu – românul, cetăţeanul, economistul, profesorul, soţul, tatăl, bunicul şi prietenul – îi va fi sporit consistenţa şi strălucirea. Pilda lui să rămână în veac!

Adrian Severin, pagina personală de Facebook, 25 octombrie 2023

Din colecția Muzeului „Alexandru Saint-Georges”

Templul împlinirii intelectuale

Templul împlinirii intelectuale[1]

Prof. univ. dr. Marin DINU

Facultatea este, fără rest, un ideal special, cel al desăvârşirii condiţiei intelectuale. Profilarea personalităţii fiecăruia se poate face pe căi diferite, dar expresia cea mai înaltă a individuării, pe care în copilărie visăm să o atingem, o constituie gândirea şi trăirea ca stări intelectuale. Iniţierea în acestea, după modelul din străvechime al Academiei lui Platon, o face, începând cu 1088, la Bologna, Universitatea prin programe de studiu. Mitul omului învăţat a răscolit şi răscoleşte cu graţie pretutindeni cele mai ascunse cotloane ale fiinţei raţionale.

Poarta prin care intrăm în lumea ideilor, pentru a ne încărca de inteligenţa intelectuală care ne sporeşte câştigul în lumea lucrurilor şi ne deschide şansa de a face dozajul confortului, este facultatea. Desigur că amprenta definitorie pentru personalitatea unui tânăr care optează să parcurgă treptele pregătirii academice provine din conştientizarea ritualului învăţării şi din căutarea stăruitoare a locului în fluxul spiritual propriu climatului universitar, în care să se accentueze nevoia de acţiune motivată şi optimizată. Proba reuşitei, însă, se dă prin autoeducaţie şi autoînvăţare, printr-un mod aparte de a se deschide mintea spre progres, ca şi prin voinţa manifestă de a fi performant.

Risc să spun că o doză în plus de împlinire o oferă facultăţile cu specializări pe ştiinţele socioumane, înainte de toate în privinţa orizontului de semnificaţii şi al altitudinii perspectivei prin care omul îşi exercită destinul de fiinţă socială. Când am ales să devin student la Facultatea de Economie Generală (azi Economie Teoretică şi Aplicată), specializarea Economie Politică, într-o perioadă când speranţele de libertate păreau să nu fie în zadar, m-a fascinat ideea de a înţelege cum se iese din înfundăturile istoriei, ce resorturi de progres sunt la îndemâna oamenilor, indiferent de vremuri

[1] Text preluat din volumul aniversar *Academia de Studii Economice din Bucureşti, 110 ani de performanţă continuă. Evocări, opinii, experienţe personale, mărturii ale absolvenţilor*, Editori: Nicolae Istudor şi Dumitru Miron, Editura ASE, Bucureşti, 2023. Este ultimul mesaj al Profesorului Marin Dinu către şi despre Facultatea şi Universitatea sa, scris în primăvara lui 2023.

sau contexte, cum e posibil să intrăm în sincronicitate cu partea dezvoltată a omenirii.

S-ar putea să existe obiecţii la acest mod de a motiva alegerea mea, dar atrag atenţia că, în intimitatea omului cu mintea echilibrată, nicicând ideologiile, oricare ar fi fost ele, nu au putut impune regula uniformizării sau îndoctrinării totale, după cum nu au putut bloca stăruinţa multora de a găsi variante pentru justa judecată a alegerii. În orice timp şi spaţiu a rămas câte un loc, nu tocmai marginal, necontaminat de sistemele restrictive, fie şi în situaţia în care era nevoie de arta mimării adeziunii, unde s-a putut dezvolta gândirea neaservită modelului unic. Depun mărturie că a fost posibil chiar în facultăţile cotate ca ideologice, cum a fost şi aceea pe care am absolvit-o, să se acumuleze cunoştinţe despre lumea liberă, să se practice exerciţii de critică rafinată, să se formeze caractere pentru care conta adevărul în integralitatea lui.

Cel mai mare câştig în facultate vine nu neapărat din supramăsura cunoştinţelor sistematice, cu atât mai puţin din sciziparizarea lor funcţional-minimalistă, ci din ambiţia bine strunită de a găsi răspunsuri la frământări care îţi dau satisfacţia împlinirii, chiar dacă realitatea nu e propice totdeauna stării de bine. Înaintarea vine din viziunea căii şi înţelegerea formulelor de înlăturare a opreliştilor, nu din reţetizarea sau standardizarea comportamentului raţional după regula meseriilor la banda automată a mecanicii sociale. Iluzia unora de azi, studenţi şi profesori, că pot ei înşişi, fără raportare la zestrea clădită în timp şi la experienţa academică recunoscută, cultivând chiar modele spirituale anomice, să performeze, se destramă la prima adiere a voinţei reale de carte sau este rapid abandonată când apare maturizarea gândirii critice într-un întreg al acţiunii umane mai mare decât suma părţilor.

Secretul absolut al parcursului formativ-educativ al unui student este ca el să profite de spiritualitatea mediului academic, să se încarce de modele vii de gândire, profesorii fiind cei care trebuie provocaţi să dea măsura inefabilă de inteligenţă care să contamineze minţile tinere. Treapta cea mai dorită de atins în perioada studiilor este locuirea universului intelectual al profesorilor, cu atât mai mult cu cât aceştia pot fi precum cei care au fost Ludwig Grünberg, Nicolae N. Constantinescu, Ion Blaga, Constantin Danciu sau Gheorghe Dolgu, cum am avut eu norocul.

Un semn al puterii universităţii de a se consolida ca promotor al modelelor de viaţă vine din lunga galerie de slujitori care au intrat în cartea de istorie

prin opera lor ştiinţifică, din raportarea corpului academic la forţa gândirii ştiinţifice asociată cu universitatea şi din grija instituţională de a încuraja afirmarea oamenilor săi în consolidarea zestrei care să propulseze universitatea în rândul celor care dau tonul în ştiinţa economică. Nu este o exagerare să se considere că ar trebui o strategie inteligentă ca să renască mereu credinţa că rostul universităţii este de a fi privită ca un templu al împlinirii intelectuale a generaţiilor succesive de studenţi şi profesori, iar acest lucru conferă avantajul notorietăţii deodată cu respectul natural pentru un lucru de excepţie. Universitatea nu este un simplu loc de muncă. Putem vorbi de o cale care să ne ducă sigur spre refacerea percepţiei corecte a acestui templu al luminării, ca şi a ceea ce contează în societatea de mâine, ordinea bazată pe valori şi propensiunea spre atitudini care să pună întocmai la locul cuvenit valoarea.

ASE, în general, s-a distins prin comuniunea nonformală a studenţilor şi profesorilor, aceasta constituind resursa ce merită mereu pusă în valoare, cu plusurile pe care le-au adus învăţământul şi ştiinţa de secol XXI. Gloria intelectuală a unui absolvent de ASE provine fără ocolişuri din universul comunicaţional, cu evidente vibraţii umane reciproce, pe care l-au ştiut întreţine profesorii şi studenţii. Desigur, trebuie subliniat, este vorba de masa critică a acestora, deşi tendinţa în ultimele decenii pare să indice o deteriorare a trăirilor relaţiei dintre universitate şi student, chiar – alarmant – dintre universitate şi cadru didactic, pierderile au devenit mai vizibile, fără să ajungă să sfideze regulile profunde ale naturii umane.

Consider că momentele aniversare, cum este împlinirea a 110 ani de la înfiinţarea ASE, au încărcătura emoţională necesară şi, mai ales, atmosfera de emulaţie prin care să sporească puterea de concentrare pe ceea ce implică condiţia academică în întregul ei instituţional, cu deosebire în perioade de mari schimbării în mersul lumii, cum se întâmplă azi. Reevaluarea necesară a posibilităţilor noi de regenerare sau inovare a contextelor şi mijloacelor adecvate formării intelectuale a tinerelor generaţii, care vor gândi şi activa în avanposturile societăţii şi economiei cunoaşterii, se arată pasul decisiv pe care mediul academic îl are de făcut imediat.

Ştiu că ASE a avut mereu şi va avea şi de această dată capacitatea de schimbare prin forţele reale ale viitorului, specialiştii în funcţionalitatea economiei cunoaşterii, iar ei vor fi la timp pe poziţiile-cheie. Soluţia magică este pregătirea climatului academic pentru a creşte sensibilitatea la nevoia de a înţelege efortul de captare a logicii tendinţelor de durată, de a modifica

structural viziunea individuală şi instituţională, mai apropiată de centralitatea minţii umane creative în universul acţional şi de viaţă, aptă să lumineze semnificaţiile total diferite de cele din prezent ale mersului lucrurilor, de a deprinde comportamente raportate strict la universul paradigmatic al resursei definitorii a societăţii cunoaşterii.

Într-un fel ultimativ, deceniul al doilea din secolul al doilea al ASE actualizează cu prevalenţă formula de învăţământ integral proiectiv, trans-, inter- şi multidisciplinar, ofertant de mobilitate a gândirii ştiinţifice dincolo de cadrele înguste ale specializărilor şi profesiilor clasice. În orice caz, scoate în evidenţă contextele croite să genereze funcţia formativă a puterii de judecată complexă a problemelor, care să facă faţă mobilităţii creative în aplicarea soluţiilor strategice, de ajustare a procedurilor de control al efectelor interconexiunii domeniilor, ca şi de a transgresa graniţele capabilităţilor presupuse de expertiza de specialitatea generică de economist, de a ieşi din modelul care reproduce tunelizarea strictă a profesiilor de până acum.

Nu mă îndoiesc că aniversarea va marca pasajul dintre experienţe seculare şi va anima nucleul genetic al învăţământului, pentru a se elibera energia trecerii la faza în care facultatea este cadrul din care se nasc formele unde învăţarea devine cu adevărat continuă. Internalizarea nevoii de a face din cunoaştere resursa predominantă în câmpul existenţial al omenirii va fi temelia permanentizării învăţării şi a învăţământului. Cheia reuşitei se află în modul în care se vor aranja aşteptările instituţionale şi cele individuale, astfel încât să apară energia subtilă a angajării generale la proiectarea noului profil al universităţii, un fel de matchmakind de nivel ideal care să creeze climatul esenţial pentru rezonanţa cu voinţa străpungerii blocajelor birocratice, stavilelor mediocrităţii sau ale automulţumirii şi suficienţei.

Cumva relevant, este vorba de un privilegiu istoric că universitatea, ASE în cazul nostru, devine staţia-pilot a viitorului, în care cunoaşterea raţională face regula jocului în viaţa umanităţii, în care practic lumea se îndreaptă decisiv către ea însăşi, se emancipează la modul esenţial, devine dependentă doar de puterea minţii ei. Universitatea va ajunge să pregătească cu adevărat actanţi pentru a face ca societatea care vine să ne cuprindă idealurile. Desigur că, în acest context, se impun lumii universitare obligaţii de avangardă, de astru de la strălucirea căruia să vină substanţa din care să se nască societatea cunoaşterii, ca şi de templu impunător în care să se modeleze minţile agenţilor realităţilor de mâine. Mimarea condiţiei intelectuale într-o

universitate devine o crimă, după cum ratarea impulsului către viitor înseamnă apocalipsă.

Pragurile de experienţă academică marcate secular au rezilienţă prin exemplele care edifică istoria lor, iar acestea trebuie continuate pentru a împodobi mereu frontispiciul, pentru a ridica la înălţimea lui motivaţia, ambiţia şi determinarea pentru înţelepciune ale şirului nesfârşit de generaţii. Regula eficienţei academice este să nu fii sub performanţele din trecut, ilustrate şi individual, şi instituţional. Abdicarea de la condiţia rafinată intelectual de către înaintaşi nu este de conceput pentru universităţile responsabile, setate pe programe de studiu care să favorizeze performanţa timpului actual. Proba maturităţii academice trebuie dată de la etapă la etapă şi ea presupune formarea capacităţii universităţii de a trata critic acţiunea fiecărui student şi cadru didactic, dincolo de false justificări conjuncturale.

Potenţialul universităţii de azi se confirmă, dincolo de temeinica pregătire academică a studenţilor, prin activitatea de cercetare, în format atât individual, cât mai ales de echipă. În fapt, o universitate a viitorului trebuie să aibă drept sursă de finanţare a întregii activităţi cercetarea ştiinţifică, reglementată ca principală funcţie care să facă operaţională autonomia universitară. Universitatea viitorului îşi confirmă menirea ca instituţie de cercetare, în cadrul căreia se formează aptitudinile de cercetare ale masteranzilor şi se dezvoltă măiestria de cercetare a doctoranzilor. ASE arată că opţiunea pentru profilul nou al universităţii este posibilă, disponibilitatea pentru restructurarea activităţii academice fiind dorită şi urmată cu prudenţa schimbării.

Sunt dator să sper că următoarele decenii ale celui de-al doilea veac al ASE vor însemna un traseu al împlinirii menirii sale în condiţii de schimbare progresivă – posibil radicală până la jumătatea acestui secol – şi că locul unde s-a format spiritul creativ al atâtor cohorte de absolvenţi va fi mereu dominat de freamătul tinerilor dornici de viaţă academică şi de frumuseţea atitudinii lor manifeste în favoarea gândirii raţionale.

La mulţi ani, Academia de Studii Economice!

Vivat, Crescat, Floreat!

Timpul şi spaţiul într-o relaţie cauzală relativistă de cunoaştere şi recunoaştere a bunului simţ

Profesorului Marin Dinu...

Prof. univ. dr. Gheorghe HURDUZEU
Preşedintele Senatului universitar al ASE

„Timpul are o dinamică tot mai mult impusă de aşteptări, iar spaţiul îşi dematerializează reprezentarea, lumea trăind deja experienţe într-o geografie virtuală". Aşa îşi expunea profesorul Marin una din ideile de o demnă recunoaştere. Atingând ideile economicităţii într-un peisaj epistemic, profesorul evidenţiază o abordare filosofică şi ciclică a temelor economice, reflectând o interacţiune profundă între timp, spaţiu şi cunoaştere, pe modul inovativ de a folosi anotimpurile ca metaforă pentru explicarea ciclurilor economice. Profesorul oferă astfel o perspectivă inedită asupra economiei, combinând rigorile ştiinţifice cu intuiţia necesară pentru a naviga în complexitatea economică.

Folosirea anotimpurilor pentru a segmenta conceptele economice nu doar că oferă un cadru inedit, vizual şi temporal intrigant, dar şi subliniază ciclicitatea şi evoluţia gândirii economice prin schimbările naturii. Parcurgând lucrările profesorului şi încercând să pătrunzi în sistemul particular al unei logici care pare să respecte regulile wittgensteiniene ale Tractatus-ului, cititorul remarcă o simetrie de manual, când în acest peisaj epistemic ne iniţiem (cu peisajul iniţializat) în partea zero şi continuăm ciclic cu restul, formele epistemice vizând expunerea (peisajul expus), viziunea (peisajul vizionat) şi restituirea (peisajul restituit).

Timpul şi spaţiul într-o perspectivă relativistă şi epistemică, aşa cum le prezintă profesorul Marin Dinu, ne arată o interacţiune complexă între aceste două dimensiuni şi modul în care oamenii îşi apropie cunoaşterea. Timpul, înţeles ca o succesiune de momente dictate de aşteptări sociale şi personale, împinge individul să îşi reconfigureze continuu experienţele.

În paralel, spațiul își pierde treptat materialitatea, transformându-se într-o entitate flexibilă și tot mai virtuală. Această nouă geografie virtuală este locul unde oamenii trăiesc experiențe și interacțiuni aproape decontextualizate de limitele fizice tradiționale.

Profesorul Marin utilizează această paradigmă pentru a explora economia într-un mod filosofic, tratând temele economice nu doar ca fenomene izolate, ci ca parte a unui ciclu continuu, interconectat cu ritmurile naturale și umane.

Fundamental, logica cercetării științifice în economie urmărește aceleași principii ca și în alte științe: observația, ipoteza, experimentul și confirmarea. Însă, datorită complexității și interconectării factorilor economici, cercetarea în acest domeniu este adesea un ciclu repetitiv de ipoteză și testare, influențat de schimbările continue în date și politici.

Anotimpurile, folosite ca metaforă, subliniază necesitatea adaptării și flexibilității în abordarea cercetării economice. Înțelegerea că cunoașterea nu este statică, ci evoluează și se adaptează la condițiile și descoperirile noi, este esențială pentru progresul în orice disciplină științifică, inclusiv în economie.

Această perspectivă ciclică asupra epistemologiei și cercetării economice nu numai că ilustrează complexitatea și dinamica domeniului, dar oferă și un cadru structural și conceptual prin care să înțelegem mai bine cum progresează cunoașterea în științele economice. Aceasta ne ajută să apreciem necesitatea perioadelor de reflecție și inovație, precum și importanța testării riguroase și a analizei critice.

Astfel, anotimpurile devin un cadru metaforic prin care se pot înțelege fluctuațiile și ciclicitatea gândirii economice. Această abordare nu numai că inovează prin îmbinarea elementelor vizuale și temporale, dar și punctează modul în care gândirea economică evoluează și se adaptează la schimbările din natură și societate.

Prin lucrările sale, profesorul Marin invită cititorul să exploreze această logica profundă, care pare să se încadreze în regulile filosofice ale lui Wittgenstein, expuse în *Tractatus Logico-Philosophicus*. Cititorul este astfel ghidat printr-un peisaj epistemic structurat în etape ce respectă un ciclu: de la inițierea în concepte și expunerea și explorarea lor, până la restituirea și reinterpretarea cunoștințelor acumulate. Fiecare etapă este asociată cu un

peisaj diferit — inițiat, expus, vizionat și restituit — care subliniază simetria și coerența gândirii economice.

Astfel, profesorul Marin își construiește discursul într-o manieră care reflectă nu doar o profundă cunoaștere a domeniului său, dar și o înțelegere sofisticată a modului în care timpul și spațiul influențează și sunt influențate de activitatea economică și teoria epistemică. Această abordare deschide noi perspective pentru înțelegerea economiei într-o lume în continuă schimbare și digitalizare.

În peisajul de inițiere, iarna apare ca o perioadă de sondare și intuiție. În epistemologia economică, „Iarna" poate simboliza o perioadă de introspecție profundă și de sondare a fundamentelor teoretice. Este momentul în care cercetătorii sunt mai înclinați să pună sub semnul întrebării presupunerile existente și să exploreze noi teritorii teoretice printr-un proces de intuiție și deducție. Acesta este adesea un timp al incertitudinii, dar și al oportunităților de a descoperi noi direcții de cercetare.

„Peisajul expus" pare să sugereze o progresie de la condițiile adesea dure și nefavorabile ale iernii, simbolizând poate dificultățile inițiale în înțelegerea conceptelor economice, până la „Toamna concluziilor", când ideile și teoriile sunt, în final, cristalizate și completate. Acest parcurs continuă de la „Iarna ipostazelor" la „Primăvara conceptelor". Primăvara presupune o renaștere și formularea unor ipoteze ale cunoașterii. Asemeni renașterii naturii, „Primăvara" în economie reprezintă faza de emergență a ideilor noi și de formulare a ipotezelor inovatoare. Este un timp al optimismului și al potențialului, când cercetătorii construiesc pe intuițiile de peste iarnă pentru a dezvolta noi modele și teorii. Este momentul pentru teste inițiale și pentru a vedea care idei „înverzesc" și care nu. „Toamna concluziilor" poate fi văzută ca o metaforă a maturizării și aprofundării cunoașterii.

„Peisajul vizionat" introduce un nou ciclu de dezvoltare a cunoștințelor, pornind de la „Primăvara conceptelor" într-o renaștere a ideilor și abordărilor, urmată de „Vara temeiului" care consolidează baza teoretică. „Vara" este momentul testării intensive și al consolidării teoriilor. Cercetările devin mai riguroase, metodologiile se rafinează, și datele sunt colectate și analizate extensiv. Este perioada în care teoriile sunt expuse la lumina zilei, fiind supuse verificării și criticii, cu scopul de a stabili dacă rezistă sub presiunea realităților economice. „Toamna erorilor" și „Iarna intuiției"

sugerează o perioadă de introspecție și corecție, în care greșelile devin vizibile și oferă oportunități pentru înțelesuri noi și profunde.

Partea a treia, „Peisajul restituit", continuă tema recalibrării și ajustării. „Vara inferenței" și „Toamna încercărilor" reflectă o perioadă intensă de testare și verificare a ideilor, urmată de o „Iarnă a pulsiunilor", care poate sugera o perioadă de răspuns emoțional și intuitiv la rezultatele testărilor. „Toamna", cercetătorii evaluează rezultatele verii și își extrag concluziile. Aceasta este faza în care se reflectă asupra succeselor și eșecurilor, se identifică greșelile și se încearcă corectarea lor. Este un timp al sintezei și al înțelegerii, care pregătește terenul pentru următorul ciclu de cercetare.

„Primăvara corecțiilor" închide ciclul, semnalând ajustări și modificări, pregătind terenul pentru noi cicluri de învățare și descoperire.

Parcurgerea temelor nu numai că ne duce printr-un peisaj complex de teorii și aplicații în economie, dar utilizează și ciclicitatea anotimpurilor pentru a reflecta un proces continuu de dezvoltare și rafinare a gândirii economice. Și ne întoarcem, asemenea gândirii lui Eliade, într-un mit al unei eterne reîntoarceri. Aceasta nu este doar o structură inedită, ci și o invitație la reflecție asupra modului în care cunoașterea evoluează într-un ritm natural și periodic, răspunzând la schimbările interne și externe.

Explorarea modului în care anotimpurile se intercalează cu epistemologia economică și logica cercetării științifice în economie oferă o perspectivă inovatoare și profundă asupra naturii ciclice a cunoașterii și descoperirii. Acest cadru poate fi văzut ca o metaforă pentru dinamica și evoluția continuă a înțelegerii economice în centrul căruia, indiferent de provocări, avem nevoie de un „bun-simț în economie", de aplicarea principiilor de bază ale raționii, pragmatismului și unei înțelegeri fundamentale a comportamentului uman la deciziile și politicile economice.

Profesorul Marin a demonstrat asta și ne călăuzește pe mai departe, indiferent de anotimp.

ASE,
1 septembrie 2024

Câteva repere despre relaţia mea cu un intelectual complex şi implicat plenar în treburile cetăţii

Prof. univ. dr. Dumitru MIRON
Preşedintele Senatului universitar al ASE (2020 - 2024)

În decursul unei vieţi care a trecut de reperul temporal reprezentat de cifra 67, am avut privilegiul să întâlnesc şi să lucrez cu un mare număr de oameni, cei mai mulţi dintre aceştia dovedindu-se a fi veritabile personalităţi în domeniilor lor de specializare, intelectuali de mare anvergură şi persoane care nu au lăsat timpurile să treacă neobservate pe lângă ei, contribuind la schimbările care au avut loc şi făcând ca organizaţiile la care au lucrat să se îndrepte către locul unde ar trebui să se afle.

O astfel de personalitate a fost, indiscutabil, prof. univ. dr. Marin Dinu, pe care l-am întâlnit prima dată în anul 1986, când amândoi, fiecare în locul în care ne aşezase vârsta, potenţialul intelectual şi organizaţional şi devenirea societăţii, eram implicaţi în structurile instituţionale ale mişcării studenţeşti din România. Momentul la care fac referire era ocazionat de o discuţie a unora dintre decidenţi, dintre care făcea parte şi Domnia Sa, cu un mai mare număr de tineri intervievaţi pentru a selecta ocupantul uneia dintre funcţiile naţionale din structurile de tineret. Încă de atunci am putut constata că întâlneam un strălucit absolvent al Academiei de Studii Economice, care convinsese deja structurile organizatorice decidente, care se ocupau de problemele specifice ale tineretului universitar, că este dotat cu competenţe şi abilităţi cognitive de excepţie, că este un tânăr profund, foarte bine pregătit profesional, care îşi cunoaşte şi îşi gestionează optim obiectivele propriei cariere profesionale, bun organizator, capabil să contribuie substanţial la capitalul relaţional şi foarte riguros în tot ceea ce începuse să facă. Cu această primă ocazie a unui lanţ care s-a dovedit foarte lung într-un proces de relaţionare bilaterală, am realizat că aveam posibilitatea să cunosc un valoros şi dedicat intelectual care, timpul a dovedit din plin, s-a preocupat să îşi urmărească cu rigoare matematică o agendă personală şi profesională

remarcabilă, ale cărei principale file l-au consacrat ca pe un specialist şi cadru universitar de vocaţie şi ca un manager cu rare şi solide calităţi. Evenimentele s-au succedat cu o viteză şi intensitate deosebite, viaţa fiecăruia dintre noi a urmat traiectoriile pentru care ne pregătisem pe toată perioada şcolarităţii şi pe care ne propusesem să le urmăm şi, nu după multă vreme, am relaţionat din nou, de data aceasta în calitatea noastră de membri ai comunităţii universitare a Academiei de Studii Economice din Bucureşti. Acesta a devenit contextul în care am putut constata că aveam un coleg printre ale cărui calităţi personale şi profesionale se puteau remarca destul de clar: vocaţie, dedicare, erudiţie, elocinţă, solide capabilităţi de comunicare, abilitate în procesul de prezentare a discursului academic, şarm personal şi simţul măsurii în tot ceea ce un om face cu devotament. Plasându-se ferm printre cei mai valoroşi membri ai comunităţii noastre universitare, Domnul Profesor s-a orientat către zona elitistă a ştiinţei economice, s-a raliat dedicat mersului ideilor avansate, contribuind la progresul ştiinţei economice autentice şi la formarea a numeroase generaţii de absolvenţi ai programelor de studii la care a lucrat, consacrându-se ca un remarcabil promotor al ideilor referenţiale pentru marile şcoli de gândire economică. Cu timpul, pentru întreaga comunitate universitară a universităţii noastre, precum şi pentru comunitatea profesională şi ştiinţifică naţională şi europeană au devenit vizibile reuşitele sale sustenabile în demersul personal de a surprinde esenţa fenomenelor şi proceselor economice, capacitatea greu egalabilă de a argumenta convingător raţiunea de a fi a stărilor de fapt din economie şi societate, puterea de a convinge în legătură cu trăinicia corelaţiilor economice şi legăturilor autentice de cauzalitate. Toate acestea au fost posibile pentru că Profesorul Marin Dinu a beneficiat de o educaţie aleasă, de un fond cultural şi intelectual de mare soliditate, pe care şi le-a completat cu preocuparea asiduă de a acumula, analiza şi sintetiza informaţii reprezentative. Cei care l-am cunoscut nu putem să nu considerăm ca secvenţe exemplare ale profilului său profesional, ştiinţific şi organizaţional următoarele: student foarte valoros şi lider autentic al studenţilor la diverse niveluri ale tabloului academic; dascăl de mare erudiţie şi dedicat psihopedagogiei moderne, care a îmbinat epistemologia cu praxiologia pe tărâmul ştiinţelor economice; cercetător deschizător de orizonturi ideatice elevate; creator de şcoală economică, principalele domenii de interes fiind Economia României, Economia europeană, Economia tranziţiei, Epistemologia economică, Politicile economice şi Globalizarea.

Foarte numeroasele poziţii de reprezentare sau de conducere pe care le-a deţinut la cele mai diverse niveluri ale societăţii, au fost recunoaşteri de către colectivităţile din care a făcut parte ale capabilităţilor sale de relaţionare, abilităţilor de leadership modern, felului său special de a fi, răbdării cu care a convins în legătură cu temeinicia argumentelor proprii, solidităţii cu care s-a poziţionat mai ales în legătură cu probleme şi situaţii complexe şi sensibile. În Consiliul departamentului şi în cel al facultăţii al căror Director şi, respectiv, Decan a fost, în Senatul Academiei de Studii Economice, din care a făcut parte o lungă perioadă de timp, în Senatul României, al cărui vicepreşedinte a fost un mandat, ca fondator şi peste 25 de ani Secretar General al AGER şi ca fondator al Asociaţiei Facultăţilor de Economie din România, ca jurnalist economic, manager a numeroase proiecte de cercetare sau finanţate din fonduri structurale şi de investiţii, Prof. univ. dr. Marin Dinu s-a dovedit a fi pe deplin devotat unui crez ai cărui piloni referenţiali au fost permanent: colectarea şi prelucrarea de informaţii de calitate, corecte şi urmărite cu consecvenţă; comunicarea elevată şi plină de raţionalitate; viziune coerentă, în baza căreia ideile nu rămân în starea lor latentă, ci sunt integrate în proiecte ambiţioase; analiza corectă a realităţilor economice, pentru a înţelege ce este de făcut şi cum se poate concretiza acest demers de mare consistenţă.

Am avut oportunitatea de a lucra direct şi pentru o lungă perioadă de timp cu: şeful catedrei de Economie şi politici economice, care conducea cu mare profesionalism unul dintre cele mai numeroase şi valoroase colective de cadre didactice ale universităţii noastre; cu decanul Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată – la care a activat toate resorturile care conduceau către performanţe curriculare şi extracurriculare de cel mai înalt nivel; cu editorul şi directorul uneia dintre foarte valoroasele reviste de specialitate, la care a ridicat foarte sus ştacheta excelenţei ştiinţifice; cu membrul implicat plenar şi dovedind înalt profesionalism al Senatului ASE, poziţia sa, întotdeauna foarte temeinic argumentată, neputând fi ignorată; cu managerul unor foarte valoroase proiecte de cercetare doctorală şi postdoctorală, care a contribuit la iniţierea unui traseu special pentru tinerii cercetători din universitatea noastră; cu prietenul care punea la baza relaţionării excelenţa profesională şi ştiinţifică, sinceritatea opiniilor şi temeinicia crezurilor.

La profilul său profesional şi ştiinţific au contribuit şi numeroasele lucrări de specialitate, care s-au bucurat de aprecierea comunităţii ştiinţifice naţionale şi internaţionale şi au oferit răspunsuri argumentate la colecţia de întrebări

pe care autorul şi le-a pus, contribuţiile inimitabile la dezbaterile economice, exemplaritatea cu care i-a învăţat pe cei cu care a lucrat direct, fie aceştia studenţi, colegi, colaboratori sau chiar rivali în ale ştiinţei, să aibă percepţia corectă asupra fenomenelor şi proceselor care gravitează în jurul lor, să scruteze viitorul, dar să nu omită valoroasa tradiţie a şcolii economice româneşti, să aducă în atenţia celor cu care relaţionează modul firesc de funcţionare a valorilor fundamentale ale lumii şi, mai ales, cum acestea sunt intermediate de tot mai schimbătoarea natură umană.

Fiecare dintre noi l-am cunoscut mai mult sau mai puţin, am lucrat sau nu direct cu Domnia Sa, i-am citit toate lucrările sau doar o parte dintre acestea (sau pe niciuna dintre acestea), i-am înţeles sau nu frământările, care au fost multe şi de mare profunzime. Ceea ce pot spune cu convingere este faptul că Profesorul Marin Dinu a fost o personalitate pe care nu o puteai ignora, nimeni nu putea trece cu pasivitate pe lângă dânsul şi a rămâne insensibil la proiectele sale sau la propunerile sale.

O lucrare dedicată memoriei Profesorului Marin Dinu este una dintre formele în care ne putem arăta aprecierea pentru un coleg care ne-a învăţat să preţuim străduinţa, pentru a dobândi o calitate înaltă a înţelegerii şi a explicaţiei cu privire la faptul că economia nu este totul, nu acoperă orice în vieţile noastre, chiar dacă ne stârneşte patimile, că gândirea şi acţiunea economică trebuie să fie congruente cu toţi determinanţii şi toate componentele unui întreg aparte, că schimbarea produsă de perspectiva macroeconomiei îi obligă pe toţi cei care se angrenează în exerciţii discursive să fie atenţi la comportamentul lor în societate.

În panoplia de personalităţi care îmbogăţesc zestrea umană a Academiei de Studii Economice din Bucureşti îşi găseşte meritat un loc de frunte şi Profesorul Marin Dinu, mai ales pentru că a fost un mentor pentru multe generaţii de studenţi înmatriculaţi la toate ciclurile de studii universitare, un prieten apropiat şi valoros pentru membrii comunităţii din care a făcut parte, un intelectual special, preocupat de mersul ideilor economice şi de reverberaţia lor practică, un iniţiator de deschideri tematice care merită duse mai departe.

Decernarea Diplomei „Virgil Madgearu” cu medalie de aur de către Senatul ASE, Aula Magna, ASE, 23 noiembrie 2016

Profesorul Marin Dinu
Amintire

Prof. univ. dr. Pavel NĂSTASE
Rector al ASE (2012-2016)

Pentru a retrăi bucuria, dar şi temerile creaţiei, pentru a spune generaţiilor actuale cine suntem, pentru a avea curajul necesar celui ce vrea să înfrunte viitorul ca un adevărat învingător, este normal ca, din când în când, să ne orientăm privirea spre cei care au adus cândva o contribuţie importantă la dezvoltarea ştiinţei şi învăţământului economic românesc în cadrul Academiei de Studii Economice din Bucureşti. Profesorul Marin Dinu a absolvit Facultatea de Economie Generală cu rezultate excelente. Prin activitatea sa, ca specialist economist de elită, a dovedit că etapa cea mai importantă din viaţa unui om este aceea a maturităţii depline, când a ajuns în situaţia de a dovedi că este capabil să justifice investiţia de încredere şi, desigur, de efort, sub diverse modalităţi, care s-a realizat prin formarea lui ca specialist în domeniul economic.

L-am cunoscut pe profesorul Marin Dinu ca student în anul 1972, cu ocazia festivităţii de închidere a Conferinţei Naţionale a Cercurilor Ştiinţifice Studenţeşti, unde ne-am numărat şi noi printre studenţii premiaţi cu acest prilej. De atunci am stabilit o relaţie de prietenie care a continuat şi s-a consolidat de-a lungul carierei noastre didactice în ASE. Înainte de toate, Marin Dinu a fost un om autentic, un umanist cu o inteligenţă nativă scânteietoare, cu dorinţa fierbinte de asimilare a tot ceea ce este nou şi avansat în ştiinţa şi practica economică naţională şi mondială, cu o capacitate excepţională de analiză, de interpretare şi de generalizare a esenţialului şi a relevantului în mediul economic de mare complexitate.

Am colaborat foarte bine cu profesorul Marin Dinu în domeniul managementului universitar ca decan al Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată (2008-2012) şi Director al Departamentului de Economie şi Politici Economice în anii 2012-2016. Domeniile sale de competenţă didactică şi ştiinţifică au fost: economia României; economia europeană; metodologia şi epistemologia economică.

Profesorul Marin Dinu a fost autorul multor publicaţii economice, dovedindu-se a fi un intelectual economist cu o pregătire multilaterală economico-spirituală. Relatăm în acest sens doar câteva titluri de cărţi publicate: *Economicitatea şi condiţia umană*; *Economia de dicţionar – exerciţii de îndemânare epistemică*; *Economia României – sistemul de companii*; *Economia României – întreprinderile mici şi mijlocii* etc. Tematica lucrărilor sale este esenţială şi ordonată în chip original, fiind sistematic coerentă în conţinutul ei spiritual-social, relevat prin vectori pertinenţi specifici tematicii investigate.

Pe baza unor cercetări ample cu caracter transdisciplinar, profesorul Marin Dinu a reuşit să demonstreze formularea unui nou concept, ECONOMICITATE. Acest concept reflectă o viziune avansată asupra vieţii economice, ca domeniu vital al axului esenţial specific economiei, adică relaţia permanent mobilă între nevoile economice nelimitate ascendent şi resursele limitate prin conţinutul lor sau prin folosirea iraţională în timp şi spaţiu. Pe temeiul conceptului de Economicitate, profesorul Marin Dinu ne-a lăsat în publicaţiile sale un stil interesant de analiză a Vecinătăţilor Economicităţii, cum sunt: natura (în general, perspectiva ecologică); natura umană (perspectiva Economiei Comportamentale); legea (perspectiva Economiei Instituţionale); puterea (perspectiva Economiei Politice) şi lumea (perspectiva Economiei Globale).

Prin publicaţiile sale, profesorul Marin Dinu a dovedit o frumoasă şi folositoare pregătire economică şi filosofică. El a etalat meditaţia sa asupra semnificaţiei economicului în relaţie cu filosofia, cu politica, cu istoria, tinzând spre valenţele intercondiţionării fenomenelor naţionale cu cele universale, mondiale. Totodată, el ne-a atenţionat asupra riscului de a cădea într-un idealism frumos din punctul de vedere al eticii şi al retoricii, dar nefast din punctul de vedere al practicii economico-sociale. Scrierile profesorului Marin Dinu pot fi studiate în primul rând de economişti, dar şi de filosofi şi politicieni entuziaşti, care cred că lumea se poate schimba în bine doar prin propagarea unor concepte etice, dincolo de particularităţile circumstanţelor istorice concrete în care trebuie să evolueze producţia, productivitatea, eficienţa economică sistemică în totalitatea ei.

Publicaţiile profesorului Marin Dinu exprimă, cu acurateţe ştiinţifică şi eleganţă literară, viziunea modernă asupra regulilor teoretice fundamentale ale economiei ca joc deschis, într-o expresie specifică şi elevată, folositoare pentru toţi cei interesaţi de traseul legităţilor economice în contextul modernizării.

Activitatea profesorului Marin Dinu s-a bazat pe ample cercetări cu caracter transdisciplinar, reuşind să demonstreze înţelegerea unei viziuni avansate asupra vieţii economice, ca domeniu vital al societăţii, influenţat de dinamica dialectică a relaţiei dintre nevoile ei şi resursele economice. Această manieră de lucru este importantă deoarece priveşte mişcarea permanentă de la simplu la complex, de la gospodărirea treburilor familiale până la gestiunea modernă a tranzacţiilor randamentale de produse tangibile şi intangibile, din perioada actuală şi perspectivă.

Profesorul Marin Dinu a contribuit cu mult succes la formarea multor generaţii de studenţi, precum şi de doctori în ştiinţe economice. A fost conducător ştiinţific de doctorat, dovedind calităţi remarcabile de cadru didactic universitar şi de formator de specialişti economişti de cel mai înalt nivel profesional.

Pe baza rezultatelor remarcabile în cadrul facultăţii, în amfiteatrul universitar şi în cercetarea ştiinţifică, avându-se în vedere şi calităţile de manager modern, care îmbină organic ştiinţa cu morala, profesorului Marin Dinu i s-au încredinţat de-a lungul timpului diverse misiuni de mare responsabilitate ca: membru al Parlamentului României; Senator şi vicepreşedinte al Senatului României; membru al Consiliului de Administraţie al Băncii Naţionale a României (10 ani); membru al conducerii AGER etc.

Toate aceste ne conving că profesorul Marin Dinu a fost în egală măsura profesor universitar, cercetător ştiinţific, specialist, pedagog, om de cultură, care a demonstrat că apariţia, înţelegerea corectă şi folosirea eficientă a teoriei economice generale, a ştiinţei economice în ansamblul ei a reprezentat o constantă de mare valoare ştiinţifică şi utilitate cotidiană. Opera profesorului Marin Dinu se dovedeşte în timp a fi opera unui autor român oltean, iubitor de neam şi ţară, autor, totodată, cu vocaţie clară mondială, armonizând trei componente esenţiale ale fiinţei umane: mintea, inima şi sufletul. În tot ce a realizat, profesorul Marin Dinu ne-a lăsat o valoroasă moştenire pentru om şi omenie, concretizată în trei reguli fundamentale ale schimbării social-economice: în probleme cruciale este nevoie de unitate, în cele importante se cere diversitate, iar în toate este necesară generozitatea.

10.10.2024

Decernarea Diplomei „Virgil Madgearu” cu medalie de aur de către Senatul ASE, Aula Magna, 23 noiembrie 2016

Profesorul Marin Dinu

Prof. univ. dr. Silvia Elena IACOB
Decanul Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată
Academia de Studii Economice din Bucureşti

În calitate de decan al Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată din cadrul Academiei de Studii Economice din Bucureşti (ASE), profesorul universitar doctor Marin Dinu a avut un rol esenţial în dezvoltarea şi consolidarea prestigiului facultăţii, contribuind activ la evoluţia acesteia într-un reper al excelenţei în educaţia economică din România. Pe parcursul mandatului său ca decan, între anii 2008-2012, profesorul Marin Dinu, aşa cum era de altfel şi de aşteptat din partea unui om de un profesionalism desăvârşit, s-a implicat activ în viaţa facultăţii, demonstrând calităţile sale indubitabile de a gestiona cu tact şi eficienţă atât relaţiile interumane, cât şi pe cele instituţionale.

Erudiţia sa proverbială şi dorinţa permanentă de cunoaştere l-au determinat să se preocupe constant de îmbunătăţirea calităţii actului de predare şi a activităţilor de cercetare din cadrul facultăţii noastre. Gestionând cu abilitate provocările instituţionale, dar şi, uneori, rezistenţa la schimbare, prof. univ. dr. Marin Dinu a promovat programe curriculare moderne, adaptate la cerinţele pieţei muncii, contribuind astfel ca studenţii Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată să aibă acces la cele mai noi cunoştinţe şi metode în domeniu. Sub conducerea sa, facultatea a dezvoltat un program de studii de licenţă şi trei programe de masterat, care au răspuns atât provocărilor economiei naţionale, cât şi celor globale, stimulând gândirea critică şi aplicativă a studenţilor.

Totodată, prof. univ. dr. Marin Dinu a manifestat o grijă deosebită faţă de cadrele didactice din facultate, fiind recunoscut pentru capacitatea sa de a susţine dezvoltarea profesională a acestora. Profesorul Marin Dinu a crezut întotdeauna că provocarea intelectuală reprezintă cea mai bună cale către

cunoaştere atât pentru studenţi, cât şi pentru profesori. Din acest motiv, a iniţiat, a participat activ şi a susţinut instituţional o serie de activităţi de tipul *cercurilor ştiinţifice* care au facilitat accesul cadrelor didactice la resurse educaţionale de înalt nivel şi au promovat schimbul de experienţă cu profesori din alte universităţi. Această orientare spre dezvoltare a contribuit la consolidarea unei comunităţi academice dinamice şi inovatoare, în care cadrele didactice au putut colabora în mod eficient atât între ele, cât şi cu studenţii.

Consecvent principiului că inovarea provine din colaborare, în perioada în care a fost decan profesorul Marin Dinu a dezvoltat relaţii strânse nu doar cu alte facultăţi din cadrul ASE, dar şi cu alte universităţi din România şi din străinătate. Aceste colaborări au fost esenţiale pentru crearea unui mediu academic deschis, în care ideile şi practicile academice din diferite şcoli de gândire economică să poată fi integrate. Facultatea a beneficiat de un flux continuu de schimburi academice, proiecte comune şi participări la conferinţe internaţionale, ceea ce a dus la o mai bună recunoaştere internaţională a acesteia.

Profesorul Marin Dinu a fost înzestrat, de asemenea, cu talentul deosebit de a se apropia, de a fi deschis, de a fi cald şi empatic în relaţiile interumane. În conversaţiile cu studenţii părea că întotdeauna găseşte cel mai potrivit lucru de spus în contextul dat. Acest lucru se datora faptului că profesorul Marin Dinu era interesat în mod onest şi profund de viitorul tinerei generaţii şi de şansele studenţilor nu numai de a se integra în viaţa profesională, dar şi de a prospera şi de a-şi atinge potenţialul. Toate acestea sunt demonstrate de faptul că, în perioada mandatului său de decan, a fost promotorul unor iniţiative care au facilitat accesul studenţilor la oportunităţi de internship şi colaborare cu mediul public şi privat. Sub conducerea sa, facultatea a fost un exemplu de bune practici în ceea ce priveşte implicarea directă a studenţilor în proiecte de cercetare şi în activităţi extracurriculare, ceea ce a dus la dezvoltarea unor competenţe esenţiale pentru carierele viitoare ale acestora.

Activitatea profesorului Marin Dinu ca decan al Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată a avut un impact profund şi de durată asupra dezvoltării academice şi instituţionale a facultăţii. Implicarea sa activă în modernizarea programei academice, sprijinul acordat cadrelor didactice şi eforturile de a crea relaţii internaţionale solide au contribuit la poziţionarea facultăţii printre liderii în educaţia economică din România şi la nivel internaţional.

În calitatea sa de Director al Departamentului de Economie și Politici Economice din cadrul Facultății de Economie Teoretică și Aplicată, și-a consolidat o reputație de lider și de mentor pentru colegii săi. Perioada în care a deținut această funcție a fost marcată de un accent puternic pe colaborarea academică, inovare în cercetare și o mobilizare exemplară a cadrelor didactice. Relația sa cu echipa de profesori din cadrul departamentului s-a bazat pe respect reciproc și pe capacitatea de a-i motiva să contribuie activ la dezvoltarea științifică și educațională a facultății.

Un aspect definitoriu al mandatului său a fost capacitatea de a inspira cadrele didactice să participe la proiecte de amploare. Un astfel de proiect semnificativ a fost coordonarea unei lucrări colective de mare anvergură, publicată la o editură recunoscută la nivel internațional. Cartea intitulată *What Is and Who Is to Blame for the After Transition?* a fost un efort comun al cadrelor didactice din departament, iar contribuția profesorului univ. dr. Marin Dinu a fost esențială în mobilizarea echipei academice. Această lucrare, publicată de Nova Science Publishers și disponibilă pe platforme internaționale de prestigiu, precum Amazon, a reflectat nu doar calitatea academică a cercetărilor realizate în cadrul departamentului, ci și abilitatea lui Marin Dinu de a coordona și motiva echipe de profesioniști.

Relațiile sale excelente cu cadrele didactice nu s-au limitat doar la colaborări de cercetare, ci au fost extinse inclusiv în direcția îmbunătățirii activității didactice. Profesorul universitar dr. Marin Dinu a reușit să creeze un mediu de lucru deschis și colaborativ, în care fiecare membru al echipei se simțea valorizat și încurajat să își exprime ideile. Prin crearea acestui climat academic pozitiv, a facilitat nu doar creșterea profesională individuală, ci și dezvoltarea colectivă a departamentului.

Publicarea cărții *What Is and Who Is to Blame for the After Transition?* a fost un punct de referință în activitatea Departamentului de Economie și Politici Economice. Lucrarea a adus o contribuție importantă la discuțiile despre tranziția economică postcomunistă în Europa Centrală și de Est, oferind o analiză profundă și bine documentată a transformărilor economice și sociale din această perioadă. Prin această carte, profesorul univ. dr. Marin Dinu a demonstrat nu doar competențele sale științifice, ci și abilitățile sale organizatorice, reușind să aducă împreună cadre didactice din diverse discipline și cu perspective diferite, toate unite de interesul comun pentru înțelegerea proceselor economice post tranziție.

Relaţiile externe pe care profesorul univ. dr. Marin Dinu le-a dezvoltat cu alte departamente şi universităţi, atât din ţară, cât şi din străinătate, au avut un impact semnificativ asupra creşterii vizibilităţii internaţionale a departamentului. Aceste colaborări internaţionale au oferit cadrelor didactice oportunităţi de a participa la conferinţe, proiecte de cercetare şi publicaţii internaţionale, contribuind astfel la creşterea prestigiului academic al ASE şi la poziţionarea Departamentului de Economie şi Politici Economice ca un centru de excelenţă în cercetarea economică.

Mandatele lui Marin Dinu în funcţia de Director al Departamentului de Economie şi Politici Economice au fost caracterizate printr-o dedicare constantă pentru promovarea excelenţei academice şi a cercetării de calitate. Prin capacitatea sa de a mobiliza echipa şi de a crea un mediu de colaborare, a reuşit să genereze rezultate remarcabile atât în plan naţional, cât şi internaţional, consolidând reputaţia departamentului şi a facultăţii în ansamblu.

Sub conducerea profesorului univ. dr. Marin Dinu, Facultatea de Economie Teoretică şi Aplicată din cadrul ASE Bucureşti a cunoscut o creştere semnificativă a vizibilităţii internaţionale, în special prin organizarea unor evenimente academice de înaltă ţinută. Printre cele mai importante iniţiative coordonate de profesorul Marin Dinu se numără seria de conferinţe **Economic Convergence in the European Union (ECEU)**, care au reunit cadre didactice ale facultăţii, doctoranzi şi cercetători din România şi din străinătate.

Profesorul universitar dr. Marin Dinu a reuşit să construiască o comunitate academică diversă şi să faciliteze colaborarea interdisciplinară. Cadrele didactice ale facultăţii, împreună cu doctoranzii şi cercetătorii din întreaga lume, au fost implicate activ în prezentarea şi dezbaterea problemelor economice de actualitate. Această reunire de forţe academice nu doar că a sporit prestigiul facultăţii, dar a şi creat un cadru dinamic pentru schimbul de idei şi dezvoltarea de noi proiecte de cercetare.

Conferinţele ECEU, aflate în prezent la cea de-a 22-a ediţie, au devenit un eveniment tradiţional care continuă să atragă participanţi din diverse ţări europene şi nu numai. Datorită eforturilor profesorului univ. dr. Marin Dinu şi a echipei sale, aceste conferinţe au devenit o platformă pentru discutarea provocărilor şi oportunităţilor economice din perspectiva integrării europene. Prin organizarea acestor conferinţe, facultatea a consolidat

parteneriate internaționale și a contribuit la creșterea impactului academic al cercetătorilor din ASE.

Activitatea instituțională a profesorului univ. dr. Marin Dinu a fost marcată de o viziune strategică orientată spre colaborare internațională și interdisciplinaritate, ceea ce a facilitat integrarea facultății în rețelele academice de renume. Colaborările stabilite în cadrul conferințelor ECEU au dus la realizarea de proiecte comune și publicații internaționale, crescând astfel recunoașterea Facultății de Economie Teoretică și Aplicată în comunitatea științifică europeană.

În plus față de toate cele menționate anterior, se poate spune, fără a exagera, că personalitatea profesorului Marin Dinu a avut un impact la fel de important, dacă nu și mai important asupra comunității noastre la nivel personal. Fiecare dintre noi, cei care suntem parte a Facultății de Economie Teoretică și Aplicată, am beneficiat de o parte din întregul pe care Profesorul l-a oferit cu exces de generozitate.

Profesorul Marin Dinu, misterii economice

Prof. univ. dr. Dragoş HURU
Directorul Departamentului de Economie şi Politici Economice
Academia de Studii Economice din Bucureşti

Mi-ar fi foarte greu să recunosc că amintirile mele despre profesorul Marin Dinu nu sunt întotdeauna exacte, pentru că amintirile cu și despre „Dinu" le prețuiesc și încerc, cât se poate, să le păstrez intacte. Sunt unul dintre aceia care au avut ocazia de a-l cunoaşte pe Profesorul Marin Dinu în diferite ipostaze de colegialitate, cu diferite ipostaze de relaţionare, şi pot afirma că îmi va rămâne în memorie, desigur, pentru creativitatea şi umorul său fin, dar, în special, pentru expertiza sa epistemologică în ştiinţa economiei şi pentru eforturile sale de a reuni oamenii în activităţi academice.

Încrederea în capacitatea mea de a-mi aminti informaţii mă face ca acum să fac abstracţie de erorile sau acurateţea memoriei mele şi să las, în primul rând, personalitatea să invoce imaginea Profesorului Marin Dinu printr-o naraţiune despre el, la care el, mărturisesc, a contribuit atâţia ani, astfel că astăzi îmi amintesc nu doar numele şi temperamentul lui, ci şi cum m-au făcut acestea să mă simt prin interacţiunile cu el.

Știu că „Dinu" nu ar aprecia crearea unui proces intenţionat de corectare a memoriei despre el, deci nu ofer în amintirea mea dovezi coroborative, inspirat de multele momente de aplecare către probleme ale prieteniei noastre de natură specială şi distingere a căii pentru adâncirea adevărului în părţi absconse ale lumii, petrecute împreună cu profesorul, nu caut o performanţă obiectivă a memoriei autoraportate, ci las caracteristicile individuale ale experienţelor să contribuie la contagiunea socială a memoriei despre Marin Dinu.

Când vine vorba de memoria autoraportată, caracteristicile individuale joacă roluri explicative, ca amintire despre stările noastre emoţionale trecute, iar capacitatea de a lăsa acele emoţii să coloreze starea noastră actuală ne ghidează comportamentele în mod corespunzător şi, de aceea, despre Marin

Dinu nu trebuie să avem doar memorie retrospectivă, ci şi idealurile despre comportamentul nostru, ce ne conturează o memorie prospectivă, prin care avem nu doar emoţii, ci şi reacţiile şi planurile aferente atunci când ne conturăm idealurile.

O astfel de perspectivă pentru o carte de aducere-aminte îţi este redesenată atunci când ai fost colaborator şi partener de schimburi de idei cu Marin Dinu. El a adus rezultate prin mentorat, colaborare, dezbatere şi semănare de sămânţă pentru interesul de a cerceta.

Claritatea explicaţiilor (o necesitate când discutai cu dânsul, dacă doreai să eviţi doar să asculţi, ... ceea ce se întâmpla de multe ori) şi a direcţiilor de cercetare ale profesorului prezenta un mare interes pentru aceia care căutau dialogul şi dezbaterea colegială în problemele teoretice şi practice ale economiei şi, într-un mod ales, în aspecte de filozofie aplicată ale lumii moderne. Cultura şi forţa de informare ale Profesorului Marin Dinu au fost şi sunt, prin exemplul lor, cu totul remarcabile.

Pentru studenţi, stabilirea unui climat de clasă, orientat spre sarcini ce încurajează participarea şi implicarea acestora, îl vor face mereu un profesor de care să îţi aduci aminte. Studenţii erau miraţi de metoda de descoperire a cunoaşterii colaborativă şi stimulativă, unii erau speriaţi de sarcinile didactice şi tocmai asta îi atrăgea pe mulţi ca, mai apoi, să încerce performanţa cunoaşterii prin continuarea de studiu. Ceea ce făcea profesorul era o practică de şcoală pe model pitagoreic, cu inspiraţie din Academia lui Aristotel, aduse în universitatea modernă. Pentru a realiza acest lucru şi a evita eşecul, ai nevoie de voinţă, determinare şi capacitate de autoprospectare, nu doar de cunoaştere şi ambiţie, iar Marin Dinu a adus în universitate toate acestea şi asta îl face un reper de educaţie, de care profesorii din universitate încă ţin cont, chiar dacă unii recunosc asta, iar alţii nu şi-au terminat căutările pentru propriul eudaimon în economie. Eu am fost fericit să regăsesc un astfel de demers în universitate şi, chiar şi atunci când, social, a fost o perioadă de răcire a relaţiilor între noi în sfera interacţiunii prieteneşti şi de comunicare, colaborarea pentru înţelegerea economiei a continuat fără probleme şi chiar cu succes, ceea ce era de neconceput pentru mulţi din anturajul profesional. Aceasta arată că prezenţa lui Marin Dinu în universitate a fost aceea a unui călător în lumea ideilor, cu apetenţă pentru a le afla şi înţelege pe toate, mai ales pe unele catalogate drept „curioase" de către practicile, considerate ortodoxe, de ştiinţa clasică,

care doreşte să ajungă mai aproape de adevărul economic postglobalizare, care să fie mereu la drum alături de colegi şi studenţi şi care a considerat întotdeauna scurtăturile ca fiind perdante.

Marin Dinu a fost nu doar un autor productiv (sunt convins ca în acest volum se vor spune multe despre ideile sale, eu o să încerc să ofer perspective ce pot fi relatate după aproape 30 de ani, în care am funcţionat amândoi în aceeaşi barcă, a ştiinţei economice din Academia de Studii Economice din Bucureşti, şi nu de puţine ori am tras împreună în direcţia în care barca trebuia împinsă....), ci şi un publicist remarcabil.

Una dintre cele mai frumoase imagini, pe care le voi păstra mereu, este o fotografie din vara anului 1995. Aici, în foaierul Teatrului Naţional din Bucureşti, sunt fotografiaţi, la iniţiativa editorului, profesorul meu de economie, prof. univ. dr. Niţă Dobrotă, eu – student ce treceam în anul trei, şi editorul Marin Dinu (atunci profesor de economie era doar Niţă Dobrotă, în timp am ajuns toţi trei, şef de catedră la Economie – doar „Nea Niţă", iar noi doi am ajuns, ulterior, directori ai aceluiaşi departament, la ceva ani distanţă). Fotografia a fost făcută la lansarea unui important manual de economie al profesorului Dobrotă, primul manual de economie care se compatibiliza cu cele existente în spaţiul occidental al educaţiei. Pe parcursul scrierii manualului am fost martorul a ceea ce Marin Dinu a făcut de multe ori – a insistat şi a acţionat pentru ca să apară cărţi pentru cei ce se doresc a se forma ca economişti, a impulsionat autori prestigioşi să scrie, a ajutat să se publice. Marin Dinu stăruia, critica şi stimula scrierea cărţii; mie, ca student, îmi repartizase profesorul Dobrotă sarcina de testare, citeam şi spuneam în calitate de public-ţintă cum regăseam şi cum înţelegeam, uneori nu în mod consecvent, dar suficient cât să văd cât de stimulativ pentru profesorul meu de economie era un editor, pe care chiar atunci îl cunoşteam. Pentru câţi profesori din universităţi nu a făcut asta?.... La lansare, Marin Dinu a insistat, împreună cu profesorul, ca eu să iau cuvântul; era ceva neobişnuit, un student vorbea la o importantă prezentare de carte... erau prezenţi toţi profesorii mari din ASE... Cei doi complotaseră, împreună cu prof. Coralia Angelescu (doamna profesor alături de care Marin Dinu a lucrat de multe ori, care îndeplinea funcţia de şef de catedră în momentul în care Marin Dinu a revenit în învăţământ), la ceea ce intenţionau cu toţii să facă – să se construiască o Şcoală de Economie la ASE şi, pentru asta, eu am învăţat ceva ce parcă astăzi se uită. Marin Dinu a spus la un moment dat: „Pentru o şcoală de economie trebuie să ai trecutul, prezentul şi viitorul, toate trei în

acelaşi moment şi în toate locurile... eram vorbitori din trei generaţii, se genera continuitatea? Ca director al Editurii Economice, rolul lui pentru ştiinţa economică în România este enorm; ca editor şef al revistei *Economie Teoretică şi Aplicată* (unde am colaborat în poziţii editoriale subordonate) a ajutat nu doar la publicarea, ci şi la formarea structurilor universitare pentru multe locuri din universităţile româneşti; ... şi tot aici aş menţiona munca făcută de multe ori în trei, noi doi şi prof. Coralia Angelescu – crede cineva, care astăzi activează într-o lume bogată în oportunitatea de a participa şi publica la conferinţe, înţelege oare cât de importante au fost eforturile şi implicarea lui Marin Dinu pentru a reuşi să organizeze conferinţe, la care oricare profesor de discipline economice îşi dorea să poată participa la începutul secolului nostru, când mai toată comunitatea de cercetare economică din ţară era prezentă pentru dezbateri la final de noiembrie... de când a început să fie sărbătorită Ziua Economistului. Interacţiunile sale colegiale erau marcate de semnificaţia evenimentelor, ce vine din variantele posibile ale vieţii în comunitate, viaţă pe care o cerem noi înşine, şi atunci a părut că „se joacă" în relaţiile interumane.

Atunci când îl evoci pe Marin Dinu eşti obligat să explorezi perspective diverse şi aparent contradictorii. Atunci când preda, când conferenţia sau scria, susţinea nevoia de sens pentru ştiinţa economică. Îşi manifesta îndoiala cum că economia ca ştiinţă are un sens inerent în „îmbogăţire" şi încerca să descopere concepţii existenţiale despre sensurile economiei, descoperind nu de puţine ori în istorie, antropologie, cultură şi simboluri, surse vitale de semnificaţie. Prin crearea unui sens subiectiv pentru politicile şi strategiile economice, economia se ataşa, pentru el, unor valori obiective, care transcend individualităţii şi timpului prezent. De aici, din punerea sub semnul întrebării a unor sensuri clasice ale ştiinţei economice, cum ar fi profitul maximal, concepţia sa a fost confundată cu anumite porniri doctrinare cu care puţin avea de-a face. Nu a răspuns definitiv şi clar/concret niciodată dilemelor privind sensurile ştiinţei economice, nu îi era specific. O concepţie cuprinzătoare şi adecvată asupra sensului economiei o considera jalnic de neadevărată şi atunci cădea în abordări mai puţin ortodoxe în ştiinţa economică. Încerca să devină un fel de economist existenţial şi umanistic, aşa cum putem regăsi cercetători în alte ştiinţe, deschis către forme de cunoaştere, specifice şcolii în alte timpuri, în afara perspectivei pozitiviste, prezentă astăzi, către forme considerate mistice, specifice practicii vechilor misterii filosofice antice cu rezultate în şcoli de formare intelectuală a

participanţilor. În opera sa a fost marcat de ideea conform căreia ştiinţa economică este doar o mică parte dintr-o realitate mai mare şi, probabil, mai semnificativă, ceea ce l-a determinat să speculeze; astfel, putem să înţelegem ceea ce a scris Marin Dinu şi să obţinem claritatea şi relevanţa operei sale pentru identificarea unor sisteme de ordine economică în lumea actuală complexă, ceea ce conferă pragmatism abordărilor sale.

Pentru mine, Profesorul Marin Dinu rămâne un profesor, un Om pe care îţi doreşti să îl ai drept interlocutor pe teme ştiinţifice, un om care a căutat permanent să se cunoască pe el însuşi şi asta fără să îi fie suficient. Pentru Marin Dinu imaginaţia este nu doar un instrument util cunoașterii economiei, ci o posibilă metodă de organizare a gândirii economice, a sentimentelor în relaţie cu bunăstarea, a faptelor și a posibilităţilor economice. Pentru el, scopul vieţii a fost opera, iar, în esenţă, după Marin Dinu au rămas cărţile publicate, studenţii, profesorii la a căror formare a contribuit.

La lansarea *Manualului de Economie* al prof. univ. dr. Niță Dobrotă, editor Marin Dinu și studentul Dragoș Huru, 1995, în foaierul Teatrului Național București. Trei directori ai Catedrei/Departamentului de Economie, Arc în timp.

Marin Dinu şi construcţia cunoaşterii: o perspectivă epistemologică

Prof. univ. dr. Grigore Ioan PIROŞCĂ[1]
Prof. univ. dr. Liana BADEA[2]
Prof. univ. dr. George-Laurenţiu ŞERBAN-OPRESCU[3]
Facultatea de Economie Teoretică şi Aplicată
Academia de Studii Economice din Bucureşti

Una dintre personalităţile ilustre ale gândirii economice şi nu numai, profesorul Marin Dinu face parte din categoria celor care au fost înzestraţi să studieze şi să explice economia, ştiinţă despre care J.M. Keynes spunea că este „*materie uşoară, în care foarte puţini excelează!*" Paradoxul îşi află explicaţia, probabil, în faptul că un bun economist trebuie să posede o rară combinaţie de înzestrări. El trebuie să fie – într-o anumită măsură – matematician, istoric, om politic, filozof. Trebuie să înţeleagă simboluri şi să vorbească în cuvinte. Trebuie să privească particularul prin prisma generalului şi, într-un acelaşi elan de gândire, să cuprindă deopotrivă abstractul şi concretul. Trebuie să studieze prezentul în lumina trecutului, pentru scopuri situate în viitor. Nicio parte a naturii umane sau a instituţiilor omeneşti nu trebuie să-i scape cu totul din vedere. El trebuie să fie dezinteresat şi, în acelaşi timp, să vizeze un scop; să fie distant şi incoruptibil ca un artist, dar uneori totuşi la fel de cu picioarele pe pământ ca un politician. Toate atributele menţionate mai sus se potrivesc economistului şi profesorului cu preocupări din sfera epistemologiei Marin Dinu, care trebuie privit din perspectiva personalităţii sale complexe. Un maestru al gândirii

[1] Decan al Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată (ASE) în perioada 2015-2024, membru al Departamentului Doctrine Economice şi Comunicare şi fost student al profesorului Marin Dinu.

[2] Vicepreşedinte al Senatului ASE şi Director al Departamentului Doctrine Economice şi Comunicare, fostă studentă a profesorului Marin Dinu.

[3] Prodecan al Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată (ASE), membru al Departamentului Doctrine Economice, Comunicare şi fost student al profesorului Marin Dinu.

economice, care a trăit prin știință, prins în vâltoarea unor ani plini de transformări pe toate planurile, Marin Dinu a reușit să realizeze un număr considerabil de lucrări de economie, în cadrul cărora se poate lesne observa înclinația către studiul epistemic.

Cel care se pricepe să respire aerul care adie în scrierile profesorului Marin Dinu știe că e un aer al vârfurilor, un aer tare, care uneori te înalță, alteori îți lasă impresia asfixierii, căci fiecare pas făcut spre calea cunoașterii trebuie însoțit de valoarea curajului, de duritatea față de realizările și nerealizările sinelui, de puritatea morală față de propria persoană. Cărțile scrise abundă în cuvinte aparent liniștite, care au capacitatea de a aduce furtuna intelectuală, gândurile transmise vin cu pas ușor, pentru a ne învăța cum ideile și cifrele mânuite cu măiestrie au cârmuit lumea.

Pentru analiza profunzimii ideilor cărților scrise de profesorul Marin Dinu ar trebui așternută multă cerneală pe hârtie. Activitatea publicistică a acestui cunoscător de carte și creator de carte este una foarte bogată. Demersul de alegere a unor titluri reprezentative pentru prestigioasa sa activitate, mai ales în domeniul epistemologiei, este unul foarte dificil.

Prin consistența, profunzimea și incisivitatea lor, ideile din *Economia de dicționar. Exerciții de îndemânare epistemică (2010)* sunt menite – și chiar reușesc – să stârnească reale semne de întrebare privind direcția către care ne îndreptăm ca economiști, căci autorul atrage atenția asupra faptului că, de foarte multe ori în cazul problemelor de epistemologie, economicianul (definit de Marin Dinu drept teoreticianul economist) are tendința de a-și ascunde capul în „*nisipul ignoranței*”. Am putea vedea această carte drept o hartă autorizată pentru orientarea în monumentala arhitectonică a sistemului raționii economice, aducând în prim-plan multe nuanțe, tendințe opuse care își dispută prioritatea în știința economică, întrucât atât opțiunile teoretice, cât și reacțiile din comunitatea științifică au fost însoțite de-a lungul timpului de ample dezbateri, în cadrul cărora s-au conturat concluzii fie similare, fie divergente, în permanență simțindu-se nevoia unor precizări suplimentare. Cartea abundă atât în argumente generale de natură economică, cât și în argumente epistemologice privind natura cunoașterii, limitele adevărului accesibil și failibilitatea cognitivă. Economicianul dornic să cunoască contribuția nepieritoare a înaintașilor la evoluția „junglei conceptuale” își va fixa *Economia de dicționar. Exerciții de îndemânare epistemică* drept țința cea mai înaltă a străduințelor sale, în timp ce studiosul

mai ambiţios va vedea în cercetarea aceasta doar o pregătire necesară pentru a înţelege *Economicitatea. Peisajul epistemic* (2014).

Scrierile profesorului Marin Dinu nu sunt comode, ele scot din confort intelectualul obişnuit să treacă repede peste concepte pe care consideră că deja le stăpâneşte. *Economicitatea. Peisajul epistemic*, într-o manieră metaforică, pornind de la ciclicitatea anuală, prezintă, sub forma ideilor asociate celor patru anotimpuri, teorii economice sub forma unui peisaj însufleţit. Cartea este produsul interacţiunii dintre caracteristicile obiective ale mediului economic, politic şi social şi subiectivitatea gânditorului-autor, a cărui sarcină nu este deloc uşoară, fiind nevoit să atragă atenţia asupra mai multor aspecte greu de „digerat", cum ar fi problema împotmolirii în materialism, abordarea contabilă a macroeconomiei, mecanica voturilor, drept formule prin care elitele au posibilitatea de a contura realităţi etc. Hăţişul ideilor îl poartă pe autor de la Orient la Occident şi invers, arătând cum putem privi capitalismul din Orient, în mod metaforic, ca pe un copil „dăruit de zei să încerce toate crizele de creştere, deodată cu îndeplinirea obligaţiilor şcolare şi a celor de unic moştenitor în viaţă al tradiţiei paternaliste". Incomoditatea ideilor expuse, care generează ample dezbateri în mediul academic şi nu numai, nu se opreşte aici.

Deşi de-a lungul timpului, ştiinţa considerată regină în rândul ştiinţelor, Fizica, a fost cea spre care s-au uitat cu jind economiştii, încercând să translateze asupra Economiei termeni şi metode, nu poate fi luată drept reper indubitabil, căci, aşa cum Fizica „nu poate explica încă nouăzeci şi şase la sută din substanţierea Universului, nici Ştiinţa Economică nu este pregătită să înţeleagă şi să ofere un model explicativ raţional al economiei subterane" (Dinu, 2014). Mai mult, studiul economiei ca ştiinţă ne duce într-o zonă a credibilităţii, Marin Dinu arătând că, de multe ori, economia este obligată să răspundă unor provocări din afara domeniului ei. Imixtiunea economiei cu sfera politică o deturnează, de cele mai multe ori, de la scopul primordial.

Complexitatea ideilor cărţilor profesorului Marin Dinu, conexiunile făcute între domenii şi subdomenii, incomoditatea prezentării directe a unor realităţi greu de acceptat ne pun faţă în faţă cu lecţii dure, privitoare la timpurile pe care le trăim, trimiţându-ne către problemele unei societăţi care a suferit transformări profunde în ultimii ani.

I. Necesitatea regândirii economiei ca știință

Problematica specifică modului în care a evoluat și s-a transformat economia ca știință de-a lungul timpului a reprezentat una dintre preocupările profesorului Marin Dinu care, într-un mod pragmatic și realist, a arătat că ne aflăm la o cotitură ce ne pune într-o reală dificultate, deoarece este esențial să înțelegem, înainte de toate, faptul că economia ca știință riscă să rămână în captivitatea propriilor limitări, pe care, se pare, că și le-a autoimpus. Prin urmare, economia trebuie să își redefinească perspectiva epistemică, să se reinventeze, astfel încât să fie compatibilă cu natura sa de știință socioumană (Dinu, 2021).

Economia se conturează pe așteptări și proiecții viitoare (ex-ante), nu pe evenimente deja consumate (ex-post). Tocmai de aceea, caracterul științific al economiei este unul special, întrucât acesta se bazează mai degrabă pe ipoteze și presupuneri, nu pe certitudini absolute (Dinu, 2018). Economia funcționează în mod rațional atât timp cât există încredere în mecanismele sale și își pierde acest caracter atunci când încrederea se epuizează sau este subminată. Apare, așadar, o dualitate între rațional și irațional, care subliniază caracterul vulnerabil și volatil al economiei, depinzând de stabilitatea credinței colective în funcționarea sa (Dinu, 2018).

În contextul în care economia ca știință trebuie să se adapteze provocărilor complexe, specifice secolului în care trăim, devine evident faptul că se impune o distanțare de tot ceea ce presupune utilizarea unui discurs impregnat de ideologia și influențele puterii politice; prin urmare, este imperios necesar să adopte o abordare mai clară și mai coerentă. Cartea *Facerea economiei. Îndreptar epistemic. Excerpte fundamentale* (2021) pledează pentru o astfel de transformare, pe care o identifică drept esențială atât pentru a îmbunătăți consistența teoretică, cât și pentru a reașeza știința economică în rândul disciplinelor care contribuie activ și responsabil la bunăstarea societății.

Marin Dinu pledează în mod evident pentru utilizarea unei evaluări critice a economiei, necesară redobândirii statutului de știință socială. Această recalibrare epistemică este deosebit de importantă pentru a evita derapajul către o abordare managerială rigidă și subordonată intereselor politice și pentru a valorifica întregul potențial cognitiv al științei economice, în loc să se limiteze la forme simplificate și funcționale ale fenomenului uman.

Prin recunoașterea necesității autoreflecției, Marin Dinu reunește analizele de-a lungul anilor privind tarele gândirii economice, pornind de la incertitudinile epistemice, exagerările metodologice, transferurile conceptuale eronate, orbirea față de contexte de criză și ajungând până la alianțele nesănătoase cu ideologii autosuficiente în fundamentarea acțiunilor umane (Dinu, 2021). Mai mult, pentru înțelegerea crizelor actuale din economie, ar trebui să căutăm soluții inovative și să reușim să depășim inadecvarea teoriilor economice mainstream în abordarea acestora. Așadar, avem nevoie de o schimbare radicală pentru înțelegerea relației dintre realitate și știință.

A venit deci vremea ca oamenii de știință să admită faptul că economia se confruntă cu provocarea de a asigura consistența și predicția, intervenind aici dilema între consolidarea conceptuală și acceptarea criticii (Dinu, 2021). Profesorul Marin Dinu arată că persistența în paradigma clasică poate fi costisitoare. Clasicii economiei, precum Adam Smith, au construit modele explicative, pornind de la credința în mecanism, însă mecanismul economic nu oferă adevărul absolut, ci sugerează măsura corectă a acțiunilor umane, bazându-se pe bunul-simț și contexte intersubiective (Dinu, 2021). Interesantă este întoarcerea la origini și păstrarea vie a acestora, în mod deosebit a ceea ce Marin Dinu consideră a fi „păcatul originar": „Cumva putem accepta că este vorba, în privința științei economice, de un păcat originar al stărilor confuze conceptual, momentul declanșator fiind marcat de introducerea funcției de creare a ordinii în societate de către mâna invizibilă, fanta iluministă prin care s-a insinuat peste vremuri fatalitatea destinării de roluri și statusuri, cu deosebire în logica drepturilor naturale" (Dinu, 2021: 466).

Mai mult, Marin Dinu afirma, într-o prelegere ținută la Cluj-Napoca în anul 2013, că: „De la rolul unei metafore cu forță explicativă implicită a ajuns să fie considerată un mecanism implacabil, cu puterea intrinsecă de a face. S-a instalat credința că piața face și desface totul!", (Dinu, 2013). Apare, așadar, problema rădăcinilor, pe care cu greu economiștii par dispuși să le adapteze realităților complexe ale secolului XXI, căci „mâna invizibilă este apărată prin scheme pătrunse încă de acea mentalitate inchizitorială care l-a determinat pe Adam Smith să recurgă, în fapt, la o formulă eliptică de conformare" (Dinu, 2013).

Ideea că piaţa poate fi văzută drept „un mecanism suprauman” este cea care explică într-o oarecare măsură perpetuarea ideii de „mână invizibilă”, Marin Dinu arătând că, dincolo de a fi „o sfidare a raţiunii umane, acreditarea pieţei cu calităţi divine duce gândirea economică într-o fundătură bigotă, iar acţiunea umană pe terenul inutilităţii” (Dinu, 2013).

Economiştii par să uite că, astăzi, economia operează într-un mediu divers şi dinamic, configurând contextele în concordanţă cu bunul-simţ, fiind o ştiinţă socială care antropomorfizează obiectivizarea şi raţionalizează consecinţele neintenţionate (Dinu, 2021).

Ceea ce trebuie luate în calcul astăzi, fiind cumva aşezate în umbră de-a lungul timpului, sunt bunul-simţ şi contextele intersubiective, considerate fundamentale în economie, pentru că ele sugerează măsura corectă a acţiunilor umane, în timp ce mecanismul economic nu poate înlocui voinţa şi inteligenţa umană.

Problema bunului-simţ în studiul ştiinţei economice reprezintă un element de noutate, care l-a preocupat pe profesor de-a lungul anilor şi care s-a cristalizat mai ales în cartea publicată în anul 2016, *Bunul-Simţ. Temeiul natural al funcţionalităţii în Economie*. Aceasta nu este o scriere doctrinară, impulsionată de ambiţia respectării scrupuloase a unor laitmotive sau sloganuri şi, deşi are pe alocuri caracterul de intensă pledoarie, cartea nu reprezintă o operă care să ne îndemne la o formă de prozelitism. Este un periplu care reuşeşte să îmbine aspecte de filosofie cu aspecte de natură epistemologică, trecând prin latura morală şi socială, pentru a culmina cu elemente de o complexitate economică rară. Autorul porneşte de la patru premise, conform cărora: (1) „Economia este un fenomen uman”; (2) „Raţionalitatea economică subîntinde fericirea”; (3) „Diferenţialul avuţiei nu dislocă diferenţialul speciei” şi (4) „Proiectul economic nu înlocuieşte proiectul social”. Pentru a studia economia, este necesară reîntoarcerea la viziunea care să facă posibilă înţelegerea complexităţii fenomenului economic drept fenomen uman, căci boala secolului prezent pare a fi pierderea acesteia. Rămânem cu ideea că, „fiind un fenomen uman, fenomenul economic nu poate fi considerat şi înţeles ca un mecanism decât în condiţiile unei simplificări monstruoase” (Dinu, 2016).

Astăzi suntem într-un punct în care modelul tradiţional al economiei, centrat pe egoism şi competitivitate, nu mai este suficient pentru a rezolva problemele complexe actuale. Se propune o nouă abordare, care să includă şi

concepte precum empatia și încrederea, pentru a asigura o viziune holistică asupra relațiilor economice. Această reproiectare ar trebui să se bazeze pe o înțelegere mai profundă a fundamentelor comportamentului uman, pentru a crea soluții mai eficiente și durabile în economie (Dinu, 2021). Economia trebuie să găsească un echilibru între simplificare și complexitate, pentru a aborda corect problemele cu care se confruntă sistemele de pe Glob, recunoscând limitele cunoașterii și fiind deschisă la metode alternative de înțelegere a complexității sociale.

Totodată, conexiunea între a trăi și a avea este esențială în știința economică, necesitând reevaluarea modelelor explicative și recunoașterea importanței conexiunii în înțelegerea fenomenelor economice (Dinu, 2021).

Operele lui Marin Dinu pledează, așadar, pentru o schimbare de perspectivă, considerată esențială pentru a evita distopiile sociale și pentru a asigura construirea unor soluții durabile și eficiente la problemele actuale, adaptându-se la schimbările din societatea secolului nostru.

Cărțile, articolele și prelegerile profesorului Marin Dinu contribuie la dezvoltarea literaturii economice prin evidențierea unor noi abordări sau prin rezolvarea unor probleme teoretice în mod inovator, lucru de altfel esențial în construcția cunoașterii din perspectivă epistemologică, întrucât reprezintă un proces continuu de extindere și rafinare a cunoștințelor existente.

Construcția cunoașterii în cazul operelor realizate de Marin Dinu este profund ancorată în epistemologia economică, combinând teorii robuste în realizarea unei cercetări riguroase și aducând contribuții semnificative la dezvoltarea domeniului economic.

II. Condiția epistemică a Economiei și valoarea adăugată cognitivă

Lumea în care trăim are coordonatele a două naturi, una făcută de către Dumnezeu și una pe care am modelat-o noi, oamenii, prin intermediul cunoașterii și experienței. Această natură secundară a venit cu o *Carte neagră*, cu toate defectele firii umane și ambițiile sale, care au dus la zguduirea ordinii prin războaie și căderi în abis ale civilizației, dar și mai multe *Cărți albe*, prin care uneltele, arta și știința, dorința permanentă de creștere și de a fi mai bun, au creat valori și instituțiile care să le sprijine. Și, deși Economia, în prezent, este din ce în ce mai greu acceptată fără prezența

Matematicii sau a ştiinţelor asociate prognozării şi modelării, rămâne mai puternic corelată cu Sociologia şi Psihologia, ceea ce recomandă umanizarea ei într-o măsură mai mare decât tehnicizarea sa. Fără contactul cu acestea două şi cu extrema apropiere de Matematică, Economia riscă să intre într-un autism epistemic (Dinu, 2014: 16), echivalent cu un clivaj între conţinutul ştiinţific şi sistemul de alocare a resurselor prin intermediul preţurilor ori altor pârghii ale realităţii cotidiene.

Economia a intrat, din păcate, şi cu un ritm exponenţial în ultimii 30 de ani, într-o fixaţie materialistă *„care a generat formule prea reducţioniste de înţelegere a ordinii lumii*". Din punct de vedere istoric, economia a fost ajutată, dar şi afectată de două procese revoluţionare, industrialismul maşinist şi apariţia statului-naţiune, care au avut un impact semnificativ asupra percepţiei sociale privind subzistenţa. Economicitatea este o matrice epistemologică de analiză a economiei şi este reprezentată de un binom al dublei semnificaţii a verbului *a face*: *„a avea pentru a fi (subzistenţa) şi a fi pentru a avea (abundenţa)*" (Dinu, 2014: 19). Acest binom reprezintă, de fapt, o codependenţă care face din economicitate un sistem interindividual. Între aceste două moduri de existenţă se află ideea de libertate, care trăieşte în echilibrul dintre acestea două. Intruziunile şi limitarea libertăţilor, în special a celor individuale, derivă din dezechilibrul acestei balanţe, între echitate şi eficienţă sau între îndreptăţire şi responsabilitate.

Economicitatea este, în egală măsură, o unealtă temporizatoare în faţa inflaţiei. Nu este vorba doar de expresia monetară a acesteia, ci de toate excesele economice ale civilizaţiei, pentru că *„universul uman devine inflaţionar prin avuţie*". Prima revoluţie industrială şi toate progresele sale complementare au adus, în cele din urmă, condiţii mai bune de trai la nivelul întregii societăţi, dar iniţial capitalismul a adus cu sine multe lacrimi şi durere, întrucât revoluţia industrială a fost o soluţie şi o trambulină pentru creşterea economică, nu pentru îmbunătăţirea nivelului de trai. Interesul era creşterea avuţiei. A avut loc o expansiune a naturii umane şi a recalibrării pretenţiilor şi anticipărilor raţionale, direcţii riscante în lipsa simţului comun al realităţii. Economicitatea funcţionează numai cu aceste măsuri de siguranţă activate. De fapt, poate funcţiona şi într-un ambient extrem, dar excesele sale se pot materializa în abateri şi devieri de la curs, violente în anumite puncte ale istoriei, prin revoluţii care zguduie matca societăţii. Abaterea de la bunul-simţ nu aduce doar dezechilibru, ci haos. Aici intră în arenă controversatele „spirite animale" (Akerlof & Shiller, 2009: 48-59;

Howitt & McAfee, 1992: 40-99), exuberanţa iraţională şi crizele economice pe care le alimentează prin vicierea dorinţelor normale de a dori cât mai mult şi cât mai repede. Aşadar, „*obsesia generalizată pentru avuţie cu orice preţ distruge avuţia. Abundenţa fără măsura bunului-simţ ajunge, până la urmă, să dizolve subzistenţa. Pragul critic, însoţit de violenţă, îl constituie afectarea supravieţuirii. Violenţa provine de fiecare dată din persistenţa dezechilibrului dintre îndreptăţiri şi responsabilităţi*" (Dinu, 2014: 20). Înţelesul acestei violenţe este următorul: după „violenţa" crizei din 1929-1933, omenirea a fost lovită de „violenţa" crizei financiare din 2007-2009. Criza din 1929 a fost dură pentru că oamenii ajunseseră să depindă de cantinele publice şi pierduseră tot sub norii războiului mondial care urma. În 2007 criza a fost la fel de devastatoare, întrucât oamenii au pierdut şi ceea ce nu deţineau, apoi au pierdut ceea ce deţineau, mulţi ajungând fără adăpost şi împovăraţi de datorii. Acest dezastru nu a fost pe deplin reflectat nici de *mainstream*, nici de teoria economică a bunului-simţ.

Profesorul Marin Dinu a avut cu privire la Economie o concepţie deschisă, înalt contextuală, precum dimensiunea antropologică a lui Edward T. Hall (1990) cu privire la cultura organizaţională. În mod firesc, autorul *Economicităţii* s-a înscris în seria marilor gânditori pentru care economia a rămas mereu „umană", psihologică, firească, desprinsă din organizarea gospodăriei polisului antic elen, nu matematică şi slab contextualizată, lipsită de judecăţi de valoare ca o ştiinţă pură. Din acest punct de vedere, economistul Marin Dinu continuă *The Tyranny of Science* a lui Paul Feyerabend, dar nu către anarhism metodologic, ci către păstrarea caracterului antropologic, nu matematic al economiei. De altfel, „*ea este rudă de sânge cu Psihologia*", fiind ghidată de binomul motivaţie-performanţă. Apare din nou ideea „spiritelor animale", pentru că „*în amândouă circulă sângele voinţei de a face, amândouă dezvoltă structuri subiectuale ale lucrului bine făcut, amândouă decelează oscilaţiile aşteptărilor, intenţiilor, deciziilor, motivaţiilor în jurul bunului-simţ*". În acest sens, este firesc să admitem că fenomenele au cauze contextualizate şi după timp, şi după localizare. Pentru că acestea două sunt, de asemenea, componente ale matricei antropologice a lui Edward T. Hall, putem deduce că economicitatea are un puternic fundament antropologic: „*Atât motivaţia muncii, lucrului sau acţiunii, cât şi cauza lor îşi au originea în natura umană. Economicitatea este exclusiv antropică*" (Dinu, 2014: 21).

Acest lucru înseamnă că economia nu depinde atât de natură pe cât depinde de schimbările pe care oamenii le aduc naturii.

Ca orice știință, Economia trebuie să fie în măsură să furnizeze predicții. Limbajul paramilitar/medical din știința economică subliniază această emergență mecanică. Deși pentru abordarea cantitativă este nevoie de Matematică sau instrumentele acesteia, Statistică și Econometrie, Economia are limitările sale de natură epistemologică. Economia nu își poate proba ipotezele prin experimente, precum științele exacte ale căror aplicații directe pot fi reduse la scală și replicate în laborator. Fenomenul economic nu este doar mecanic, ci, așa cum s-a amintit anterior, înalt contextual și determinist.

Economicitatea este o lucrare de epistemologie care prezintă fundamentele formării ideilor economice și atrage atenția asupra riscurilor tiraniei reducționiste, așa cum Paul Feyerabend atrage atenția, prin *The Tyranny of Science*, asupra riscului deteriorării gândirii critice prin intermediul formalizării instituționale a sistemului de învățământ. Ca fundament al ideii economice, profesorul Marin Dinu a subliniat încă o dată importanța și preponderența contextului care include nu doar semnificații, ci ajută și la obținerea soluțiilor. Înlocuirea contextului cu utilitatea sterilă și cardinală echivalează cu o supraraționalizare, al cărei exces alterează înțelegerea lucrurilor, întrucât atât ipotezele, cât și explicațiile se limitează la „*funcționalul imediat și suficient*", or autosuficiența intelectuală este cimitirul ideilor noi și a saltului înainte. De aici iau naștere soluțiile de tip unicat și omogenizarea mijloacelor în atingerea scopurilor măsurabile, prin empirism și econometrie, adică normativ tehnologic în detrimentul psihologiei și sociologiei comportamentelor umane. Supremația cantitativă, în detrimentul celei calitative, care îndepărtează, de fapt, economia ca știință de economia umană, este o idee centrală a epistemologiei *Economicității*.

Economia are o condiție epistemică specială, care presupune ca replicarea experimentelor de laborator să fie corect ajustată la scala societății și a realității cotidiene. Spre deosebire de științele exacte, Economia este una dintre științele cel mai dificil de reprodus în condițiile sterile ale mediului artificial. Empirismul afectează planurile de percepție de la un moment dat, iar economiștii trebuie să fie permanent conștienți de acest lucru. Indiferent de natura aplicabilității practice prin care mediul de afaceri și expertiza managerială presează corpul ideilor economice, Economia trebuie să păstreze capacitatea de **valoare adăugată cognitivă**. Aceasta este

confundată uneori cu studiile tip expertiză impuse de economia performanţei indicatorilor economici, dar îşi demonstrează limitele când încearcă să suplinească activitatea de cercetare ştiinţifică. Autorul atrage atenţia asupra capcanei inductiviste, pe care o poate genera instituţionalizarea metodei empiriste: „*Pentru a genera ştiinţă, colecţia de observaţii, valoroasă pentru momentul critic al intervenţiei pe un caz particular, trebuie să îşi probeze utilitatea nu într-un context definit ontologic, ci într-unul epistemologic*" (Dinu, 2014: 46). Aceste abordări de semnalizare a importanţei cognitive a Economiei nu exclud însă importanţa soluţiilor practice la care se face apel. Economicitatea presupune complementaritate care uneşte planurile referenţiale dintre teorie şi practică. Această complementaritate este, de fapt, un circuit vital al cunoaşterii care omogenizează legătura dintre idei şi fapte.

III. Criză şi ordine naturală în economicitate

Crizele economice răspândesc panică şi creează premisele haosului afectând nu atât aversiunea faţă de risc, cât incapacitatea de a face faţă inerentei incertitudini a activităţii economice. Această disperare lasă uneori locul ideologiilor, dar nu rezolvă criza economică. De asemenea, crizele economice nu se rezolvă de la sine. Uneori este nevoie de modele economice şi chiar de schimbări de paradigmă. Modelul economic actual este marcat de puncte de inflexiune ce sprijină aparenţele, soluţiile şi rezultatele pe termen scurt. S-a ajuns la unicitate prin uniformizare, nu la libertate sau egalitate de şanse. Cuantificarea economică şi utilizarea absolutistă a indicatorilor economici medii distorsionează adevărul şi omite din analiza economică realităţile din vieţile oamenilor. Este un model al avuţiei şi al creşterii economice sub orice formă, care favorizează remuneraţia cu predilecţie a capitalului în detrimentul muncii, pe baza unei teorii a supremaţiei capitalismului de tip corporatist. În cadrul acestui model, populaţia are putere electorală, dar, odată cu specificitatea acestei „puteri", intră şi sub incidenţa jocului electoral capitalist, în care administrarea de iluzii, de obiective limitative sau ţinte nerealiste se bazează pe limitele umane ale spiritelor animale, principiu conform căruia, atunci când are de ales între a face sau a nu face ceva, oamenii aleg să facă.

Accelerarea ritmului creşterii economice a dislocat *output*-ul de tip productiv, *manufacturing*-ul în favoarea speculaţiei. Şi, deşi pe hârtie normele politice şi economice frizează uneori ridicolul prin corectitudine, în fapt, practicile nu fac decât să menţină sau chiar să adâncească disparităţile

de avuție, care este acumulată în continuare, dar nu de către toată lumea. O întreagă „biblie" de norme etice și de principii ale simțului comun au fost omise, iar egalitatea de șanse a ajuns, de fapt, un principiu care să explice situația celor lăsați în urmă. Indicatorii economici atât de vânați de modelele matematico-statistice omit, se pare, polarizarea economică tot mai accentuată din întreaga lume, paradoxal, acumularea de avuție fiind însoțită de acumularea de datorie, deși, nefiind acceptat faptul că, atât timp cât săracii rămân tot săraci, iar unii și datori și săraci, atunci bogații nu pot fi datori decât tot către ei înșiși, fapt ce reprezintă un *defect de proiectare* teoretic major în știința economică: „*Câștigul n-a mai fost judecat ca fiind normal doar în condițiile în care există realmente un bine al fiecăruia. (...) Materialismul și-a atins extensia antiumană, devenind rațiunea de a fi a sistemelor sociale. Întregul univers uman a dus astfel la consecințe antitetice, intenția de bine fiind pervertită în sursă crizială*" (Dinu, 2014: 55). Se remarcă din nou, în modelul economic actual, preferința pentru sterilitatea indicatorilor centrați pe productivitate și alți indicatori de tip randament, care reflectă performanța, însă doar pe termen scurt. Impasul științei economice este evident atunci când valoarea adăugată se face pe bază de speculație, nu de producție. Libertățile personale ajung să fie sub jurisdicția avuției, iar libertatea de a fi bogat este limitată chiar de însăși obiectivul libertății, acela de a accesa bunăstarea. Funcțiile statului și libertățile individuale ajung să fie impuse de ordinea pieței, o ordine pe care oamenii de rând au considerat-o o libertate în sine. Cu toate acestea, se ajunge la un nou paradox legat de funcțiile statului în economie. Cumva disociat de libertarianismul de sorginte misesiană, însuși Friedrich August von Hayek, ca figură centrală a uneia dintre cele mai cunoscute școli de gândire liberală, Școala Austriacă, a recunoscut funcțiile regaliene ale statului, dar a rămas celebru, pe lângă contribuțiile sale, și prin disputa metodologică cu John Maynard Keynes, cu privire la limitele extinderii puterilor statului. Keynes a salvat liberalismul prin doctrina sa intervenționistă, dar nu acesta este paradoxul. Acesta constă în faptul că, deși chiar și doctrine rivale acceptă ideea intervenției salvatoare a statului, acesta ajunge epuizat financiar să tot salveze piețele de propria lăcomie. La început se plătește externalizând pierderile câtorva nesăbuiți cu putere de decizie la nivelul întregii societăți de contribuabili. Apoi se îndatorează sau, mai precis, îi îndatorează pe cei care nu au nicio vină. Apare, prin urmare, o îndatorare pentru evitarea eșecului piețelor, apoi o supra-îndatorare pentru finanțarea

speculațiilor și a profitabilității acestora, așteptând o nouă criză și o îndatorare și mai mare. Aceasta este o sursă a pesimismului metodologic, mai mare decât cea a lui Robert Malthus sau David Ricardo, bazat pe tensiunea dintre nevoile populației în creștere și resursele virtual limitate ale acestora.

Capitalismul alimentat de libertatea Reformei a promovat, inițial, o dezvoltare bazată pe austeritate, respectiv pe economisire reală. Acumularea se baza pe amânarea consumului prezent și a preferinței pentru utilitatea acestuia, „permisiunea" și încurajarea de a fi bogat și transformarea muncii în datorie divină, pe baza interpretării lui Jean Calvin (Randell, 1990: 41). În prezent însă, capitalismul este cu precădere unul de tip corporatist, iar corporația este o instituție care are propria libertate, la care individul trebuie să se raporteze renunțând la libertățile sale în schimbul acceptării în sistemul de repartiție al avuției.

Pe lângă paradoxul solicitării financiare a statului, care trebuie să repare solicitarea financiară a societății pe care o administrează, în Economicitate apare un alt paradox al ordinii naturale a pieței, care, de fapt, nu mai respectă nicicum ordinea primordială din care a derivat. „*Natura se întemeiază pe bunul-simț al proporțiilor vitale, singurul secret al reușitei fiind conviețuirea. Dacă în tot ceea ce este în natură vie creșterea se află sub semnul armoniei aritmetice, (...), în lumea creată de om, cu dimensiunile ei multiple de ordin economic, politic, cultural, religios etc., creșterea urmează trendul progresiei geometrice. Sistemele economice își justifică rațiunea de a fi prin regula cantitativă a lui tot mai mult și mai repede, sistemele politice țintesc controlul absolut, cele culturale cochetează cu globalismul, iar cele religioase își revendică universalismul*" (Dinu, 2014: 58). Aceasta este una dintre cele mai mari contribuții ale economistului și profesorului Marin Dinu la dezvoltarea epistemologiei economice – felul în care a sintetizat sciziunea dintre ordinea economică a economiei clasice, apărată uneori cu accente fanatice, și dezechilibrul la care se ajunge întocmai pentru că ordinea naturală nu își respectă principiile existențialiste. Mai mult decât atât, maniera în care prezintă această disonanță cognitivă între principiul ordinii naturale și practicile reale disociate pe care le aplică, este una lipsită de înverșunare doctrinară, deși are judecăți de valoare. Aceste judecăți de valoare se referă însă la simțul comun al naturii, pe care ea însăși îl încalcă replicată în teoriile economice. Se poate accepta, așadar, o judecată de valoare a simțului comun despre simțul comun.

Alterarea echilibrului natural are loc pe baza supralicitării, supra-investirii, supra-consumului şi aşa mai departe. Supralicitarea duce la masă critică, iar aceasta la rândul său la implozie, respectiv la declinul sistemului artificial în care se transformă sistemul natural denaturat. Inconsistenţa logică dintre inputul şi outputul sistemului artificial ascunde precaritate structurală, dar, cu toate acestea, economia actuală alege cu obstinaţie sistemele mari, de scară: „*Această înclinaţie spre urieşesc ţine de fibra materialistă a omenirii. (...) A fi prea mare este scopul a cărui atingere îi certifică omenirii eliberarea. Libertatea a pornit cu sensul de cucerire a naturii. Ţinta omenirii este să iasă din natură, să fie o supra-natură prin dimensiuni şi costuri. Ilustrarea supra-naturii este diversă, de la capacitatea de distrugere (în fapt, de auto-distrugere) şi până la risipirea resurselor*" (Dinu, 2014: 59). Revenind la ideea cumpătării capitalismului explicat prin analogie de protestantismul calvinist, profesorul Marin Dinu subliniază în *Economicitate* întocmai această idee importantă: sensibilitatea caspitalismului la consecinţele sociale ale economicului au prevalat în faţa individualismului metodologic. Raţionamentele morale sau principiile din *Etica protestantă* a lui Max Weber (2003) au constituit un sistem de siguranţă la intenţia umană către câştig, pe baza moderaţiei, a lipsei de ostentaţie, a înţelegerii şi generozităţii faţă de ceilalţi, ceea ce, de fapt, a dus la cimentarea principiului încrederii, ca fundament al lumii afacerilor.

IV. Limitele şi esenţa sistemelor economice

În momentele de apogeu ale unei crize economice, pe care literatura de specialitate le defineşte drept „*bottom*", este firesc ca, iniţial, oamenii de rând, ulterior economiştii consacraţi, să se întrebe ce măsuri ar fi putut fi adoptate pentru a fi evitată criza. Acest lucru derivă din cea mai ştiinţifică întrebare a epistemologiei: „De ce?" (Boumans & Davis, 2010: 10). Şi mai intens raţionamentul poate fi extins la modul prezentat de profesorul Marin Dinu: „*Crizele economice ţin de esenţa sistemului?*" Pertinenţa întrebării este cu atât mai mare cu cât crizele neciclice au început să abunde pe lângă cele ciclice obişnuite, care, la rândul lor, nu mai respectă o ciclicitate în sine, ci izbucnesc mereu din alte cauze, surprinzându-i mereu nepregătiţi pe economişti. Şi în această situaţie, pe lângă războaie, pandemii, crize climatice şi crize energetice, cum este posibil ca ştiinţa economică să fie mereu depăşită de cauzele care duc la apariţia unei crize? O explicaţie ar putea fi, într-adevăr, că sistemul are deficienţe de proiectare şi de aceea se prăbuşeşte indiferent de ceea ce fac agenţii economici.

Din punct de vedere doctrinar, atât socialismul, cât şi capitalismul s-au considerat pe ele însele, prin adepţii şi şcolile de gândire pe care aceştia le-au întemeiat, ca având caracter imuabil corect, respectiv natural, firesc. Fiecare a considerat, la rândul său, că sucombarea practică a celuilalt este o certitudine şi o chestiune de timp, dar ambele s-au înşelat în felul lor: socialismul şi, ulterior, comunismul au propovăduit implozia capitalismului şi revoluţia internaţională, rezultat care a urmat mai degrabă în privinţa lor, comunismul doctrinar fiind supus extincţiei metodologice în aproape întreaga lume, cu mici excepţii. Capitalismul a fost la un pas să se prăbuşească de cel puţin două ori în ultima sută de ani, fiind salvat de stat doar de teama regimurilor extremiste care i-ar fi succedat. Dintr-un anumit punct de vedere, se pot admite inconsistenţa şi defectele doctrinare mult mai mari ale socialismului şi comunismului în comparaţie cu capitalismul, dar, în linii generale, ambele sisteme s-au îndepărtat în felul lor de ordinea naturală. Considerându-se iniţial naturale, atât socialismul, cât şi capitalismul s-au considerat şi eterne, precum natura. Însă avuţia şi modalităţile de transfer, redistribuire, acumulare ale celor două sisteme cu privire la ea nu au fost naturale, ci cât se poate de sintetice, în puterea şi voinţa oamenilor. Avuţia şi puterea din jurul ei generează sisteme ierarhice de control, „*iar capitalismul cunoaşte crize ca sistem de control ierarhic al avuţiei*" (Dinu, 2014: 68). Ierarhia generează sursă de polarizare fie între partid şi popor, în cazul socialismului, fie între posesorii de capital şi posesorii de forţă de muncă, în cazul capitalismului. Într-o manieră ştiinţifică de înaltă clasă, economistul Marin Dinu prezintă această antiteză tot sub forma unui paradox: „*Colapsarea socialismului se explică, paradoxal, prin faptul că polarizarea privea nemijlocit o valoare individuală ca determinant al unei crize sociale, în timp ce criza din sistemul capitalismului devine tot mai evidentă prin polarizarea unei valori sociale ca substanţă a bunăstării individuale*" (Dinu, 2014: 68). Cu toate acestea, întrebarea iniţială rămâne de importanţă paradigmatică: criza este în sistem independent de nesăbuinţa deciziilor sau poate fi evitată fiind exogenă? Prin urmare, se impune deosebirea dintre criza ca moment al ciclicităţii în sistemul capitalist şi criza de sistem, ca devianţă, anomalie a sistemului. Astăzi ne confruntăm cu o economie speculativă, de inovaţii financiare la fel de instabile şi periculoase ca fisiunea nucleară, de împrumuturi în marjă şi efecte de levier care îi fac pe oameni să piardă şi ceea ce nu au, definiţie prin excelenţă a anomaliei sistemului. Nu este aşadar

greșită punctarea conceptului de „economie de cazinou”. Și aici, în *Economicitate*, apare o idee deosebit de interesantă, care forțează „mainstreamul” libertarian: dacă piața este liberă și sistemul de alocare a resurselor prin preț este imuabil, de ce atunci când o minoritate nesăbuită aduce economia pe marginea prăpastiei, jocul economic nu mai este liber dintr-o dată, ci trebuie să fie „internalizat” pentru „salvarea” sistemului? Apelul la socializarea pierderilor este exact ideea din paradoxul surprins de autor. Această creștere fără sens este un indicator al contraperformanței și, totuși, postcriză, acest proces este reluat, iar sistemul economic pur și simplu restartat. Dimensiunea peste limitele naturale ale unor structuri funcționale ale economiei, în frunte cu marile bănci de investiții, a devenit o dovadă a pierderii noțiunii de simț comun și de ordine naturală a pieței, chiar de către cei care pretindeau că luptă pentru aceasta. Piața liberă și ordinea naturală au devenit sinonime cu „too big to fail”, pe baza pseudolegitimității că, odată atinsă marginea prăpastiei, nu prea mai este semnificativ ce se face pentru a fi salvată economia, vinovații sunt „prea mari să cadă”, acum nu mai există decât varianta să fie salvați. Așa se face că, la depășirea crizei, vor fi utilizate concepte care au dus la apariția crizei, dovadă că, mai presus de exogenitatea actelor umane, sistemul actual al economiei de piață are defecte endogene de proiectare, care vor duce mereu la derapaje atât timp cât se vor comite aceleași greșeli. Ar putea persista întrebarea esențială de la începutul acestui capitol; de ce ar accepta societatea așa ceva? Pentru că avuția și dorința de a o avea a pătruns prea adânc în conștiința colectivă și pare că acum oamenii se tem mai tare de sărăcie decât de moarte.

În concluzia contribuțiilor sale la înțelegerea limitelor sub constrângerea cărora funcționează în prezent capitalismul, se remarcă o oarecare lipsă de perspectivă epistemologică a realității economice din cauza supremației economiei simbolice, a banilor fictivi, a virtualității economice și acum, sub evoluțiile incerte prin prezența inteligenței artificiale. Cererea și oferta au ajuns să fie controlate prin instrumente monetare care distorsionează funcția prețurilor, deoarece speculațiile și celelalte pseudo-inovații de instrumente financiare, precum derivatele, au dus la formarea distorsionată a cererii, sursa crizelor economice. Fictivizarea banilor a făcut ca economia să ajungă într-o autosuficiență asigurată de politicile monetare laxe, stimularea creditului pe baza datoriei publice.

În definitiv, economia există ca o componentă esențială a civilizației pentru a învăța oamenii cum să poată utiliza ceea ce oferă natura, sintetic sau

analitic, respectiv direct sau prin prelucrarea resurselor, pentru a-şi putea întâlni necesităţile de la cele elementare la cele mai elevate. Cu toate acestea, pe lângă criza sistemului prezentată anterior, ştiinţa economică mai înregistrează un impas metodologic; acela al incapacităţii de a atenua polarizarea socială de la nivel planetar, care îi face pe bogaţi mai bogaţi, iar pe săraci mai săraci. Celelalte ştiinţe, în general, şi-au demonstrat limitele, neputându-se formula o teorie integrată utilizând paradigmele geografiei, antropologiei, istoriei sau sociologiei. Prin urmare, soluţiile sau cel puţin explicaţiile cu privire la provocările economice nu pot fi extrase decât tot din domeniul economic. Şi cum sărăcia şi adâncirea acesteia sunt consecinţe ale simţului comun şi a moderaţiei, explicaţiile pentru precaritatea distribuţiei avuţiei la nivel mondial trebuie căutate tot în ograda capitalismului de tip corporatist.

Economicitatea atestă faptul că preceptele capitalismului corporatist bazat pe randamente crescătoare şi cantitativism extrem, la care banii fictivi, speculaţiile şi derivatele au contribuit decisiv, duc la o creştere economică ce pierde contactul cu realitatea şi adevăratele nevoi ale oamenilor. Mai precis, „*stabilitatea financiară, sub raport structural, a fost astfel aşezată pe cercurile vicioase ale sărăciei, dovada fiind faptul asupra căruia trebuie insistat în explicaţii pentru a fi pe deplin înţeles: sensul fluxurilor financiare generează aproape în exclusivitate profitabilitate extrasistem (într-o expresie sugestivă – se exportă profit şi se importă îndatorare!), ceea ce explică problema bugetelor în ţările emergente postcomuniste*" (Dinu, 2014: 93). Pe de o parte, acest lucru se petrece pentru că civilizaţia nu mai distinge între avuţie, respectiv bunăstare materială şi celelalte referenţiale ale fericirii, succesului, împlinirii, succesul economic fiind, implicit, o dovadă a valorii personale, naţionale, de firmă sau oricare altă instituţie. După cum tehnologia aviatică sau cosmică se presupune că atestă nivelul suprem de dezvoltare tehnică a unui stat, tot aşa succesul în plan material este oglinda pe care societatea o aşteaptă de la oameni pentru a le da calificative bune. Dar, pe lângă aceste aspecte psiho-sociale, mai există şi o inversiune logică: explicaţiile evoluţiei fenomenelor economice se prevalează de viziunea geostrategică a globalizării. Aceasta însă se pliază teoriei „*kicking away the ladder*" sau „*a retragerii scării*" de către cei care au ajuns sus, pentru a-i împiedica şi pe ceilalţi să îi ajungă (Chang, 2003; Chang, 2011). Avantajele globalizării sunt evidente pentru depăşirea sărăciei de către cele mai multe state emergente, dar, de la un anumit punct de inflexiune, a devenit evident

că bunăstarea a început să crească diferit la statele emergente față de cele bogate. Economiile puternic dezvoltate nu au pus în umbră doar statele sărace sau în curs de dezvoltare, ci și propriile populații. Mutând tot aparatul productiv în țări cu forță de muncă ieftină, și-au privat propriile industrii de dezvoltare pe termen lung și și-au transformat cetățenii din producători în consumatori. În Europa postcomunistă, acolo unde aspirațiile și speranțele erau printre cele mai mari către convergența bunăstării occidentale, iluziile spulberate s-au resimțit cel mai bine. Proprietatea privată cu care s-au trezit antreprenorii nu a putut fi gestionată pe termen lung prin „parcelarea" capitalului autohton, fapt care a dus la achiziționarea activelor publice cu precădere de către capitalul străin, societatea postcomunistă fiind insuficient pregătită să își asume riscuri, să înființeze noi companii potențial producătoare de valoare adăugată. Economiile cu capacitate concurențială mare au preluat economiile mai slabe, realitate economică ce a îndepărtat din nou obiectivele științei economice de principiile sensului comun. Acolo unde capitalul autohton și-a găsit totuși locul în matricea funcțională a economiei, pe criterii sectoriale centrate pe favorizarea industriei prelucrătoare, cât și după criterii de destinare a profitului după localizarea proprietarului, au consemnat o reziliență mai bună la șocurile externe și o predispoziție dovedită de atenuare a dezechilibrelor.

Concluzii

Profesorul și economistul Marin Dinu, în baza unei experiențe politice și de management în cele mai importante instituții ale statului, printre care trebuie subliniate multiplele mandate în Consiliul de Administrație al Băncii Naționale a României, a reușit să surprindă limitele, derapajele metodologice și cognitive ale evoluției economiei sub loviturile exogene ale deciziilor agenților economici, politicilor publice și trendurilor macroeconomice. Analiza fină a disfuncțiilor sistemului economic actual, defectele sale de proiectare și consecințele care se răsfrâng asupra actualei societăți sunt puncte de inflexiune de metodologie științifică de la care se poate cerceta mai departe.

În lucrările sale sunt surprinse semnalele de alarmă cu privire la formele cele mai ideologizate, de extremă, ale principiilor metodologice din știința economică. În secolul trecut, economia a fost *„forțată să uite de spațiul de raționalitate pentru a se ocupa periodic de spațiul intereselor reducționist-ideologice, acesta configurându-se alternativ în baza principiului*

colectivismului şi a principiului individualismului metodologic". Mai mult decât atât, rămâne deschisă problema validării performanţei în cercetare, care trebuie să evite pierderea contactului cu aplicarea practică a soluţiilor şi replicarea în contextul actual. Cercetarea economică trebuie să ofere mai mult decât cercetarea ştiinţelor experimentale. Lucrările sale din domeniul epistemologiei economice, disciplină pe care atât ca decan al Facultăţii de Economie, cât şi ca produs excepţional al şcolii româneşti de gândire economică din Academia de Studii Economice din Bucureşti, a susţinut-o, sunt valoroase întrucât aduc în prim-plan scepticismul metodologic şi gândirea critică pentru ca noi, economiştii, să ne întrebăm dacă facem ceea ce trebuie pentru restul societăţii care aşteaptă soluţii din partea noastră.

Personalitate marcantă, pe care o apreciază atât cei din afara lăcaşului studiilor economice, cât şi cei din interior, Marin Dinu şi-a dovedit valoarea intelectuală de-a lungul anilor, nefiind necesare precizări suplimentare în acest sens. Profesorul şi Omul Marin Dinu ocupă, cu certitudine, un loc de onoare în galeria savanţilor care au creionat destinul Şcolii de gândire economică autohtonă, al Academiei de Studii Economice din Bucureşti, al unor instituţii semnificative, şi care au lăsat pentru posteritate idei inestimabile pentru dezvoltarea economiei ca ştiinţă.

Referinţe bibliografice

Akerlof, George A., and Robert J. Shiller (2009), *Animal Spirits: How Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism*, N.J.: Princeton University Press, Princeton.

Boumans, Marcel Davis, John B. (2010), *Economic Methodology. Understanding Economics as Science*, Palgrave Macmillan, New York.

Chang, Ha-Joon (2003), *Kicking away the ladder. Development strategy in historical perspective*, Anthem Press, London, 2003.

Chang, Ha-Joon (2011), *23 Things They Don't Tell You About Capitalism*, Penguin Books, New York.

Dinu, Marin (2010), *Economia de dicţionar. Exerciţii de îndemânare epistemică,* Editura Economică, Bucureşti.

Dinu, Marin (2013), *Lumea este altfel? Despre violenţa mâinii invizibile*, Proiectul educaţional "BNR - Zilele porţilor deschise pentru studenţii economişti", Cluj-Napoca, 27 noiembrie 2013, https://www.bnr.ro/Prezentari-si-interviuri--1332.aspx?fld_menu_name=Marin%20Dinu.

Dinu, Marin (2014), *Economicitatea. Peisajul epistemic,* Editura Economică, Bucureşti.

Dinu, Marin (2016), *Bunul-Simţ. Temeiul natural al funcţionalităţii în Economie,* Editura Economică, Bucureşti.

Dinu, Marin (2018), *Discurs cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii de Vest din Timişoara,* Universitatea de Vest din Timişoara, 7 decembrie 2018, https://www.bnr.ro/Prezentari-si-interviuri--1332.aspx?fld_menu_name=Marin%20Dinu.

Dinu, Marin (2021), *Facerea economiei. Îndreptar epistemic. Excerpte fundamentale,* Editura Economică, Bucureşti.

Hall, Edward T. (1990). *The Hidden Dimension*, New York, Anchor Books.

Howitt, Peter and Preston McAfee, (1992). *Animal Spirits*, American Economic Review, 82, 493-507.

Randell, Keith (1990), *Jean Calvin şi reforma târzie*, Editura All, Bucureşti.

Weber, Max (2003), *Etica protestantă şi spiritul capitalismului*, Editura Humanitas, Bucureşti.

Autorii articolului, alături de membrii delegației ASE, la Festivitatea de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Vest din Timișoara, 7 decembrie 2018, profesorului Marin Dinu

Prof. univ. dr. Marin Dinu (1950-2023). Creator de şcoală economică românească

Prof. univ. dr. Cristian SOCOL
Prof. univ. dr. Aura Gabriela SOCOL
Prof. univ. dr. Marius MARINAŞ
Facultatea de Economie Teoretică şi Aplicată
Academia de Studii Economice din Bucureşti

Profesorul universitar doctor Marin Dinu (1950-2023) a fost un creator de şcoală economică românească important, contribuţiile sale au redefinit domenii esenţiale ale economiei. De-a lungul celor peste patru decenii de activitate academică şi publică, Profesorul Marin Dinu a contribuit inovator la teoria economică, în special în domeniile economiei tranziţiei, integrării economice şi globalizării, economiei dezvoltării şi epistemologiei economice.

Prin lucrările sale, care includ peste 50 de cărţi şi 131 de articole indexate în baze de date internaţionale de prestigiu, Profesorul a contribuit în mod esenţial la actualizarea ipotezelor şi principiilor economice, aducând idei noi şi critice într-un moment în care globalizarea, tranziţia postcomunistă şi integrarea europeană au devenit teme centrale în dezbaterile economice mondiale.

Punerea în discuţie a principalelor ipoteze care fundamentează ştiinţa economică, analiza argumentelor pentru revalidarea sau nu a acestora, reflecţia critică asupra proceselor de convergenţă nominală şi reală ale României din perspectivă europeană, propunerea unei strategii de „ajungere din urmă" a ţărilor dezvoltate şi reflecţii asupra mixului de politici monetare / fiscale / structurale sunt doar câteva dintre contribuţiile substanţiale la şcoala economică românească.

Profesorul Marin Dinu a avut contribuţii fundamentale la epistemologia economică, un domeniu în care a adus contribuţii semnificative la înţelegerea modului în care cunoaşterea economică evoluează şi se transformă.

În lucrarea sa *Facerea Economiei. Îndreptar epistemic*, Profesorul Marin Dinu a propus o analiză detaliată a structurilor fundamentale ale ştiinţei

economice, subliniind importanţa reevaluării teoriilor economice tradiţionale. El a susţinut că multe dintre ipotezele pe care se bazează ştiinţa economică sunt produse ale unor contexte istorice şi politice specifice şi că, pentru a răspunde provocărilor contemporane, acestea trebuie reproiectate. Într-un context global din ce în ce mai complex şi volatil, lucrările profesorului Marin Dinu au pledat pentru o ştiinţă economică cu mai mult accent pe relaţia dintre economie şi societate.

Epistemologia economică, aşa cum a fost formulată de profesorul Dinu, se concentrează pe rolul teoriilor economice în contextul istoric şi social al unei ţări sau regiuni. Aceasta a fost o temă recurentă în lucrările sale, în care dânsul a argumentat că teoriile economice nu sunt invariabile şi nu pot fi aplicate universal fără a ţine cont de specificităţile culturale, politice şi economice ale fiecărui context în parte. Spre exemplu, în analiza tranziţiei României de la economia centralizată la economia de piaţă, Profesorul Marin Dinu a arătat că succesul acestui proces depinde de o adaptare locală a teoriilor economice la condiţiile particulare ale tranziţiei postcomuniste.

În lucrarea sa *Ştiinţa economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*, Profesorul Marin Dinu a adus o critică directă asupra teoriilor economice standard, susţinând că acestea au eşuat în a răspunde adecvat crizelor economice contemporane.

Dânsul a evidenţiat faptul că, adesea, teoriile economice nu oferă răspunsuri la problemele reale ale societăţii şi că este necesară o reproiectare conceptuală care să ţină cont de natura umană şi de interacţiunile sociale. În această lucrare, a propus un nou mod de a înţelege economia, unul care să recunoască faptul că teoriile economice sunt produse ale contextelor istorice şi politice particulare şi că acestea trebuie ajustate şi rafinate în funcţie de noile provocări globale. Simpla preluare a unor teorii, modele sau politici dintr-o ţară într-alta, de la o zonă la alta, nu garantează succesul implementării acestora.

Textul propune o analiză critică a ştiinţei economice contemporane şi subliniază nevoia unei reforme conceptuale, având în vedere că unele teorii economice nu reuşesc să răspundă întotdeauna aşteptărilor sau să ofere explicaţii adecvate pentru situaţiile complexe din realitate. În acest context, se ridică problema că realitatea nu evoluează întotdeauna conform concluziilor teoriilor economice sau strategiilor derivate din acestea, ceea ce pune sub semnul întrebării validitatea şi aplicabilitatea unor cadre teoretice existente.

Un pilon central în reproiectarea conceptuală a economiei este că teoriile economice sunt modelate de contextul istoric şi politic în care au apărut. Ele reprezintă, în esenţă, experienţe epistemologice particulare, care reflectă interesele şi priorităţile specifice ale timpului şi locului în care au fost dezvoltate.

Un exemplu elocvent este teoria dezvoltării economice, care s-a născut odată cu modernizarea şi a fost influenţată de schimbările aduse de Revoluţia industrială. Aceasta pune accentul pe creşterea economică şi progresul uman, văzute iniţial ca procese esenţiale pentru îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă. Profesorul Marin Dinu arată că dezvoltarea economică a fost percepută ca fiind inseparabil legată de ideea de progres, un concept derivat din iluminismul raţional, care vedea evoluţia societăţilor într-o direcţie ascendentă, cu efecte benefice pentru toţi indivizii. Din această tradiţie intelectuală a derivat convingerea că bunăstarea umană este direct proporţională cu progresul economic, iar acest proces ar trebui să fie universal şi aplicabil în orice context.

Totuşi, realitatea contemporană arată că dezvoltarea economică nu are aceleaşi efecte universale şi că teoriile dezvoltării nu pot fi aplicate uniform în toate regiunile sau situaţiile. Dezvoltarea, în accepţiunea tradiţională, s-a concentrat, în principal, pe acumularea avuţiei şi pe creşterea economică, definind bunăstarea în termeni cantitativi, fără a lua în considerare aspectele calitative, cum ar fi distribuţia echitabilă a resurselor sau impactul social şi ecologic. De asemenea, dezvoltarea economică a fost însoţită de procesele de emancipare fie la nivel individual, fie la nivel social şi naţional, care au culminat cu apariţia statelor naţionale şi a economiilor naţionale.

Profesorul Marin Dinu argumentează că aceste procese nu au avut întotdeauna un caracter teleologic, adică nu au condus întotdeauna la starea de bine generală, aşa cum era de aşteptat. În multe cazuri, dezvoltarea economică a adus cu sine inegalităţi, marginalizare sau impact negativ asupra mediului, ceea ce subliniază limitele teoriilor economice bazate pe ideea de progres continuu şi universal. Din acest motiv, reproiectarea conceptuală a economiei presupune o reevaluare a rolului şi sensului fiecărui fenomen economic în raport cu dezvoltarea şi impactul său asupra bunăstării societăţii.

Reproiectarea conceptuală a economiei trebuie să aibă în vedere faptul că dezvoltarea economică nu este doar o chestiune de creştere a PIB-ului sau de acumulare a avuţiei, ci trebuie să fie privită într-un sens mai larg, care să

includă aspectele sociale, umane şi ecologice. Dezvoltarea nu poate fi privită doar ca un proces cantitativ, ci trebuie evaluată şi în termeni calitativi, având în vedere bunăstarea generală, echitatea socială şi sustenabilitatea pe termen lung. Acest lucru impune o revizuire a teoriilor economice tradiţionale şi o adaptare a lor la noile provocări ale secolului XXI, cum ar fi schimbările climatice, inegalităţile economice sau globalizarea.

Dezvoltarea, în această nouă viziune, nu este doar un obiectiv economic, ci şi unul social şi uman, având ca scop final atingerea unei stări de bine care să fie durabilă şi accesibilă tuturor.

Profesorul Marin Dinu a fost unul dintre pionierii analizei tranziţiei economice şi a integrării europene a României. Un alt domeniu în care profesorul Dinu a adus contribuţii esenţiale a fost cel al tranziţiei economice a României de la economia centralizată la economia de piaţă şi integrarea ulterioară a României în Uniunea Europeană.

Lucrările sale, precum *Criza reformei. Eu sunt român?* şi *Economia României. O viziune asupra tranziţiei postcomuniste*, au fost repere fundamentale în înţelegerea procesului complex de tranziţie economică. Prin aceste analize, Profesorul Marin Dinu a evidenţiat dificultăţile cu care s-a confruntat România în perioada postcomunistă, subliniind provocările majore în implementarea reformelor economice şi politice necesare pentru a transforma economia centralizată într-o economie de piaţă funcţională.

În aceste lucrări, profesorul Dinu a oferit o evaluare critică a politicilor economice adoptate în România în perioada tranziţiei, arătând că multe dintre acestea au fost impuse fără o înţelegere profundă a realităţilor economice şi sociale ale ţării. El a subliniat că succesul tranziţiei economice depinde nu doar de reforme economice structurale, ci şi de capacitatea guvernului de a înţelege şi a adapta teoriile economice la contextul naţional specific.

Această viziune holistică asupra tranziţiei economice a fost un element central al gândirii economice a profesorului Dinu, care a subliniat întotdeauna importanţa contextului social şi politic în analiza fenomenelor economice.

În ceea ce priveşte integrarea României în Uniunea Europeană, Profesorul Dinu a fost unul dintre cei mai prolifici cercetători români pe această temă, contribuind la înţelegerea procesului de convergenţă economică şi coeziune socială în cadrul UE.

Lucrările sale, precum *Economie europeană. O abordare sinoptică*, *Modelul european de integrare*, dar şi *Mecanisme de convergenţă şi coeziune*, au adus o perspectivă profundă asupra modului în care România poate transcende şi depăşi provocările şi oportunităţile asociate cu aderarea la Uniunea Europeană şi mai departe cu integrarea net avantajoasă în acest club. În aceste cărţi a arătat că integrarea europeană nu este doar o chestiune economică, ci şi una socială şi politică, implicând adaptarea politicilor naţionale la standardele şi valorile europene.

Profesorul Marin Dinu subliniază că dezvoltarea şi integrarea unei economii naţionale sunt procese complexe, ghidate de anumite principii fundamentale care, dacă sunt respectate, pot asigura progresul social pe termen lung. Primul aspect esenţial este decizia timpurie de a adopta inovaţiile aduse de prima revoluţie industrială. Acest pas presupune o alegere rapidă şi fermă de a folosi forţele creatoare şi noile tehnologii, ceea ce poate declanşa procesul de industrializare. Odată făcut acest pas, însă este important ca economia să continue să evolueze în acord cu toate revoluţiile industriale ulterioare, beneficiind de schimbările aduse de fiecare etapă de transformare economică şi tehnologică.

Dezvoltarea nu depinde doar de factori externi, ci, mai ales, de eforturile proprii ale unei economii. Este necesar ca naţiunea să îşi asume un rol activ şi să investească în industrializarea şi modernizarea sa, deoarece progresul economic nu poate fi lăsat exclusiv pe seama intervenţiilor externe. Totodată, profesorul atrage atenţia asupra suveranităţii economice, care trebuie menţinută prin controlul strict al proceselor economice şi politice. Statul naţional şi economia sa sunt expresii ale suveranităţii, iar pierderea controlului asupra acestora ar putea duce la compromiterea direcţiei de dezvoltare.

Toate aceste principii funcţionează într-o interdependenţă profundă. Dacă unul dintre ele este ignorat sau încălcat, întreaga strategie de dezvoltare poate fi compromisă sau chiar anulată. Astfel, respectarea acestor reguli este crucială pentru a asigura nu doar succesul pe termen scurt, ci şi stabilitatea şi bunăstarea pe termen lung a unei economii naţionale.

Profesorul Marin Dinu a înţeles şi a reuşit să explice globalizarea şi complexitatea fenomenelor economice asociate. Un alt domeniu important al cercetărilor sale a fost globalizarea şi impactul acesteia asupra economiilor naţionale. Profesorul Dinu a fost unul dintre primii economişti

români care au abordat globalizarea dintr-o perspectivă integrată, analizând atât aspectele pozitive, cât şi cele negative ale acestui proces.

În lucrările sale *Economie Contemporană. Ce este globalizarea?* şi *Globalizarea şi aproximările ei*, Profesorul Dinu a arătat că globalizarea nu poate fi înţeleasă în afara unui cadru teoretic complex, care să ia în considerare interdependenţele economice, sociale şi politice dintre naţiuni.

Profesorul Marin Dinu a fost un critic al teoriilor simplificatoare, reducţioniste, despre globalizare, care adesea ignoră complexitatea acestui fenomen. Dânsul a arătat că globalizarea nu este un proces linear sau uniform, ci unul marcat de asimetrii şi inegalităţi.

În viziunea sa, globalizarea nu poate fi percepută doar prin prisma schimburilor comerciale şi a fluxurilor de capital, ci trebuie înţeleasă ca un fenomen social şi politic, cu implicaţii profunde asupra suveranităţii naţionale şi asupra structurilor sociale interne.

Profesorul Marin Dinu a avut competenţa necesară pentru a pune în discuţie reproiectarea ştiinţei economice – un apel la inovare conceptuală. Una dintre cele mai remarcabile contribuţii ale profesorului Marin Dinu la ştiinţa economică a fost apelul său la o reproiectare conceptuală a acestei discipline. În contextul crizelor economice din ultimele decenii şi al provocărilor emergente, precum schimbările climatice, digitalizarea şi inegalităţile sociale crescânde, profesorul Dinu a subliniat nevoia de a regândi fundamentele teoretice ale economiei.

Dânsul a susţinut că multe dintre teoriile economice existente, deşi valoroase în anumite contexte, nu mai oferă răspunsuri adecvate la provocările contemporane. Astfel, a pledat pentru o ştiinţă economică mai deschisă către interdisciplinaritate, care să integreze aspecte din sociologie, politică şi psihologie pentru a oferi soluţii mai nuanţate şi mai eficiente.

În lucrarea sa *Facerea Economiei. Îndreptar epistemic*, profesorul Dinu a propus o abordare inovatoare a ştiinţei economice, bazată pe patru probe esenţiale: proba existenţei, proba adaptării, proba luminii şi proba utilităţii. Aceste concepte reflectă o nouă paradigmă în gândirea economică, una care recunoaşte complexitatea şi interconectivitatea lumii moderne.

Proba existenţei se referă la necesitatea de a înţelege realitatea economică într-un mod profund şi nuanţat, luând în considerare nu doar datele cantitative, ci şi dinamica socială şi politică. Proba adaptării subliniază

importanţa flexibilităţii şi a capacităţii de a ajusta teoriile economice în funcţie de schimbările din mediul global. Proba luminii reprezintă cunoaşterea profundă şi claritatea în gândire, necesare pentru a naviga provocările economice contemporane. În fine, proba utilităţii pune accentul pe aplicabilitatea practică a teoriei economice, asigurându-se că aceasta nu rămâne doar la nivelul abstract, ci are un impact direct asupra bunăstării umane.

Trăim astăzi o criză de sistem? Este oare o criză a modelului economic? A teoriilor economice? Există o ciocnire la confluenţa dintre finalul unui ciclu lung de tip Kondratiev şi începutul altuia? Îşi trăieşte modelul neoliberal ultimele clipe şi este înlocuit de Productivism? Suntem în postcapitalism? Există o abatere gravă a teoriilor economice de la teza finalităţii sociale? Un conflict între economie şi societate? Sunt invalidate principalele ipoteze clasice ale ştiinţei economice? Este fenomenul economic doar fizică a naturii umane? Poate fi considerat bunul simţ drept reglator al acţiunii economice? Avem o problemă de strategie, una de teorie sau de acţiune practică? Este perspectiva noastră depăşită? Nu suntem în pas cu modernitatea? Este necesară activarea principiului conexiunii? A avea nu trebuie împlinit cu A fi?

Profesorul Marin Dinu a oferit un răspuns valid la toate aceste întrebări, susţinând că precaritatea teoriilor economice dominante este una dintre cauzele stării cronice de criză din ultimele decenii. În lucrarea sa, propune o reconstrucţie a ştiinţei economice bazată pe principiul conexiunii, punând în centru relaţia dintre individ şi societate. Fenomenul economic este văzut ca un fenomen uman, iar accentul trebuie mutat de la globalizare şi pieţele absolute, la dezvoltarea locală, producţia autohtonă şi investiţii regionale. Aceste schimbări sunt necesare pentru crearea de locuri de muncă mai bine plătite şi pentru diminuarea inegalităţilor economice.

Modelul neoliberal este criticat pentru dezechilibrele sale structurale, care generează crize economice şi sociale tot mai frecvente. Filosofia consumeristă, concentrată pe termen scurt, adânceşte volatilitatea economică, iar lipsa unor mecanisme eficiente de stabilizare şi de avertizare timpurie agravează situaţia. Profesorul subliniază că orbirea faţă de problemele curente şi absenţa unei strategii economice pe termen lung împiedică diagnoza corectă şi găsirea soluţiilor pentru redresarea ştiinţei economice.

Facerea Economiei. Îndreptar epistemic propune reașezarea omului în centrul fenomenului economic, rebalansând calitativul și cantitativul. Profesorul Marin Dinu invită la o revizuire critică a ipotezelor economiei tradiționale, în special al lui *homo economicus* și a individualismului metodologic, și subliniază necesitatea reintegrării economiei în mediul social pentru a sprijini bunăstarea colectivă. El îndeamnă la o analiză matură a trecutului economic, pentru a construi o știință economică modernă, adaptată la noile provocări ale societății.

Contribuțiile Profesorului Marin Dinu la dezvoltarea științei economice globale au fost unele de esență, unice în România. Profesorul Marin Dinu nu a fost doar un cercetător remarcabil la nivel național, ci și un participant activ în comunitatea academică internațională. El a fost autorul a peste 62 de comunicări științifice publicate în baze de date internaționale și a participat la numeroase conferințe și dezbateri academice internaționale.

Profesorul Marin Dinu a fost un gânditor global, care a înțeles că problemele economice ale unei națiuni nu pot fi rezolvate în izolare, ci trebuie abordate într-un cadru transnațional, luând în considerare interdependențele economice și politice globale.

De-a lungul carierei sale, el a fost distins cu numeroase premii și onoruri, inclusiv Premiul „P.S. Aurelian", Premiul „Virgil Madgearu" și Premiul „Eugeniu Carada" din partea Academiei Române. Aceste distincții reflectă recunoașterea națională și internațională a contribuțiilor sale fundamentale la știința economică.

Cariera didactică a Profesorului Marin Dinu a fost una prodigioasă, pregătind numeroase generații de studenți la disciplinele privind economia românească, modelul european de integrare, fundamentarea și implementarea politicilor macroeconomice la nivel european, dar și perspectiva complexă asupra globalizării.

Contribuția Profesorului Marin Dinu a fost semnificativă și în guvernul monetar, din care a făcut parte. Despre magistraţiile modernității și transformarea socială putem citi în ultima sa lucrare, scrisă în perioada petrecută la Banca Națională a României.

În lucrarea postumă *Am fost în guvernul monetar. Marginalii la o legendă modernă*, Profesorul Marin Dinu a abordat temele modernității, revoluțiilor

industriale şi efectele acestora asupra emancipării sociale, individuale şi naţionale. Profesorul argumentează că aceste transformări nu pot avea loc fără patru piloni fundamentali: cultura generală, cultura antreprenorială, cultura legalităţii şi cultura democraţiei. Fără aceşti piloni, procesele transformaţionale ale societăţii postcomuniste rămân fragile şi ineficiente.

În opinia sa, multe dintre dificultăţile cu care se confruntă societatea românească modernă provin din incapacitatea de a susţine aceşti patru piloni ai progresului. Deşi tranziţia către modernitate a fost realizată în plan economic şi politic, aceste transformări nu au fost însoţite de o consolidare a valorilor culturale şi sociale necesare unei dezvoltări durabile.

Cultura generală este esenţială pentru formarea unei societăţi educate şi capabile să înţeleagă schimbările contemporane. O lipsă de educaţie generală solidă limitează potenţialul cetăţenilor de a se adapta la noile realităţi economice şi politice. Fără acest fundament, celelalte tipuri de cultură devin lipsite de coerenţă şi impact.

Cultura antreprenorială reprezintă capacitatea de a crea şi dezvolta afaceri şi iniţiative economice. În contextul României postcomuniste, autorul observă o insuficienţă a spiritului antreprenorial, ceea ce limitează dezvoltarea economică reală şi creşterea prosperităţii. Iniţiativa şi inovaţia sunt văzute ca elemente esenţiale pentru depăşirea stării de stagnare. Trecerea de la economia bazată pe eficienţa factorilor de producţie la economia bazată pe inovaţie se poate face doar prin tranziţia rapidă către motoarele endogene de creştere economică – investiţia în capitalul uman, progresul tehnologic, cercetare, dezvoltare şi inovare.

Cultura legalităţii este un alt pilon esenţial pentru o societate modernă, întrucât respectarea legilor şi a normelor sociale creează încredere şi stabilitate. Profesorul Dinu subliniază că lipsa de respect pentru lege împiedică funcţionarea corectă a instituţiilor şi blochează progresul.

Cultura democraţiei presupune nu doar adoptarea unor norme şi instituţii democratice (gen Teoria formelor fără fond), ci şi participarea activă a cetăţenilor în viaţa politică şi socială. Autorul critică faptul că democraţia în România este adesea văzută doar ca o formalitate, fără o implicare reală şi profundă a cetăţenilor în procesul decizional.

Profesorul Dinu consideră că multe din eşecurile transformărilor postcomuniste provin din incapacitatea de a îmbina aceste patru culturi

într-un mod coeziv. Dânsul sugerează că doar printr-o abordare holistică, una care să includă educaţia, inovaţia antreprenorială, respectul pentru lege şi implicarea democratică, România poate atinge adevăratul potenţial al modernităţii.

De asemenea important, autorul avertizează asupra pericolului de a deveni subalterni într-o lume globalizată, în care creativitatea şi iniţiativa naţională sunt subminate de dependenţa faţă de modelele externe.

Pentru a-şi construi un viitor solid, România trebuie să investească în aceşti patru piloni esenţiali ai modernităţii şi să nu se mulţumească cu o existenţă marginală în economia globală.

Moştenirea profesorului Marin Dinu rămâne profundă şi durabilă, influenţând atât generaţiile viitoare de economişti, cât şi dezvoltarea politicilor economice în România şi la nivel internaţional. Prin abordările sale inovatoare şi critice, Profesorul a deschis noi direcţii de cercetare şi a provocat gândirea economică tradiţională, oferind soluţii nu doar la problemele economice contemporane, ci şi la întrebările fundamentale ale ştiinţei economice.

Astăzi, lucrările şi ideile sale continuă să inspire cercetători şi decidenţi politici, fiind repere esenţiale pentru oricine doreşte să înţeleagă complexitatea economiei moderne.

Profesorul Marin Dinu a fost un gânditor vizionar, un inovator şi un reformator al ştiinţei economice, iar opera sa va continua să joace un rol esenţial în conturarea viitorului economiei globale.

Uman, am pierdut un bun mentor, un bun pedagog, un om din a cărui înţelepciune te puteai înfrupta. Un om care inspira, un model de profesor care avea răspuns solid argumentat la orice întrebare a studenţilor sau a colegilor, un coleg de echipă cu o energie nesecată de ambiţie, progres şi creaţie.

Bucureşti, august 2024

Comuniunea intelectuală peste Timp

Conf. univ. dr. Andrei HREBENCIUC
Facultatea de Economie Teoretică şi Aplicată
Academia de Studii Economice din Bucureşti

Este foarte greu să aşterni gândurile despre un om pe care l-ai preţuit enorm, să încerci să cuprinzi în câteva pagini esenţa unei comuniuni intelectuale care ţi-a marcat viaţa. Trăim într-o lume nebună, care pare să se schimbe mai repede, mai abrupt şi mai incert decât oricând în istoria modernă. Valorile pe care le veneram acum o decadă, par astăzi retrograde şi lipsite de sens. Printre noile criterii fundamentale ale societăţii, intelectualii şi cărturarii contemporani nu îşi mai găsesc un loc, oamenii secolului XXI nu mai au timpul şi dorinţa de a agrea un cadru societal dominat de un set de valori perene.

Am încercat prin acest demers să pun pe hârtie, alături de alţi distinşi colegi, câteva gânduri care să marcheze preţuirea pe care o voi purta până în ultima zi a existenţei mele profesorului Marin Dinu. L-am cunoscut ca profesor din timpul facultăţii, însă doar cu trecerea timpului am conştientizat că valorile intelectuale se nasc permanent independent de condiţiile epocii, iar acest popor are meritul că a lăsat moştenire culturii naţionale oameni remarcabili, cu o ţinută morală şi intelectuală de cel mai înalt nivel. Am avut şansa să îl am profesor coordonator la licenţă şi, mai târziu, la doctorat. Perioada doctoratului a fost intervalul în care m-am bucurat cel mai mult de anvergura intelectuală a spiritului său imens, am învăţat cum să îmi fundamentez ideile, să descifrez reperele marcante ale economiei teoretice şi să-mi hrănesc continuu nevoia de cunoaştere.

Am conştientizat care sunt limitele ştiinţei economice şi cât de absurde sunt pretenţiile unor pseudointelectuali care clamau, cu tărie, că totul este modelabil şi, în definitiv, perfect calculabil în teoriile lor. Am trăit împreună momentele crizei din 2008 şi am dezbătut ore întregi despre falsitatea cărturarilor moderni în raport cu înţelegerea adevărată a naturii umane.

Ne-am confirmat încă o dată împreună genialitatea şi sarcasmul lui Penrose care descria „teoriile superbe" atât de elocvent: „idei teoretice cu o armonie impresionantă a arhitecturii conceptuale, capabile să frizeze perfecţiunea şi eficienţa explicativă". Criza a demonstrat tuturor fără tăgadă că Homo Economicus este imposibil de anticipat în modelele matematice şi că teoria economică a pierdut de mult bunul simţ şi raţiunea atunci când a pretins lumii globale să se alinieze unor modele infailibile.

În cele ce urmează, fără a mai avea permisiunea lui, las aici o scurtă analiză sau, mai degrabă, o simulare a unei discuţii, din multele pe care le-am purtat în biroul profesorului, când „tocam" mărunt tot felul de scrieri sau evenimente, scopul final fiind acela de a imortaliza câteva din ideile sale, pentru ca cei care nu l-au cunoscut să înţeleagă complexitatea intelectuală a profesorului Marin Dinu.

Mă voi referi la lucrarea *Economia de dicţionar. Exerciţii de îndemânare epistemică* (Marin Dinu, Editura Economică, 2010), pe care o consider de o valoare comparabilă cu *Alchemy of Finance* a lui George Soros sau *Societatea deschisă şi duşmanii ei* a lui Karl Popper.

Cuvântul de deschidere al cărţii reprezintă un îndrumar al călătoriei intelectuale închinate cititorului: „*Pentru a nu ajunge un robot al necesităţii şi nici un demon al aspiraţiilor,* ***Homo Faber*** *trebuie să oblige Economia să devină o ştiinţă a omului propriu-zis*". Ideile sale din debutul volumului nu cred că pot fi contrazise de niciun intelectual onest, capabil să discearnă momentele distincte când teoriile economice au pierdut contactul cu realitatea societăţii. Aflată într-o criză identitară şi lipsită de credibilitate, economia trebuie să se reinventeze, să retesteze ipotezele fondatoare ale teoriei pentru a da un răspuns pe măsură atacurilor venite dinspre ştiinţele experimentale. Trebuie să conştientizeze şi să depăşească acea capcană originară, ştiinţa economică având tentaţia de a impune ca formulă de testare a validităţii – măsurarea, dintr-un reflex înnăscut ca ştiinţă amprentată de materialism. În acelaşi timp, este nevoie ca teoreticienii să îşi asume că operează cu forme intermediare ale adevărului şi că se confruntă cu stări factuale, ale căror structuri se concretizează relativ la contextul social şi au sens doar în acel context. Concluzia dramatică a adevărului social relevat în 2008 a fost una singură, descrisă de următorul paradox – criza faptelor este criza teoriei care proiectează eronat faptele. Este evident că nu putem evada

din efecte rămânând blocaţi în cauze, natura umană şi ideile economiştilor despre realitatea faptelor fiind adevărata cauză originară.

Pretenţia economiei de a ilustra ipotezele fondatoare ca invariabile în timp şi spaţiu este una falsă şi imaginară. Economia a împins aceste ipoteze către limita de demarcaţie dintre cunoscut si necunoscut şi, acolo unde aceste limite nu i-au mai convenit, le-a încadrat într-un model trunchiat şi bine delimitat. Natura umană nu poate fi niciodată invariabilă deoarece mecanismul societal este o mare necunoscută şi orice teorie menită să o descrie nu poate fi decât falibilă. Descrierea sa referitoare la această problemă originară din cadrul ştiinţelor sociale este mai mult decât elocventă: „*Cunoaşterea în ştiinţele sociale e şi pozitivă, şi normativă, şi face realitatea şi este făcută de realitate, adică joacă în drama observatorului care este şi nu este într-un punct fix, este şi nu este centrul lucrurilor şi lucrărilor, are şi nu are certitudini... Eşti sau nu eşti randamental devine principiul operaţional al cunoaşterii lumii economice. Economia este ştiinţa socială cea mai dezinteresată de etica mijloacelor în atingerea scopului randamental. Economia este fizica naturii unui om ipotetic, închipuit, inexistent, mutantul raţional prin definiţie, Homo Economicus*”.

Criza din 2008 ne-a revelat că disjungerea dintre teoria economică şi adevărul social reprezenta un adevăr incontestabil. Economia a fost sedusă de ideologia pieţei, în timp ce societatea nu a mai avut o scăpare decât în economia naturală. Economia financiară a devenit repede autosuficientă consolidându-şi propria natură artificială, în detrimentul maselor care deveneau o cheltuială fără sens, un instrument de optimizat. Ruptura dintre economia reală şi cea financiară a fost atât de evidentă, încât descrierea mea din *Iluzia. Erou şi antierou în crizele economice* nu lasă loc de îndoială: „*La sfârşitul lui 2009, nu mai puţin de 15 bănci europene deţineau active mai mari decât PIB-ul ţărilor de unde proveneau... BNP Paribas deţinea active cifrate la 2290 miliarde euro sau aproximativ 117% din PIB-ul Franţei, Banco Santander avea un portofoliu de active care însuma 1080 miliarde euro, aproape ca valoare de PIB-ul Spaniei, în timp ce primele cinci bănci din Marea Britanie aveau active calculate de patru ori PIB-ul Regatului”*. Se poate observa cu uşurinţă că aici mă refer strict la sectorul bancar; dacă luăm în calcul întregul sector financiar, lucrurile devin mai complicate şi cu atât mai greu de înţeles de către mintea umană. Economia financiară a confiscat economia şi a transformat iluziile oamenilor în realităţi temporare.

Realităţi care se destramă ca nişte chibrituri la diferite intervale de timp, marcate de crize diferite ca impact şi efecte negative, Asia (1997), SUA (2001), SUA (2008), dar presărate, fără excepţie, de costuri sociale multiple.

Cucerirea naturii a fost metoda originară, dar, ulterior, transformarea noţiunii de om în forţă de muncă a fost implicită. Controlul resurselor şi raţionalizarea lor a devenit tema absolută a economiei. Pe parcursul evoluţiei şi dezvoltării civilizaţiei, nevoile primare ale omului au fost rezolvate aproape în totalitate. Numai cine nu doreşte să analizeze evidenţele poate susţine contrariul. Societatea construită în ultima parte a secolului XX a creat premisele unei multiplicări artificiale a nevoilor, fapt care a dezumanizat natura socială a omului. Dorinţa şi lupta permanentă pentru îndeplinirea unor nevoi artificiale, aflate în multiplicare continuă, nu poate crea decât alienarea socială. Condiţia omului de a fi condamnat la un progres nelimitat este perfect descrisă de profesorul Marin Dinu: *„Când puterea s-a asociat cu avuţia, Economia a trebuit să sfideze atât natura umană, cât şi natura în general, supunându-le regulilor randamentale. Economia ca ştiinţă a greşit când a impus ca standard multul. Într-un fel pervers, oricum periculos pentru sănătatea oamenilor, s-a translatat competiţia de tip selecţie naturală, de la nivelul speciilor, în competiţia pentru supremaţia dintre state şi indivizi.”*

În fapt, istoria economică ne-a dovedit de multe ori că ambiţiile unor teorii de a provoca o altă realitate decât cea obiectivă, chiar şi mizând pe scopuri nobile, duce întotdeauna la eşec. Denaturarea structurii sociale în comunism şi aderarea la forme deviante ale teoriei lui Marx reprezintă doar un exemplu recent. Aşa cum teoria pieţelor eficiente intens promovată de o serie de economişti, în frunte cu Fama sau Samuelson, şi-a arătat limitele odată cu prăbuşirea sectorului financiar din 2008. Economiştii trebuie să fie conştienţi de misiunea ingrată care le revine. Analiza dimensiunilor şi implicaţiilor sociale ale teoriilor economice nu poate decât să îi oblige suplimentar. Natura umană este profund impredictibilă în multe momente, iar ipotezele fondatoare trebuie să aibă în vedere acest lucru. Orice cadru structural ştiinţific, bazat pe nişte fundamente şubrede, nu poate crea adevăr şi iluminare. Rolul economiştilor este de a căuta să interpreteze realitatea prin lupa unor ipoteze valide, de a accepta limitele lor în faţa unor factori variabili (natura umană), şi nu de a valida prin teoriilor lor interesele private ale unor grupuri puternice din societate, respectiv elita politică sau financiară.

Profesorul Marin Dinu mai deschide o cale de analiză extrem de sensibilă şi importantă, ideea că adevăratul conflict între civilizaţii nu este unul religios, ci unul dominat de juxtapunerea dintre valorile primei şi celei de-a doua modernităţi. Descrie o teză solidă plecând de la Beck şi extinzând analiza restrânsă a lui Huntington pe acest subiect. Ordinea lumii creionată de fostele imperii până în prima jumătate a secolului XX era una instinctuală şi bazată strict pe interese punctuale de acumulare. Noua configuraţie globală de după al Doilea Război Mondial a creat nevoia de raţiune la nivelul principiului ordonator. Adversitatea dintre marile puteri şi-a ascuns dimensiunea naturală şi a lăsat să primeze moda corectitudinii politice. Cu alte cuvinte, societăţile contemporane îşi defineau libertatea de acţiune într-un cadru setat după etaloanele modelului unic de guvernanţă globală. Odată cu prăbuşirea comunismului, supranaţionalul hegemonic a devenit globalismul subordonat intereselor unui singur stat-naţiune. Guvernanţa internaţională post-Bretton Woods a eşuat, rândurile celor nemulţumiţi fiind îngroşate zilnic atât în interiorul naţiunilor, cât şi în cadrul exterior. Ultimii 30 de ani, care au culminat cu dezechilibrul major din 2008, au creat întregi categorii sociale de „pierzători" atât în SUA, cât şi în sistemul global. Logica naturală a confiscării avuţiei de către o mână de corporaţii globale, în dauna clasei de mijloc sau a statelor lipsite de putere de negociere, nu putea să ia o pauză decât printr-o cădere dramatică.

Lumea globală actuală este postnaţională, definită de o sumă de actori precum societatea civilă, entităţi profesionale, societăţi comerciale, grupări de lobby, comunităţi cu identităţi minoritare, şi altele forţe de exercitare a influenţei în societate. În acest sens, era imperativ ca statul naţional să regreseze, în sensul diminuării rolului şi funcţiilor lui tradiţionale, pentru a face loc unor alte structuri ordonatoare în societate. Adversitatea resimţită la nivel global între marile puteri vine din nevoia de-a acumula capital şi influenţă economică. Presiunea exercitată asupra statelor vine din dublu sens: din interiorul societăţii, de la diferite grupuri şi categorii sociale capabile să exercite presiune, şi din exterior, din nevoia de a face faţă cu succes globalizării, în sensul acumulării unor beneficii naţionale.

Cea de-a doua modernitate trebuie să răspundă cu succes acestor provocări şi, mai ales, să împace viziunile contrare, imaginate de marile puteri. Concluzia trasă de autor este elocventă în acest sens: *„Randamentalismul american are nevoie de adversitate ca să performeze, societatea globală europeană are nevoie de competiţie, care să-l reincludă pe cel învins în*

competitivitate. Modelul american are un singur învingător, mereu acelaşi, în timp ce modelul european admite reluarea competiţiei pentru toţi participanţii. Modelul american este eminamente al preglobalizării, unde funcţionează principiul adversităţii. Modelul european este al globalizării, unde principiul este al jocului de echipă, al competiţiei".

Peste cele două forţe economice care îşi imaginează un traiect diferit al celei de-a doua modernităţi, se suprapun şi reperele diferite ale modelului asiatic. Tendinţa hegemonică a SUA va intra astfel pe toate fronturile în diferite conflicte legate de viziuni, traiecte sau repere ale noii ordini globale. Prima modernitate a adus în Occident o criză bazată pe industrialism şi funcţiile statului-naţiune, latura identitară jucând un rol marcant. Odată înlocuit naţionalismul identitar cu globalizarea, noua criză a Occidentului va trebui să rezolve problema inegalităţii economice şi a definirii individului sub aspectul problemei ridicate de Marin Dinu: este omul o rotiţă randamentală sau o resursă preeminentă?

Globalizarea privită din perspectiva statelor dominate de curentul neoliberalist a reprezentat un succes. Dar toată această emancipare a forţei economice a reprezentat un progres limitat către anumite grupuri din societate, în timp ce marea masă de oameni au rămas simplii spectatori. Analizând creşterea şi distribuţia veniturilor reale în SUA după anul 1980, vom înţelege sursa tensiunilor sociale şi a nemulţumirii interne. Cea de-a doua modernitate trebuie să trateze subiectul întoarcerii spre individ, globalizarea în forma ei rapace încheind ciclul complet al primei modernităţi. Adversitatea şi principiul prin care „câştigătorul ia totul" trebuie rafinat astfel, încât concurenţa să genereze distrugere creatoare în sensul imaginat de Schumpeter şi o distribuţie mai uniformă a beneficiilor.

În încheierea acestei scurte analize, menită să descrie sumar crezul profesorului Marin Dinu privind limitele evidente ale ştiinţei economice, vreau să fac apel la un ultim fragment al autorului, care descrie direcţia himerică imaginată într-o lume contemporană presupus iluminată: „*Omenirea trebuie să mizeze pe ceea ce are în comun şi poate fi pus în comun, pe ceea ce îi aseamănă între ei pe oameni. Caracterul proiectiv, departe de a reprezenta o nouă tentaţie de tip utopic, este concordant cu preeminenţa dimensiunii naţionale a umanităţii, eliberată de propensiunea adversităţii odată cu abordarea inovaţiei ca resursă inepuizabilă şi preponderentă, refăcând pe acest suport non-randamental armonia dintre natura umană şi natura-mamă*".

Atemporalitatea unui om de geniu – profesorul universitar Marin Dinu

Conf. univ. dr. Dumitru Alexandru BODISLAV
Facultatea de Economie Teoretică şi Aplicată
Academia de Studii Economice din Bucureşti

Colaborarea cu domnul profesor Marin Dinu a început în ultimul an de facultate, pe când acesta preda cursul *Economie europeană*, iar darul povestirii şi al infuzării noţionale a atras întreg colectivul de studenţi faţă de dânsul. Această colaborare a urmat la un nivel ştiinţific, dar apropriat în momentul în care am stabilit să colaborăm pe parcursul cercetării mele doctorale, pe parcursul căreia am avut la dispoziţie doi ani să îmi apăr tema de cercetare aleasă şi să aflu dacă există curente care să îmi demonstreze contrariul. Cei trei de ani de cercetare doctorală mi-au permis a-l observa pe domnul profesor ca fiind tot timpul la zi cu ultimele cercetări, nu doar pe ramura macroeconomiei şi gândirii economice, ci faţă de tot ce reprezenta noutate şi inovaţie. Am continuat în a colabora şi după momentul absorbirii mele depline în colectivul Departamentului de Economiei şi Politici Economice, al cărui coordonator era chiar dumnealui. Am colaborat îndeaproape ca editori, deşi dânsul era editorul de facto, iar eu ucenicul iniţiat în tainele conducerii echipelor extinse de colegi cu viziuni diferite, dar care s-au unit în elaborarea unei lucrări unicat despre evoluţia României între anii 1990-2015, momente prin care ţara a trecut de la o economie centralizată la o economie de piaţă atipică, din cauza viziunii capitalismului postdecembrist instalat, lucrare intitulată *What/Who are we after the transition? (Ce/Cine suntem noi după tranziţie?)*. În paginile care urmează avem mai degrabă o proiecţie asupra domnului profesor Marin Dinu şi a geniului acestuia, cum rar se regăseşte în gândirea economică.

Geniul ştiinţific

Conceptul de geniu are o istorie lungă, ajungând înapoi în Grecia clasică, în funcţie de modul în care cineva înţelege demonul grecesc, geniul bun sau rău

care ghidează fiecare individ. În Evul Mediu şi Renaştere, geniul a reprezentat o figură alegorică, uneori cu caracter dubios. La mijlocul secolului al XVI-lea, geniul a funcţionat, în primul rând, ca un concept literar şi critic. Starnes (1964) înţelege genialitatea alegorică drept un spirit tutelar care ghidează un scriitor spre măreţia propriei opere. Abia după ce conceptul de geniu este preluat de către Kant la sfârşitul secolului al XVIII-lea, acesta atinge o proeminenţă filosofică precum puterea de a crea noutate ştiinţifică fără regulile clasice aflate în vizor, precum şi profesorul Dinu în cadrul uneia dintre ultimele sale creaţii despre *Bunul-simţ. Temeiul natural al funcţionalităţii în economie*, în care prezintă valoarea simţământului direct, vizionar şi bine împământenit ca un cadru de lucru eficient pentru sustenabilitatea viitorul economic. Aceste concepte au fost analizate pe scară largă; ar fi dincolo de scopul acestei scrieri să abordăm această viziune extinsă, care este bine cunoscută în domeniul esteticii filozofice şi economice.

Întrebările despre geniul original, tratate cel mai des de către scriitori şi critici, privesc rolurile învăţării şi ale judecăţii. Pe de o parte, geniul cu adevărat original nu are nevoie de altă orientare decât cea proprie pentru dezvoltarea puterilor sale intrinseci. De exemplu, Townsend (2019) sărbătoreşte „muza nevăzută", iar poetul, criticul şi filozoful James Beattie se îngrijorează că învăţarea ar distruge originalitatea oricărei cercetări bine intenţionate şi cu veleităţi de a schimba viziunea asupra imaginii de ansamblu în societate, sau mai simplu, asupra vieţii. Pe de altă parte, în lucrarea *Ştiinţa economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*, profesorul Dinu aduce în scenă căile intelectuale, de la cele care se închid şi cad pradă modernităţii, urmărirea stării de bine şi atenuarea exceselor, până la accelerarea raţionalităţii, pozitivismul dependenţelor, necesitatea reproiectării situaţionale şi necesitatea unei Noi Economii deschise. Astfel, conceptul de geniu original, dacă este mai mult decât un termen general de aprobare, este atât larg, cât şi liber.

Spre deosebire de această largă utilizare critică, filozofii din tradiţia empirică încearcă să stabilească un concept de geniu care este, în esenţă, epistemologic. Îngrijorările lor cu privire la originalitate şi la puterea geniului apar din respingerea lui John Locke (1975) de idei înnăscute şi urmărirea sa consecventă a tuturor ideilor specifice pentru experienţa individuală în întâlnirea minţii cu lumea. Aşa-numitul „mod al ideilor" avansat în *Eseul privind înţelegerea umană* al lui Locke, dacă este analizat cu stricteţe, se bazează pe toate cunoştinţele, pe experienţe individuale,

atomice, care pot fi amintite, combinate în minte şi legate prin asociaţie. Într-o versiune mai diluată, accentul se pune, pur şi simplu, pe experienţă într-o anumită formă a minţii, fiind atribuite puteri şi abilităţi care sunt date de natură şi trebuie dezvoltate. Empiricismul lockean întăreşte figura alegorică supranaturală a geniului (Townsend, 2019). Doar indivizii au geniu, care depinde direct de experienţă, ca toate puterile mentale alocate şi optimizate. Întrebarea este atunci ce distinge individul ca geniu original – adică cineva care nu depinde de cunoştinţele, logica sau raţiunea primită.

Răspunsul imediat este imaginaţia. Aceasta a fost codificată în seria de articole ale lui Addison despre imaginaţie, în care acesta o descrie în mod diferit ca o putere sau o facultate, dar, spre deosebire de mai mulţi adepţi direcţi ai lui Locke, nu dezvoltă o teorie corespunzătoare. Cu toate acestea, gândirea lui Addison este în concordanţă cu Locke, în cadrul mai multor eseuri mai populare destinate publicului. Pentru Addison, funcţia imaginaţiei este de a extinde şi combina ideile oferite de experienţă, reprezentând adjuvantul memoriei. Toată lumea depinde de memorie pentru a păstra ideile, iar imaginaţia este capabilă să combine ideile păstrate atât pentru a le face prezente, cât şi pentru a le detaşa de ocazia lor iniţială şi a le oferi o nouă ocazie. Rezultă că geniul este un exemplu al puterii imaginaţiei – o abilitate mentală pe care toţi oamenii trebuie să o posede într-un anumit grad, dar care este activă, mai ales, într-o persoană care posedă puterea suplimentară unică a geniului. Totuşi, nu rezultă că geniul individual este inevitabil o calitate pozitivă. Imaginaţia poate, destul de literal, să curgă sălbatic. Când face acest lucru, produce halucinaţii şi, în cazuri extreme, nebunie, amintind unele dintre conotaţiile interpretărilor anterioare ale „geniului" ca fiind demonice. Această perspectivă este regăsită şi în Addenda volumului *Ştiinţa economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*, individul fiind analizat din perspectiva naturii umane, filtrate prin păcatul originar şi paralelismul funcţional dintre utilitatea postmodernă şi necesitatea reconstruirii Economiei Bunului-Simţ.

Geniul mai reprezintă şi capacitatea de a percepe şi discrimina. Producţia de artă se fundamentează prin esenţă în obiecte care vor produce sentimente dorite, iar rolul geniului este să perceapă ceea ce poate fi ales în mod eficient: *„Artiştii născuţi cu un geniu nu-şi iau modelele din operele lor predecesorii"* (Du Bos, 1993). Geniul reprezintă o problemă de discriminare şi de formare de abilităţi mai mare. Geniul mai reprezintă şi capacitatea de a inventa. Astfel, teoria imitaţiei lui Du Bos este naturalistă şi bazată pe experienţă, iar

geniul este o extensie a acestui naturalism. De aici se poate înțelege și de ce operele profesorului Dinu au un caracter puternic de inovare și noutate, iar veleitățile funcționale arată că suntem în pragul unor noi rupturi teoretice despre cum descriem societatea și economia în secolul XXI, iar baza și justificările au fost aduse pe parcursul cercetărilor in extenso oferite în ultimele două decenii de către profesorul Dinu. Geniul este un talent natural dezvăluit de ceea ce produce și nu există urme ale acestuia decât productivitatea generată. Geniul învață ușor de la alte genii și apoi își urmează propriul curs. Prin urmare, originalitatea este un rezultat al geniului. Geniul reprezintă, de asemenea, un adjuvant al unui fel de experiență – o putere de a discrimina și percepe. Depinde de cel care posedă geniul și ce alege acesta să dezvolte prin analiza sa, dar, în același timp, își asumă rolul de deschizător de drumuri pentru discipolii acestuia.

David Hume se bazează direct pe sentimente, și nu pe simțul intern al geniului, și dezvoltă o teorie a gustului și a criticii bazate pe sentimentul însuși. Geniul joacă un rol redus în acea teorie. Când Hume se referă la geniu, utilizarea sa este, în esență, convențională și este legată de gust și de caracteristicile unui critic. De exemplu, Hume (1978) scrie despre geniu că *„plăcerea studiului constă, în principal, în acțiunea minții și în exercitarea geniului și înțelegerii în descoperirea sau înțelegerea oricărui adevăr. […] Pentru a judeca clar o compoziție de geniu, există atât de multe puncte de vedere care trebuie analizate, atât de multe circumstanțe care trebuie comparate și o astfel de cunoaștere a naturii umane necesară, încât niciun om, care nu este posedat de cea mai solidă judecată, va face vreodată un critic tolerabil în astfel de scene"*. Astfel, geniul pentru Hume (1987) este o capacitate neanalizată a minții. Gustul poate fi dezvoltat, dar nu poate fi contestat decât prin apel la alte dovezi decât gustul în sine. Astfel, putem trasa o paralelă între a analiza scrierile profesorului Dinu și nivelul său de geniu din perspectiva naturalității cu care acesta emite și comunică judecăți de valoare de înaltă factură științifică.

Ce/Cine suntem noi după tranziție?

Această carte a fost scrisă în perioada în care profesorul Marin Dinu activa ca director al Departamentului de Economie și Politici Economice din cadrul Academiei de Studii Economice din București, fiind o carte-monument asupra situației economiei României după căderea regimului comunist. Efortul depus de acesta a avut și caracterul de a insufla Departamentului o

viziune și o cale de urmat, un suflu de geniu care s-a materializat în aceasta carte publicată la New York, *Ce/Cine suntem noi după tranziție?*

Răspunsul așteaptă și se reconfigurează în același ritm cu textul. Caracteristicile, care sunt în ton cu așteptarea, ating voința pentru condițiile care au motivat schimbarea. Nu este structurat un experiment social care a creat reflexe condiționale greu de depășit cu viteză mare, mergând înainte și fiind în concordanță cu schimbarea direcției. Partea delicată este că șoferul vehiculului postcomunist nu are foarte mare experiență și este prea obosit pentru cursele cu obstacole ale transformării țării. Această perspectivă a oferit punerea în cadru de geniu asupra situației socioeconomice, dar și politice ale vremurilor tumultoase din anii '90.

Desigur, pe un plan mai profund, răspunsul este conceput pe calea implicării în evidențierea transformărilor societale. Peisajul se schimbă. În termeni contur ai sistemului transformării, răspunsul ar putea fi mai cinic: rezultatele depind de volumul și calitatea intrărilor. Când resursele locale intră prematur într-un sistem global, din păcate, efectele se disipă la nivel mondial, globalizarea funcționând mai întâi ca o frână a dezvoltării. Principiul vaselor comunicante specific economiei globale acoperă întregul decalaj de deschidere a României, dar depășește, de asemenea, prea mult din fluxul de producție. Această analiză macro oferă viziunea profesorului Dinu asupra modului în care România a funcționat, cât s-a greșit nevoit, dar și voit, și alinarea oferită de trecerea spre normalitate odată cu trecerea anilor și includerea țării în alianțe și uniuni strategice.

Dificultatea de a gestiona rațional un experiment unic – trecerea de la economia comunistă la capitalism – a pus presiune asupra evoluției țărilor postcomuniste în ultimele două decenii și jumătate. Comoditatea oferită de utilizarea principiului „a vedea și a face", în loc de a implementa o strategie articulată, a dus la o volatilitate crescută. Judecata conform căreia *„lipsa unei teorii consistente a tranziției a îngreunat procesul de transformare"* (Dinu et al., 2015) arată geniul profesorului Dinu în a arată bunul-simț din spatele tranziției economiei românești.

Modelul explicativ al tranziției poate fi greu conturat. Se pare că mecanismele specifice ale transformării nu s-au suprapus la timp cu schimbările sociale, astfel încât se produce un conflict între reglementări și realitate, între micro și macro. Principala cauză a mersului sau echilibristicii aproape permanente pe sârmă s-a bazat pe schemele teoretice inconsistente

legate de acest proces. Sentimentul evident este că, după decenii întregi, cetăţenii fostelor ţări comuniste nu au înţeles ce li se întâmplă şi cât de raţional, cât de emoţional, cât de consistent sau nu, cât de potrivit sau contrar aşteptărilor au fost evoluţiile ulterioare.

Această carte a inclus elementele de valoare adăugată în înţelegerea transformărilor economice, sociale şi politice din România şi atingerea de aur a profesorului Dinu a făcut-o să capete forma unui bildungsroman cu veleităţii istorice, doctrinare, societale şi macroeconomice. Pe parcursul acesteia s-a putut observa tranziţia postcomunistă ca un proces de transformare, mişcarea economiilor est-europene între dependenţa de cale şi o cale inovatoare de convergenţă către un model de dezvoltare durabilă. Deficitul de experienţă şi lipsa de viziune au dus la apariţia unei crize de transformare, generând astfel costuri economice şi sociale ridicate. Cunoaşterea scăzută a managementului occidental, dificultatea de a contura o strategie pentru minimizarea costurilor cu dezindustrializarea şi fragilitatea instituţională au fost principalele elemente care au dus la un drum sinuos al transformării economiei, sociale şi a sistemului politic.

Şocul tranziţiei, deciziile fiscale conjuncturale şi, de asemenea, cele trei perioade de criză economică din România au contribuit la problemele structurale permanente din punct de vedere al bugetului şi, de asemenea, la gradul redus de colectare a veniturilor fiscale, la creşterea sarcinii fiscale, la evaziune, creşterea restanţelor la bugetul de stat şi eficienţa scăzută a investiţiilor publice şi a deşeurilor bugetare. În acest context, nu a existat un câştig semnificativ de atractivitate pentru mediul de afaceri, în ciuda introducerii impozitului unic sau a creşterii cheltuielilor de investiţii guvernamentale. Mai mult, situaţia sectorului privat a fost afectată negativ de efectele politicii fiscale prociclice din perioada anterioară crizei economice, când nu exista nicio îngrijorare cu privire la reducerea deficitelor bugetare şi crearea de rezerve bugetare pentru perioadele de recesiune. Astfel, epuizarea spaţiului de manevră fiscală în perioada de boom economic a reprezentat principala constrângere a managementului politicii fiscale, care a trebuit să adopte măsuri de consolidare fiscală, cum ar fi creşterea impozitării şi scăderea cheltuielilor publice. Autorii volumului au propus o serie de soluţii inteligente care pot atenua compromisul dintre consolidarea finanţelor publice şi creşterea economică din România, argumentând necesitatea adoptării unor măsuri calitative pentru îmbunătăţirea situaţiei finanţelor publice, în detrimentul celei cantitative, elemente care au fost

subliniate de echipa celor opt editori ai volumului, dar sintetizate şi agregate pentru înţelegerea publicului general de către profesorul Marin Dinu prin clarviziunea avută asupra fenomenului studiat şi concentrat.

În cadrul volumului *Ce/Cine suntem noi după tranziţie?*, profesorul Dinu aduce în discuţie faptul că România trebuie să îşi propună intrarea în a doua modernitate. Pe lângă aderarea la Zona euro, prin creşterea simultană a convergenţei nominale şi reale, este necesară schimbarea paradigmei de dezvoltare – trecerea de la stadiul de dezvoltare bazat pe eficienţă la stadiul de dezvoltare bazat pe inovaţie. Reformele structurale vor fi orientate către dezvoltarea instituţională, mediul macroeconomic, dezvoltarea pieţei financiare, dotarea tehnologică, complexitatea afacerilor şi inovării, infrastructurii, accesul la sănătate şi educaţie, eficienţa pieţei bunurilor şi investiţia în capitalul uman. Coerenţa dezvoltării ar putea fi asigurată printr-o creştere economică inteligentă. Inovaţia noilor mecanisme de încurajare a valorificării va duce la creşterea potenţialului economic prin transferul de la creşterea economică exogenă – cu motoare de creştere instabile şi volatile – la creşterea economică endogenă (susţinută de motoare precum cercetare-dezvoltare, inovare, IT&C, start-up-uri, îmbunătăţiri tehnologice, investiţii în capitalul uman, consolidare instituţională etc.).

Geniul profesorului Marin Dinu se regăseşte şi în cuvintele de încheiere ale volumului *Ce/Cine suntem noi după tranziţie?* pentru că acesta oferă suportul necesar la nivel teoretic şi şlefuieşte calea de urmat la nivel practic prin analiza creşterii economice, dar nu în sens general, ci pe cea destinată recuperării, respectiv:

„Creşterea economică de recuperare este durabilă numai în condiţiile unei discipline ridicate a finanţelor publice şi prin îmbunătăţirea guvernanţei corporative a companiilor publice. Mai mult, este necesar ca procesul de creştere economică să fie inclusiv. Crearea de noi locuri de muncă reprezintă forma activă de protecţie socială, care ar trebui să vizeze categoriile vulnerabile. Cert este că o rată de creştere economică ridicată ar duce la diseminarea beneficiilor sale la întreaga structură a sistemului social global, creând astfel un nivel de bunăstare asemănător cu cel al nucleului ţărilor UE. Dezvoltarea ar însemna că, practic, tranziţia şi-a atins ţintele, presiunile sociale ar fi reduse la minimum şi factorii care consolidează stabilitatea construcţiei raţionale a unei noi societăţi şi economii ar fi mai puternice” (Dinu et al., 2015). Din această relatare

înţelegem atemporalitatea analizei, deşi aceste cuvinte au mai bine de 9 ani vechime, sunt mai la zi ca niciodată în momentele actuale de criză, respectiv în situaţia de globalizare inversă şi de decuplare şi distanţare socială forţată, generată de pandemia coronavirusului COVID-19, în care economia suferă cea mai lungă şi abruptă perioadă de insecuritate şi declin de după Marea Depresiune din anii 1929-1933, iar, în acelaşi timp, ni se arată calităţile şi flerul de geniu ale profesorului universitar dr. Marin Dinu.

Ce a fost să fie...

Cu o carieră academică ce s-a întins pe parcursul a mai multor decenii, profesorul universitar, dar mai ales omul Marin Dinu a fost un mentor de neînlocuit pentru nenumăraţi studenţi şi colegi. A fost autorul a numeroase lucrări ştiinţifice şi articole de specialitate, recunoscute pe plan naţional şi internaţional. Pasiunea sa pentru cunoaştere şi dedicarea faţă de studenţi au lăsat o amprentă de neşters în inimile celor care au avut privilegiul să-l cunoască şi să înveţe de la dânsul.

Profesorul Marin Dinu a fost, de asemenea, un om de o mare integritate şi înţelepciune, mereu dispus să ofere sprijin şi îndrumare într-un mod încurajator, dar atipic, constructiv. Prin munca sa neobosită şi prin exemplul personal, a inspirat generaţii întregi să urmărească excelenţa academică şi profesională la cel mai înalt nivel.

25.07.2024

Bibliografie

Addison, J. (1961) The spectator, în Elledge, S. (editor) *Eighteen-century critical essays,* Editura Cornell University Press, Ithaca.

Beattie, J. (2008) *The Ministrel*, disponibilă online la: https://www.gutenberg.org/files/27221/27221-h/27221-h.htm

Dinu, M. (2016). *Bunul-simţ. Temeiul natural al funcţionalităţii în economie,* Editura Economică, Bucureşti.

Dinu, M. (2017) Criza dezvoltării. Se închide un ciclu de modernitate. Eseu dedicat decernării titlului de Doctor Honoris Causa de către Universitatea Petrol şi Gaze din Ploieşti, 16 noiembrie 2017, Ploieşti.

Dinu, M. (2017). *Ştiinţa economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?,* Editura Economică, Bucureşti.

Dinu, M., Bodislav, D. A. (2017) *Internet based technologies versus emerging markets – which bubble will burst first?*, lucrare prezentată în cadrul conferinţei internaţionale *European economy and digital society in the current geopolitical context* – EEDS, Universitatea Petrol şi Gaze din Ploieşti, 16-18 noiembrie, 2017, Ploieşti.

Dinu, M., Ailenei, D., Bodislav, D. A, Dachin, A., Huidumac-Petrescu, C., Iovițu, M., Marinaș, M. C., Suciu, C. M. (2015) *Who/What are we after the transition?*, Editura Nova, New York City.

Du Bos, A. J. B. (1993) *Critical reflections on poetry, Painting and music*, Ecole nationale superieure des Beaux-Arts, Paris.

Hume, D. (1978) *A treatise of human nature,* Editura Clarendon Press, Oxford.

Hume, D. (1987) Of the delicacy of taste and passion. În Miller, E. (editor), *Essays moral, political and literary*, Editura Liberty Classics, Indianapolis.

Kant, I. (2002) *Critique of practical reason*, Editura Hackett Publishing Company, Indianapolis.

Locke, J. (1975) *An essay concerning human undestanding*, Editura Clarendon Press, Oxford.

Starnes, D. T. (1964) The figure genius in the Renaissance, *Studies in the Renaissance,* nr. 11, pp. 234-244.

Townsend, D. (2019). On genius: the development of a philosophical concept of genius in Eighteenth-century Britain, *Journal of the History of Ideas,* nr. 4, pp. 555-574.

Votaw, D. (1972) Genius become rare: a comment on the doctrine of social responsibility. Part I, *California Management Review*, nr. 2, pp. 25-31.

Votaw, D. (1973) Genius become rare: a comment on the doctrine of social responsibility. Part II, *California Management Review*, nr. 3, pp. 5-19.

Weintraub, R. (2003) A brief history of economic Genius, *Journal of Economic Literature,* nr. 1, pp. 210-211.

De la amintiri universitare la evaluarea convergenței socioeconomice dintre România și Uniunea Europeană – un omagiu adus domnului profesor Marin Dinu

Asist. univ. dr. Ionuț JIANU
Cadru didactic asociat dr. Maria-Daniela TUDORACHE
Facultatea de Economie Teoretică și Aplicată
Academia de Studii Economice din București

Amintiri universitare

În cadrul acestui moment de aducere aminte, vom încerca să furnizăm o imagine de ansamblu asupra relației student-doctorand-îndrumător științific pe care am avut-o cu domnul profesor Marin Dinu, începând cu perioada de preadmitere la școala doctorală, respectiv cu perioada studiilor de doctorat.

De asemenea, vom încerca să prezentăm aspectele pe care domnul profesor punea accent și o imagine de ansamblu cu privire la stadiul convergenței dintre România și Uniunea Europeană, având în vedere faptul că domnul profesor aprecia informările noastre cu privire la poziționarea României în context european, pe baza unor surse credibile.

În toată această perioadă, domnul profesor a fost un părinte spiritual pentru noi și a manifestat o dedicare impresionantă în încercarea de a ne sprijini în atingerea potențialului individual, respectiv în depășirea tuturor provocărilor pe care le-am întâmpinat. Evident, sprijinul oferit de domnul profesor era o consecință a eforturilor individuale depuse de fiecare student doctorand, noi, însă, vom începe prin prezentarea primelor trăiri avute alături de dânsul și a procesului de pregătire în vederea participării la concursul de admitere la studiile de doctorat.

Prima interacțiune pe care am avut-o cu domnul profesor datează din perioada studiilor de masterat, principalele subiecte asupra cărora a insistat în cadrul disciplinelor coordonate fiind legate de: arhitectura Uniunii

Europene (cum a apărut Uniunea Europeană, principalele obiective ale acesteia, care sunt instituţiile UE şi principalele atribuţii ale acesteia), coordonarea politicilor economice în Uniunea Europeană (inclusiv Semestrul European şi procedurile specifice), integrarea europeană, globalizarea şi efectele acesteia, sistemele economice, epistemologia economică şi multe alte concepte împrumutate din alte ştiinţe care pot aduce un plus de valoare, în cazul adaptării acestora la specificităţile ştiinţei economice. Angajarea într-o dezbatere economică cu domnul profesor în cadrul proiectelor prezentate la curs nu constituia o etapă uşoară. Înţelegerea conceptelor la care domnul profesor făcea referire necesita o pregătire temeinică, ceea ce obliga o mare parte dintre studenţi să lectureze suplimentar, pentru a putea respecta cerinţele dezbaterilor.

Studenţii care nu participau consecvent la cursurile dânsului cădeau în capcana considerării nivelului de exigenţă mult prea ridicat, însă realitatea era alta. Prin toate întrebările pe care ni le adresa, domnul profesor încerca doar să ne ajute să ne găsim motivaţia de a cerceta şi de a aduce un plus de valoare în domeniul cercetării economice. Domnul profesor avea un suflet de aur şi manifesta o dedicare absolută în pregătirea noastră ca tineri economişti, însă cel mai mult am avut ocazia să descoperim toate aceste aspecte în perioada studiilor de doctorat.

Doctoratul, la domnul profesor Dinu, nu era uşor de finalizat; înainte însă de concursul de admitere trebuia să te pregăteşti temeinic şi să demonstrezi că eşti un candidat eligibil. Încă de la momentul exprimării interesului în ceea ce priveşte înscrierea la concursul de admitere la studiile doctorale sub coordonarea dânsului, fiecare student primea o listă (cu dimensiunea de 10 pagini) de recomandări bibliografice. Deşi la început studenţii erau puţini derutaţi, în urma discuţiilor pe care le aveau cu domnul profesor procesul devenea din ce în ce mai clar. Pregătirea pentru studiile doctorale nu avea o formă standard, întrucât nu alegeai tema de cercetare şi apoi, în funcţie de aceasta, căutai literatura de specialitate în vederea sprijinirii demersului de cercetare. În primul rând era necesară parcurgerea recomandărilor bibliografice (sau, cel puţin, a unei mari părţi din lista transmisă) şi apoi, în funcţie de constatările individuale, stabileai, în colaborare cu domnul profesor, tema de cercetare. Prin urmare, cercetarea debuta înainte de concursul de admitere, ceea ce genera numeroase avantaje din perspectiva cunoaşterii temei de cercetare vizate.

Domnul profesor era foarte atent la abilităţile şi motivaţia studenţilor coordonaţi, fiecare student trebuind să îl convingă până la concursul de admitere că are o idee clară cu privire la etapele proiectului de cercetare doctorală şi că dispune de suficiente resurse pentru a-şi respecta angajamentul. De remarcat însă faptul că domnul profesor îşi adapta stilul de coordonare la personalitatea şi abilităţile fiecărui student, încercând să acţioneze asupra stimulilor care motivează studenţii să realizeze progrese adecvate pe parcursul perioadei de studii doctorale. În acest context, nicio discuţie nu era asemănătoare cu altele premergătoare şi reuşea de fiecare dată să atingă corzile care accelerau motivaţia generatoare de cogniţie. Fără doar şi poate, a fost un coordonator care a luminat minţile şi a modelat viitorul multor studenţi, cercetători, precum şi cadre didactice.

În continuare, vom încerca să prezentăm principalele trăiri ale fiecărui autor al prezentului articol alături de domnul profesor:

Ionuţ Jianu, asistent universitar doctor, ASE, un fost student-doctorand care l-a avut coordonator pe profesorul Marin Dinu

Printre primele interacţiuni pe care le-am avut cu domnul profesor au fost cele în contextul participării la cursurile specifice disciplinei „Fundamentarea şi coordonarea politicilor economice în Uniunea Europeană”, în perioada studiilor de masterat. Domnul profesor avea un stil foarte atractiv de predare şi încerca să stabilească o legătură între toate conceptele prezentate. Pot spune că toate conceptele pe care a insistat domnul profesor în cadrul acestei materii m-au ajutat să acced în cadrul Ministerului Finanţelor, în cadrul unei direcţii cu atribuţii în domeniul afacerilor europene.

În al doilea an de masterat, programa includea disciplina „Metodologia cercetării ştiinţifice”, care era coordonată de către regretatul domn profesor Dorel Ailenei, fostul meu coordonator de licenţă, căruia îi sunt, de asemenea, recunoscător. În urma unui accident tragic, activităţile de coordonare a acestei discipline au fost preluate de către domnul profesor Marin Dinu, în cel de-al doilea semestru. Domnul profesor Marin Dinu a continuat activităţile iniţiate de domnul profesor Dorel Ailenei, respectiv organizarea prezentărilor de către studenţi a unei părţi din lucrarea de disertaţie. Ţin minte şi acum, de parcă nu au trecut nouă ani de la acel moment. Eram programat să prezint la o dată ulterioară, dar cei doi studenţi care trebuiau să prezinte înainte, nu au putut participa la oră. Având în vedere acest aspect,

domnul profesor Marin Dinu a deschis invitaţia de a prezenta altor colegi care aveau pregătită o parte din lucrare. Am ridicat mâna şi i-am comunicat domnului profesor că am lucrarea de disertaţie încărcată pe stick, însă nu am pregătit o prezentare, întrucât planificarea prevedea să prezint la o dată ulterioară. Dânsul m-a invitat să prezint şi am încercat să mă refer, liber, la toate etapele de cercetare ştiinţifică prin care am trecut în cadrul lucrării de disertaţie. Pentru mine a fost un moment reprezentativ, întrucât domnul profesor obişnuia să întrerupă prezentările şi să adreseze întrebări în scopul stimulării dezbaterii, proces respectat şi în cazul meu. Am reuşit să îi răspund argumentat la patru întrebări din cele cinci adresate, chiar dacă dânsul prezenta mereu contraargumente; acel moment a fost hotărâtor pentru mine în luarea deciziei de a continua cercetarea ştiinţifică într-o altă etapă a studiilor universitare. La finalul prezentării, reţin că domnul profesor a precizat că studenţii trebuie să îşi respecte obligaţiile conform planificării. Referitor la mine, a remarcat că am ajuns în colţul ringului şi, deşi am cedat în final, am dus lupta mai departe. Domnul profesor ştia să spună ce trebuie şi când trebuie, respectiv să îşi adapteze cuvintele la stimulii emoţionali care pot acţiona asupra fiecărui student. Deşi au mai existat şi alte momente care mi-au susţinut decizia de a continua cu studiile doctorale, acesta este unul dintre cele mai importante.

Având în vedere că decizia finală de a mă înscrie la studiile doctorale a fost relativ tardivă, iar domnul profesor avea deja în coordonare studenţi care urmau să se înscrie la concursul de admitere la studiile doctorale pentru anul universitar 2015-2016, am hotărât să aştept un an, în vederea pregătirii pentru concursul de admitere. La început i-am propus domnului profesor o anumită temă de cercetare, însă dânsul mi-a indicat că trebuie să parcurg toate referinţele bibliografice recomandate şi apoi să aleg tema, în consecinţă. Ulterior, am început să înţeleg cerinţele dânsului şi am început să lecturez şi, de fiecare dată, după ce citeam 3-4 cărţi, obişnuiam să îi transmit un e-mail domnului profesor în care prezentam principalele concluzii sau provocări identificate, în funcţie de tematica acelei cărţi citite. Domnul profesor reacţiona prompt şi, atunci când mă îndreptam către concluzii inadecvate, reuşea să mă ghideze, astfel încât să repar din timp erorile de judecată economică. De menţionat că, având în vedere că am ales să fac pauză un an între finalizarea studiilor de masterat şi a celor doctorale, eu nu am primit toate referinţele bibliografice recomandate de la începutul colaborării cu domnul profesor, ci etapizat, întrucât riscul să renunţ era

ridicat, iar domnul profesor cunoştea acest aspect. A fost o perioadă dificilă, dar una în care am învăţat foarte mult şi am reuşit să evoluez foarte mult. Când mă uit înapoi, alegerea domnului profesor Dinu drept coordonator de doctorat a fost cea mai bună decizie pe care o puteam lua, având în vedere şi chimia care a existat din perspectiva relaţiei coordonator-doctorand.

Maria-Daniela Tudorache, cadru didactic asociat doctor, ASE, o fostă studentă-doctorandă care l-a avut coordonator pe profesorul Marin Dinu

Prima interacţiune academică pe care am avut-o cu domnul profesor Marin Dinu a fost în primul an, în cadrul programului de masterat „Economie europeană". Temele dezbătute în cadrul cursurilor pe care le ţinea dânsul au fost un punct de plecare pentru mine în ceea ce priveşte desfăşurarea activităţilor de lucru specifice actualului loc de muncă din cadrul Ministerului Finanţelor, dat fiind faptul că îmi desfăşor activitatea în domeniul afacerilor europene (relaţiile bugetare cu Uniunea Europeană).

Încă din perioada studiilor de licenţă mi-am dorit să urmez un program de doctorat, dar nu am fost decisă în privinţa unui coordonator. La finalul primului an de masterat mi-am făcut curaj şi, după curs, i-am comunicat domnului profesor Marin Dinu că îmi doresc să urmez studiile doctorale şi aş dori să încep pregătirea din timp (ştiind deja de la alţi colegi că prima etapă pentru pregătirea la doctorat constă în parcurgerea mai multor surse bibliografice recomandate de dânsul).

Perioada de preadmitere şi perioada de cercetare din cadrul studiilor doctorale nu au fost uşoare. Stilul de lucru pe care profesorul Marin Dinu îl avea te motiva să te autodepăşeşti în tot ceea ce făceai. În momentul în care te confruntai cu anumite neînţelegeri/neclarităţi legate de tema de cercetare aleasă, domnul profesor nu oferea în mod direct răspunsul la întrebarea adresată, ci te invita să reflectezi pe marginea altor studii şi recomandări bibliografice, ceea ce, uneori, m-a făcut să mă întreb dacă voi reuşi să îmi gestionez adecvat resursele în vederea atingerii obiectivelor de cercetare, însă, în timp, am realizat că doar astfel pot să mă perfecţionez nu doar ca cercetător, ci şi în cadrul activităţilor desfăşurate la locul de muncă. În perioada de colaborare cu domnul profesor Marin Dinu am trecut prin mai multe etape, iar în fiecare dintre acestea am învăţat că nu trebuie să renunţ, că singura cale către cunoaştere este cititul, respectiv că este important să îmi organizez scopul propus în funcţie de abilităţile de cercetare deţinute.

Privind înapoi, mă bucur că l-am avut drept coordonator de doctorat pe domnul profesor Marin Dinu şi am apreciat dedicarea sa în cadrul relaţiei doctorand-îndrumător de doctorat. O mare parte din evoluţia mea profesională i se datorează, aspect pentru care îi voi fi mereu recunoscătoare şi voi încerca să reflect, în continuare, dedicarea domnului profesor în toate activităţile didactice şi de cercetare pe care le voi desfăşura.

Literatură de specialitate privind convergenţa socioeconomică

Domnul profesor Marin Dinu considera că dezvoltarea economică este un concept care agregă toate formele de dezvoltare, cea mai importantă formă care dinamizează creşterea ritmului de dezvoltare fiind dezvoltarea socială. În multe cazuri, dânsul se angaja în dezbateri şi analize legate de poziţionarea României în raport cu statele europene, în contextul apartenenţei la Uniunea Europeană, atât din perspectiva dezvoltării economice, cât şi din cea a celor legate de convergenţa economică, din perioada în care România continua să se afle într-o buclă a subdezvoltării, iar potenţialul de creştere era redus (Dinu şi Socol, 2006). În plus, Dinu (2006) indica faptul că motivul pentru care Europa de Est nu reuşise să recupereze decalajele sociale faţă de Occident constă în faptul că specificităţile sociale erau diferite.

Dinu şi Socol (2006) au identificat greşelile care au determinat persistenţa decalajelor de dezvoltare a economiei româneşti faţă de celelalte ţări foste comuniste şi ţări dezvoltate din UE, acestea fiind legate de luarea în considerare a ipotezei privind identitatea structurală a economiilor, respectiv lipsa inconsecvenţei privind calea de urmat. Dacă prima problemă a fost rezolvată, iar România a recuperat, într-o măsură semnificativă, decalajele de dezvoltare faţă de UE, ajungând la 79,3% din PIB-ul / loc specific UE-27 (măsurat la standardul puterii de cumpărare – PPS) în 2023 de la 39,6% din PIB-ul / loc al UE-27 (măsurat la PPS) în 2006, încă există provocări cu privire la inconsecvenţa politicilor şi lipsurile în materie de analize de impact ale iniţiativelor legislative. Cu toate acestea, Marin Dinu (2006, 2010) critica ajustarea concluziilor într-o manieră oportunistă în cazul ştiinţelor sociale şi susţinea că integrarea rezilienţei ideologice în procesul de fundamentare a deciziilor politice constituie o problemă reală, ceea ce poate prelungi perioadele de criză, având în vedere că aceasta produce dovezi care sfidează comportamentul uman.

Deşi multe studii oferă soluţii concentrate mai mult pe dimensiunea economică la provocările în materie de convergenţă, profesorul Dinu (2007)

afirma că, în realitate, decalajele cele mai dificil de recuperat sunt cele de natură socială. Merită menționat și faptul că Dinu et al. (2021) au constatat că, deși din punct de vedere teoretic, prin intermediul digitalizării, statele subdezvoltate pot sări peste unele etape specifice celei de-a patra revoluții industriale, în realitate, statele dezvoltate vor dispune de cele mai performante tehnologii, ceea ce limitează capacitatea de reducere a ecartului tehnologic dintre cele două categorii de state.

Evaluarea convergenței socioeconomice dintre România și Uniunea Europeană

Având în vedere concentrarea domnului profesor pe dimensiunea socială într-o mare parte dintre studiile excelenței sale, vom elabora o comparație între dimensiunea economică și cea socială, pentru a identifica dimensiunea care a înregistrat, în cazul României, un ritm de convergență mai rapid către valorile raportate la nivelul UE.

Figura 1 arată că tendința de convergență a României către UE-27 a fost mult mai ridicată în cazul dimensiunii economice decât în cazul celei sociale. În acest context, procentul PIB-ului/locuitor, raportat la nivelul României și exprimat în standardul puterii de cumpărare a banilor (PPS) în PIB-ul/loc (PPS) al UE-27, a crescut în ultimii 14 ani cu 26,6 puncte procentuale, ajungând la 79,3% în 2023, valoare considerată acceptabilă pentru convergența reală din perspectiva adoptării monedei euro, deși criteriile de convergență nominală nu sunt respectate la momentul elaborării prezentului articol.

Din perspectiva dimensiunii sociale, rata sărăciei înregistrată în România a oscilat între 21%-25% în perioada analizată, în ultimul an analizat (2023) revenind la o valoare apropiată de cea înregistrată în anul 2010 (21,10% în 2023, relativ la 21,6% în 2010), în timp ce, în cazul UE-27, rata sărăciei a urmat o evoluție mai constantă în perioada analizată, în jurul valorii de 16% (în anul 2023, rata sărăciei la nivelul UE a fost de 16,2%). Merită menționat faptul că, dacă în anul 2010, ecartul dintre rata sărăciei înregistrată în România și cea raportată la nivelul UE a fost de 5,1 puncte procentuale, în anul 2023, acesta s-a redus la 4,9 puncte procentuale, ceea ce evidențiază o ajustare modestă a sărăciei, relativ la situația existentă în cazul Uniunii Europene. Aceste aspecte au fost constatate și de domnul profesor Marin Dinu în lucrările sale, în ceea ce privește dificultatea recuperării decalajelor sociale comparativ cu cele economice, care pot fi reduse mai rapid.

Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că rata sărăciei pe piaţa muncii s-a ajustat mai puternic în România faţă de valoarea raportată la nivelul UE (ecart redus cu 2,4 puncte procentuale), însă este necesară luarea în considerare a faptului că rata înregistrată în România, în anul 2010, era de 17,9%, anume şi cea mai mare din UE, iar ajustarea realizată până în 2023 (2,6 puncte procentuale) nu a facilitat obţinerea unei poziţii mai bune în clasamentul realizat din perspectiva acestui indicator.

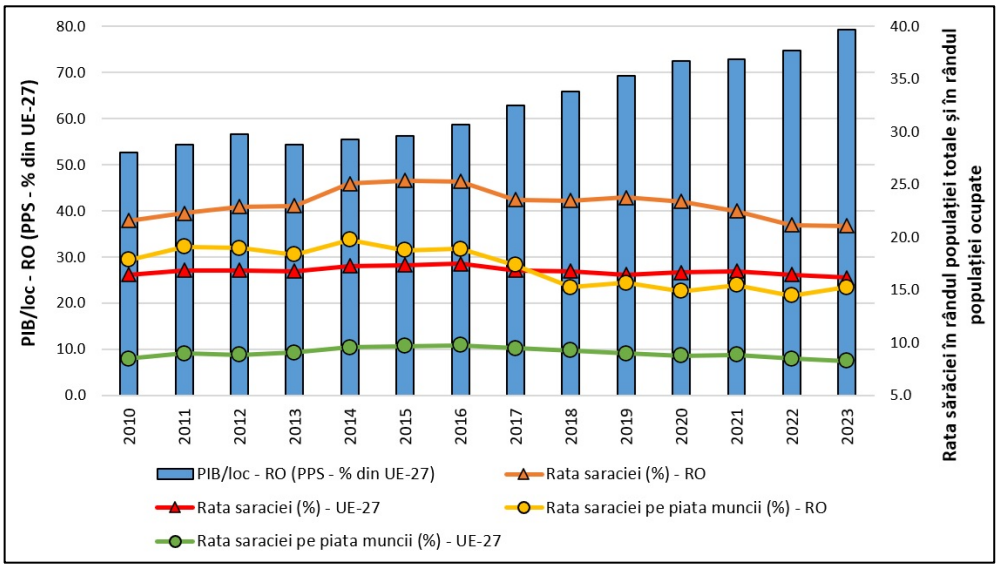

Figura 1. Dinamica ratei sărăciei şi a PIB-ului / loc (PPS) - RO vs. UE-27 în perioada 2010-2023
Sursa: Prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel 2021 utilizând date Eurostat

Chiar dacă rata sărăciei se prezintă a fi unul dintre cei mai reprezentativi indicatori sociali, există însă şi indicatori în cazul cărora ritmul de convergenţă a fost mai rapid, precum este cazul ratei de ocupare pe piaţa muncii, dar şi alţi indicatori care reflectă provocările sociale înfruntate de categoria tinerilor, precum este cazul ratei NEETs[1]. În particular, conform Figurii 2, ecartul dintre rata de ocupare înregistrată în România şi cea din UE-27 s-a redus de la 10,7 puncte procentuale (în 2010) la 6,6 puncte procentuale în 2023, însă această apropiere faţă de UE din perspectiva ocupării s-a produs şi pe fondul menţinerii salariilor de angajare pe piaţa muncii la un nivel redus, ceea ce se reflectă în persistenţa ratei sărăciei pe

[1] Tineri cu vârste între 15-29 ani, care nu se regăsesc pe piaţa muncii, în programe educaţionale sau de formare profesională.

piața muncii, deși PIB-ul/locuitor (PPS) a avut o tendință crescătoare mult mai rapidă în ultimii 14 ani (aspect care a facilitat depășirea Bulgariei, Slovaciei, Ungariei, Letoniei, Croației[2] și Greciei). În cazul ratei NEETs, atât România, cât și UE au înregistrat o reducere a indicatorului în perioada analizată ușor mai mare de 4 puncte procentuale (4,2 puncte procentuale în cazul României și 4,9 puncte procentuale în cazul UE), ceea ce reflectă progresele realizate de ambele părți, însă fără a exista o tendință de convergență din punct de vedere al acestui indicator. De fapt, ecartul dintre România și UE-27 rămâne destul de ridicat, reducându-se doar cu 0,7 puncte procentuale în perioada analizată (de la 8,8 puncte procentuale în 2010 la 8,1 puncte procentuale în 2023), deși România înregistrează în continuare cea mai mare rată a acestui indicator din UE-27, precum a fost cazul și în primul an de analiză (19,3% în 2023 față de 24,2% în 2010).

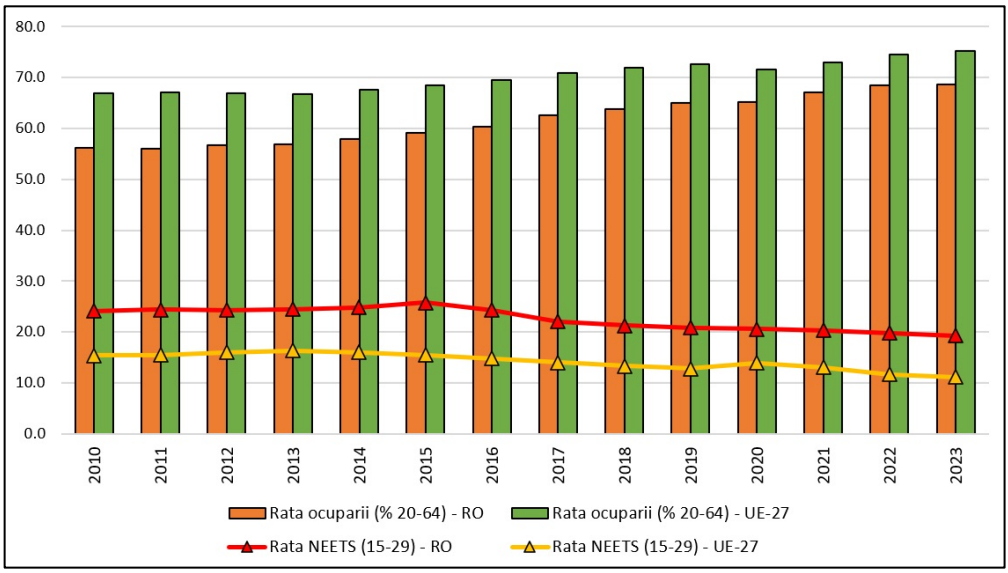

Figura 2. Dinamica ratei ocupării și a ratei NEETS - RO vs. UE-27 în perioada 2010-2023
Sursa: Prelucrări ale autorilor în Microsoft Office Excel 2021 utilizând date Eurostat

[2] Cu rezerva faptului că nu sunt raportate datele pentru 2023 în cazul Croației, însă în anul 2022 aceasta era depășită de România din perspectiva acestui indicator.

Concluzii

Articolul de faţă are rolul de a omagia activitatea academică remarcabilă a domnului profesor Marin Dinu, prin care a modelat numeroase destine. Dedicarea absolută a excelenţei sale în activităţile academice a reuşit să transmită iubirea faţă de cercetarea economică şi altor tineri cercetători, dar şi multor cadre didactice. Fără doar şi poate, este o pierdere enormă pentru comunitatea economiştilor, însă care va reuşi să îşi facă simţită prezenţa în spiritul tuturor persoanelor care au avut ocazia să interacţioneze cu profesorul Marin Dinu.

Într-o lume în care globalizarea ne face să semănăm cât mai mult, domnul profesor a fost inconfundabil şi a creat economişti şi abilităţi de cercetare în linie cu valorile Domniei Sale.

Bibliografie

Dinu, M. (2006). Criza Spiritului. *Theoretical and Applied Economics*, Vol. 13, Nr. 7 (502), p. 1.

Dinu, M. (2006). Ieşirea din alternativă. *Theoretical and Applied Economics*, Vol. 13. Nr. 10 (505), pp. 95-100.

Dinu, M., Socol, C. (2006). Intrarea României în a doua modernitate. Potenţialul de convergenţă. *Theoretical and Applied Economics*, Vol. 13, Nr. 4 (499), pp. 7-26.

Dinu, M. (2007). Viziunea contextului şi modernizarea ultimativă. *Theoretical and Applied Economics (Supplement)*, Vol. 14, Nr. 4 (509), pp. 21-30.

Dinu, M. (2010). The turbulence of the solutions. *Theoretical and Applied Economics*, Vol. 17, Nr. 8 (549), pp. 1-2.

Dinu, M., Marinaş, M., Socol, A. G., Socol, C. (2021). The Technological Transition of European Manufacturing Companies to Industry 4.0. Is the Humam Resource Ready for Advanced Digital Technologies? The Case of Romania. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, Vol. 55, Nr. 2, pp. 23-41.

Eurostat. Eurostat database. (2024), disponibil online la: https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database

Susținerea publică a tezei de doctorat a lui Ionuț Jianu, 2019
„Sincere mulțumiri domnului Prof. univ. dr. Marin Dinu pentru toate momentele în care m-a motivat să parcurg toate etapele esențiale ale cunoașterii și să devin un om mai bun.”

Despre lada cu amintiri şi speranţe a profesorului universitar doctor Marin Dinu

Prof. univ. dr. Constantin POPESCU
Decan al Facultăţii de Economie Generală (1992-1996, 2004-2008)
Prof. univ. dr. Alexandru TAŞNADI
Prodecan al Facultăţii de Economie Generală (1994-2008)
Academia de Studii Economice din Bucureşti

Înţelegerea este, până la urmă, scopul ştiinţei – iar ştiinţa este mult mai mult decât un calcul mecanic, lipsit de înţelegere.

Roger Penrose
Laureat Nobel pentru fizică (2020)

Subsemnaţii, Alexandru Taşnadi şi Constantin Popescu, foşti profesori universitari doctori la Academia de Studii Economice din Bucureşti, în prezent „pensionari-jucători" în viaţa ca existenţă în relaţie, suntem onoraţi şi responsabilizaţi să răspundem la chemarea de a spune „prezent" în scris despre colegul şi colaboratorul nostru, prof. univ. dr. Marin Dinu, plecat prea devreme dintre noi.

În acest „Sens Uman", dialogul nostru va încerca să onoreze chemarea spre a răspunde încrederii de care „întâi-comunicatorii" o au în preţuirea noastră ca dascăli ai „învăţăturii-înţelepte", numită Ecolonomie.

Totodată, dialogul pe care îl vom purta între noi, Sandu şi Costică, despre „lada cu scule" a prof. univ. dr. Marin Dinu, îl vom trata ca act viu şi conştient de înaltă responsabilitate, fără să uităm zicala „Despre morţi numai de bine".

1. Onoraţi şi responsabili

Sandu: În acest spirit, dragă Costică, să spunem cititorilor noştri că am acceptat să fim onoraţi şi responsabili pe acest drum, fiind colegi cu

profesorul Marin Dinu o bună bucată de timp, petrecută împreună în Spaţiul Spiritual al Universităţii noastre economice şi nu numai.

Costică: De acord cu tine, Sandule, sperăm să ne armonizăm onoarea şi responsabilitatea noastră de oameni-profesori vii şi conştienţi, aducând în faţa cititorilor noştri „amintiri şi speranţe" din viaţa activă de doctor economist profesor a domnului Marin Dinu.

Sandu: Dragi cititori ai acestor rânduri scrise într-un dialog cât se poate de sincer, prietenul de spirit Costică are în vedere că nu putem să reflectăm decât o părticică din „urmele iubitoare" lăsate de profesorul universitar doctor Marin Dinu în această lume trecătoare, activitatea văzută, cunoscută, dar şi necunoscută, fiind de o complexitate imposibil de surprins, chiar şi pentru perioada de când a venit prin concurs pentru ocuparea postului de profesor la Catedra de Economie şi Politici Economice de la ASE, condusă în acea vreme de eminentul profesor univ. dr. Niţă Dobrotă.

Costică: Dragă Sandu, deşi moartea indivizilor umani de pe planeta Pământ este una din certitudinile vieţii umane, totuşi, chiar şi în circumstanţele în care trăim nu cred că putem răspunde de ce unii oameni mor mult prea devreme, cum este cazul colegului nostru, prof. univ. dr. Marin Dinu, alţii prea târziu, iar alţii la timpul potrivit?

Sandu: Aşa este Costică, colegul şi colaboratorul nostru, profesorul Marin Dinu a plecat prea devreme din rândurile noastre! În acest sens, nu cunoaştem dacă ştiinţa este în măsură să ne ajute să plecăm la timp, chiar dacă această certitudine finală nu poate fi infirmată, ceea ce încerc să sper este că Educaţia în Iubire şi Înţelegere Integrală a Existenţei noastre în relaţie – cu cine suntem, cu semenii şi întregul viu, cu divinitatea – ar putea să conştientizeze moartea şi să ne aducă în starea de care vorbea Eminescu, de „a învăţa să murim", deşi şi acesta spunea la plecarea prea devreme că „nu credeam să-nvăţ a muri vreodată".

Costică: Sandule, l-am cunoscut pe domnul doctor în economie Marin Dinu în mod direct, când răspundea de Editura Economică şi lucra împreună cu doctorul în economie Ioan Erhan şi răspundea atunci de ziarul *Economistul*, ca organ al Asociaţiei Generale a Economiştilor Români (AGER), aflată sub patronatul spiritual al academicianului prof. univ. dr. docent N. N. Constantinescu.

Cunoscând îndeaproape activitatea celor doi doctori în economie, Ioan Erhan şi Marin Dinu, merită să subliniez că aceştia au „crescut spiritual" frumos, sub îndrumarea savantului economist N. N. Constantinescu.

2. Un SMS în prim proces de transformare

Sandu: Costică, este de datoria noastră să recunoaştem că Şcoala de Economie Politică, sub coordonarea prof. univ. dr. docent N. N. Constantinescu, în circumstanţele timpului a reuşit să creeze economişti de valoare, unii ajungând chiar şi doctori în economie, chiar dacă domnul Marin Dinu l-a avut drept coordonator de doctorat pe domnul prof. univ. dr. Constantin Danciu, Decanul Facultăţii de Economie Generală multă vreme, înainte de Marea Cotitură din Decembrie 1989. Fiecare dintre noi, dragă Costică, am avut şansa să avem Dascăli Dedicaţi, la a căror şcoală am învăţat să iubim studenţii şi materiile de învăţământ cărora le-am consacrat mai târziu întregul nostru SMS (Simţirea, Mintea şi Sufletul).

Costică: Îmi aduc aminte, Sandule, cât de frumos şi recunoscător îmi vorbeai în cadrul întâlnirilor noastre de la decanat şi nu numai, de profesorul univ. dr. Ludovic Tövissi, care a reprezentat pentru tine un adevărat părinte spiritual în domeniul statisticii, al colaborării ştiinţifice şi al pedagogiei educaţionale. Şi colegul nostru, prof. univ. dr. Marin Dinu, a avut şansa să înveţe la Facultatea de Economie Generală, secţia de Economie Politică, unde profesorii, în marea lor majoritate, erau dascăli adevăraţi la disciplinele Economie şi doctrine economice, Conducerea întreprinderilor, Planificare strategică, Statistică şi matematici aplicate în economie, şi la seminariile speciale, unde dezbaterile erau de înaltă ţinută ştiinţifică.

Sandu: Costică, e bine că, în cadrul acestui dialog despre „lada cu amintiri şi speranţe" a prof. univ. dr. Marin Dinu, spunem că, în lumea noastră, „nimic nu apare pe loc gol", că valorile umane adevărate, sănătoase şi cu mare contribuţie la îmbogăţirea Pomului Vieţii s-au format şi la Academia de Studii Economice din Bucureşti, unde, pe lângă Şcoala de Economie, erau şi: Şcoala de Conducere, Şcoala de Statistică, Şcoala de Cibernetică Economică etc., unde latura spiritual-ştiinţifică era condusă de profesori cu înaltă pregătire profesională, cu o personalitate armonioasă şi cu o moralitate recunoscută.

Costică: Doresc să spun cititorilor noştri că, pe vremea când doctorul în economie Marin Dinu se ocupa de Editura Economică, am publicat mai

multe lucrări, dintre care *Manualul de economie pentru clasa a XI-a*, apărut pentru prima dată după 1989 la Editura Didactică şi Pedagogică, în colaborarea profesorilor universitari doctori Ghiţă Paul Tănase, Mircea Coşea, Ilie Gavrilă şi Dan Niţescu, manual ce se află şi astăzi în custodia Editurii Economice şi este utilizat şi pentru clasa a X-a la liceele industriale. Ca dovadă că această colaborare a fost benefică celor două părţi, am reuşit să publicăm toate ediţiile până în prezent ale manualului, însoţite şi de teste şi aplicaţii, ce „trăiesc" şi astăzi în lumea şcolară. Chiar după ce s-a trecut la „manualele alternative" şi în domeniul economiei, ca şi cum adevărurile ştiinţifice ar fi alternative, merită să arătăm că Editura Economică, condusă de domnul Marin Dinu, a avut o deschidere frumoasă şi avantajoasă pentru cunoştinţele în domeniul vieţii economice. Astăzi, când Editura Economică e condusă de Mircea Dinu, fiul domnului profesor, colaborarea continuă să fie frumoasă.

Sandu: Costică, să spunem cititorilor noştri că, pe vremea când erai Decanul Facultăţii de Economie Generală, reînfiinţată de tine după 1989 – prin transformarea secţiei de Economie-Pedagogie creată de prof. univ. dr. Mircea Coşea ca specializare distinctă la noua Facultate de Management. Şi prof. univ. dr. Mircea Coşea a crescut tot sub cupola spirituală a academicianului N. N. Constantinescu, care i-a fost şi conducător de doctorat, astăzi profesorul Coşea fiind o personalitate ştiinţifică de mare valoare pentru România.

Ai susţinut, împreună cu prof. univ. dr. Dumitru Ciucur şi prof. univ. dr. Niţă Dobrotă, înscrierea domnului doctor în economie Marin Dinu la concursul pentru ocuparea postului de profesor la Catedra de Economie şi Politici Economice din cadrul Academiei.

Costică: Merită să subliniem, dragă Sandule, că prof. univ. dr. Marin Dinu, odată venit în învăţământul superior economic de la ASE, a reuşit să câştige încrederea colegilor şi studenţilor, devenind şi Decanul acestei facultăţi pe care o absolvise înainte de 1989, când se numea Economie Generală. Circumstanţele în care s-au produs transformările în ASE au avut ca rezultat şi schimbarea denumirii facultăţii din Economie Generală în cea de Economie Teoretică şi Aplicată (ETA), ce trăieşte şi astăzi cu rezultate pozitive.

Sandu: Transformările care s-au produs în facultate pe timpul cât domnul prof. univ. dr. Marin Dinu era Decan se păstrează şi astăzi, împreună cu revista *Economie Teoretică şi Aplicată*, ceea ce, sperăm, vor fi de bun augur

şi pentru prezent, dar mai ales pentru viitor, dacă avem în vedere înţelepciunea că „Nimic nu e mai practic decât o teorie bună”.

Costică: Reflectând asupra amintirilor şi speranţei de care am vorbit, ce formează „lada cu scule” a prof. univ. dr. Marin Dinu, ne dăm tot mai mult seama că „pe toţi ne ajunge trecutul din urmă”, astfel încât prezentul pe care-l trăim împreună devine din ce în ce mai mult un „trecut actualizat” şi un „viitor ca speranţă” prin ţelurile noastre şi prin ceea ce lăsăm după noi ca urme iubitoare generatoare de noi vise, noi căutări şi idealuri cu care îmbogăţim Pomul Vieţii pentru hrănirea noastră spirituală în această lume străbătută de incertitudini şi de puţine certitudini. Doar prin îmbogăţirea Pomului Vieţii cu noi cunoştinţe şi frumuseţi, cu noi învăţături înţelepte care se formează la Şcoala Educaţiei în Iubire, putem să creăm un sol social-spiritual fertil, pentru o lume mai bună care să trăiască în pace, colaborare şi întrajutorare.

3. Drumul de la truda căutării la înţelegere

Sandu: Dragul meu Costică, să-ţi reamintesc că fiecare eseu, comunicare sau carte debuta cu întrebarea: *De unde pornim*?

În cazul nostru, îţi propun ca idee un citat al lui Ilya Prigogine, folosit de tine într-o lucrare anterioară: „*Oamenii au amintiri şi speranţe, au sistem de valori care le determină comportamentul*”. De aici şi diada „amintiri-speranţe” din titlul eseului nostru, ca imagine în oglindă a raportului trecut-viitor. De asemenea, fac trimitere la o poezie publicată de tine anul trecut, intitulată: „*Lasă o urmă… în viaţa ta*”[1]. De reţinut prima strofă:

„*Din ziua în care venim pe pământ*
Pentru călătoria până la mormânt
Trăim din roadele Pomului Vieţii,
Din creanţele străbunilor şi darurile Divinităţii.”

Îmi amintesc de sfaturile bunicului, ce-mi spunea: „*Totdeauna lucrul tău / Să-l începi cu Dumnezeu*”. Cu „*Doamne-ajută*” puneam în acţiune talanţii dăruiţi de divinitate. Ştii că adesea ne întrebam: „*Ce rămâne după mine?*”, iar tu răspundeai: „*Iubirea îngropată în inima celor pe care i-am iubit*”.

[1] Constantin Popescu, Alexandru Taşnadi, Miltiade Stanciu, *Dialoguri ecolonomice despre „sănătatea întregului viu comun”*, Editura ECO PRINT, Satu Mare, 2023, p. 126.

Toate aceste cugetări mă trimit cu gândul la profesorul Marin Dinu, plecat în eternitate. Prezentul eseu insistă pe câteva urme lăsate în viaţă pe una din cărările străbătute, pe cea a creativităţii ştiinţifice. Poate fără să ştie, remarcabila sa operă se înscrie în aria „ecolonomiei" – învăţătură dobândită prin înzestrare, educaţie, ştiinţă, credinţă şi trăire. Înzestrarea vine din creanţele străbunilor (Ghimpiţeni, jud. Olt), iar talanţii de la divinitate. Pe parcursul creaţiei sale, inspiraţia vine din roadele Pomului Vieţii, de la cei ce l-au înzestrat de-a lungul timpului cu noi cunoştinţe şi frumuseţi.

Ne îngăduim să evidenţiem câteva din calităţile profesorului Marin Dinu, privit ca persoană care a adus contribuţii valoroase într-un domeniu de activitate, fiind adesea considerat îndrumător, model, şef al unei şcoli, creator al unui curent etc. Toate aceste calităţi rezultă din CV-ul, lucrările, premiile, conferinţele, editorialele, „laudatio" – asociate acordării titlurilor de Doctor Honoris Causa –, şi articolele semnate ca jurnalist, din coordonarea doctoranzilor, din managementul revistelor sau a Editurii Economice.

Costică: Referindu-mă la „urme lăsate în viaţă", vreau să evidenţiez brandul „Economie teoretică şi aplicată", asociat unei reviste (AGER), dar şi unei facultăţi (din ASE), echivalentă cu celebra „London School of Economics" din Marea Britanie.

Îmi amintesc de vorbele cunoscutului psiholog Kurt Lewin: „*Nimic nu e mai practic decât o teorie bună*". Cu alte cuvinte, practica trebuie ghidată de teorie, iar teoriile trebuie verificate/testate prin aplicarea lor în situaţii de viaţă reală. De aici şi interdependenţa biunivocă dintre economia teoretică şi economia aplicată. Experimentarea practică (pusă în valoare de economicieni – după Marin Dinu) conduce la o cunoaştere clară. De fapt, Lewin este un adept al studiului empiric al comunicării.

Să ne amintim de aprecierea lui Victor Hugo, potrivit căreia: „Omul nu este un cerc cu un singur centru, ci o elipsă cu două centre: idei şi fapte". Prin fapte mergem pe calea de cunoaştere a realităţii, sugerând variante de politică economică (acţiune umană). Există o legătură între gânduri, atitudini şi comportamente. Acţiunea umană urmează atitudinile ce influenţează comportamentul şi modul de viaţă. Desigur, nu orice teorie poate fi practică, ci numai una bună. Aplicarea ei este influenţată de circumstanţe. Ele determină gradul de reuşită al aplicării teoriei. Subiectul se poate dezvolta prin adoptarea unei filosofii mai profunde a binomului economie teoretică – economie aplicată. Aceste aspecte au fost relevate

recent de prof. univ. dr. Silvia Iacob, Decanul Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată, în cadrul emisiunii „Creatorii de destine”.

Sandu: Într-adevăr, după prezentarea misiunii Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată, orice absolvent al acesteia se va gândi la destinul său. El va căuta căile vieţii, fără felinare şi indicatoare, pe care a fost menit să meargă. Pentru el se împlinesc vise pe care nici nu ştia că le are. Destinul lui este o chestiune de alegere. El singur trebuie să-şi aleagă calea. Desigur, poate fi şi invers: calea să-l aleagă pe călător. Acesta-i convins că ceea ce este mai bun nu a venit încă. Pentru a te confrunta cu destinul este nevoie de curaj. Dacă-şi acceptă destinul, o să-l urmeze oriunde îl va duce. În orice caz, destinul acelui absolvent există numai în acţiune. Fiindcă numai în ea riscă totul, fără să ştie unde va ajunge. Se spune că neşansa e numită ***soartă***. Dacă ne ies socotelile, îi zicem **destin**. E valabil şi pentru un absolvent ETA (Economie Teoretică şi Aplicată).

Costică: Se pare că profesorul Marin Dinu a trăit după crezul: „Nu-mi este frică de mâine, pentru că am văzut ziua de ieri şi o iubesc pe cea de astăzi”. Speranţa a dăinuit permanent în inima profesorului. Întreaga sa carieră profesional-academică are ca fir roşu dorinţa de a construi, de a fi deschizător de drumuri: în publicistică, eseistică, activitate didactică, cercetare – mai ales pe tărâmul spinos al Economiei.

Căutările sale pornesc de la spiritul înaintaşilor: Mihail Manoilescu, Virgil Madgearu, Gromoslav Mladenaz, I. N. Angelescu, Nicholas Georgescu-Roegen, Nicolae N. Constantinescu. Toţi aceştia vizau în lucrările lor reconstrucţia ştiinţei economice. De pildă, să ne amintim de încercările inginerului Mihail Manoilescu de a realiza un dicţionar de termeni economici sau de a finaliza lucrarea *Încercări în filosofia ştiinţelor economice*.

Sandu: Da, Costică, profesorul Marin Dinu avea în vedere refacerea bazelor epistemologice a ştiinţei despre Economie. Îmi amintesc de editorialele pe care le citeam cu mare interes, publicate în revista *Economie teoretică şi aplicată*, apărută într-un nou format din 2006.

Costică: Într-adevăr, titlul fiecărui editorial constituia o provocare pentru mintea cititorilor. Vreau însă să evidenţiez corespondenţa dintre calităţile profesorului şi realizările multiple din viaţa trăită.

Am în vedere activitatea sa didactică, ştiinţifică, publicistică, politică şi managerială. Reconstrucţia economică pleca de la cunoscuta cugetare a

marelui Einstein: „Nici o problemă nu poate fi rezolvată la acelaşi nivel de cunoştinţe la care a fost creată". Știm că rezolvarea unei probleme generează o altă problemă nerezolvată. Pe măsura schimbării şi transformării realităţii, interpretarea ei presupune noi concepte, categorii, termeni sau legităţi. Adică o revizuire permanentă a bazelor epistemologice ale ştiinţei despre Economie.

4. Să armonizăm cunoaşterea cu credinţa în certitudinea speranţei

Sandu: Într-un eseu intitulat *„Economia bunului simţ"*, prezentat în toamna lui 2012, profesorul Marin Dinu cugeta asupra unui ***paradox***: s-ar putea ***ştiinţa economică*** să explice corect cum funcţionează lumea versus nu suntem însă prea siguri că ***noi***, ***oamenii*** (lumea), înţelegem cum funcţionează ştiinţa economică.

Costică: Îmi amintesc de acel paradox, în care autorul cugeta la cele trei motivaţii care puneau în alertă cercetătorii: intelectuală, contextuală şi individuală. Prima se referea la „răfuiala" dintre gândirea economică şi puterea noastră de acţiune. A doua evidenţiază faptul că încrederea deosebită în puterea noastră de acţiune marginalizează ştiinţa (economică). În fine, a treia motivaţie se referă la gândirea în detalii aparent nesemnificative pentru orizontul ştiinţei.

Sandu: Aceste motivaţii erau ca rezultat al evitării unor întrebări ce s-ar cuveni a fi puse de lumea academică. De pildă:

a) Exprimă teoria economică comportamentul economic al fiinţei umane? În confruntarea de idei privind eşecul pieţelor se folosesc înclinaţiile pentru o teorie economică sau alta?
b) Măsurile fundamentate pe o politică economică rezolvă sau creează o problemă?
c) Pe ce se bazează conceptele rezultate din investigarea ştiinţifică a realităţii: pe ipoteze abstracte sau pe rezultate concrete?
d) În ce măsură apare omul în ecuaţia economică? Se ridică problema interferenţei între interesele subiective cu aspectele referitoare la evaluările (calculele) cantitative.

Costică: Da, Sandule, parafrazându-l pe Karl R. Popper, profesorul Marin Dinu susţine că sursa principală a ignoranţei noastre se află în faptul că ştiinţa noastră (economică n.n.) nu poate fi limitată. De unde până unde

această limitare? Autorul încearcă să pună în evidenţă ce limite ar apărea în cunoaşterea economică:

- ştim multe lucruri pe care nu le înţelegem;
- înţelegem multe lucruri despre care nu vorbim;
- ceea ce învăţăm ne bulversează înţelegerea;
- adesea învăţăm ca să ştim, nu ca să înţelegem.

Sandu: În eseul menţionat, autorul susţine că ceea ce învăţăm face distincţie în profunzimea înţelegerii, adică ne discriminează înţelegerea. El susţine că propagarea instituţională a „teoriei mainstream" conduce la alinierea diferitelor grupuri la modele de comportament, de valori, de stil comune majorităţii acestora. Alinierea are loc din diferite motive: experienţe empirice, analiză ştiinţifică raţională, educaţie sau, uneori, chiar simplul mimetism. Autorul pune în evidenţă dualitatea dintre perspectiva obiectualistă (marshalliană) versus perspectiva subiectualistă (a Şcolii austriece), bazată pe viziunea lui Carl Menger (reguli, proceduri, adică instituţii).

Costică: O concluzie remarcabilă a acestui eseu prezentat la BNR (sept. 2012) este că economia îşi întemeiază ipotezele pe ceva ce constituie reglatorul naturii umane, adică ***bunul-simţ***.

Atunci vă întrebăm şi ne întrebăm ce spune economia? Care este rolul ei şi cum folosim economia? Economia nu înseamnă stres financiar, nu înseamnă risipă şi consum nelimitat de morală, nu înseamnă doar profit şi manipulare mediatică prin publicitate. Economia adevărată are fundamentele ei în calitate şi diversitate, liberă iniţiativă, decenţă şi bunul-simţ economic.

Sandu: Într-adevăr, Costică, bunul-simţ economic înseamnă să foloseşti inteligenţa şi experienţa pentru asigurarea continuităţii vieţii. Bunul-simţ economic nu înseamnă minciună, manipulare, nu înseamnă specularea crizelor economice sau sociale ori a condiţiilor climatice extreme pentru asigurarea profitului. Prin bunul-simţ economic, şcoala ne învaţă să fim mai întâi oameni înnobilaţi de valorile umane şi apoi buni profesionişti, cunoscători ai fundamentelor şi valorilor economiei. Şi totuşi, Economia, ca artă şi înţelepciune, s-a pierdut undeva, cândva, poate din cauza lipsei de bun-simţ. Potrivit profesorului de economie: „Bunul-simţ în societate este respectarea naturii care nu face salturi".

Costică: Vreau să evidenţiez o altă prezentare de substanţă a profesorului Marin Dinu, intitulată „Înţelegerea şi explicaţia în Economie", în care Bunul-Simţ este privit într-un plan multidimensional (hexagonal), constituit pe dualismul:

1) Emoţie - Dreptate;
2) Raţiune - Adevăr;
3) Putere - Lege;
4) Democraţie - Ordine;
5) Concurenţă - Avuţie;
6) Proprietate - Bunăstare.

Concluzia acestui studiu este că Economia este aşteptată în clubul ştiinţelor care se ocupă de viaţa omului. Cunoaşterea economică devine mai consistentă apelând la Biologie, Sociologie, Medicină etc. Învăţământul economic iese din deşertul abstracţiunilor. În acest sens, insistăm pe demersul nostru de a adopta Ecolonomia ca Învăţătură a înţelepciunii bazate pe Sănătatea Întregului Viu.

Sandu: Am reţinut o cugetare a Laureatului Nobel pentru Economie, Amartya Sen (1998): „Omul pur economic este aproape un idiot social. Teoria economică s-a ocupat mult de acest prost raţional".

Pornind de la aceasta, putem remarca o preocupare permanentă a profesorului Marin Dinu pentru reconstrucţia economică, pentru resuscitarea epistemologiei economice, pentru definirea statutului ştiinţei economice de ştiinţă socioumană matură. Această preocupare se remarcă dintr-un discurs de recepţie rostit la BNR, intitulat „Fenomenul economic postmodern. Sinoptica reprezentării epistemice". Autorul porneşte de la ipoteza că fenomenul economic are o miză intelectuală hotărâtoare pentru definirea statutului ***ştiinţei economice***.

În fapt, realitatea economică este un ansamblu de fenomene şi procese economice, exoterice şi ezoterice, mai mult sau mai puţin observabile şi percepute senzorial sau extrasenzorial. Înţelegerea ei presupune identificarea de răspunsuri la întrebări de genul: Economia, ca ştiinţă, este în declin sau trece printr-o schimbare a modelului de valori? Ştiinţele neexperimentale, precum economia, pot afla răspunsuri la probleme minore? Limitările ştiinţei economice sunt ele naturale? Cum se manifestă economia – ca ştiinţă şi acţiune – în postmodernism?

Costică: Aceste întrebări sunt pertinente pentru a identifica evoluția științei economice pe anumite cicluri temporale. În viziunea profesorului Marin Dinu, postmodernismul în economie apare ca efect al societății postindustriale. Este asimilat un nou principiu, ce acționează contra naturii umane, definit prin „Tot mai mult & Tot mai repede". Acțiunea lui conduce la degradarea bazelor biologice ale existenței, a reperelor morale și a idealurilor societății. În final, autorul discursului ajunge la concluzia că, în economie, realitatea nu ascultă prea adesea de teorie, iar teoria pretinde fără temei de la practică.

Dragi prieteni,

Sandu și Costică speră că prof. univ. dr. Marin Dinu va rămâne în Școala Economică Superioară din țara noastră ca o personalitate vie, conștientă, creatoare și responsabilă în baza unei gândiri proprii, curajoase, critice, coerente și constructive, care i-au definit SMS-ul uman format la școala armoniei dintre Natura din el și Societatea din el, ciclurile septenale de viață prin care a trecut au dezvoltat Simțirea, au consolidat Sufletul și l-au adaptat prin intermediul Minții (gândirii) la marile exigențe ale vieții în circumstanțele în care ne aflăm.

Îi păstrăm o amintire frumoasă și sperăm ca generațiile care urmează să continue opera profesorului prin acte și fapte de comportament care promovează căile vieții și guvernării societății prin dragoste, demnitate, dreptate, decență și dumnezeire.

Profesor emerit, cercetător ştiinţific de excepţie şi, mai ales, Prieten deosebit

Prof. univ. emerit dr. Viorel LEFTER
Prorector al ASE (2004-2016)

Am avut şansa să-l întâlnesc, în anul 1973, pe dl Dinu, când amândoi eram asistenţi stagiari la ASE şi activam împreună în conducerea asociaţiei studenţeşti din universitatea noastră. A fost momentul începerii unei colaborări prieteneşti între noi, şi mai ales, treptat, consolidarea unei prietenii care a durat o viaţă. Încă din perioada respectivă, toţi colegii din echipa noastră au apreciat atât spiritul organizatoric al lui Marin Dinu, cât mai ales pregătirea sa profesionala. Cred că acestea au fost şi motivele pentru care domnul profesor academician N.N. Constantinescu, cunoscut prin competenţa sa profesională în ţară şi în străinătate, şi prin exigenţa sa pe plan ştiinţific, a acceptat să-i conducă lucrarea de licenţă cu tema „Sistemul ştiinţelor economice". Această coordonare ştiinţifică din partea domnului academician a avut o influenţă deosebită asupra tezei de doctorat a lui Marin Dinu, intitulată „Strategii ale dezvoltării ştiinţei", susţină în anul 1984.

În perioada activităţilor noastre în cadrul organizaţiilor studenţeşti, am acumulat fiecare o experienţă organizatorică deosebită; ulterior, Marin Dinu a avut prilejul să-şi îmbogăţească această experienţă în perioada 1980-1992, ca ziarist la *Scânteia Tineretului* (redactor şef adjunct), *Viaţa Studenţească*, *Amfiteatru*, *Studenţimea Democrată*, *Ghidul admiterii în învăţământul superior* (redactor şef).

Experienţa jurnalistică a fost un bun câştig, pentru ca apoi să-şi continue activitatea ca ziarist în cadrul Grupului de presă *Economistul* al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România, iar în perioada 1996-2000 ca redactor şef şi director al ziarului. De asemenea, în perioada 1993-2000 este editor, fondator şi director al Editurii Economice.

Cred ca mulţi colegi, cadre didactice atât din ASE din Bucureşti, cât şi din universităţi din toată ţară, i-au fost recunoscători pentru cărţile publicate la Editura Economică (peste 1000 de volume), respectiv articolele din revista

Theoretical and Applied Economics, ajutându-i astfel să îndeplinească criteriile profesionale cerute pentru promovare.

Cercetător ştiinţific de excepţie ce ar fi trebuit să fie membru al Academiei Române

Pe parcursul timpului, profesorul Dinu a devenit, prin activităţile desfăşurate şi materialele publicate, un cercetător ştiinţific respectat atât în ţară, cât şi în străinătate. De aceea cred, cu toată convingerea, că ar fi trebuit, în mod justificat să facă parte din rândul membrilor Academiei Române şi, astfel, să poată să contribuie la creşterea prestigiului economiştilor în cadrul celui mai înalt for ştiinţific din România.

În sprijinul acestei afirmaţii aduc o serie de argumente referitoare la prestigioasa sa activitate ştiinţifică:

- director sau expert în 22 de programe de cercetare;
- 136 articole de specialitate în diferite publicaţii de prestigiu;
- 16 lucrări publicate ca unic autor;
- 15 lucrări coordonate publicate în ţară sau străinătate, însumând mii de pagini;
- 24 de comunicări ştiinţifice la diferite congrese sau conferinţe de specialitate din ţară sau străinătate;
- Premiul „P.S. Aurelian" al Academiei Române pentru volumul *Economia României. Întreprinderile mici şi mijlocii. Cu ce ne integrăm?*
- Premiul „Virgil Madgearu" al Academiei Române pentru volumul *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în cinci luni postdecembriste* (coautor);
- Premiul „Eugeniu Carada" pentru economie, acordat lucrării *Ştiinţa economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală*.
- membru în bordul a 8 reviste de prestigiu (*Studii Economice*, *Romanian* din cadrul *Journal of Economics* etc.);

Profesorul Marin Dinu – exemplu de activitate profesională şi managerială

Pe parcursul anilor, de la absolvirea Facultăţii de Economie Generală din cadrul Academiei de Studii Economice din Bucureşti, profesorul Marin Dinu a parcurs toate treptele didactice, iar între anii 1999-2023 a fost profesor universitar.

A fost Decan al Facultăţii de Economie din Academia de Studii Economice Bucureşti (2008-2012) şi apoi Director al Departamentului de Economie şi Politici Economice (2012-2016).

De asemenea, a fost puternic implicat în viaţa economico-socială a României, îndeplinind diferite responsabilităţi: membru în Consiliul de Administraţie al BNR (2009-2019), consilier strategie la BNR (2019-2023); senator în Parlamentul României (2000-2023), şi vicepreşedinte al Senatului României (2004).

Dovezi ale recunoaşterii meritelor profesionale, ştiinţifice şi manageriale ale profesorului Marin Dinu

Comunitatea academică, precum şi cea a diferitelor organizaţii profesionale din ţara noastră şi-au exprimat preţuirea faţă de profesorul Marin Dinu, omagiindu-l printr-o serie de diplome, astfel:

- Diploma „Virgil Madgearu" cu Medalie de aur, cea mai înaltă distincţie acordată de Academia de Studii Economice din Bucureşti;
- Doctor Honorius Causa acordat de Universitatea de Vest din Timişoara;
- Doctor Honorius Causa acordat de Universitatea de Petrol şi Gaze din Ploieşti;
- 20 Diplome de Excelenţă, acordate de diferite organizaţii profesionale şi ştiinţifice din ţara noastră.

Omagiu şi respect pentru prietenia cu Marin Dinu şi familia sa

Am fost onorat, împreună cu familia mea, să îi fim prieteni, alături de mulţi alţi colegi din Academia de Studii Economice din Bucureşti, precum şi din ţară. Ne amintim cu mare plăcere de clipele de relaxare petrecute împreună, de umorul sau caustic, de delicateţea complimentelor sale, de ajutorul neinteresat pe care îl oferea din toată inima celor apropiaţi, de profunzimea analizelor sale asupra momentelor esenţiale ale vieţii. I-am admirat întotdeauna căldură sufletească şi devotamentul cu care îi învăluia nu numai pe membrii familie sale imediate, dar şi pe noi, cei pe care îi considera prieteni apropiaţi. Am avut privilegiul să fim alături de un mare suflet uman, de o minte iscoditoare şi prolifică, de un prieten adevărat.

Iulie 2024
San Diego, California
SUA

Poveşti de la Economie Generală cu Profesorul Marin Dinu

Prof. univ. dr. Grigore Ioan PIROŞCĂ
Decan al Facultăţii de Economie Teoretică şi Aplicată (2015-2024)
Academia de Studii Economice din Bucureşti

În anul al treilea al studenţiei mele la Economie Generală, l-am întâlnit pe proful de Economia României, Marin Dinu. Eleganţa sa, relativa relaxare şi stăpânire de sine, limbajul şi tonul calm impresionau la propriu nişte tineri în căutare de modele intelectuale. Cursul se ţinea în Amfiteatrul I, iar noi nu aveam niciun chef să auzim ce se întâmplă cu ţara noastră, şi economic, pe deasupra. Eram preocupaţi să povestim după vacanţă, să vedem ce examene mai grele ne aşteaptă, eram îndrăgostiţi, încă ne căutam cămin sau gazdă. Cursul era drăguţ şi proful interesant, dar cam atât. La cursul următor l-am audiat cu mai multă atenţie, personal impresionat că avea două cărţi publicate, din cele zece mari teme ale cursului, şi multe alte articole, dar nu îşi cita cursurile şi nici măcar nu se inspira după vreo prezentare Power Point. Cine era omul acesta? Apoi, absolut întâmplător, pentru că se anulase un curs sau aveam o fereastră, am intrat la cursul său, ca să nu stau pe holuri. La bibliotecă nu mai găsisem locuri libere. Avusesem acelaşi curs cu dânsul de la 10.30 şi acum, la ora 12.00, mă gândeam că voi audia aceleaşi lucruri. Surpriza mea a fost imensă: Marin Dinu a vorbit pe aceeaşi temă, dar cu totul şi cu totul altceva. A completat, practic, cursul de dimineaţă, probabil că, în viziunea sa, cursul şi tot ce avea de spus studenţilor în acea zi se încadra oricum cu dificultate în trei ore fizice. Cele trei ore erau un tot unitar. Oricine era poftit să vină, de la ambele serii. Practic, un curs la câte o serie în aceeaşi zi pentru Marin Dinu reprezenta, de fapt, un curs cascadă, de dimensiune dublă, pentru că oricum avea atât de multe lucruri de spus. Am îndrăznit şi am glumit pe această temă cu asistenta sa din acea vreme, la care ea a zâmbit precizând: „Oh, şi încă n-aţi văzut nimic, credeţi-mă”. Nu ţinea două cursuri la fel şi era şi greu să spui care dintre ele fusese mai interesant. Aşa erau cursurile *cu Dinu*.

Cursul său a avut de toate, inclusiv fair-play, deoarece ne-a dat toate materialele posibile, iar la examen a dat subiectele din capitolele publicate şi în cărţile sale, care existau deja la sala de lectură, să fie sigur că toată lumea are după ce să învețe, chiar şi cei care se luptau cu somnul în Amfiteatrul I şi erau biruiţi în cele din urmă. Mai mult decât atât, a mai făcut ceva incredibil, a organizat examenul în aşa fel, încât nu s-a sinchisit de supravegherea de tip miliţienesc, dar nici nu a putut copia nimeni sau a încerca ceva. A venit şi ne-a distribuit nişte foi colorate semnate, pe care să scriem. A fost şoc şi groază pentru „scriitorii nepublicaţi" de fiţuici şi „servite" şi triumf – pentru cei care munciserăm pe bune. Acest lucru avea să îl caracterizeze pe Marin Dinu şi în etapele în care am ajuns, din student, discipol, coleg şi partener de educaţie, să lucrăm împreună: şanse corecte şi egale, transparenţă şi principiul „Fie ca cel mai bun să câştige". Aşa face, de obicei, un om care este primul la rândul său, lucru pe care l-am aflat ulterior despre studenţia dânsului. Folosea practic aceleaşi principii de evaluare şi se raporta la ceea ce ştia el însuşi că este posibil.

În 2010 am avut o şansă şi o mare onoare, la care mă raportez şi astăzi ca la un punct de referinţă din cariera mea universitară. Am fost membru al Comisiei de admitere la doctorat la Economie I, alături de dânsul ca Decan, doamna profesor Angela Rogojanu, şefa Catedrei de Doctrine Economice şi Comunicare, şi domnul profesor Marius Marinaş. Atunci şi eu, şi Marius, eram doi lectori micuţi şi emoţionaţi, eu, cel puţin, foarte mult de semnificaţia actului admiterii doctorale şi de responsabilitatea care mi se acordase. Să lucrez direct cu principalii arhitecţi ai parcursului facultăţii noastre era şi asta foarte important. Admiterea se dădea printr-un examen scris, pe teze cu colţ închis, după o bibliografie grea din toate punctele de vedere, inclusiv de procurat, chiar şi de către profesori. Eu şi Marius eram prima mână de corectură. Evident că aveam emoţii, Marius a fost mereu foarte bun la micro şi macro (şi acum este un profesor excepţional), iar eu eram specialist în istoria gândirii economice, dar m-am pregătit şi în plus, după ultimele manuale universitare care existau. Cred că am folosit ediţiile lui Gregory Mankiw, care preda la Harvard. Am corectat cu maximă atenţie prima teză şi m-am bucurat să constat, între nota mea şi a lui Marius, doar o diferenţă de câteva zecimale. De la acest punct interveneau „titanii", Marin Dinu şi doamna Rogojanu, să vadă ce anume produce diferenţa aceea. Strașnică corectură, era imposibil să scape ceva de aceste patru perechi de ochi. Marin Dinu a dispărut undeva din acea sală din „Tache Ionescu" şi s-a

întors cu un coş plin cu caise proaspete, ne-a servit şi a început să mănânce cu naturaleţea omului care îşi ştie valoarea şi îşi permite să ignore protocolul evenimentelor de tip admitere. Castronul cu caise a destins total atmosfera şi, deşi discutam în contradictoriu, nu te poţi enerva sau supăra când ai argumente în adresare, iar între propoziţii te bucuri de gustul unui lucru atât de simplu, precum un fruct proaspăt şi rece în zilele toride de admitere de vară de la ASE. Unii dintre doctoranzii acelei admiteri au rămas colegii noştri, precum profesorul Alexandru Dumitru Bodislav, care a intrat chiar primul.

Cel mai profesionist lucru la decanul Marin Dinu a fost faptul că, indiferent care ar fi fost afectele personale dintre noi şi dânsul la nivel particular, în plan metodologic şi academic, toate deciziile s-au luat în interesul optim al facultăţii noastre. Asta a presupus să îşi pună obrazul şi să îmi scape pielea mie pentru toate prostiile şi neglijenţele pe care le făceam ca secretar la masteratele online din mandatul său. A mai presupus să sprijine cele mai bune discipline pentru Departamentul de Doctrine Economice şi Comunicare, în special cele de completare a Economiei, precum Doctrinele economice şi Epistemologia economică, în domeniul căruia dânsul însuşi a scris foarte mult (într-un domeniu dificil!). Fiind membru în Consiliul facultăţii, aveam impresia, de multe ori, fie că ne contrăm, fie ne contrazicem, deşi acum, când mă gândesc cu părul meu alb în cap, îmi dau seama că doar aveam perspective şi experienţă de viaţă diferite şi că nu avea nimeni nimic cu mine. În general, într-un final îmi venea şi mie mintea la cap şi înţelegeam ce vrea să spună, chiar dacă asta presupunea să îl întreb la sfârşit, cam stingher, ce cărţi mai are pe listele sale să ne recomande şi nouă. Ca toţi marii intelectuali, avea şi dânsul slăbiciunea sa şi ne despărţeam buni prieteni dacă vedea că las televizorul pentru cărţile recomandate. Mă mulţumeam cu lista sa şi îi invidiam pe doctoranzii dânsului, dar şi zâmbeam când auzeam ce misiuni imposibile de documentare primeau pentru tezele lor de doctorat. Aceştia se trezeau cu bibliografii de citit care ar fi rivalizat cu lista de cărţi a lui Nicolae Iorga. Aşa era doctoratul *cu Dinu*. Cu prietenie, când vorbeam despre dânsul îi spuneam *Dinu*, pe numele mare ca pe un nume mic. *„Dinu ce a zis? Dinu ce a făcut? Aţi văzut cartea lui Dinu? Mâine mergem la BNR, ne-a invitat Dinu."* Aceasta este ultima carte pe care am primit-o de la dânsul, imagine prin care sper să îi păstrăm amintirea. Păcat că nu a apucat să scrie tot ce gândise, sunt sigur că mai erau multe de spus.

Era amuzant să îl vezi elegant în costumele sale frumoase şi cu plasa plină cu cărţi. Nici acum nu ştiu dacă le cumpărase atunci sau îi erau prea preţioase să se despartă de ele.

***

La jumătatea lunii august 2023, dis-de-dimineaţă, profesorul Marin Dinu a trimis către economiştii mai tineri mesajul zilnic *„Înfrângerea are ceva pozitiv: nu este definitivă. Victoria are ceva negativ: nu este niciodată definitivă (Jose Saramago).*" În fiecare dimineaţă, o mică porţie de leadership şi dezvoltare personală (cu mult înainte de evoluţia fenomenului din zilele noastre), intitulată *„Zi cu înţelepciune! O zi cu multe bucurii! Zi cu spor în toate!"* Şi aşa mai departe. Chiar dacă aveai de depus un dosar de domeniu la ARACIS sau de organizat admiterea, de susţinut un examen sau de încărcat un proiect, aveai acolo un gând bun şi amintirea lucrului pe îl repeta către generaţia mea: *„Acum voi purtaţi responsabilitatea, treziţi-vă, trebuie să duceţi mai departe…"* Eu mă uitam la dânsul şi mă gândeam că avem tot timpul. După acel weekend mesajele au încetat brusc să mai dea tonul bun al zilei şi, în locul sprijinului moral, am auzit veştile despre sănătatea dumnealui. În seara aceea de 24 octombrie, vestea trecerii sale în nefiinţă a secerat ca o mitralieră tot rândul al cincilea din Aula Magna, unde eu şi mulţi colegi apropiaţi din facultate ne aflam la un eveniment.

Ar merita să descriu cu lux de amănunte lista pierderilor Facultăţii de Economie, odată cu aceasta. Spun doar câteva lucruri: nu ştiu când ne vom învrednici să scriem cărţi precum cele scrise de dânsul. Este greu şi să le citeşti fără dicţionar, darămite să le mai gândeşti şi să ai viziunea lor. Sau să aducem facultăţii distincţiile şi premiile acordate de Academia Română sau alte instituţii de acelaşi prestigiu. Sau să avem un „plan de ţară", cum a avut ca decan, şi să lăsăm unitate: micro, macro, doctrine, şcoli de gândire, epistemologie.

L-am pierdut pe Henry Kissinger la un loc cu Anatole France şi Byron sau unul dintre ultimii profesori cu capacitatea unui *think-tank*. În comparaţie cu dânsul, eu mă chinuiesc şi la propriul suport de curs, ce să mai zic… Când am urmat domnului profesor Dorel Ailenei, mi-a dat cartea scrisă de şeful de cabinet al prim-ministrului Tony Blair şi mi-a spus ce mă aşteaptă într-o funcţie cu responsabilităţi. A avut dreptate în tot. Ne-am înţeles, ne-am contrazis, iar ne-am înţeles, iar ne-am contrazis şi tot aşa. Pe Marin Dinu, ca pe o mare ţară, nici nu l-am putut respinge, nici nu l-am putut integra. Însă

niciun moment sentimentalismele sau afectele personale nu au umbrit relaţiile dintre dânsul şi noi. O spun din experienţă. Ideile şi sentimentele personale au fost una, facultatea a fost alta. Dacă nu eram de acord cu viziunea sa despre ceva, de multe ori, era, probabil, pentru că îmi lipseau 10-15 cărţi publicate în ultimii doi ani despre acel subiect, de care eu nici nu auzisem.

Sunt trist, dar sper să păstrăm şi noi determinarea şi erudiţia sa, puterea de muncă şi dragostea pentru economie, facultatea noastră şi ASE. „*Apărarea liniilor de micro şi macroeconomie*", obişnuia să spună, dar întotdeauna a păstrat această concepţie alături de sentimentul că ASE-ul este ceva sacru, cu poziţia nucleară şi sprijinul dat de Facultatea de Economie. Consider că oamenii sinceri din generaţia mea, mult sau puţin, tot au câte ceva pentru care să îi mulţumească marelui nostru profesor Marin Dinu. Dumnezeu să îi odihnească sufletul în pace!

Bucharest 1900
Banca Nationala-National Bank

Membru în Guvernul Monetar

Un mod uman de a vedea ştiinţa economică

Prof. univ. dr. Florin GEORGESCU
Prim-viceguvernator al Băncii Naţionale a României

(...)

Vreau să încep prin a spune că *Laudatio* adevărat este ceva dincolo de orice cuvinte şi are ca element suficient pentru a convinge pe oricine un triptic esenţial: bibliografia, determinarea şi morala persoanei în cauză. Aceste trei laturi de susţinere a titlului de DHC sunt la profesorul Dinu nu doar bine conturate, ci şi reprezentative pentru o conduită ce-l alătură unei tradiţii a şcolii româneşti de economie, unde ştiinţa – inclusiv ştiinţa de carte – s-a împletit cu activitatea publică în modul cel mai eficient. Dacă ne uităm în istoria seculară a Academiei de Studii Economice din Bucureşti găsim modele de profesori care nu doar au cultivat minţile multor generaţii de specialişti, ci s-au şi dedicat treburilor publice, nu au rămas în turnul de fildeş academic, au ales să urmeze interesele cetăţii. Tocmai această dublă dedicare – amfiteatrului şi cetăţii – constituie secretul bogatei bibliografii, semnate Marin Dinu.

Personal, sunt sensibil şi la predispoziţia cuiva de a fi generos cu semenii, de a-i înţelege şi ajuta, de a da dovadă de omenie şi bunăcuviinţă, de modestie şi suflet, de autoasumare a regulilor de convieţuire. Morala este, pentru profesorul Dinu, panoul pe care se susţin celelalte elemente ale tripticului numit mai sus. Îl preţuiesc pe profesorul şi pe omul Marin Dinu pentru că raportează totul la obligaţia de a fi uman. În cărţile şi studiile lui veţi observa mereu acest fapt, respectiv analizele pe care le face pleacă de la om şi revin concluziv la ce trebuie să asigure starea de bine a omului.

Aveţi în mână cartea dedicată de Marin Dinu acestui eveniment. Ea are titlul rece *Ştiinţa economică postcriză*, dar şi subtitlul *Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*, care ne sugerează că este cazul să se întâmple ceva cu modul de a înţelege ştiinţa economică, pentru a nu uita de om. Întreaga carte este o pledoarie sugestiv argumentată pentru Starea-de-Bine

a societăţii, singura ţintă pe care trebuie să o urmeze gândirea economică. De altfel, autorul ne şi spune că, iniţial, cartea se numea *Starea-de-Bine. Sensul reproiectării conceptuale a Economiei.*

Parcurgeţi acum sumarul cărţii şi veţi avea dezlegarea a ceea ce îl determină pe Marin Dinu să scrie. Spicuiesc din titlurile de capitole: *Recuperarea umană a principiului raţionalităţii*, *Umanizarea dependenţelor*, *Utilitatea postmodernă nu aduce fericire*, *Reconstrucţia Economiei Bunului-Simţ* ş.a.

Pentru prietenul meu, fenomenul economic este fenomen uman, piaţa este o expresie a relaţionării interpersonale, motivate de utilitate şi randament, iar nu un mecanism, care face orice cu noi. Piaţa este mâna noastră vizibilă, pusă în valoare pentru performanţă, pe care trebuie să o regăsim în confortul individual şi în climatul social propice binelui public.

Economia este a oamenilor şi, ca atare, trebuie să aibă finalitatea umană, să asigure bunurile necesare realizării Stării-de Bine a oamenilor.

(...)

Ceea ce face Marin Dinu când pătrunde în măruntaiele ştiinţei economice pe mine mă satisface în mod special, pentru că îmi justifică imbatabil ceea ce eu scot la suprafaţă din măruntaiele realităţii economice de la noi. Faptul că există disparităţi structurale în economia de azi, unele care frizează nedreptatea şi sfidează condiţia noastră umană, se datorează, susţine profesorul Dinu, teoriilor economice, nu doar modului greşit de acţiune. Oricum, modul greşit de acţiune provine dintr-o idee proastă în sine, dar şi prost înţeleasă, a unei teorii economice.

Sunt pe deplin de acord cu ideea că realitatea economică este expresia fidelă a viziunii teoretice, a teoriilor dominante. Dacă ceva nu ajunge să dea satisfacţie oamenilor, în primul rând prin efectul de bunăstare, dacă o economie nu scoate societatea din zona subdezvoltării, cauza trebuie căutată în modelul teoretic care a inspirat acel ceva sau a configurat acea economie.

(...)

Un mod uman de a vedea ştiinţa economică este, într-adevăr, o misiune nobilă, plină de capcane însă, unde disconfortul contestării profesionale poate fi maxim. Este cumva total greşit să mizezi în acţiunea umană pe altceva decât pe om, să atribui raţiune unor mecanisme şi să te uiţi la om ca la un robot. *Homo Economicus* este aşa ceva, iar ştiinţa economică actuală

populează viziunile sale cu roboţi. Ce vrea profesorul Dinu este să populăm economia şi explicaţiile ştiinţei ei cu oameni, economia prin definiţie fiind rezultatul acţiunii oamenilor vii, cu interese, sentimente, nevoi, insatisfacţii ş.a.m.d.

Am insistat pe viziunea profesorului Dinu asupra ştiinţei economice pentru a ilustra cum se împletesc cele trei aspecte care ţin pe personalitatea lui: bibliografia, determinarea şi morala. Aş zice că aceste aspecte definesc modul lui de a fi. Cărţile nu uită să se inspire din ceea ce dă omului forţă, determinarea şi morala. Determinarea de a face din ştiinţa economică o ştiinţă socioumană şi propensiunea umanistă a viziunii traversează şi unifică tematic analizele din cărţi.

Bibliografia profesorului Dinu acoperă problematica cea mai acută a omului de la cumpăna secolelor XX şi XXI, cărţile abordează rând pe rând rostul ştiinţei economice şi provocările economiei tranziţiei, tematica dezvoltării sociale şi a eficienţei politicilor. Parcurgeţi lista cărţilor şi veţi observa stăruinţa de a scoate în evidenţă valoarea modelelor explicative ale realităţii şi valoarea acţiunii practice, toate presupunând implicare individuală şi publică. Aş zice că, în cărţile sale, profesorul Dinu a pus ceva din sufletul lui de dascăl, dar şi de om al Cetăţii.

Eu sunt ferm convins că nimic nu se poate face fără să pui suflet în acţiune. Cei care mă cunosc mai bine ştiu cât sufăr când văd că sunt unii care se uită la semeni ca la obiecte. Dar şi că mă înfurii când am un astfel de personaj în faţă. Probabil că, din acest mod de a fi, vine şi preţuirea mea pentru profesorul Dinu, pentru că simt că vede lucrurile în acelaşi fel. Urmăriţi demonstraţiile lui privind implicaţiile negative ale teoriilor economice care nu duc la Starea-de-Bine şi nu determină acţiunea bazată pe Bunul-Simţ. În analizele sale găsim furia pe cei care se lasă induşi în eroare sau preferă să se afilieze la idei false.

Aş scoate în evidenţă ceva semnificativ pentru modul în care se implică Marin Dinu în surprinderea fondului problemei de analizat. Subtitlurile cărţilor lui spun totul despre ceea ce pledează autorul. Cartea *Criza reformei*, care prezintă o analiză extinsă a modului în care teoria ne-a învăţat să facem tranziţia postcomunistă, alături de modul cum am aplicat învăţătura, poartă subtitlul „Eu sunt Român?”, deosebit de sugestiv pentru consecinţele schimbării fără să urmărim bunăstarea, precum şi identitatea. Altă carte despre întreprinderile mici şi mijlocii şi propensiunea antreprenorială la

români, în perspectiva aderării la Uniunea Europeană, premiată de Academia Română, are subtitlul „Cu ce ne integrăm?”. Şi exemplificarea poate continua.

Asocierea acestor unghiuri de surprindere a nuanţelor care caracterizează starea economiei şi starea de spirit privind rostul economiei i-au dat profesorului Dinu posibilitatea să scoată la lumină adevăratele funcţii ale unor teorii economice. Vă recomand să observaţi în carte acest aspect. Eu vreau să spun că îi dau dreptate, că, fără capacitatea de a vedea nuanţele din fundamentele teoretice ale ştiinţei economice, te uiţi cam din avion la realitate, nu-i percepi detaliile care contează.

(...)

Profesorul Dinu are dreptate când spune că trebuie să interogăm viziunile care ne domină azi în înţelegerea realităţii economice. Să vedem ceea ce ele nu ne arată, să înţelegem toate feţele realităţii şi în raport cu istoria şi geografia, dar şi cu aşteptările noastre legitime, personale şi sociale, individuale şi naţionale. Într-adevăr, este o problemă delicată de concepţie, care trebuie reproiectată pentru a da satisfacţie factorului viu al realităţii. Ştiinţa economică trebuie să vadă şi să explice aspectele specifice ţărilor emergente, ea este în criză, cum în criză este şi Economia Politică, raporturile funcţionale ale ştiinţei economice cu puterea care utilizează instrumentul politicilor.

Analiza fundamentelor economiei naţionale trebuie să urmeze analizei fundamentelor teoretice ale ştiinţei economice. Sunt de acord cu profesorul Dinu că aici este cheia pe care trebuie să o utilizăm pentru a ieşi din labirintul subdezvoltării. Eu îmi asum ca obligaţie privată, în timpul liber, să studiez aceste lucruri. Ideal ar fi să procedăm cât mai mulţi în acest mod.

(...)

(din Cuvântul rostit cu prilejul decernării titlului
de DHC al UPG din Ploieşti, 16 noiembrie 2017)

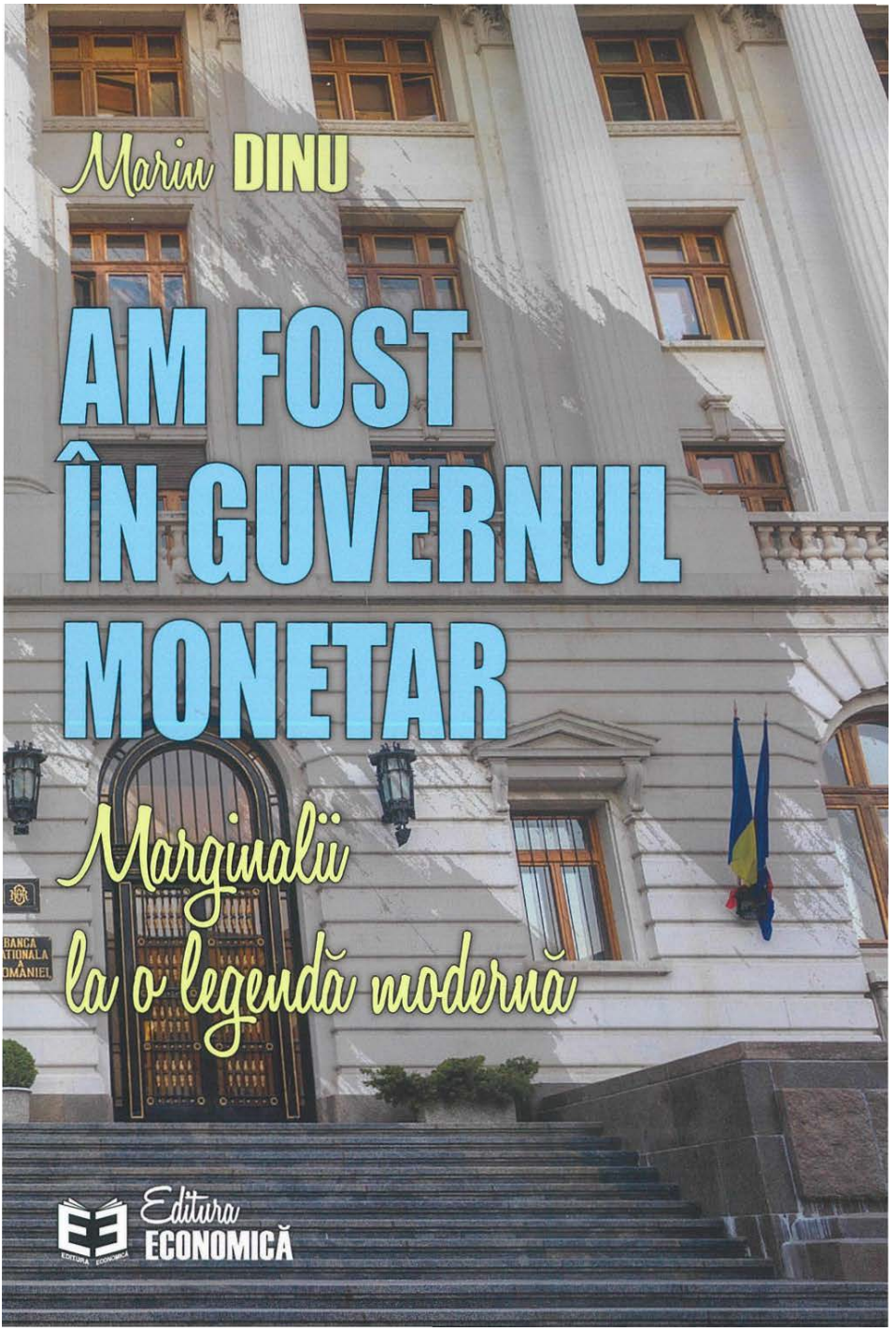

Festivitatea de Decernare a titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, 16 noiembrie 2017

Lansarea volumului *Jurnal de rector la Centenarul ASE*, autor Pavel Năstase, Aula Magna, ASE, iunie 2022

Marin DINU
AM FOST ÎN GUVERNUL MONETAR
Marginalii la o legendă modernă
Editura ECONOMICĂ

Preambul
Când lucrurile vin de se leagă

Mulţumiri domnului Mircea Dinu pentru acordul de a prelua în lucrarea noastră extrasele din capitolul de început al volumului Am fost în Guvernul Monetar. Marginalii la o legendă modernă*, autor Marin Dinu, Editura Economică, 2024, pp. 23-36, 44-48.*

Dincolo de nori

Aeronava Airbus spre Timişoara atinsese înălţimea de croazieră şi stewardesele solicitau deja preferinţele pasagerilor pentru obişnuita gustare oferită în cursele de avion. Pe scaunul din dreapta mea era o persoană pe care o cunoşteam mai mult indirect, prin ce se spunea despre ea. Cum s-ar zice, până atunci nu am fost atât de apropiaţi. „Ce mai faceţi, dom' profesor?" a fost o întrebare pe cât de convenţională în astfel de împrejurări, pe atât de şocantă pentru mine. Eram puţin încurcat de faptul că părea să mă fi cunoscut mai mult decât mi-am închipuit. E drept că până atunci am avut unele intersectări în acţiunile publice, unele mărunte, în perioada tinereţii, iar altele mai importante, la Comisia economică a Senatului României, în 2003, când se dezbătea statutul Băncii Naţionale a României, ca şi la Comisia interguvernamentală pentru denominarea leului. Răspunsul meu n-a fost unul dintr-un scenariu convenţional. Nu ştiu de ce am procedat aşa, oricum nu din cauza notorietăţii vecinului de călătorie sau a dorinţei de a-l contraria, dar mai sigur pentru că eram nervos, deoarece urma să mă implic în pregătirile alegerilor din toamna acelui an. Nu încape îndoială, tonusul meu trebuia să fie altul pentru că mergeam la o acţiune academică. Prietenii mei de la Universitatea de Vest din Timişoara mă incluseseră, la fel ca şi pe Guvernatorul BNR, în Comisia de Laudatio pentru acordarea titlului de Doctor Honoris Causa lui Jaime Gil Aluja, preşedinte al Academiei Regale Spaniole de Ştiinţe Economice şi Financiare. „Mai degrabă nu ştiu dacă risc să fac bine!" am răspuns, pe chipul interlocutorului apărând brusc grimasa de mirare. „Ce poate fi atât de dilematic?" a venit repede forma vocală a

acesteia. Profitând de cererea stewardesei de a deschide masa pliantă pentru a aşeza ceea ce cerusem şi de fireasca ciocnire de pahare, am început să relatez domol, după obiceiul românilor de a povesti în jurul meselor de peste zi, cât de frământat eram de gândul de a nu mai fi în politică. Chipul vecinului meu de scaun a trecut de la mirare la surprindere. M-am simţit dator să dau argumente care să justifice de ce mă chinuia acest gând în ultimul timp, după ce în 2008 refuzasem să mai merg în parlament. Mi-am dat seama că uneori m-am prins în jocul ideilor pentru a justifica decizia, atmosfera devenind cumva firească unor oameni care rezonează la trăiri sincere, chiar dacă alambicate. Eram încurajat de atmosferă să mă deschid sufleteşte şi am făcut-o, se pare, cu evident efect. „De ce nu te gândeşti să vii la noi?" m-a fulgerat întrebarea în plină retorică a motivării pe care o dezvoltam. Era 22 aprilie 2009 şi a fost singurul fulger din lume care a ars gândurile şi nu corpul unui om.

Cum ajungi pe pământ

Noul reper al carierei mele sugerat de Mugur Isărescu nu a întârziat să prindă contur. Într-un fel dominat de întâmplare, cu un început sub forma întâlnirii într-o cursă aeriană a doi indivizi care aveau întâmplător o ţintă comună, reperul a devenit realitate după un lung şir de episoade, care mai de care mai interesante în felul lor. Întâi am reuşit să ţin pentru mine intenţia de a merge în conducerea BNR şi am continuat să mă ocup de misiunea specifică expertizei economice pentru activitatea pregătitoare a campaniei electorale prezidenţiale, ca şi de treburile de decan al Facultăţii de Economie din Academia de Studii Economice din Bucureşti. Anunţul de intenţie l-am făcut spre sfârşitul lunii septembrie, când deja se atingea termenul limită al aprobării listelor de candidaţi pentru conducerea BNR, iar el a generat oarecare nedumerire în rândul colegilor din departamentele Consiliului Naţional al Partidului Social Democrat, dar şi oarecare încurajări din partea colegilor din învăţământ. Consider că a fost o fericită întâmplare că mi-a fost înţeleasă opţiunea de către conducerea de atunci a partidului. Ba chiar au existat unele pledoarii favorabile rostite de Preşedintele Consiliului Naţional, Adrian Năstase, şi preşedintele de onoare al partidului, Ion Iliescu. La finalul reuniunii, preşedintele partidului Mircea Geoană, a concluzionat: Dinu este propunerea noastră pentru BNR! Lucrurile au venit de s-au legat. La şedinţa de confirmare de către comisiile reunite de specialitate ale celor două camere ale Parlamentului României, în data de 8 octombrie 2009, am fost invitaţi să

aşteptăm intrarea la comisii în biroul preşedintelui Comisiei Buget-Finanţe a Camerei Deputaţilor, Viorel Ştefan, fostul meu coleg de Senat şi de departament de specialitate al partidului. Surpriza pentru mine a fost că au apărut mai mulţi candidaţi, între care i-am recunoscut pe Lucian Croitoru, Valentin Lazea şi Silviu Cerna. Pe scena pe care fiecare mimam tensiunea aşteptării şi-a făcut intrarea întâmplarea sub forma unei nevinovate notiţe aflate pe biroul preşedintelui comisiei, care a tulburat rapid pe câţiva dintre cei prezenţi. La comisie am trăit din nou întâmplarea, de data asta fiind vorba de o pledoarie foarte înflăcărată pentru recomandarea votului favorabil susţinută de deputatul Nicolae Bud, cunoştinţă din prima tinereţe, pe când am avut un rol în ceremonia de instalare a lui ca preşedinte al studenţilor din Institutul de Mine din Petroşani. Votul a fost în unanimitate pentru înaintarea candidaturii mele plenului parlamentului, ceea ce s-a întâmplat în mai puţin de o oră.

Pentru al doilea mandat întâmplarea şi-a păstrat rolul. În mod normal îmi doream să am al doilea mandat, fie şi pentru faptul că legea învăţământului, intrată în vigoare în 2010, îmi interzicea, din motive de incompatibilitate, să mai pot fi decan. Drept pentru care, pentru a nu fi în două „consilii de administraţie", am decis să candidez la facultate pentru funcţia de director al Departamentului de Economie şi Politici Economice. Pentru mine a fost întotdeauna o opţiune de a păstra legătura cu şcoala; am reuşit, cât ar părea de ciudat, acest lucru şi înainte de 1990, indiferent de ce misiune publică am avut. Apoi am procedat aşa din oarecare revoltă interioară, pentru că legea perpetuează o confuzie care favorizează incompatibilitatea, ceea ce oficial este denumit Consiliul de Administraţie al BNR neavând atribuţiile obişnuite conferite de lege organismelor omonime ale entităţilor din economia reală. În fine, am înăbuşit revolta odată cu trecerea la renominalizarea mea drept candidat şi în 2014 de către partidul care mă desemnase în 2009, practic neavând posibilitatea să lupt pentru îndreptarea greşelii din lege din considerente inspirate de structura parlamentului şi de conjunctura politică nepregătită să accepte instalarea normalităţii în materie de corespondenţă a atribuţiilor unui organism cu denumirea lui.

Titlul acestui volum este, cumva târziu şi inutil, o ironică răzbunare. De data aceasta, întâmplarea cu nominalizarea a luat forme la limită. Deşi PSD avea în acel an dreptul, conform cutumelor parlamentare, să propună cinci candidaţi, trei fiind cumva prestabiliţi, doi din schema Ministerului Finanţelor Publice, secretarul de stat cu rang de ministru Liviu Voinea şi

secretarul de stat Gheorghe Gherghina, precum şi un consilier al premierului Victor Ponta, acad. Daniel Dăianu, au intervenit complicaţii în reobţinerea candidaturii. Calculul rece arăta că unul dintre membrii non-executivi în Consiliul de Administraţie, eu sau Nicolae Dănilă, trebuia să pierdem mandatul. Aşa se face că, în ziua de 8 octombrie 2014, doar cu zece minute înainte de intrarea candidaţilor la şedinţa comună a comisiilor de specialitate ale celor două camere pentru validarea propunerilor care să intre la votul plenului, conducerea PSD a transmis, spre stupoarea unora, nominalizarea mea către parlament. Precizez că nu mă prezentasem, deşi mi se ceruse, la sala de aşteptare a candidaţilor rezervată de parlament, preferând să urmăresc mersul evenimentelor în biroul unui prieten senator. Primul membru al conducerii partidului care, plecând înainte de sfârşitul şedinţei, a ajuns la parlament şi care mi-a relatat ce se întâmplase a fost Ecaterina Andronescu. Ceea ce m-a impresionat era tonul emoţional al relatării celor petrecute, captat de expresia: „În fine, ne-am luptat şi am reuşit!" În timp ce se înainta vertiginos către finalul şedinţei Biroului Politic, mai mulţi participanţi, intrigaţi că un punct pe ordinea de zi părea trecut cu vederea, au cerut insistent să se voteze nominalizările partidului pentru Consiliul de Administraţie al BNR, ceea ce preşedintele Victor Ponta a trebuit să facă în cele din urmă. În defavoarea mea au fost doar două voturi. Şi la comisiile reunite votul a fost insuficient pentru contracandidatul meu, aşa că în plenul parlamentului a fost o formalitate numirea din nou în Consiliul de Administraţie al BNR. Concluzia mucalită a unui coleg de consiliu, formulată în maşină, în drum către sediul băncii, a tras cortina peste întâmplarea de la parlament: „În definitiv, noul consiliu are o medie mai rezonabilă a veniturilor!"

În popor se spune că un ulcior nu merge de prea multe ori la apă. Există credinţa că trebuie să se întâmple ceva, un accident bunăoară, şi ulciorul să se spargă. În condiţiile în care PSD, care avea dreptul în 2019 să nominalizeze patru candidaţi, cedase, din raţiuni strategice, un loc pentru UDMR, care conform algoritmului parlamentar nu mai avea dreptul la nominalizare, acest drept revenind USR, care avea o pondere mai mare în structura parlamentului, precum şi al doilea loc partenerului de coaliţie ALDE. În cazul meu, ulciorul a fost spart cu bună ştiinţă la o discuţie de taină, la care a fost invitat şi Florin Georgescu, unde s-a stabilit cea de-a patra nominalizare. Nu am mai fost nominalizat, singurul loc disponibil de membru neexecutiv revenindu-i prietenului Gherghina. Aşa că experienţa mea de membru în

Guvernul Monetar al României se rezumă la un deceniu, pe care încerc să o prezint cu sinceră acribie în paginile care urmează.

Legenda nasometrului

Contează cum începi

(Să *intri în mecanism)*

Orice loc are ca reprezentare mai întâi o închipuire, închegată pe datele rostogolite de gura lumii, apoi o formă fizică şi în cele din urmă, dacă e legat de o activitate, una funcţională/instituţională. Clădirea recunoscută de oricine ca fiind a BNR este un palat, de fapt, o operă arhitectonică cu o poveste specială şi definitorie pentru Bucureştiul aflat în plină epocă a modernităţii europene. Practic, sunt două palate alipite, unul mai nou, dinspre Strada Doamnei, celălalt mai vechi, dinspre Strada Lipscani. Avantajul meu, ca şi al noilor membri din Consiliul de Administraţie ales în 2009, este că am aflat detaliile istorice, arhitecturale şi administrative ale Palatelor BNR de la Guvernator, care, vădit emoţionat, dar cumva reţinut, juca rolul de ghid cultural. Aşa se face că am trăit experienţa deosebită a descoperirii simultane a locului unde voi activa în următorii cinci ani şi a instituţiei în destinele căreia eram împuternicit de Parlament să intervin. Dar ceea ce a făcut să se producă saltul cuantic din condiţia de turist în cea de membru al boardului BNR a fost modul în care prezentatorul palatelor în care funcţiona această instituţie legendară a României moderne a pus în şirul vorbelor trăirea vibrantă a fiecărei idei despre clădiri şi despre cei care au făcut istorie în interiorul lor.

Nu vreau să fiu bănuit de interese frivole că am numit vizita mentorată de Guvernator saltul cuantic de la condiţia de novice la cea de iniţiere în ritualurile instituţionale. Departe de mine obiceiurile fanariote cu momentele deosebite de viaţă sau cele din contextele unicat ale biografiei, însă nu pot uita neobişnuitul momentului, producător de sentimente aparte, pe care le legăm cel mai adesea cu ceea ce numim clipe astrale. Mai simplu spus, am beneficiat de un avantaj foarte rar de a se fi declanşat deodată starea de bine şi conştienţa răspunderii pentru a face ca starea de bine chiar să fie reală, născându-se credinţa că intri în universul, poate doar visat, de a fi creativ şi util, deopotrivă ţie, cât şi semenilor.

Vor fi unii care vor spune că exagerez, dar în materie de trăire nimeni nu poate, cât ar fi de sec la suflet, rău intenţionat sau duşman al firescului, să susţină că e prea mult când e vorba de bine, frumos, memorabil, înălţător şi

alte percepţii asemănătoare, aşa cum sunt în clipele în care ineditul ne surprinde cu ceva neaşteptat de plăcut, fertil ca trăire.

Şi, orice s-ar spune despre BNR şi omul din fruntea ei, nimic nu este mai răspândit în mediul publicistic român decât contrariul. Aşa de mult am fost bombardat în mediile în care am evoluat, din cele ale presei până în cele ale politicului, încât exact contrariul contrariului avea să mă reducă la muţenie. Omul care păstorea banca era exact altul decât cel din imaginea publică, nicidecum statuie pietrificată sau caricatură din bancurile spuse discret, ori diavolizatul funcţionar care blochează ambiţiile multora cu pretenţii supradimensionate; era fiinţă plămădită din toate cele din care suntem toţi plămădiţi, cu diferenţa vizibilă că avea platoşa dată de exerciţiul insului trecut prin ciurul şi dârmonul bârfei şi pălăvrăgelii, care prea adesea vine la noi, românii, din înclinaţie oportunistă mai mult decât din calcule de ambuscadă.

Am cunoscut atâţia care aveau ca „ţintă" pe Guvernator, mulţi din vitejie pentru a crea impresia, în saloanele frecventate, de luptători pentru cauze prea mari pentru statura lor, fie şi credibile. Am putut constata acest adevăr relativ uşor, lăsându-le întreagă iluzia. Mai târziu, aveam să descopăr că erau şi scheme elaborate de unele personaje, cândva oprite din elanul de a fi unde nu aveau competenţe, încercând să facă valuri pe mijloacele de comunicare online. Valul le-a scos la suprafaţă impostura, chiar dacă, în anumite cazuri, sperau la sprijin politic. Într-un fel natural, trama vieţii şi activităţii personajului aflat acum în haina de ghid vine direct din zicerea populară „Câinii latră, ursul trece". Poate mai conform cu diferenţa enormă dintre ce a intrat în imaginea publică pe frecvenţa lătrăturilor şi ce s-a păstrat în fundalul tabloului pictat de mâna nevăzută a destinului ca mişcare impasibilă a ursului, întâlnirea cu Guvernatorul a revelat contextul altei ziceri populare: „Numai în pomul care nu face roade nu dă nimeni cu pietre."

Efectul vizitei a fost miraculos, a adus acea energie subtilă care arde reţinerile şi creează ataşamentul faţă de instituţie şi sufletul ei, devenind proba durabilă a ceea ce este firesc şi dă conţinut omenescului dintotdeauna.

Viaţa mi-a fost presărată, e drept că nu prea des, cu astfel de percepţii. Dar, de fiecare dată, ele au însemnat o trecere peste un nivel, un adevărat salt cuantic, ca să rămân la sugestia anterioară. Prima, foarte devreme, în clasa întâi, când învăţătorul, care avea darul de a mă face să fiu interesat de ce spune şi mai ales să-mi trezească ambiţia de elev silitor, m-a pus să citesc

celebrul text „Ana are mere...” și, având eu intonația corectă impusă de semnele de punctuație, m-a premiat, dându-mi o bancnotă de un leu, șoc la acea vârstă și motiv concret, cu valoare de circulație, de a fi în al nouălea cer. Adică să-mi moderez ambiția de a reuși să învăț ca să fiu om cu mintea acasă.

A doua ocazie a fost în liceu, când, din motive de adolescență năvalnică, eram pierdut în spațiu la orele de chimie, cu o profesoară proaspăt absolventă de facultate, binecuvântată cu un chip – pentru mine – de icoană, care, trebuind să mă lecuiască de reverie, mi-a dat trei, nevoit să revin în banca mea și să-mi spăl rușinea, luptând să redevin elev de nota zece. Emoția m-a ajutat să fiu rațional.

Ocazia următoare, cu oarecare legendă răspândită în unele facultăți bucureștene, mai ales unde se predau cursuri de Axiologie, a fost când profesorul Ludwig Grünberg mi-a dat, în anul doi de facultate, din timpul anului examenul pe baza unui comentariu scris pe loc, ca test la curs, la un fragment din opera lui Pierre Teilhard de Chardin. Pentru mine, a fost impulsul care m-a determinat să intru în logica și ritmul pregătirii academice și să rezonez cu climatul universitar, dând „pas” propensiunilor pentru viața spectaculoasă la care mă îmbia trăirea tinereții.

Gestul profesorului Grünberg m-a împins pe drumul la care am ajuns să fiu profesorul Dinu.

Nu exagerez să spun că, după acest contact emoțional cu lumea mitică a băncii, sub îndrumarea meșteșugită a Guvernatorului, primele cuvinte adresate mie în avionul de Timișoara marchează parcursul unui episod de viață similar, în ierarhia impulsurilor devenirii, celor enumerate mai sus. Sentimentul de a mă simți în spațiile palatelor BNR ca acasă m-a ajutat să împac și capra carierei academice (probabil singura profesie caracterizată eminamente de capricii cu ștaif intelectual) cu varza schimbării bruște a portofoliului de activități, unde profesionalismul responsabil este singurul care te califică să poți fi bancher central. Prețuiesc clipele vizitei pentru că ele m-au adus mai aproape de ceea ce îmi lipsea: experiența de om cu pregătire academică pus în situația de a verifica nu doar temeinicia universului său ideatic, acumulat în mediul universitar, ci mai ales implicarea în decizie care să miște realitatea într-o zonă eterică a economiei, unde credința în valoare face valoare.

Fără îndoială că pot fi constatate multe alte caracteristici de excepție ale episodului vizionării palatelor BNR, cum ar fi unul de obicei trecut sub tăcere

şi care vizează acomodarea mai rapidă şi pe baze sustenabile a intrării în atmosfera instituţiei, aş zice în climatul ei profesional, ca şi altul plin de miez în planul cunoaşterii, cel aferent realizării naturale şi prin experienţă directă a dimensiunilor profilului de personalitate asociat cu instituţia. În cazul acesta era ceva unicat: introducerea în misteriile ascunse ale sediilor şi în tainele instituţiei era făcută chiar de cel care iniţiase şi supraveghease reconstrucţia.

Sunt, fără îndoială, momente în viaţă când trăirea are o concentrare de energie aparte, mai ales dacă este vorba de o buclă a evoluţiei obişnuite, când se deschide o provocare în care acumularea de experienţă anterioară, fie ea şi în mediul rafinat al universităţii sau al domeniului editorial, la un loc cu experienţa de viaţă, trebuie augmentate de un elan de voinţă specific unui început, „de la zero", cum se zice, unde nevoia de resetare a aliniamentelor carierelor constituie cheia reuşitei. Desigur, nu este vorba doar de aspectele formale, de program bunăoară, ci, pe lângă rearanjarea radicală a priorităţilor agendei, în aşa fel încât să se favorizeze schimbarea de comportament, să se ajungă la abilitatea de a intra cu mintea pregătită în labirintul noii activităţi, obiectivul bine luminat fiind de a nu te rătăci. Aici sunt implicate capacităţile personale, dar ceva în plus apare ca un avantaj enorm, de tipul impulsului energetic al ambiţiei de a învăţa în loc să baţi mingea pe maidan, şi anume climatul reconfortant al ataşării la o echipă consolidată, la o familie extinsă pe ranforsările obişnuinţei de a fi trup şi suflet pentru mersul corect al lucrurilor în bancă.

Relatarea Guvernatorului despre întâlniri cu figuri din manualul de istorie a gândirii economice a generat percepţia că experienţa începută în acea zi m-a adus unde am visat ani de zile în calitate de om îndrăgostit de ştiinţa economică, alături de cei care au creat idei şi teorii, care au scris cărţile din biblioteca unde îmi pregătesc prelegerile pentru amfiteatrul cu studenţi. Poate părea naivă descrierea sentimentelor care m-au încercat la acea primă întâlnire a Consiliului, dar sigur este sinceră şi, totodată, naturală pentru modul meu de a mă raporta la universul în care mi-am dorit să evoluez ca intelectual.

Se ştie că nevoia de a atinge ceea ce ai ales ca icoană, care să te inspire cotidian, lumea făcută pentru idei, populată de oameni care au trăit pentru idei, constituie sursa subtilă care te motivează să depui energie suplimentară pentru a produce idei sau, cel puţin, a prezenta idei. Ştiu că de obicei societatea se uită chiorâş la cei cărora le stă capul la ce nu se vede şi se simte,

dar, în bună tradiţie epicureană, nealterată de verdictul „crede şi nu cerceta”, destăinuirea cuiva despre un dialog cu o somitate a gândirii ştiinţifice, o legendă a lumii academice sau un pioner al edificării unui domeniu practic te încarcă cu ambiţia de a fi ca el, să fii cu el, să lucrezi cu el.

Când afli din sursă de primă mână şi, mai ales, directă ce spune despre el în calitate de comunicator Alan Greenspan, ce crede că se va întâmpla cu lumea bancară Stanley Fischer, ce prevede în legătură cu puterea dolarului Paul Volcker, ce gândeşte Jacques de Larosière în privinţa sistemului băncilor centrale sau cum interpretează un fenomen critic Marvyn King face mai mult decât un raft de cărţi citite. Apoi să poţi afla cum se comportă Henry Kissinger în diferite conclavuri nevoite să concluzioneze despre situaţii tensionate în lume, să-l asculţi pe Michel Camdessus cu volutele sale verbale despre gestiunea încrederii în lumea banilor, să urmăreşti firul gândirii rafinate a lui Mario Monti, reflecţiile spontane despre lucruri importante ale lui Jean Claude Trichet, glumele pline de haz spuse de Eddie George, tiradele ochioase ale lui Dominique Strauss-Kahn sau să constaţi sinceritatea spuselor lui Romano Prodi şi să te încarci de înţelepciune ascultându-l pe Wim Duisenberg constituie momente a căror energie te încarcă de nevoia de a fi mereu pe fază cu informarea esenţei unei lumi diverse şi dinamice şi de a fi cu mintea ascuţită la provocările ei.

Este, desigur, aici vorba de şansa unică de a evolua în contexte memorabile, unele eminamente formale prin agenda prestabilită, dar dovedite în fapt a fi evenimente unde firescul sporeşte gândirea emoţională şi prinde mintea în jocul ideilor, de a acumula din surse inefabile cunoaştere, fie şi suportând capriciile protocolului. Evoluezi, parcă, într-o lume de poveste, unde, dacă ai deschiderea adecvată complexităţii şi rarităţii experienţei interlocutorului, ajungi să valorifici încărcături ideatice şi lumeşti imense. Nu este o exagerare că se spune despre astfel de oameni că sunt speciali, desigur unii chiar sunt şi lasă să se vadă acest lucru într-un mod lipsit de ostentaţie, de aici şi categorisirea lor drept vedete în bunul sens al cuvântului. Mărturie sunt lucrările unora, publicate după încheierea mandatelor, care reflectă ranforsarea stării lor de spirit în timpul obligaţiilor profesionale şi forţa analitică a intelectualului care a trăit ideile pe viu, cum sunt, între altele, cărţile *Era turbulenţelor* a lui Alan Greenspan, *Sfârşitul alchimiei* a lui Marvyn King sau *En finir avec le règne de l'illusion financière* a lui Jacques de Larosière. Nu mai menţionez cărţile lui Stanley Fischer sau Henry Kissinger.

Eram conştient că am avut o şansă specială de a intra în atmosfera densă a eşaloanelor elitei intelectuale globale. Pe unii dintre ei aveam să-i întâlnesc la unele acţiuni ale băncii sau găzduite de bancă şi aveam să mă conving că valoarea unui intelectual motivat de lucruri profesionale înalte este mai uşor de perceput, de pildă, vorbindu-ţi decât prin intermediul studiilor elaborate de el, oricât ar fi fost ele de citite şi citate. Era un tip de experienţă cognitivă de care am ţinut seama de atunci şi, oricând am avut prilejul, am exploatat la maxim posibilitatea de a extrage cât mai mult din comunicarea directă pentru a-mi verifica o serie de gânduri sau pentru a mă ajuta de ce am aflat pentru a construi o explicaţie la ceva. Acest tip de contact cu lumea vie a ideilor, alături de universul ideatic alimentat de cărţi, pe care am fost obişnuit să-l prezint studenţilor spre folosinţă profesională, mi-a revelat şi o altă formulă de cunoaştere, un fel de a încerca măiestria de a fi nu doar magistru, ci şi ucenic nedeclarat oficial pe lângă cei pe care noua conjunctură instituţională mi i-a adus în cale.

Membru în CA al BNR, 2009-2014

Membru în CA al BNR, 2014-2019

Prietenul

Marin Dinu, înainte de toate, Profesor

Prof. univ. dr. Valeriu IOAN-FRANC
Membru corespondent al Academiei Române,
Director general adjunct
al Institutului Naţional de Cercetări Economice „Costin C. Kiriţescu”

La mijlocul verii care, iată, se trece, un coleg cercetător, om de carte şi cu cărţi, cu dregătorii înalte chiar în ale scrisului românesc, mi-a făcut cadou, la propria-i aniversare (gingaşă generozitate!) cel mai recent opus al Domniei Sale. Am citit, cu mare atenţie, textul aşezat de editor cu litere mărunte şi am întâlnit o frază care m-a pus pe gânduri: „*La început, fiecare întreba pe fiecare ce ai făcut în ultimii cinci ani, dar nimeni nu întreba pe nimeni ce o să faci în următorii cinci ani?*” Nu ştiu de ce, parcurgând fraza aceasta mi-a venit în minte apropiatul meu prieten, petrecut de aproape un an, *profesorul Marin Dinu*. Şi, recunosc, nu l-am întrebat niciodată, nu m-a întrebat niciodată „*ce ai făcut în ultimii cinci ani?*” Dar el mi-a dovedit, în anii trăiţi alături, ce am avut de gând şi ce am făcut fiecare dintre noi, mai bine sau aproximativ bine, în următorii cinci ani de după începutul din 1989.

Profesorul Marin Dinu a însemnat, pentru el şi pentru noi, multe din cele bune şi de folos. Prietenia noastră s-a înfiripat nu ştiu de unde, ne-am înflorit unul pe altul parcă dintr-o dată, fără să cerem, fără să pretindem un *ceva* anume. Aceasta nu înseamnă însă că nu am fost severi unul cu celălalt, că nu ne-am preţuit cât se cuvine unul pe celălalt.

Marin Dinu a avut în grijă să-şi clădească soclul prin propria sa înverşunare, prin propriile sale convingeri, uneori de neclintit: „*... ca această provocare să însemne ceva pozitiv, trebuie să se renunţe la politica voluntarismului decizional, la politicianismul scurt,* (...) *renunţându-se la lansarea spre nimeni, prin monolog*” a proiectelor mereu reluate, dar neproductive ale reformelor fără fond. „*Ne trebuie o elită care să întrevadă în viitor ce trebuie să se facă în prezent, pentru a nu ne mai rupe atât de des şi de radical de*

trecut" (Ziarul Financiar, 11.11. 2010). Acesta, probabil, ar fi fost răspunsul lui la a doua întrebare de mai înainte – „*Ce vei face în următorii cinci ani?*"

Marin Dinu are o operă de invidiat (nu știu chiar dacă se sau i se cuvine aceasta) și de admirat: CV-ul său oficial este imens în roade, de la dregătorii asumate de senator și vicepreședinte al Senatului României, de membru al Consiliului de Administrație al Băncii Naționale, de președinte al Comisiei Naționale pentru Învățământul preuniversitar economic, de președinte și secretar general al Asociației Generale a Economiștilor, de director al Editurii Economice și multe altele.

Dar, sunt sigur, cea mai înaltă dregătorie pe care și-a asumat-o Conașul Dinu a fost aceea de ***profesor***! Pentru că a fost un profesor desăvârșit și va rămâne așa în amintirea studenților lui. De care era tare mândru când afla că vreunul dintre ei s-a rostuit în treburi importante și bine-venite. Îmi amintesc și pun mărturie de cât de tare s-a bucurat când una dintre studentele lui a intrat în rândul cercetătorilor din institutul nostru (și a rămas și acum cu noi, la Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kiriţescu" al Academiei Române). A lăudat-o atunci, zicând către mine doar câteva vorbe: „*Ați făcut o alegere bună!*"

Marin Dinu ne-a lăsat o operă asupra căreia îndemn pe cei tineri, și nu numai, să zăbovească. Cărțile sale – *Economia de dicționar. Exerciții de îndemânare epistemică* (2010), *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în cinci luni postdecembriste* (2013), *Înțelegerea fenomenului economic. Despre funcționarea principiului conexiunii* (2018), *Facerea economiei. Îndreptar epistemic. Excerpte fundamentale* (2022), ca să dau doar câteva titluri din cele peste douăzeci care îi poartă semnătura și scrisul, rămân subiect de analiză și învățătură.

Marin Dinu, în dedicația pe cartea pe care mi-a dăruit-o la 8.04.2022, scria: „*Cu bucuria confreriei ideatice și cu deosebită prețuire, această carte despre* ***putințele și neputințele științei economice***" (s.n.). Iar în debutul volumului, vorbind despre precaritatea științei economice, care „*a suferit o orbire principială, comunitatea economicienilor părând să nu observe tendințele de schimbare de comportament la nivelul fenomenului economic.* (...) *Întrucâtva năucitoare este pasivitatea cercetării științifice față de megatendințele din esența fenomenului economic, modificarea accelerată a conținutului modelului principal în economie, chiar schimbarea totală a ceea ce l-a fundamentat și consacrat, conceptele de bază precum piața,*

proprietatea, marfa, preţul, concurenţa, banii, capitalul, munca”. O carte scrisă la deplina maturitate, Marin Dinu având la apariţia acestui opus (la apariţia sa, zic, nu la descifrarea gândurilor proprii pentru scrierea operei) 71 de ani!

Prietenia mea, ziceam, cu Marin Dinu a înflorit dintr-o dată, din nu ştiu ce şi de niciunde ca alcătuire. Dar o alcătuire solidă, durabilă, de neînduplecat şi, ne plăcea să spunem, incoruptibilă. Sunt însă cu totul convins că ne-am apropiat mai cu seamă în spaţiul plin de bună simţire creat de Banca Naţională a României prin proiectele culturale şi ştiinţifice puse la dispoziţia practicienilor, cercetătorilor, studenţilor de pe întregul întins al ţării. Am petrecut seri lungi, cu vorbe temeinice, întrebătoare, cu poezie şi cu gând strălucitor. Îmi amintesc acum cu câtă bucurie asculta şi încă tot cerea să i le repet, ori de câte ori se cuvenea, versurile trecerii „*…prin Ardeal a lui Avram Iancu, / blândul tristul domn, / care a trezit gravidele din somn, / să le spună el ce fel de prunc să nască*”, întărâtat de faptul că „*… la curţi mai înalte îl lătrară câinii / când s-a auzit pocnet de bici pe cal / a trecut azi-noapte Iancu prin Ardeal …*” Marin Dinu iubea ţara şi dincolo de locurile sale de baştină, din Ghimpeţenii Olteniei.

Marin Dinu. Nu este doar o amintire frumoasă. Nu aş putea, iată, scrie din amintiri, mai ales despre prietenii mei mari şi buni, printre care se află şi el. Ţin minte, bunica îmi spunea, iar abia acum sunt convins de realitatea şi înţelepciunea spuselor ei, că atunci când îţi petreci tot mai mulţi prieteni către drumul drumurilor înseamnă că ai îmbătrânit. Iar eu am petrecut în ultimii ani prieteni buni, pe Florian Pittiş, pe Răzvan Theodorescu, pe Eugen Simion, pe D.R. Popescu, pe Tudorel Postolache, pe Ioan Caramitru, pe Victor Axenciuc, pe Napoleon Pop…

Şi *scriu* acum *despre Marin Dinu*. Nu mi-a fost profesor, nu mi-a fost niciodată superior ca funcţie directă, cum nu i-am fost subordonat, nu am avut obligaţii unul faţă de altul. Poate doar iubirea care ne-a legat şi ne-a îngăduit să fim împreună. O vreme, un timp care rămâne marcat de … „*şansa noastră … de a ne asuma şi aduce cu adevărat la capăt un proiect de ţară, public, pentru a o face vizibilă pe harta lumii şi prin altceva decât prin eşuarea repetitivă a dorinţelor*” (Marin Dinu, 2013).

Cât am reuşit nu ştiu, dar am vrut să o facem împreună.

București, august 2024

Tensiunea creatoare a intelectualului angajat civic[1]

Prof. univ. dr. Gheorghe ZAMAN
Membru corespondent al Academiei Române[2]

Pun intervenţia mea sub semnul conceptului de **valoare** nu numai din considerentele binecunoscute de ordin teoretic şi practic, ci şi ca o expresie a preocupărilor constante, prioritare ale Academiei de Studii Economice din Bucureşti, Asociaţiei Generale a Economiştilor din România şi Asociaţiei Facultăţilor de Economie din România de a promova exclusiv valorile reale incontestabile din propriile rânduri.

Acesta este cadrul ideatic, raţional, dar şi profund emoţional în care se conferă profesorului universitar doctor Marin Dinu Diploma „Virgil Madgearu" cu medalie de aur, cea mai înaltă distincţie a ASE pentru propriile cadre didactice.

Participăm, astfel, la o adevărată sărbătoare a spiritului, de preţuire a valorii ştiinţifice şi umane prin recunoaşterea academico-universitară a importanţei, a semnificaţiilor unei vieţi şi activităţi rodnice pe care Marin Dinu le ilustrează cu deosebire.

Cum este firesc, există o dimensiune solemnă, protocolară a acestui moment fast. Dar vă rog să-mi permiteţi să pun accentul pe ceea ce ne leagă pe mulţi dintre cei de faţă de colegul de omul Marin Dinu.

Ne leagă, în primul rând, profesia pentru care am optat în anii tinereţii noastre, profesie căreia i-am rămas credincioşi.

Studentul, cadrul didactic, decanul, cercetătorul din cercurile studenţeşti şi apoi omul de ştiinţă matur, director de departament, consacrat, cu o

[1] Text prezentat în Aula Magna a ASE, cu ocazia conferirii profesorului Marin Dinu a Diplomei „Virgil Madgearu" cu medalie de aur, 2016.
[2] Selecţia de texte ale prof. univ. dr. Gheorghe Zaman, prezentată în cartea de faţă, aparţine lui Marin Dinu şi a fost pregătită în vederea unui posibil volum aniversar (Florina Mohanu).

autoritate bazată pe performanţă, lider al organizaţiilor studenţeşti, membru al Senatului ASE, de două decenii secretar general al AGER, cofondator şi membru în conducerea AFER, autorul prolific şi editorul inspirat, parlamentarul care şi-a încununat activitatea prin alegerea în funcţia de vicepreşedinte al Senatului României, cel care îndeplineşte un al doilea mandat de membru al Consiliului de Administraţie al BNR s-a remarcat, înainte de toate, prin virtuţile sale de economist şi dascăl.

Dar şi prin contribuţiile aduse în toate funcţiile, în toate demnităţile publice pe care le-a deţinut şi le deţine, la identificarea căilor de urmat şi la aplicarea soluţiilor pe care le-a propus. A pornit şi porneşte de la ceea ce s-a ştiut şi se ştie mai bine în ştiinţa, în gândirea economică, şi anume că până şi cel mai înalt nivel de erudiţie rămâne sterp dacă nu există determinare, pasiune, o angajare pe care nu ezit să o numesc militantă.

Ne leagă, aşadar, de profesorul Marin Dinu un parcurs comun în meseria noastră, anii romantici ai începuturilor, soliditatea convingerilor, dar, mai presus de toate, inegalabilele sentimente de prietenie, de solidaritate colegială, de loialitate, de respect faţă de valori, de empatie faţă de semeni, de dragoste faţă de acest pământ numit România.

Gândindu-mă la ceea ce îl defineşte pe profesorul Marin Dinu în integralitatea preocupărilor, a roadelor unei munci cu valoare adăugată considerabilă în domeniile amintite, am senzaţia că ni se derulează acum un film în care timpul şi spaţiul aduc în prim-plan creaţiile ştiinţifice de excepţie.

Îmi face astfel plăcere să amintesc aici lucrarea *Economia României. Întreprinderile mici şi mijlocii. Cu ce ne integrăm?* pentru care a primit, în 2004, Premiul „Petre S. Aurelian" al Academiei Române, şi lucrarea *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în primele cinci luni postdecembriste,* pentru care, în 2015, a primit Premiul „Virgil Madgearu" al Academiei Române, deci dublă premiere, caz rar în istoria acestor premii.

Dar merită să remarcăm totodată zecile de cărţi, tratate, manuale, sutele de articole consacrate de Marin Dinu unor teme vitale ale tranziţiei spre economia de piaţă, globalizării, integrării europene a României, depăşirii efectelor crizei globale, procesului de modernizare a României în condiţiile erei digitale, societăţii bazate pe cunoaştere.

Cu o capacitate de analiză şi sinteză ieşită din comun, profesorul Marin Dinu a reuşit ceea ce este propriu savanţilor autentici: să-şi pună o amprentă de

neconfundat asupra unui efort ştiinţific aşezat integral şi necondiţionat în slujba Cetăţii, concretizat şi într-un aport deosebit la îmbunătăţirea calităţii activităţii editoriale şi a publicisticii ştiinţifice, în definirea şi promovarea unor politici publice orientate spre om, în cel mai profund spirit umanist.

Dacă ar fi să definesc sintetic ceea ce îi este caracteristic prietenului şi colegului nostru, aş opta pentru formule antitetice, generate tocmai de tensiunea creatoare a intelectualului angajat civic. Profesorul şi prietenul Marin Dinu este definit prin pasiune, şi nu prin fanatism, prin rigoare, şi nu prin rigiditate, prin căldură umană, şi nu prin populism, prin sinceritate, şi nu prin indiscreţie, prin concreteţe în abordări, şi nu prin factologie sterilă, prin echilibru, şi nu prin partizanat orb, prin acceptarea compromisului raţional, şi nu prin acte compromiţătoare. Îl ştim cu toţii, îl apreciem cu toţii pentru viziunea sa integratoare, şi nu prin generalizări pripite.

Într-o lume predominată de pasiunea pentru etichetări, pentru simplificări, pentru sloganuri, devin inutile orice dezbateri, orice demers real în sfera cunoaşterii şi tocmai de aceea este tonic să constatăm că oameni asemenea profesorului Marin Dinu nu formulează niciun postulat fără argumentele-suport, fără ţintirea esenţelor şi fără subtile nuanţe.

Avem de-a face aici şi cu un spirit polemic, rafinat, cu o doză de civilitate care aduce ştiinţa pe tărâmul omenescului, al nevoii de viaţă normală, nu numai prosperă, ci şi morală.

Aşa l-am cunoscut, aşa îl cunoaştem pe Marin Dinu „de-o viaţă de om”, ca să-l citez pe Nicolae Iorga.

Mă bucur că ne-am aflat şi ne aflăm împreună atât la bine, cât şi la greu, iar ceremonia de acum include în „depozitul memoriei” momente, fapte, întâmplări de neuitat, legate de tot ceea ce îl caracterizează pe profesorul şi prietenul Marin Dinu. Este un privilegiu pe care suntem obligaţi să-l onorăm aşa cum se cuvine.

În acelaşi film pe care l-am derulat acum, îl vedem pe Marin Dinu aplecat asupra cărţii. Este omul căruia, potrivit expresiei populare, îi este „drag de carte”, are „ştiinţă de carte” şi este „creator de carte”.

Felicitări, profesore, pentru aceste momente faste, odată cu o sinceră şi caldă urare de a ne bucura şi în viitor de împliniri profesionale şi umane, în numele idealurilor noastre comune!

Viziune inter-, trans- şi multidisciplinară[3]

Trăim, noi, toţi cei prezenţi la acest moment atât de încărcat de gânduri bune, sub semnul conceptului de „***Starea-de-Bine***" pe care colegul şi prietenul nostru, profesorul Marin Dinu, l-a lansat în spaţiul public cu o forţă argumentativă ieşită din comun. De obicei, când avem de-a face cu şocuri, mai ales de natură intelectuală, recurgem la formule sofisticate, la explicaţii detaliate, la încercarea de a elabora şi transmite mesaje emoţionale deosebite. Toate acestea se regăsesc din belşug în festivitatea la care participăm. Dacă ar fi să facem apel la sintagma *valoare adăugată* – ca să folosesc o noţiune atât de familiară tuturor celor de faţă –, ce s-ar mai putea spune despre momentul sărbătoresc de astăzi?

După relevarea expresivă, convingătoare a motivaţiei decernării titlului academic de Doctor Honoris Causa al Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, probabil poate prezenta un plus de interes ceea ce fiecare dintre noi păstrează la loc de seamă, în propria memorie, tot ceea ce ne leagă de prietenia, de colaborarea cu distinsul laureat. Vă asigur că, în ceea ce mă priveşte – ca membru corespondent al Academiei Române, ca director al Institutului de Economie Naţională şi ca preşedinte al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România –, am avut şi am o colaborare cvasipermanentă cu colegul Marin Dinu, în cadrul căreia, pe lângă schimbul de idei privind noile paradigme în economie, ne consultăm în legătură cu fundamentarea unor decizii sau manifestări ştiinţifice ale AGER, desfăşurate de-a lungul a peste două decenii, perioadă suficient de concludentă pentru a cunoaşte un om şi a caracteriza un tip de relaţii care ne conduc la evaluări sintetice, într-un anumit sens bilanţier, evident cu rol de etapă, chiar dacă temporal are o atât de mare cuprindere.

Unghiul de abordare pe care îl propun distinsei asistenţe este inspirat de esenţa demersului ştiinţific care poartă pecetea inconfundabilă a gândirii şi acţiunii colegului nostru Marin Dinu. Prefer să mă adresez cu apelativul de coleg, deoarece, în rândul valorilor umaniste atât de dragi lui, un asemenea cuvânt concentrează o multitudine de sensuri şi semnificaţii, de la lucrul în comun, în echipă, până la comuniune sufletească, prin valorizarea a ceea ce ne este nu numai comun, specific şi complementar.

[3] *Laudatio* cu ocazia decernării profesorului Marin Dinu a titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii Petrol-Gaze din Ploieşti, 2017 (Florina Mohanu).

Fără îndoială, participăm la un eveniment cu valenţe sui generis, din punct de vedere ştiinţific şi nu numai. Nu este cazul să repet ceea ce s-a spus atât de documentat şi convingător în *Laudatio* şi celelalte luări de cuvânt. Nu pot însă, în calitatea de cercetător pe care mi-o revendic înainte de toate, să nu remarc ceea ce a reprezentat şi reprezintă preocuparea centrală a colegului Marin Dinu, şi anume investigarea, până la cele mai intime detalii, a universului uman în relaţia cu economia, în complexitatea componentelor şi ipostazelor acestuia. Centrarea investigaţiilor pe om, cu ceea ce-l caracterizează sub aspectele economic, istoric, antropologic, sociologic, psihologic, într-o viziune inter-, trans- şi multidisciplinară se dovedeşte, în demersul ştiinţific al colegului şi prietenului Marin Dinu, deosebit de fertilă prin originalitate, capacitate de cuprindere şi forţă de sinteză şi interpretare atât în plan teoretic, dar şi practic aplicativ.

Vorbim despre *omul generic* ca fiinţă supremă, despre *omenie*, despre *umanism*, despre *umanitate*, de multă vreme, de fapt de la originile ştiinţei, însă excursul istoric pe care îl întreprinde profesorul Marin Dinu conţine multe elemente de inedit, conferite, mai ales, de înţelegerea, într-o largă perspectivă nu numai ideatică, ci – pur şi simplu – *omenească*, a raporturilor dintre dezvoltare şi progres, despre economie şi ceea ce defineşte *socio-umanul*.

Extragerea esenţelor din apelul la istorie, obligatoriu în orice abordare în funcţie de spaţiu şi timp, a fost şi este o preocupare definitorie a cercetătorului Marin Dinu. S-au dat atâtea exemple în acest sens, încât nu mai este nevoie să revin asupra unei asemenea teme. Reţin doar îndemnul său constant şi percutant, caracterizat printr-un autentic spirit constructiv de a depăşi dogmatismele de toate tipurile şi superficialităţile prin relevarea a ceea ce nu se vede la suprafaţă, la priviri grăbite, superficiale, pentru a se ajunge la ceea ce ne interesează în cel mai înalt grad, respectiv ieşirea din stadiul creşterii decalajelor economice şi sociale în care se află România, prin fructificarea avantajelor noastre comparative şi competitive, prin creşterea capacităţii de absorbţie a bunelor practici şi a rezilienţei la tot felul de şocuri interne şi externe. Văd – în aceste eforturi de autentic cercetător – o expresie dintre cele mai pregnante ale unei eficiente determinări civice. Aşa-zisa ştiinţă pură este, de fapt, o iluzie, o formă de justificare a izolării, a anti-activismului, practici situate la antipodul a ceea ce a conferit ştiinţei, dintotdeauna, forţa ei transformatoare în plan social, în fond, *umanist*.

În conlucrarea mea cu colegul Marin Dinu, fie că ne concentram atenţia asupra activităţii AGER – în care, de peste 20 de ani, îndeplineşte funcţia de secretar general –, fie că luăm în considerare preocupările sale de senator, inclusiv în calitate de vicepreşedinte al Camerei superioare a Parlamentului României, de membru în două mandate în Consiliul de administraţie al Băncii Naţionale a României, de deţinător al unor funcţii importante în structurile de conducere ale ASE, am avut nenumărate dovezi ale unui mod de gândire şi acţiune, adecvat nu numai exigenţelor unui management modern, performant, ci şi ale unei colegialităţi exemplare. Îi sunt cu desăvârşire străine şi le repudiază, ca atare, năravurile, practicile oportuniste, conjuncturale, abaterile de la principiile şi normele morale, general umane, astfel încât climatul de lucru pe care l-a promovat şi îl promovează să fie favorabil creaţiei, şi nu demolărilor de orice natură şi cu orice scop indezirabil.

Toate aceste experienţe de colaborare au un corespondent direct în realitatea nemijlocită de ***om***, un ***coleg*** căruia, potrivit aforismului antic, „Nimic din ceea ce e omenesc nu-mi este străin" – *Homo sum, et nihil humani a me alienum puto*[*] – defineşte nu un om abstract, care contravine chiar conceptului pe care l-a fundamentat, şi anume ***„Starea-de-Bine"***, ci un om cu o personalitate complexă, mereu în luptă cu avatarurile vremurilor şi dificultăţile provocate de propriile limite, conştientizate ca atare, în demersurile ştiinţifice şi în acţiunile practice.

Doresc să adaug la cele care s-au spus până acum despre laureatul de astăzi că există un filon genetic pe care festivitatea de faţă îl potenţează într-o modalitate remarcabilă. Mă refer la tradiţiile de mare valoare, reprezentate de legătura organică dintre ştiinţele economice şi ştiinţele tehnice. Sigur, avem de-a face cu un proces obiectiv. Colegul Marin Dinu a desfăşurat analize deosebit de pertinente, referitoare la revoluţiile industriale, inclusiv la cea specifică erei digitale, ceea ce relevă legătura de tip cibernetic între evoluţia economiei şi progresele ştiinţelor tehnice şi tehnologiilor, evidenţiind impactul complex al celei de-a patra Revoluţii industriale bazate pe digitalizare şi noi paradigme ale echilibrelor pieţei muncii şi „economiei noi", a căror forţă motrice este o generaţie tehnologică superioară, favorabilă dezvoltării durabile sub deviza „sustenocentrismului".

[*] Versul 25 din comedia lui Terentius, *Heauton Timorumenos*.

Există în panteonul nostru naţional numeroase personalităţi care au întruchipat, prin opera lor, simbioza economiei cu tehnica, profesiunea de economist cu cea de inginer. Cel mai reprezentativ exemplu este Mihail Manoilescu. Viaţa şi opera sa au făcut şi fac obiectul unor studii extrem de interesante. Nu este aici cazul să le menţionez. Important mi se pare faptul că acordarea de către un institut de învăţământ superior din sfera tehnicii a titlului de Doctor Honoris Causa unui economist atestă conştientizarea faptului că avem de-a face cu două profesii surori, indisolubil legate nu numai prin originea naturală comună, ci prin tot ceea ce ne defineşte ca oameni, ca societate.

Faptul că şi în studiul substanţial, pe care colegul Marin Dinu l-a oferit astăzi, se reia şi se aprofundează tema conexiunii între economie şi ştiinţele tehnice, este nu numai simptomatic, ci şi relevant până la adâncurile cunoaşterii pentru ceea ce reprezintă ***„Starea-de-Bine”*** nu doar în plan conceptual, ci, mai ales, în existenţa cotidiană.

„Starea-de-Bine” se decantează potrivit principiilor *in medio stat virtus*, dar şi al celor de confruntare continuă între economia pozitivă şi economia normativă. Marin Dinu ne dezvăluie faţete nedefrişate ale compatibilizării celor două forme de economii, în sensul că:

- **economia pozitivă** oferă explicaţii obiective sau ştiinţifice ale funcţionării acesteia, studiind consecinţele economice ale unei decizii luate de către societate în ceea ce priveşte producţia, schimbul şi consumul de bunuri cu două finalităţi: explicarea motivelor funcţionării economiei; oferirea unei baze de a prevedea un model în care economia va reacţiona la anumite schimbări situaţionale;

- **economia normativă** oferă recomandări sau prescripţii bazate pe judecăţi de valoare, întrebările fiind puse în legătură cu valorile pe care indivizii le asociază unei decizii economice, la diferite niveluri de agregare societală.

Dezbaterea economică perpetuă constă în diferenţa că economia pozitivă este factuală (*tel qu'elle est !*), iar cea normativă este morală.

„Starea-de-Bine” reprezintă rezultanta opoziţiei dintre economia reală, propovăduită de economiştii clasici, şi economia „pură”, propovăduită de economiştii de factură „neoclasică”, într-un context complex, multi-, inter- şi intradisciplinar.

Profesorul Marin Dinu, clarvăzător şi funciarmente generos, încearcă prin mijloace originale să pună economia reală în slujba noilor generaţii, să treacă de la abordări pe termen scurt (*court termisme*), de la o economie individualistă la una bazată pe interesul general al generaţiilor viitoare, de la modelul bazat pe economia bogăţiei la economia în care agenţii economici vor avea şi alte obligaţii decât maximizarea profitului.

În mod deosebit, ţin să remarc acumularea continuă, în lucrările colegului Marin Dinu, de elemente care constituie contribuţii esenţiale la regândirea locului şi rolului economiei în lumea contemporană, aceste demersuri fiind consacrate prin acordarea Premiului „Petre S. Aurelian" şi a Premiului „Virgil Madgearu" ale Academiei Române. Prin noile contribuţii, supuse atenţiei noastre, ni se deschide o pistă de cercetare care se anunţă, în continuare, deosebit de promiţătoare, de fecundă. Intercondiţionările obiective care reprezintă – şi pentru colegul Marin Dinu – o sferă principală de cercetare, ne obligă la abordări la care participarea unui număr cât mai mare de specialişti, din cele mai diverse domenii, este absolut necesară. Modul în care colegul Marin Dinu identifică temele comune de investigaţii ştiinţifice de natură economică, sociologică, psihologică, etică, nu în ultimul rând politologică, este de mare folos nu numai în plan teoretic, ci şi în practica nemijlocită. Experienţa sa în domeniile evocate, experienţa didactică, civică, în calitate de parlamentar, de coparticipant la analizele şi deciziile Băncii Centrale a României, de publicist de marcă, de editor al revistei *Theoretical and Applied Economics* a AGER, de fondator al prestigioasei Edituri Economice, de participant activ la numeroase acţiuni cu caracter social conturează un profil de om de ştiinţă, legat prin mii de fire de viaţa Cetăţii, implicat, prin vocaţie şi opţiuni clare, neechivoce, în susţinerea unor cauze nu numai dezirabile, ci şi definitorii şi deschizătoare de drumuri pentru un om de ştiinţă român, pentru care slujirea interesului naţional reprezintă principalul drum în viaţă, în profesie, în relaţiile cu semenii – în definitiv, în tot ceea ce reprezintă aspiraţia de asimilare şi valorizare a *umanului*, în toate formele şi în toate împrejurările oferite de viaţa reală, dar, mai ales, în favoarea echităţii, incluziunii şi coeziunii economico-sociale.

Îţi adresez, drag coleg şi prieten, cele mai calde şi mai sincere felicitări, cu prilejul acestui eveniment atât de bogat în sensuri, în semnificaţii, odată cu îndemnul de a aduce, în toate domeniile în care te-ai implicat, ca român, ca cetăţean, ca european convins, ca om de fină sinteză şi exegeză a acestor

vremuri complicate şi pline de provocări, dar şi de oportunităţi, succese cât mai mari în tot ceea ce gândeşti şi întreprinzi!

O îmbrăţişare colegială, prietenească, poate şi trebuie să exprime mai mult decât cele mai meşteşugite cuvinte. Îţi urez o ***„Stare-de-Bine”*** cât mai consistentă, cu convingerea că, astfel, vei contribui, într-o măsură tot mai mare, aşa cum potenţialul tău creativ o confirmă, la împlinirea a ceea ce ne dorim cu toţii, o ***„Stare-de-Bine”*** pentru cât mai mulţi concetăţeni, într-o lume cu cât mai puţine inechităţi şi cu un grad de fericire cât mai înalt *per capita*. Ai demonstrat că este nu numai necesar, ci şi posibil. În rest, depinde de fiecare dintre noi şi de toţi laolaltă să transformăm cât mai mult din ceea ce este necesar în posibil, în realităţi. Succes în tot ceea ce vei face în continuare, sub semnul generoaselor aspiraţii pe care le fundamentezi şi le promovezi!

Mare ataşament faţă de rostul ştiinţei economice[4]

....

Profesor universitar doctor la Academia de Studii Economice din Bucureşti, Marin Dinu are un fel de încăpăţânare rară, de a cerceta cu prevalenţă, de circa patru decenii, măsura în care ştiinţa economică influenţează realitatea economică.

Într-o lume a studiilor de economie concretă, când suntem presaţi să dăm soluţii la probleme materiale, se pare că nu avem timp să ne ocupăm şi de altceva ce contează în egală măsură, adecvarea gândirii ştiinţifice la regulile tari de coerenţă şi consistenţă, la concordanţa dintre metodologia utilizată de cercetător şi obiectul de studiu.

Într-un fel şocant pentru unii, laureatul de azi atrage atenţia că, în bună parte, dacă nu chiar în totalitate, ştiinţa economică a ajuns să configureze realitatea, iar dacă face aceasta după chipul său caracterizat de lipsă de ordine, realitatea însăşi înseamnă dizarmonie, dezechilibre, crize.

Cum s-ar spune simplu, maladiile realităţii economice vin şi din maladiile gândirii economice, fie de natură antreprenorială, fie ştiinţifică.

[4] Din *Laudatio* rostit la Ateneul Român, în calitate de preşedinte al Comisiei Academiei Române pentru decernarea profesorului Marin Dinu a Premiului „Eugeniu Carada” al Marii Loji Naţionale din România, 2018 (Florina Mohanu).

Ele sunt multe, le puteţi constata simptomele şi aria de manifestare parcurgând cărţile lui Marin Dinu, din care două au fost premiate de Academia Română în 2000 şi 2014.

...

Cum redă clar subtitlul acestei cărţii, avem de optat între a stărui în moda răspunsurilor incomplete, chiar inadecvate statutului unei ştiinţe socio-umane, mai ales când acestea justifică soluţii inspirate de ideologii ale puterii politice, sau să reconstruim ştiinţa economică.

A reconstrui înseamnă a consolida arhitectura conceptuală a ştiinţei economice pentru ca economia concretă, activitatea economică să fie înţeleasă şi să-i fie întemeiate direcţiile pe viziuni teoretice, care să-i potenţeze funcţia de a da satisfacţie aşteptărilor oamenilor în privinţa bunăstării.

Prin paginile cărţii premiate ne aflăm în prezenţa unui proiect eminamente umanist, referitor la condiţia ştiinţifică a gândirii economice.

Putem vorbi de o corecţie a unei deviaţii prin care s-a ajuns ca fenomenul economic să nu fie conceput esenţial şi necondiţionat ca fenomen uman, care nu doar că implică omul şi condiţia umană în procese randamentale, ci că fenomenul în sine i se datorează omului şi trebuie să nu se abată de la datoria de a asigura mereu şi fără rest starea de bine a omului.

Ştiinţa economică, spune laureatul, nu poate să fie o fizică a naturii umane.

...

În ciuda accentelor critice, analiza lui Marin Dinu conţine în background un mare ataşament faţă de rostul ştiinţei economice de ştiinţă socioumană, deschisă fenomenului uman în complexitatea provocărilor aduse de avansul spre societatea cunoaşterii.

În acest context, pledoaria din carte pentru reconstrucţia ştiinţei economice, pe fondul unui proiect ingenios structurat pe legăturile naturale ale ştiinţei economice cu psihologia, sociologia şi antropologia, pe de o parte, şi cu corpul dinamic al neuroştiinţelor, ştiinţelor cunoaşterii şi ştiinţelor informaţiei şi comunicării, pe de altă parte, este convingătoare şi necesară de continuat.

Manifestări ale Asociației Generale a Economiștilor din România cu ocazia Centenarului ASE, 2013

Al V-lea Congres al Asociației Generale a Economiștilor din România, 2006

Festivitatea de Decernare a titlului de Doctor Honoris Causa al Universității Petrol-Gaze din Ploiești, 16 noiembrie 2017

Gânduri despre marele meu prieten încă din perioada studenţiei, Profesorul universitar Marin Dinu de la ASE din Bucureşti

Prof. univ. dr. emeritus Ioan TALPOŞ
Universitatea de Vest din Timişoara
Preşedintele de Onoare al Asociaţiei Facultăţilor de Economie din România – AFER
Prim-vicepreşedinte al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România – AGER

Mi-a fost foarte greu să încep scrierea acestor gânduri despre Marian Dinu, pe care l-am întâlnit prima oară la cea de-a XIII-a Conferinţă a Cercurilor Ştiinţifice Studenţeşti din domeniul economic, care s-a desfăşurat la Academia de Studii Economice, Bucureşti, în noiembrie 1973, şi care mi-a devenit prieten încă de atunci.

El era deja absolvent al Facultăţii de Economie Generală din cadrul ASE, reţinut la catedră ca asistent universitar la facultatea absolvită, iar eu eram student în anul IV la Facultatea de Ştiinţe Economice din cadrul Universităţii din Timişoara. Cel care mi-a făcut cunoştinţă cu Marian (aşa cum l-am apelat noi, prietenii, şi soţia lui, Carmen) Dinu a fost tânărul asistent universitar de atunci Viorel Lefter, preşedintele Consiliului Asociaţiei Studenţilor din ASE, cu care eram deja prieten de circa un an.

Participarea noastră, a studenţilor din Timişoara, la conferinţa ştiinţifică menţionată, a fost încununată de succes, căci am obţinut un premiu I, un premiu II, două premii III şi două menţiuni, fiind facultatea din „provincie" cea mai premiată, mult lăudată şi felicitată de Rectorul de atunci al ASE, prestigiosul profesor universitar Gheorghe Dolgu. Eu, personal, am obţinut premiul III, spre bucuria mea şi a colegilor timişoreni, dar şi a noilor mei prieteni din ASE.

La masa festivă de după conferinţă, organizată duminică după-amiază la cantina din strada Griviţei a ASE, am avut onoarea să stau la aceeaşi masă cu

Rectorul Gheorghe Dolgu şi Decanul facultăţii noastre, prof. univ. dr. Dumitru Mareş, împreună cu Viorel Lefter şi Marian Dinu, care era şi el unul dintre premiaţii conferinţei, studenţii premiaţi din Timişoara şi unii dintre premiaţii din ASE Bucureşti.

Au urmat anii frumoşi ai tinereţii noastre, când Marian Dinu a îndeplinit şi funcţia de Secretar al UASCR, de ziarist la Revista *Viaţa Studenţească*, la Revista *Amfiteatru* şi la *Scânteia Tineretului* – cu dese întâlniri la Timişoara, la Centrul universitar sau la facultate, eu fiind asistent universitar la Facultatea de Ştiinţe Economice din Timişoara, îndeplinind şi funcţia de vicepreşedinte al Consiliului UASC din Centrul universitar Timişoara, ba chiar funcţia de Prim-vicepreşedinte (creată special de Preşedintele de atunci al Consiliului UASC din Centrul universitar Timişoara, Liviu Anton, şi el unul dintre prietenii lui Marian Dinu).

A venit şi luna decembrie a anului 1979, când „vijeliosul" şi „năvalnicul" Marian Dinu, bărbat frumos, cu ochi albaştri, în seara zilei de 22 decembrie îi face colegei noastre Carmen Zorilă – absolventă a Filologiei timişorene – cel mai frumos şi mai preţios cadou posibil al vieţii: Marian, îndrăgostit „lulea", o cere pe Carmen în căsătorie! Scriu că a fost un cadou frumos şi preţios pentru că a doua zi, în 23 decembrie, Carmen Zorilă împlinea 23 de ani!

Pentru mulţi dintre noi a fost o mare surpriză, aceea ca olteanul Marian Dinu, umblat prin toate centrele universitare ale ţării şi curtat de multe dintre frumoasele absolvente de facultate pe care le-a cunoscut, să se căpătuiască în Banat, la Timişoara. Dar Carmen Zorilă era şi ea olteancă, de la Drobeta Turnu Severin venind să se instruiască la Timişoara.

Cei doi au format o familie frumoasă, foarte frumoasă, caldă şi trainică, vieţuind în armonie şi iubire aproape 44 de ani. Au avut împreună doi copii sănătoşi şi frumoşi, Teodora şi Mircea, care au crescut într-o casă caldă, iubiţi de părinţi şi de bunici, au învăţat carte, s-au licenţiat în economie, au devenit specialişti.

Teodora este astăzi un apreciat profesor universitar la Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative (SNSPA) din Bucureşti, tatăl său, Marian, fiind mereu mândru căci îi călca pe urme. În timp, Teodora a devenit soţie şi este mamă a doi minunaţi băieţi, unul mai frumos şi mai poznaş decât altul – bucuria bunicului Marian şi a bunicii Carmen. Horia are deja 10 ani,

este un şcolar serios, cu calificative foarte bune la învăţătură şi la purtare, iar frăţiorul Rareş are 4 ani şi 8 luni şi este foarte îndrăgostit de grădiniţa pe care o frecventează şi de unele colege din grupa sa.

Mircea a devenit un manager profesionist şi a preluat de la tatăl său conducerea cunoscutei Edituri Economice din Bucureşti, pe care o conduce cu pricepere şi dăruire şi în prezent, spre a publica multe cărţi de referinţă pentru literatura economică din România. Şi el a devenit soţ şi tată, făcându-l bunic pe fericitul său tată Marian, pentru drăgălaşa şi zburdalnica Maia, care are deja 4 ani, şi pentru energica şi frumoasa Zoe, nepoţica de 2 ani şi 4 luni.

Noua lor casă din Cartierul Fabricii de Cărămidă al Bucureştilor Noi, încăpătoare şi luminoasă, mereu deschisă, a răsunat şi răsună de chicoteala şi râsetele acestor patru nestemate, vlăstare ale continuităţii familiei Dinu în lume, care au fost, aşa cum am scris şi ceva mai înainte, marea bucurie a bunicului Marian. Acesta nu pregeta niciodată să redevină copil spre a se juca în casă şi în curte cu fiecare din cei patru nepoţei pe care i-am numit. Dumnezeu l-a ajutat pe Marian să trăiască şi această neasemuită bucurie!

Ca profesor universitar, referent de specialitate pentru multe teze de doctorat, cercetător ştiinţific, Decan al Facultăţii de Economie şi de Administrare a Afacerilor din Timişoara, Rector al Universităţii de Vest din Timişoara, Preşedinte al Consiliului de Administraţie al Consorţiului UNIVERSITARIA, Preşedinte al Asociaţiei Facultăţilor de Economie din România sau Prim-vicepreşedinte al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România, am venit foarte des la Bucureşti, la ASE, fiind bine primit de Rectorii în funcţie ai ASE: Paul Bran, Ion Gh. Roşca, Pavel Năstase şi Nicolae Istudor, cărora mai întotdeauna li se alătura Profesorul Marin Dinu, care era şi un valoros consilier (chiar sfetnic!) al acestor rectori de elită ai ASE. Deseori am luat masa împreună, chiar şi micul dejun, am avut discuţii focusate asupra bunului mers al universităţilor noastre, asupra proiectelor ştiinţifice (în cadrul cărora am fost şi parteneri), asupra modului de organizare a şcolilor doctorale, a admiterii în facultăţi, a programelor de studiu etc., dar şi despre familiile noastre, despre urmaşii noştri şi urmaşii urmaşilor noştri.

Îmi place să scriu că pe Marian Dinu şi pe soţia sa Carmen i-am avut de mai multe ori oaspeţi dragi la Timişoara şi la Moşniţa Nouă (unde locuiesc de vreo 17 ani încoace), pe Marian chiar şi singur sau împreună cu Rectorul

Ion Gh. Roşca, cu profesorii Nelu Stancu (şi cu soţia sa, Ileana) şi Viorel Lefter şi cu alţi profesori prieteni din ASE, de la Constanţa şi de la Ploieşti. Iar eu am fost deseori oaspetele lor, la Bucureşti, acasă la ei, la Carmen şi la Marian Dinu. Am fost, cum bine rezultă din cele scrise, prieteni adevăraţi, familişti recunoscuţi, părinţi şi bunici, iubitori de CASĂ, de oameni, de adevăr şi de frumos, iar această prietenie nu se va sfârşi poate nicicând, căci rămân după noi copiii noştri şi copiii copiilor noştri, care vor purta prietenia mai departe.

Am fost împreună cu profesorul universitar Marin Dinu la multe evenimente memorabile în Aula Magna a ASE din Bucureşti, în Aula Magna „Ioan Curea" a Universităţii de Vest din Timişoara, la universităţile din Oradea, Suceava, Constanţa, Târgovişte, Iaşi, Cluj-Napoca, Reşiţa, Ploieşti, la Sinaia şi la Predeal, la Academia Română şi la Ateneul Român, la Banca Naţională a României, la Mamaia sau la Braşov. În vremea tinereţii noastre, ne întâlneam bucuroşi la Costineşti, la Izvorul Mureşului şi în alte tabere studenţeşti.

Aici o să reţin în scris doar evenimentele la care profesorul universitar Marin Dinu a fost distins sau premiat pentru excelenta sa activitate didactică şi de cercetare ştiinţifică, pentru cărţile scrise şi publicate, încercând chiar o ordonare în timp a acestor evenimente la care eu am fost prezent şi m-am bucurat să îl felicit direct şi să bem un pahar de vin bun după fiecare eveniment.

Încep cu anul 2004, când, în cadrul ceremoniei de sărbătorire a 90 de ani de la înfiinţarea Academiei de Studii Economice din Bucureşti, Profesorului Marin Dinu i s-a conferit Diploma de Onoare, pentru a mă bucura puţin mai târziu, în acelaşi an, de prestigiosul premiu „P.S. Aurelian" al Academiei Române pentru cartea *Economia României. Întreprinderile mici şi mijlocii. Cu ce ne integrăm?*, publicată în anul 2002 de Editura Economică din Bucureşti.

I-am spus atunci prietenului meu că acest prestigios premiu este primul pas important pentru primirea lui în „Clubul universitarilor nemuritori", adică un pas important pentru primirea sa în rândul membrilor Academiei Române! Aici scriu apăsat şi cu deplin temei că ar fi un act de justeţe ştiinţifică şi academică dacă Profesorului universitar, cercetătorului ştiinţific economist şi scriitorului de carte economică Marin Dinu i s-ar deschide porţile Academiei Române, acordându-i post mortem titlul de Membru al Academiei Române. Iar argumentele pentru acordarea acestui prestigios şi

onorant titlu academic sunt disponibile şi pe Google Academic, prin cele peste 11.200 de citări în lucrări format print, cele 1.576 de referinţe bibliografice, h-index 20 şi i10-index 28, cele 14 articole ştiinţifice disponibile pe Thomson ISI Web of Science şi cele 18 articole ştiinţifice disponibile pe Scopus, precum şi lucrările scrise şi publicate de Marin Dinu prezente în circa 1.200 de biblioteci din lume, disponibile pe site-ul World Cat.

La care adăugăm: 16 cărţi scrise şi publicate ca unic autor, 8 cărţi publicate ca autor principal, 2 cărţi la care a fost coordonatorul principal al colectivelor de autori, 20 de cărţi publicate la care a fost coautor, 4 cărţi publicate în limba engleză (două ediţii în străinătate şi două ediţii în ţară), 10 eseuri/prelegeri academice, 20 de cursuri universitare şi sinteze didactice scrise şi publicate în echipă, 130 de articole ştiinţifice publicate în reviste, anale şi jurnale de specialitate indexate în baze de date internaţionale, clasificate CNCSIS tip A şi B+, 35 de comunicări ştiinţifice publicate în buletine indexate în baze de date internaţionale, 22 de proiecte de cercetare ştiinţifică şi de pregătire academică cu finanţare publică, 25 de conferinţe şi prelegeri publice susţinute.

Summa summarum este vorba de 292 de titluri de cărţi, cursuri universitare şi sinteze didactice, articole şi comunicări ştiinţifice, lucrări ştiinţifice de sinteză, programe/proiecte de cercetare ştiinţifică şi de pregătire academică, conferinţe şi prelegeri publice susţinute, în afara indicatorilor scientometrici menţionaţi mai înainte.

De aceea, considerăm că, potrivit unor cunoscute expresii populare, profesorul universitar şi cercetătorul ştiinţific Marin Dinu a fost un om „cu drag de carte", care „a avut multă ştiinţă de carte" şi care a fost un original şi ilustru „creator de carte". Sau, sintetic spus în limba latină: *amator et scientificus et creator libri!*

Cu gândul mereu la cartea scrisă, universitarul şi economistul Marin Dinu a fondat în anul 1993 Editura Economică din Bucureşti, al cărei editor şi director a fost până în anul 2000, iar în anul 2004 a fost iniţiatorul înfiinţării revistei de specialitate *Teorie economică şi aplicată (Theoretical and Applied Economics)* – al cărei editor a fost până când a plecat din lumea noastră (mult prea devreme, din păcate!) şi s-a înălţat în Împărăţia Cerurilor – revistă ce este indexată B+, care se publică sub egida Asociaţiei Generale a Economiştilor din România. Iar această revistă are acum un loc

bine definit între revistele de specialitate din domeniul economic, fiind una din cele mai importante reviste în care sunt publicate articole ştiinţifice ale universitarilor economişti din România şi ale cercetătorilor ştiinţifici români din domeniul economic.

Desigur, sunt de adăugat şi Premiul „Virgil Madgearu" al Academiei Române, decernat în anul 2016 pentru volumul *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în cinci luni postdecembriste*, scrisă ca prim-coautor şi publicată de Editura Economică din Bucureşti în anul 2014, precum şi Premiul „Eugeniu Carada" pentru Economie, pe anul 2018, pentru cartea *Ştiinţa economică postcriză. Răspunsuri inconsistente sau reproiectare conceptuală?*, publicată de Editura Economică din Bucureşti în anul 2017 şi selectată de Academia Română pentru premiile Marii Loji Naţionale din România, care s-au decernat în Sala de Spectacole a Ateneului Român.

Reiau şirul evenimentelor memorabile la care am fost prezent, avându-l pe profesorul universitar Marin Dinu ca laureat, cu anul 2006, în cursul căruia a primit Titlul onorific de „Profesor Emerit", conferit de Asociaţia Facultăţilor de Economie din România – AFER, şi Diploma „Nicholas Georgescu-Roegen" pentru cercetare ştiinţifică în cadrul proiectelor finanţate de organisme naţionale şi internaţionale, acordată de ASE din Bucureşti, apoi, în anul 2008, Premiul II pentru literatură economică acordat de AFER colectivului de autori Marin Dinu, Cristian Socol şi Aura Niculescu pentru cartea *Economia României. O viziune asupra tranziţiei postcomuniste*, publicată de Editura Economică din Bucureşti în anul 2005, şi Diploma de „Membru de Onoare", în semn de recunoaştere a remarcabilelor calităţi de gânditor vizionar în tranziţia spre globalizare şi pentru performanţele manageriale care au impus literatura economică românească în peisajul ştiinţific intern şi internaţional, conferită de Senatul Societăţii Ştiinţifice de Management din România – SSMAR.

A venit anul 2009, când Universitatea de Vest din Timişoara, al cărei Rector eram, a sărbătorit 65 de ani de la semnarea de către Regele Mihai I al României a Decretului-Lege nr. 660 pentru înfiinţarea la Timişoara a Universităţii de Vest. Acest important eveniment s-a desfăşurat pe parcursul a trei zile la Universitatea noastră în prezenţa Ctitorului universităţii, Regele Mihai I al României, căruia i s-a conferit Titlul Onorific de DOCTOR HONORIS CAUSA. Profesorul universitar Marin Dinu şi Rectorul de atunci al ASE din Bucureşti, prof. univ. dr. Ion Gh. Roşca, au participat ca invitaţi

de onoare şi fiecăruia i s-a acordat Diploma de onoare cu Medalie de aur a Universităţii de Vest din Timişoara, pe care eu am semnat-o! Totodată, m-am bucurat să-i invit pe cei doi mari prieteni ai mei din ASE (pe care eu i-am considerat a fi „fraţii" mei mai mari) să ia loc în Loja oficială centrală la Spectacolul de Gală de la Opera Română din Timişoara, alături de Regele Mihai I al României şi de alţi invitaţi din străinătate şi din ţară, care ne-au onorat cu participarea la această sărbătorire.

În anul 2010 am participat împreună la sărbătorirea Facultăţii de Finanţe, Asigurări, Bănci şi Burse de Valori din cadrul ASE din Bucureşti, al cărei Decan era prietenul nostru comun, profesorul univ. dr. Ion Stancu (pentru noi Nelu Stancu). În cadrul Adunării Festive ce s-a desfăşurat în Aula Magna a ASE, am luat cuvântul spre a-i felicita pe sărbătoriţi, ca şi Decanul de atunci al Facultăţii de Economie din cadrul ASE, prof. univ. dr. Marin Dinu, şi amândoi am primit diplome de excelenţă. Profesorului Marin Dinu i s-a decernat Diploma de excelenţă „Paul Bran" pentru promovarea valorilor învăţământului economic românesc, prodigioasa activitate profesional-ştiinţifică şi excelenţă în domeniul managementului instituţional.

Două săptămâni mai târziu, în acelaşi an 2010, în Aula Magna a ASE, am participat la Sărbătorirea festivă comună a Zilei Economistului şi a Zilei Profesorului de Economie, organizată de Asociaţia Generală a Economiştilor din România – AGER, de Asociaţia Facultăţilor de Economie din România – AFER şi Societatea Română de Statistică din România – SRSR, în cadrul căreia Profesorului universitar Marin Dinu i s-a conferit Diploma de Excelenţă pentru rezultate deosebite în managementul academic de către Societatea Română de Statistică din România.

Menţionez aici că această sărbătorire a Zilei Economistului şi a Zilei Profesorului de Economie va fi organizată în fiecare an la 23 noiembrie, la ASE, până la abaterea şi asupra României a Pandemiei COVID-19, iar organizatorul acesteia nu a fost nimeni altul decât Profesorul universitar Marin Dinu – care avea funcţia de Secretar General al AGER şi care, în acest sens, l-a ajutat foarte mult pe regretatul Profesor universitar Gheorghe Zaman (Membru corespondent al Academiei Române) – care a fost Preşedintele AGER până în anul 2021 – când a decedat (mult prea devreme şi el!). Iar în afara organizării manifestării, Profesorul universitar Marin Dinu a fost şi autorul textelor scrise pe diplomele personalizate care au fost decernate diverşilor economişti merituoşi.

În anul 2011, Asociaţia Facultăţilor de Economie din România – AFER a acordat Distincţia „Cea mai bună carte a anului 2010" din domeniul „Teorie economică" lucrării *Economia de dicţionar. Exerciţii de îndemânare epistemică*, scrisă de universitarul economist Marin Dinu şi publicată de Editura Economică din Bucureşti în anul 2010. Această carte erudită, originală şi de referinţă pentru Teoria economică, scrisă cu pasiune şi acribie, mi-a fost dăruită de autor cu autograf, iar după ce am citit-o, cu creionul în mână, i-am cerut autorului (mai degrabă l-am invitat !) să vină la UVT spre a o prezenta cititorilor din Timişoara. Invitaţia mea a fost acceptată condiţionat de către autor, în sensul că mi-a cerut ca eu să prezint conţinutul cărţii citite, iar el, în cuvântul său, să vină doar cu unele sublinieri, fără a intra în detalii. Şi pentru că pe prietenul meu Marian Dinu eu nu l-am refuzat niciodată, am acceptat bucuros, iar în ziua de joi, 21 octombrie 2010, în Amfiteatrul „Dumitru Mareş" (acesta fiind numele primului nostru decan) al Facultăţii de Economie şi de Administrare a Afacerilor din cadrul UVT, am prezentat cartea menţionată cadrelor didactice şi studenţilor care ocupaseră toate locurile acestui mare nou amfiteatru. Au urmat discuţii apreciative, luând cuvântul chiar şi doi dintre studenţii participanţi, intervenţia doctă a Autorului, o sesiune de autografe şi un cocktail în holul mare al facultăţii. Pentru acest „ospăţ" intelectual i-am mulţumit atunci Profesorului (şi prietenului meu) Marin Dinu, iar astfel de mulţumiri le rostesc şi acum în gând, ridicându-le la Cer, de unde ne priveşte zâmbind Marin Dinu, pe care nu îl vom uita niciodată! A fost una din cele mai frumoase zile ale începutului de an universitar 2010-2011 la UVT!

Profesorul universitar Marin Dinu a fost foarte apropiat de Asociaţia Facultăţilor de Economie din România – AFER, participând direct la activităţile acesteia, cu notabile contribuţii la definirea curriculei pentru cele trei cicluri ale învăţământului economic superior din România (licenţă, masterat, doctorat), la organizarea Olimpiadei studenţilor economişti şi a Şcolilor de vară ale AFER. Primul Preşedinte al AFER, în perioada mai 2006-iunie 2012, a fost Profesorul univ. dr. Ion Gh. Roşca, Rectorul Academiei de Studii Economice din Bucureşti, prietenul său intim şi al meu. Am scris deja despre distincţiile, titlul onorific de „Profesor emerit" şi premiile pentru două din cărţile sale publicate de Editura Economică din Bucureşti, cu care Profesorul universitar Marin Dinu a fost onorat de AFER în perioada mandatelor de Preşedinte ale Rectorului Ion Gh. Roşca (IGHERE, cum îl numea el amical pe acest mare prieten comun al nostru!).

Aici se cuvine să scriu şi despre o distincţie şi două diplome ale AFER, pe care am avut bucuria să le scriu, să le semnez ca Preşedinte al AFER şi să le înmânez personal Profesorului universitar Marin Dinu, în perioada 2012-2015. Avem în vedere: Distincţia „Profesor emerit AFER", în semn de recunoaştere şi apreciere a aleselor calităţi profesorale şi manageriale puse în slujba dezvoltării şi afirmării învăţământului superior economic şi cercetării ştiinţifice româneşti, precum şi pentru remarcabila contribuţie la înfăptuirea obiectivelor AFER, conferită în anul 2012, Diploma jubiliară de preţuire cu medalia de aur, conferită în anul 2013 şi Diploma „Membru de Onoare al AFER" cu medalia de aur pentru preţuire, conferită în anul 2015.

Mai sar peste unele dintre distincţiile cu care a fost onorat Profesorul universitar, Economistul şi Cercetătorul ştiinţific Marin Dinu, şi ajung la o doua lansare de carte scrisă de El, petrecută la UVT, în Aula Magna „Ioan Curea", în ziua de miercuri 20 mai 2015. Este vorba despre cartea *Economicitatea. Peisajul epistemic*, publicată în anul 2014 de consacrata Editură Economică din Bucureşti, a cărei intenţie dezvăluită de autor a fost aceea de „imaginare a economicităţii ca un peisaj însufleţit, de a descrie protuberanţele, râpele, vadurile, vetrele, aşezările, ruinele, extensiile, drumurile, curenţii, atmosfera, ciclurile, anotimpurile, vârstele etc.". În acest cadru, aşa cum am spus în cuvântul meu de prezentare a cărţii, după reuşite şi originale prezentări a patru peisaje (Peisajul iniţializat, Peisajul expus, Peisajul vizionat şi Peisajul restituit), Profesorul universitar Marin Dinu a concluzionat că „natura economicităţii are sens doar când rămâne strict legată de universul de aşteptări al omului, când pleacă, prin motivaţii şi prin desfăşurare, de la om şi se întoarce la om prin efecte de bunăstare". Iar mai departe, s-a considerat, cu justeţe, că etapele intermediare finalităţii pot fi văzute, sub aspect tehnic, ca utilizare performantă de resurse pentru rezultate materiale, dar niciodată finalitatea ultimă a acţiunii economice nu poate contraveni condiţiei umane şi naturii umane, iar calculul economic (care este al omului) are funcţia de a servi starea de bine a omului.

Aici sunt bucuros să redau cele scrise olograf de dânsul pe prima pagina a cărţii pe care mi-a dăruit-o după lansare: „Bunului meu prieten, Nelu Talpoş, încărcat de toate provocările vremurilor vechi şi noi, biruitor prin idee asupra vieţii şi victorios prin suflet asupra lumii, cu speranţa că duce mai departe puterea de a fi el însuşi şi ambiţios de a avea înţelegerea prietenilor şi respectul adversarilor, cu încrederea că învinge răul şi trece peste necazuri, pentru a dărui cu generozitate din avuţia sa spirituală celor apropiaţi, cu

dorința de a se împăca cu soarta celui care trebuie să cedeze doar în fața lui Dumnezeu, această carte în care să regăsească proiecția visurilor de tinerețe!" Semnătura M. Dinu, la 20.05.2015.

Am ajuns la anul 2016, an în care am fost bucuros să asist la acordarea celui de-al doilea premiu al Academiei Române (situație puțin obișnuită pentru tradiția premiilor anuale acordate de cel mai înalt for științific al țării), Premiul „Virgil Madgearu" pentru volumul *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în cinci luni postdecembriste*, publicat de Marin Dinu ca prim coautor, la Editura Economică din București, în anul 2014.

La 23 noiembrie 2016, în atmosfera de Sărbătoare a Zilei Economistului din România și a Zilei Profesorului de Economie, în cadrul Adunării Festive organizate în Aula Magna a ASE, Academicianul Mugur Isărescu – Guvernatorul Băncii Naționale a României – a prezentat o amplă și adevărată elogiere cu ocazia conferirii de către Senatul ASE a Diplomei „Virgil Madgearu" cu medalie de aur Profesorului universitar Marin Dinu!

În magistralul discurs rostit după acordarea diplomei și a medaliei de aur, referindu-se la denumirea diplomei binemeritate, Profesorul laureat a spus: „Cred sincer că nu sentimentul meu contează, ci actul săvârșit de a lega memoria profesională a unei instituții de învățământ de o bornă a spiritului academic, reprezentat cu strălucire până la sacrificiu de un profesor al ASE, Virgil Madgearu". Iar pe slide-ul proiectat pe ecran mai multe minute era scris: „Să readucem în atenția noastră modul relațional firesc de funcționare a valorilor fundamentale ale lumii și, mai ales, cum acestea sunt intermediate de natura umană în ultimele decenii", cu invitația expresă de a evita o buclă catastrofică în evoluția speciei și cu rugămintea să nu uităm că gândirea și acțiunea economică trebuie să fie congruente cu toți determinanții și toate componentele unui întreg aparte, care emerge/emană viață și în perspectivă biologică, și în perspectivă sociologică.

Urmează cele două titluri onorifice de Doctor Honoris Causa, pe care universitarul și cercetătorul științific Marin Dinu le-a primit de la Universitatea de Petrol-Gaze din Ploiești, în anul 2017, și de la Universitatea de Vest din Timișoara, în anul 2018.

În cazul primului titlu onorific menționat, am fost membru în Comisia de evaluare și de elaborare a *Laudatio*, bucurându-mă să contribui la scrierea unui text consistent despre contribuția viitorului laureat la dezvoltarea

ştiinţei economice şi a învăţământului economic superior din România. De asemenea, am participat la Adunarea Festivă a Senatului Universităţii de Petrol şi Gaze, am luat cuvântul şi l-am felicitat călduros pe merituosul laureat.

Acordarea titlului onorific de Doctor Honoris Causa Sociallium Scientiarum de către Senatul Universităţii de Vest din Timişoara a fost iniţiată chiar de mine, iar Rectorul UVT – Profesorul universitar Marilen Gabriel Pirtea – şi Senatul UVT au aprobat imediat şi fără rezerve această propunere.

Luând în considerare persoana căreia urma să-i conferim acest prestigios titlu onorific, cu valoroasa-i operă ştiinţifică şi prodigioasa-i activitate didactică universitară, a fost aprobată o Comisie de evaluare şi de elaborare a *Laudatio* cu nouă membri (mai numeroasă decât de obicei), având în componenţă: Rectorul UVT, profesorul univ. dr. Marilen Gabriel Pirtea – ca Preşedinte al Comisiei, doi membri ai Academiei Române: Acad. Mugur Isărescu şi Acad. Păun Ion Otiman şi următorii şase profesori universitari: Viorel Negru – Preşedintele Senatului UVT, Nicolae Istudor – Rectorul ASE din Bucureşti, Petru Ştefea – Decanul Facultăţii de Economie şi de Administrare a Afacerilor din cadrul UVT, Alexandru Buglea – Vicepreşedintele Senatului UVT, Nicoleta Moldovan – Director de Departament la Facultatea de Economie şi de Administrare a Afacerilor din cadrul UVT şi Ioan Talpoş de la Facultatea de Economie şi de Administrare a Afacerilor din cadrul UVT.

Fiind cel mai avizat cunoscător al operei ştiinţifice şi activităţii Profesorului universitar Marin Dinu şi propunătorul acordării acestui titlu onorific, am fost desemnat să culeg aprecierile scrise ale tuturor membrilor comisiei şi să definitivez textul final al *Laudatio*, pe care l-am publicat în Broşură, cu fotografia viitorului Laureat.

În primul subcapitol al acestei *Laudatio (Propositio)* am scris esenţialul în două fraze, pe care le rescriem aici la timpul trecut (din păcate!):

Prin conferirea acestui titlu onorific, Universitatea de Vest din Timişoara a dat expresie celei mai înalte aprecieri pentru întreaga activitate didactică a Profesorului Marin Dinu la catedra universitară de Economie din cadrul ASE, de cercetare ştiinţifică şi de management universitar, la care s-a adăugat aprecierea noastră asupra activităţii sale de reprezentare în diverse organisme, organizaţii şi asociaţii, precum şi aceea de BUN ROMÂN,

cetățean al României, de la a cărei întregire sărbătoream atunci (în zilele lui Decembrie 2018) 100 de ani!

Am afirmat atunci recunoașterea noastră pentru unul dintre cei mai reputați și mai valoroși reprezentanți ai Școlii Române de Economie, care, prin activitatea sa didactică universitară și de cercetare științifică, s-a înscris în eșalonul de aur al universitarilor economiști, devenind o personalitate marcantă a învățământului economic superior din România, cu contribuții majore la dezvoltarea științei economice.

Pentru elaborarea textului *Laudatio*, în consens cu ceilalți membri ai Comisiei, am luat în considerare cinci laturi definitorii ale universitarului, cercetătorului științific și scriitorului de carte economică Marin Dinu, alcătuind astfel un „pentagon" al evaluării noastre: bibliografia, competența, determinarea, slujirea Cetății și morala.

Bibliografia este deosebit de consistentă și se regăsește în multe rafturi din peste 1.200 de biblioteci din lume, precum și în format electronic, în foarte numeroasele citări ale scriitorilor economiști din mai multe țări ale lumii, ale doctoranzilor și ale cercetătorilor științifici economiști (și nu numai!). Răspunsul concret al Profesorului universitar Marin Dinu la conferirea de către UVT a titlului onorific de Doctor Honoris Causa Sociallium Scientiarum a fost cartea *Înțelegerea fenomenului economic. Despre funcționarea principiului conexiunii*, scrisă în timpul verii anului 2018 la Doftana, în liniștea casei de vacanță, și publicată de Editura Economică din București, cu trei zile înainte de 18 decembrie, când a avut loc decernarea titlului onorific la Timișoara. Această carte ne-a fost oferită de autor tuturor celor care am fost prezenți la ceremonie, în Amfiteatrul 01 al UVT. A fost și rămâne un prețios „cadou de suflet" pentru mulți dintre noi!

Fără a intra în analiza cărții menționate, reținem convingerea autorului că știința economică trebuie să se ocupe mai întâi de fenomene umane, iar matricea cognitivă de bază să fie construită pe conexiunea între două centre ale acțiunii umane, numite de autor hipocentru și epicentru.

Primul centru explică și legitimează constituența acțională a fenomenului uman, iar cel de-al doilea centru triază și validează expresiile economicității, formele performante ale fenomenului economic.

Ca o necesară completare a primei laturi a „pentagonului" evaluării noastre – bibliografia – trebuie să luăm în considerare și cele 25 de conferințe publice

susţinute de Profesorul universitar Marin Dinu în cadrul ciclului „Academica", iniţiat de Banca Naţională a României, al programelor de cercetare ştiinţifică postdoctorat ale Academiei Române şi Academiei de Studii Economice din Bucureşti (la care am participat şi eu în calitate de coordonator al Partenerului nr. 1 care a fost UVT şi de tutore al dizertaţiilor elaborate de 12 cercetători ştiinţifici postdoctorat din Timişoara, Craiova, Satu Mare şi Târgu Jiu), al ciclului „Zilele Porţilor Deschise pentru studenţii economişti", al Şcolilor de vară „Proeconomica" şi ale AFER, conferinţe ce au fost susţinute în Bucureşti, Constanţa, Craiova, Cluj-Napoca, Piteşti, Sinaia, Târgu-Jiu, Oradea şi Tuşnad, cu răspunsuri concrete ale cercetătorului ştiinţific la întrebările proprii de genul: Este ştiinţa economică în criză? Ce ştim? Ce vrem? Ce putem? Ce a fost va mai fi? Cât rezolvăm? Ce înţelegem? Ce învăţăm? Când de termină adversitatea? Lumea este altfel? şi multe, multe altele.

Opera ştiinţifică scrisă, publicată şi vorbită a universitarului economist Marin Dinu a configurat, în decursul a mai mult de 45 de ani, o autentică magistrală analitică a radiografierii statutului epistemic şi metodologic al ştiinţei economice, pornind de la aserţiunea că fenomenul economic este esenţialmente uman.

Analiza operei ştiinţifice publicate de universitarul economist Marin Dinu (pe care nu o facem în acest scurt material!) ne determină să menţionăm că esenţial a fost modul în care autorul a înţeles să explice ideile avansate şi să formuleze argumentele şi contraargumentele discursului său, prin apelul la asocieri de perspective fără a fi vorba de construcţii verbale eflorescente, ci de un limbaj bogat şi clar, care a esenţializat sensul şi care invita direct la ceea ce conta în orice context, oricât de complex ar fi fost acest context.

Din aserţiunea originară a profesorului universitar Marin Dinu, menţionată ceva mai înainte, a rezultat necesitatea de a centra întotdeauna cunoaşterea economică pe adevăratul scop al acţiunii economice: omul real şi starea lui de bine.

Competenţa, determinarea şi slujirea cetăţii – ca laturi ale „pentagonului" evaluării noastre – au fost susţinute de:

- mandatul de decan al Facultăţii de Economie din cadrul ASE din Bucureşti, îndeplinit cu foarte bune rezultate în perioada 2008-2012;
- mandatul de director al Departamentului de Economie şi Politici Economice din cadrul ASE din Bucureşti, în perioada 2012-2016;

- mandatul de membru al Senatului României în perioada 2000-2004 şi funcţia de vicepreşedinte al Senatului României în anul 2004;
- mandatele de Secretar general al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România – AGER, începând din anul 1998, şi mandatul de preşedinte al Consiliului Director al AGER, începând din anul 2004 până în noiembrie 2023, când inima lui Marin Dinu a încetat să mai bată;
- mandatul de preşedinte al Comisiei Naţionale pentru Învăţământul Preuniversitar Economic, în perioada 2000-2005;
- mandatele de vicepreşedinte al Asociaţiei pentru Studii şi Prognoze Economice şi Sociale – ASPES, în perioada 2003-2016;
- mandatul de director de departament în Asociaţia Facultăţilor de Economie din România – AFER, în perioada 2008-2012;
- mandatele succesive de membru al Consiliului de Administraţie al Băncii Naţionale a României, începând din anul 2009 până la finele anului 2019;
- funcţia de consultant strategie la Banca Naţională a României, în perioada 2019-2023.

Totodată, este de menţionat că Profesorul universitar dr. Marin Dinu a fost membru a încă 5 asociaţii profesionale şi în board-urile editoriale sau în colegiile ştiinţifice a 8 reviste de specialitate indexate, între care şi *Timişoara Journal of Economics*, fondat în anul 2004 (al cărui director fondator am fost).

Încheind şirul evenimentelor gratulatorii la care am participat împreună cu profesorul universitar Marin Dinu, menţionez Adunarea Generală a Asociaţiei Facultăţilor de Economie din România, desfăşurată la Centrul de Perfecţionare Complex Predeal „Ion Gh. Roşca" în ziua de 22 noiembrie 2022, în cadrul căreia cartea *Facerea Economiei. Îndreptar epistemic*, scrisă de Marin Dinu şi publicată de Editura Economică din Bucureşti a fost aureolată cu distincţia „Cea mai bună carte în domeniul Economic publicată în anul 2021". A fost pentru a treia oară când AFER a premiat o carte economică scrisă de Marin Dinu, fapt ce nu s-a mai petrecut în cazul vreunui alt autor!

La aniversarea a 110 de ani de la înfiinţarea ASE din Bucureşti am fost din nou împreună, în Aula Magna a ASE, avem chiar şi câteva poze cu noi doi, iar la masa festivă ne-am bucurat să stăm alături şi să o ascultăm pe cunoscuta şi apreciata interpretă de muzică uşoară Paula Seling, să admirăm dansurile şi să ascultăm cântecele Ansamblului profesionist „Plăieşii" din Chişinău, la

Restaurantul lui George Copos (prietenul nostru din tinereţe, despre care glumeam că este colegul nostru cu „3 facultăţi”: de Educaţie, de Fizică şi de Sport, toate de 3 ani!, absolvite la Oradea!!!) din Complexul de lângă Casa Presei Libere. Aici mi-a plăcut să-l aud de mai multe ori pe domnul George Copos, cum îl alinta pe prietenul Marin Dinu numindu-l „Patriarh” – aşa cum îi spuneau colegii, apreciativ, în tinereţe!

În galeria prestigioşilor Doctori Honoris Causa ai Universităţii de Vest din Timişoara, Marin Dinu este înscris alături de doi mari prieteni ai săi de la ASE (şi ai mei!): Academicianul Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naţionale a României, Preşedintele Secţiei de Ştiinţe Economice, Ştiinţe Juridice şi Sociologie a Academiei Române, şi profesorul univ. dr. Ion Gh. Roşca, Rectorul ASE din Bucureşti, Preşedintele Asociaţiei Facultăţilor de Economie din România. Ambilor laureaţi ai UVT, Profesorul universitar Marin Dinu le-a fost consilier şi unul dintre cei mai buni sfetnici!

De asemenea, în această prestigioasă Galerie de Doctori Honoris Causa ai UVT se află Academicianul Iulian Văcărel, cel mai important profesor universitar de Finanţe Publice din România anilor ’60-’90 din secolul trecut. Pentru toţi cei trei, Profesorul universitar Marin Dinu a fost membru în Comisia de evaluare şi de elaborare a *Laudatio*, scriind fraze apreciative memorabile despre opera lor ştiinţifică şi despre activitatea lor , care se pot identifica uşor în textele publicate în broşurile editate de UVT!

Îmi aduc aminte cum am savurat împreună, la finele mai multor evenimente, renumitul vin auriu din soiul „Crâmpoşie” şi rafinatul vin din soiul „Negru de Drăgăşani” de la Crama din Drăgăşani aparţinând familiei Mugur şi Ileana Isărescu, la Clubul Băncii Naţionale a României, la Restaurantul „Continental” din Timişoara, la o prezentare de vinuri româneşti la Oradea, la una din întâlnirile academice organizate de BNR la Mamaia, chiar şi la marea sală de prezentare a vinurilor Cramelor din Recaş (foarte bune, de altfel!), măgulindu-l pe al nostru prieten Guvernator al BNR, Mugur Isărescu, că bem din „cele mai bune vinuri din România”!

Împreună cu Rectorul Ion Gh. Roşca am fost amândoi de nenumărate ori la diverse evenimente ale ASE, la reuniuni ale AFER sau/şi ale AGER, la primirea ASE în Consorţiul „Universitaria” (al cărui Preşedinte al Consiliului de Administraţie eram, precum şi iniţiator al primirii ASE în Consorţiu), în unele comisii de susţinere publică a tezelor de doctorat, la analize ale rezultatelor proiectelor de cercetare ştiinţifică în care am fost parteneri, la

unele lansări de carte, la frumoasele aniversări ale ASE din perioadele celor două mandate de Rector ale prof. univ. dr. Ion Gh. Roşca, la aniversările „rotunde" ale Facultăţilor de Ştiinţe Economice din Iaşi, Cluj-Napoca, Craiova şi Oradea. Ba mai mult, cei doi m-au îndemnat şi m-au încurajat să candidez pentru funcţia de Rector al Universităţii de Vest din Timişoara. Şi încă ceva: în perioada uneia din vizitele lor de trei zile la UVT, am avut bucuria să îl vizităm acasă, în atelierul său, pe cel mai mare caricaturist şi portretist al României, pe prietenul meu Ştefan Popa Popas! Iar după această vizită, cei doi s-au ales, fiecare, cu câte un tablou-portret purtând semnătura marelui artist!

În fine, rememorez aici cele două dezveliri ale busturilor post-mortem ale lui Ion Gh. Roşca, la care am participat, în Comuna Osica de Sus (locul de naştere al tatălui lui Ion Gh. Roşca) şi la Centrul de Perfecţionare Complex Predeal „Ion Gh. Roşca".

Acum, în momentul scrierii acestor gânduri, cei doi mari prieteni se află din nou împreună în Lumea de dincolo, printre Îngeri, în Împărăţia Cerurilor!

Multe ar mai fi de scris, căci de multe ori am fost împreună la diverse acţiuni şi evenimente la Bucureşti, la Timişoara, la Oradea, Constanţa, Mamaia, Costineşti, Reşiţa, Târgovişte, Suceava, Iaşi, Sibiu, Braşov, Cluj-Napoca, Predeal, Sinaia, Izvorul Mureşului, Osica de Sus, Recaş şi Moşniţa Nouă.

În finalul acestor rânduri, mai scriu că Omul Marin Dinu a iubit oamenii şi tot ceea ce venea în sprijinul omului, iar prietenia noastră de durată a fost generatoare şi de creaţii intelectuale!

Senatul festiv *ASE la 110 ani*, Aula Magna, 6 aprilie 2023

Festivitatea de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii de Vest din Timişoara profesorului Marin Dinu, 7 decembrie 2018

In memoriam Marin Dinu[1]

Conf. univ. dr. Mihai MILCA[2]
Sociolog şi publicist

A încropi un necrolog, a compune un epitaf sau a evoca imaginea postumă a unui jurnalist care dispare brusc în nefiinţă după ce, adesea sau doar întâmplător, aţi împărţit o pagină de gazetă într-o redacţie sau mai multe este, oricât ar părea de straniu, o experienţă amarnică, pustiitoare sufletește, plătind, poate, un preţ nemeritat, convenționalismului cotidianității, căruia, tu însuţi ziarist, coleg, prieten, cronicar al evenimentului, nu i te poţi sustrage. La trecerea în eternitate a gazetarului din presa scrisă şi economistului de excepţie Marin Dinu, cu care am colaborat îndeaproape mai bine de un deceniu şi jumătate la cotidianul tineretului înainte de 1989 şi la publicaţia *Economistul* în perioada postdecembristă, această stare de deconcentrare şi zădărnicie se dovedeşte a fi covârşitoare şi cumva contraproductivă din punct de vedere publicistic.

Întrucâtva ca în război, în tranşee, când un camarad atins de glonţul vrăjmaş te lasă singur, supravieţuitor aleator, ce trebuie să-ţi duci mai departe soarta şi misiunea asumată. Colegul şi prietenul Marin Dinu a fost, înainte de toate, un om al timpului său. Un intelectual înzestrat care a gândit cu capul său într-o epocă dinamică, solicitantă, complexă şi contradictorie. O epocă în care, din păcate, prefabricatele ideologice şi poncifele abundau. Marin a fost un împătimit al scrisului, care s-a împărţit între vocaţia gazetăriei, pe care a practicat-o cu brio din anii studenţiei, şi tentaţia reflecţiei teoretice şi a cercetării aplicate în domeniul economiei şi finanţelor, excelând în tot ceea ce a întreprins. Stilul şi scriitura sa trădau un apetit reflexiv, eseistic, aforistic, articolele şi cărţile sale respirând într-un spaţiu de libertate, al confluenţelor, interferenţelor şi sintezelor paradoxale, inter- şi pluridisciplinare.

---

[1] Articol preluat din *Revista Română de Istorie a Presei*. Anul XVII, Nr.1-2 (24-25) 2023, pp. 313-315.

[2] Mihai Milca, sociolog şi publicist, conferenţiar universitar doctor, Facultatea de Administraţie Publică, SNSPA.

Două perioade compacte şi distincte din biografie lui Marin Dinu acoperă, între 1980-1992, activitatea în presa scrisă de tineret, la *Scânteia Tineretului*, în calitate de redactor şef adjunct şi la publicaţiile *Viaţa Studenţească, Amfiteatrul, Studenţimea democrată, Ghidul Admiterii în Învăţământul Superior*, în calitate de redactor şef şi director, ulterior, între anii 1992-2000, la Grupul de Presă „Economistul" al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România în calitate de redactor, redactor şef şi director. A fost, de asemenea, membru în colegiile editoriale ale revistelor: *Studii economice, Working Papers of National Institute of Economic Research, Buletinul UPG, Seria Ştiinţe Economice, Review of Economic & Business Studies, Romanian Journal of Economics, Timişoara Journal Economics, Theoretical and applied economics/Economie teoretică şi aplicată, Convorbiri economice.* Marin Dinu a avut o prodigioasă prestaţie universitar-academică, fiind cadru didactic şi conducător de doctorate la Academia de Studii Economice din Bucureşti, decan al Facultăţii de Economie, autor a peste 30 de volume de specialitate, două dintre lucrările sale beneficiind de premiile Academiei Române.

Revenind la Marin Dinu gazetarul, se cuvine să menţionăm capacitatea sa managerială, spiritul de echipă, deschiderea spre dialog şi înţelegerea funcţiei civice a presei în societate. A manifestat întotdeauna comprehensiune analitică şi o propensiune statornică pentru abordarea creatoare, inovativă a problemelor dezbătute în paginile publicaţiilor pe care le-a coordonat, a fost un adept indefectibil al expresivităţii şi acurateţei limbajului jurnalistic, atât în ceea ce îl privea, cât şi atunci când conlucra cu mai tinerii sau mai vârstnicii săi confraţi. A fost un formator de generaţii întregi de condeieri şi jurnalişti, aşa cum a făcut cu învăţăceii şi discipolii pe care i-a îndrumat în cadrul ASE.

Colaborarea avută cu Marin Dinu de-a lungul anilor a fost pentru mine una fructuoasă, bazată pe colegialitate, respect reciproc, emulaţie profesională, solidaritate intelectuală şi bucuria lucrului bine făcut, lăsat la aprecierea celorlalţi, fie ei simpli cititori sau reprezentanţi ai breslei, ai instituţiilor publice ori ai forurilor culturale.

Nu cred că mă hazardez să îmi închipui că Marin Dinu va rămâne în amintirea celor care au avut privilegiul să-i stea în preajmă, ziarişti şi/sau economişti ca o prezenţă vie, neperisabilă, convivială, a cărei empatie ne însoţeşte mai departe, reconfortându-ne din lumea de dincolo, de unde ne proteguieşte, pentru că, aşa cum spuneau latinii, nimic din ceea ce este omenesc nu i-a fost străin.

Spiritul academic al operei unui eminent economist, Marin Dinu

Dr. Nicolae BUD
Dr. Teodor BRATEŞ

A trecut aproape un an de la despărţirea de colegul şi prietenul nostru prof. univ. dr. **Marin Dinu**. În acea tristă zi de la mijlocul lunii august 2023, am aflat – ca un trăsnet – că a suferit un puternic atac cerebral. Apoi, zi de zi, de-a lungul a aproape două luni, când s-a zbătut între viaţă şi moarte, noi, cei care semnăm acest articol, am trăit momente de intens dramatism cu speranţa, alături de familia lui, că va ieşi învingător în lupta cu o boală nemiloasă. De atunci, ne surprindem deseori că dorim să-i telefonăm, ca de obicei, să ne sfătuim, să ne împărtăşim opinii, impresii, să stabilim întâlniri la o terasă în faţa unei carafe de vin bun, într-un cuvânt, să punem „ţara la cale" cu dorinţa sinceră, eliberată de partizanate de orice fel, de a face bine în tot ceea ce întreprindem ca profesionişti, ca – pur şi simplu – oameni ca... oameni. Nu ne putem împăca nici cu gândul că ne-a părăsit, nici cu gândul că nu mai vorbim cu el aşa cum am făcut-o ani şi ani, poate cei mai frumoşi ai existenţei noastre vremelnice.

Ne-a părăsit, la vârsta de 73 de ani, în plină forţă creativă, cu o excepţională şi nedezminţită capacitate de muncă, în condiţiile în care multe proiecte erau în curs de finalizare. Ne-a lăsat moştenire o operă ştiinţifică din sfera ştiinţelor economice, care a deschis noi drumuri spre aprofundarea cunoaşterii legităţilor din domeniile decisive ale existenţei umane dintotdeauna, de la asigurarea bunurilor care definesc progresele individuale şi la scară naţională până la satisfacerea celor mai de seamă cerinţe spirituale de la nivelul individual până la cel societal.

Componentele unei definiţii a excelenţei

Datele sale biobibliografice esenţiale, cariera care l-a propulsat în miezul transformărilor social-economice din deceniile de la cumpăna secolelor XX-XXI sunt deosebit de elocvente. Fiul de ţărani, născut pe meleagurile de

pe malul drept al Oltului, în comuna Ghimpeţeni, a parcurs, cu strălucire, treptele formării sale intelectuale, afirmându-se ca absolvent, în 1973, al Academiei de Studii Economice din Bucureşti, ca un cadru universitar de excepţie, ca un cercetător pasionat şi, deopotrivă, ca lider al studenţimii din generaţia anilor ’70 din secolul trecut, ca deosebit de talentat ziarist, ca un om de ştiinţă cu vocaţie şi convingeri puternice.

În paralel cu activitatea didactică şi de cercetare ştiinţifică, s-a remarcat prin modul deschis, novator în care şi-a exercitat atribuţiile de membru în conducerea unor publicaţii pentru tineret, în special la revistele *Viața studențească* şi *Amfiteatru*.

Datele statistice reci şi seci au dat măsura cantitativă a unei opere vaste. A fost autorul a peste 50 de cărţi, îndeosebi din sfera economiei, a peste 40 de cursuri universitare, postuniversitare şi postdoctorale (inclusiv la Academia Română), a 131 de studii indexate ISI, coautor a 62 de comunicări publicate în baze de date internaţionale, precum şi autor a sute şi sute de articole din presa cotidiană şi săptămânală, dovedindu-se un fin receptor al realităţilor, un analist de marcă şi vizionar deopotrivă, ancorat în realitate şi antemergător în întâmpinarea viitorului. Participarea la realizarea a 22 de mari proiecte de cercetare şi pregătire universitară i-a consolidat puternic prestigiul de teoretician de anvergură internaţională şi de practician inspirat, adversar al dogmelor, al închistării şi promotor al ideilor curajoase, deseori „înotând împotriva curentului”. A fost, indiscutabil, creator de Şcoală Economică în adevăratul sens al cuvântului, în domenii de cel mai mare interes public, precum Economia României, Economia europeană, Economia tranziţiei, Epistemologia economică, Politicile economice şi Globalizarea. Ca decan al Facultăţii de Economie şi, apoi, director al Departamentului de Economie şi Politici Economice, membru al Senatului Universitar al ASE, şi-a înscris numele la loc de frunte în calitate de dascăl performant, de formator al tinerelor generaţii de economişti în maniera care îi era proprie, îmbinând erudiţia cu exigenţa, respectul faţă de tradiţii cu îndrăzneala celui care s-a „specializat” în construcţia de drumuri pe căi nebătătorite.

De fapt, vocaţia constructivă a fost o caracteristică esenţială a întregii sale vieţi, de la fondarea publicaţiei postdecembriste *Economistul*, a Editurii Economice şi a revistei *Economie teoretică şi aplicată* până la înfiinţarea Asociaţiei Facultăţilor de Economie din România (AFER).

N-a fost un „locatar” al „turnului de fildeş”, ci s-a implicat în viaţa Cetăţii, cu toată energia generată de convingeri profunde, mărturie stând activitatea desfăşurată în calitate de secretar general şi de preşedinte al Comitetului Director al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România (AGER), de senator şi de vicepreşedinte al Senatului României, de membru al Consiliului de Administraţie al Băncii Naţionale a României.

Viaţa, aşa cum a fost, aşa cum a rămas în amintiri

Când încredinţăm calculatorului aceste gânduri ne dăm tot mai bine seama că – în încercarea de a concentra, de a sintetiza propriile percepţii, propriile amintiri – estompăm o mare varietate de fapte de viaţă, de un firesc omenesc inconfundabil. Fiecare dintre autorii însemnărilor de faţă poate să aducă în prim-plan sute de întâmplări din zeci de ani în centrul cărora s-a aflat prietenul şi colegul nostru Marin Dinu. Este vorba despre fapte simple, de la ajutorul dat semenilor în momente grele ale vieţii lor, despre povestiri „la gura sobei” referitoare la nepoţi şi fini, înconjuraţi cu dragoste, cu grijă părintească, despre „încărcarea bateriilor” pe drumuri de munte, despre cel mai gustos mod de a prepara un păstrăv, şi nu din oricare specie, ci neapărat a celei „aurii”, despre popasuri îndelungate pe la anticariatele din centrul Bucureştiului, despre bucuria de a dărui prietenilor la aniversări câte o sticlă cu şampanie de cea mai bună calitate, despre câte şi câte multe altele care fac viaţa ceva mai suportabilă atunci când te copleşesc singurătatea, angoasele, prejudecăţile, rugina rutinei. Sobrietatea sa proverbială era pe fond a unui bonom şi adesea a unui boem, nu desuet, ci consonant cu vremurile pe care le-a trăit alături de noi, de numeroşii lui prieteni şi colegi.

Viziune şi acţiune. Dincolo de confesiuni

Spaţiul tipografic care ne-a fost pus la dispoziţie nu ne îngăduie să intrăm în detalii, să nuanţăm – aşa cum îi plăcea profesorului Dinu să-şi prezinte ideile în cărţi, în articole, de la catedră, de la tribuna unor mari reuniuni naţionale şi internaţionale – modalităţile prin care a tratat teme de bază ale ştiinţelor economice, prin îmbinarea armonioasă a investigaţiilor de profil, cu psihopedagogia, cu epistemologia şi praxologia. Ne vom rezuma, deci, la un scurt demers pentru identificarea unui element comun în activitatea sa prodigioasă, pluridimensională.

Avem în vedere spiritul academic care îi definea vastitatea operei, care îi devoala profunzimea, originalitatea şi farmecul unor expuneri, unor

discursuri caracterizate prin eleganţă şi receptivitate la opiniile altora, în dialoguri de tipul clasic al celor din antica grădină Academos.

Prin urmare, nu ne propunem să abordăm exhaustiv conceptul de spirit academic, ci doar să relevăm ceea ce conţine mai de seamă opera ilustrului economist Marin Dinu: cutezanţa autenticului cercetător care nu ezită, ci, dimpotrivă, se apleacă asupra temelor dificile, controversate şi chiar „explozive", rigoarea unui matematician şi acribia unui grămătic, capacitatea de a investiga teritorii ideatice, presărate cu numeroase capcane, de a selecta esenţialul din noianul de informaţii, de a sintetiza astfel date şi fapte întregite de interpretări originale, expunerea unor concluzii relevante prin sublinierea multitudinii de faţete a realităţilor în mişcare, fără să facă rabat de ordin calitativ, ci să se menţină, fără excepţie, pe linia clarităţii compatibilă doar cu ştiinţa autentică.

Pentru contribuţia substanţială adusă la progresul ştiinţelor economice, prof. univ. dr. Marin Dinu a primit peste 30 de premii şi distincţii, între care, din partea Academiei Române, Premiul „P.S. Aurelian" pentru lucrarea *Economia României. Întreprinderile mici şi mijlocii. Cum ne integrăm?* şi Premiul „Virgil Madgearu" pentru lucrarea elaborată împreună cu unul dintre autorii articolului de faţă, *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în primele cinci luni postdecembriste*; Premiul „Eugen Carada" pentru economie, din partea Academiei de Studii Economice din Bucureşti, Diploma „Virgil Madgearu" cu medalia de aur, din partea AGER „Diploma de Excelenţă", din partea AFER Diploma „Membru de Onoare cu medalia de aur pentru preţuire", iar din partea Societăţii Române de Statistică „Diploma de Excelenţă".

Noi, cei care i-am fost prieteni şi colaboratori, cunoaştem bine „direct de la sursă" (cum se spune) preocupările, frământările, examenele de conştiinţă ale personalităţii celui afirmat ca ilustru economist al zilelor noastre, ceea ce ne conferă temeiuri pentru a susţine, cu toată convingerea, cu toate „probele" pe masă şi pe faţă, că i se potrivea de minune aforismul antic „*nimic din ceea ce e omenesc nu i-a fost străin*". Viaţa şi opera profesorului Marin Dinu reprezintă un exemplu memorabil pentru generaţiile actuale şi viitoare. Îi datorăm acestui mare om, acestui mare economist, acestui mare român, acestui mare promotor al celor mai înalte valori ale umanităţii, preţuirea şi recunoştinţa noastră, dar – mai cu seamă – ne simţim obligaţi, ca un act de credinţă şi conştiinţă, să facem tot ceea ce depinde de noi pentru a o duce mai

departe prin fapte, prin instrumentele puse la dispoziţie de ştiinţă, în spiritul academic nealterat. Demersurile profesorului Marin Dinu îndreptate spre o viaţă mai bună aici, pe pământul ţării natale, pe care a iubit-o şi a slujit-o fără preget, cu încrederea că lumea poate deveni mai bună, se înscriu la loc de cinste în tezaurul nostru cultural-ştiinţific.

A dăruit mult mai mult decât a primit. Dacă în timpul vieţii sale n-a avut parte de toată preţuirea care i se cuvenea, măcar în posteritate să-i păstrăm vie amintirea, cu tot ceea ce l-a definit ca întruchipare a condiţiei umane în vremuri tulburi, pe „nisipuri mişcătoare”, cu încrederea niciodată dezminţită că fatalitatea, resemnarea nu-şi au sens, ci doar spiritul academic militant poate să schimbe lumea în bine, fără iluzii, fără utopii, ci în cel mai relevant mod cu putinţă.

Autorii, Marin Dinu și Teodor Brateș, la lansarea cărții *Răzbunarea trecutului. Capitalismul în 5 luni postdecembriste*, BNR, 12 martie 2014

La despărţirea de Marin Dinu, un om de ştiinţă şi de conştiinţă[1]

Şerban CIONOFF
Uniunea Ziariştilor Profesionişti din România

Ieri, Doamna cu coasa şi-a luat din nou tributul!

De data asta l-a ales pe Marin Dinu, distins economist, profesor universitar, personalitate reprezentativă a breslei jurnaliştilor. Odată cu plecarea la cele veşnice a lui Marin Dinu, familia noastră, a celor care am fost şi am rămas membrii ai şcolii de presă „Scânteia tineretului – Tineretul liber", suferă o dureroasă pierdere a unui confrate şi prieten, a cărui memorie avem datoria să nu o lăsăm să cadă sub lespedea dictonului „Numesc jurnalism tot ceea ce mă va interesa mâine mai puţin decât azi".

L-am cunoscut pe Marin Dinu cu aproape cinci decenii în urmă şi m-am bucurat atunci când el s-a alăturat echipei redacţionale a cotidianului *Tineretului*, cu atât mai mult cu cât venirea lui s-a petrecut într-o perioadă deloc fastă pentru lumea presei noastre, ca şi pentru viaţa spirituală a ţării. Au fost aceştia anii care au urmat editării funestelor Teze din iulie 1971, când relativa, dar reala deschidere politică şi ideologică din cea de-a doua jumătate a anilor 1960 ai veacului trecut a fost curmată în mod ireversibil. Perioadă în care fiecare dintre cei care am dorit şi am încercat să ne respectăm meseria am căutat, şi cred că am şi reuşit, să găsim anumite căi pentru a transmite cititorului – în cazul nostru, tânărului cititor – mesaje care ieşeau din tiparele noului dogmatism oficializat. Şi trebuie să spun, asumându-mi criticile pe care mi le vor adresa unii sau alţii dintre miliţienii spirituali ai zilei, că dacă ziarul *Scânteia Tineretului* a reuşit, fie şi într-o oarecare măsură, să păstreze acea – repet şi întăresc: relativă, dar reală deschidere – aceasta s-a datorat faptului că în echipa sa de conducere s-au aflat oameni care manifestau acea

[1] La despărţirea de Marin Dinu, un om de ştiinţă şi de conştiinţă, Uniunea Ziariştilor Profesionişti din România (uzpr.ro).

atât de necesară deschidere spirituală şi determinare pentru ca să reuşească. Alături de Nicolae Dan Fruntelată, de Emil Marinache, de Dumitru (Cornel) Constantin, de Lucian Avramescu, de Ioan Strugariu şi de Ion Cristoiu, Marin Dinu a fost, cu certitudine, unul dintre aceşti factori catalizatori ai echipei redacţionale!

Aşa l-am cunoscut şi aşa l-am reîntâlnit după evenimentele din decembrie 1989, adică la fel de determinat să descopere şi să susţină valoarea autentică şi durabilă în ştiinţele economice, domeniu de vitală importanţă pentru soarta societăţii româneşti. Astfel, omul de presă Marin Dinu şi-a legat numele şi fapta de jurnalul *Economistul* şi de Editura Economică, cu aceeaşi pasiune cu care s-a consacrat profesiunii cu care s-a identificat încă după absolvirea facultăţii. Aceea de formator al noilor generaţii de economişti studenţi ai Academiei de Studii Economice din Bucureşti, carieră didactică şi ştiinţifică pe care a parcurs-o cu realizări temeinice. În egală măsură, Marin Dinu este autorul unor valoroase lucrări care rămân titluri de referinţă în bibliografia ştiinţelor economice şi, deopotrivă, a celor consacrate sinuoasei deveniri a economiei şi societăţii româneşti în anii care au urmat după căderea regimului politic al partidului-stat. *Globalizarea şi aproximările ei* sau *Criza reformei. Eu sunt român?* fiind doar două titluri din densa şi consistenta bibliografie a lucrărilor sale.

Aşa l-am cunoscut şi aşa îl voi păstra, în suflet şi în gând, pe Marin Dinu, ca pe un adevărat om de ştiinţă şi de conştiinţă, de al cărui cuvânt înţelept şi constructiv avem şi vom avea nevoie.

Amintiri despre Marin Dinu, încă din studenție

Dr. ec. Constantin BOȘTINĂ
Președintele Asociației pentru Studii și Prognoze Economice și Sociale

În anul 1969 eu îmi încheiam studiile la Facultatea de Comerț din Academia de Studii Economice din București, iar Marin Dinu intra în anul I al Facultății de Economie Generală, din aceeași instituție de învățământ superior economic.

La terminarea studiilor, eu rămânând asistent universitar la Facultatea de Comerț, disciplina Operațiuni de import-export, concomitent cu activitatea în cadrul Consiliului Uniunii Asociaților Studenților Comuniști din România, am avut mai multe situații în care l-am cunoscut pe studentul Marin Dinu.

Una din activitățile în care l-am remarcat pe studentul Marin Dinu, pe atunci el fiind în anul II de studii, a fost ocazionată de participarea sa la sesiunea de comunicări a cercurilor științifice studențești din Academia de Studii Economice.

Pot afirma în cunoștință de cauză că, în perioada studenției, Marin Dinu s-a remarcat ca un pasionat de abordări științifice privind unele aspecte teoretice ale economiei românești, aflată în plin proces de consolidare ca economie națională. Aplicat spre diverse teme de cercetare științifică studențească, în paralel cu avansarea spre terminarea studiilor teoretice, și-a consolidat aptitudinile pentru bogata activitate de cercetare, desfășurată după terminarea studiilor, când a rămas asistent universitar la Catedra de Conducere Planificată a Economiei Naționale din cadrul Facultății de Economie Generală din Academia de Studii Economice din București.

Eu fiind, în paralel cu activitatea de cadru didactic, implicat și în organizarea și conducerea activității studenților din România, mai întâi ca secretar, apoi ca președinte al Consiliului Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România (UASCR), l-am reîntâlnit pe Marin Dinu și în multiple activități ale UASCR din ASE și din Centrul Universitar București.

După 1990 m-am regăsit într-o relaţie remarcabilă cu Marin Dinu, în cadrul Asociaţiei Generale a Economiştilor, ca membri ai acestei asociaţii profesionale.

Eu eram, la fel ca el, în conducerea Asociaţiei Generale a Economiştilor, iar Marin Dinu făcea parte şi din redacţia ziarului *Economistul*, ca redactor-şef şi, ulterior, ca director al cotidianului *Economistul*, unde şi eu scriam cu o anumită consecvenţă.

De subliniat că lui Marin Dinu i se datorează o aplecare mai profundă a cotidianului *Economistul* spre dezbaterile teoretice, dar şi către cele pragmatice, către politicile economice din perioada de tranziţie economică pe care o parcurgea România în anii 1990-2000.

Rezultatele remarcabile în pregătirea ca student, aplecarea spre cercetarea ştiinţifică studenţească i-au deschis drumul spre cariera universitară, de la asistent până la profesor universitar, dar şi la obţinerea titlului de doctor în economie în anul 1984.

Paralel cu excepţionala sa carieră academică, a fost o persoană implicată şi în structurile de conducere la nivel naţional a României, respectiv ca senator, în perioada 2000-2004, dar şi ca membru al Consiliului de Administraţie al Băncii Naţionale a României.

A continuat, cu rezultate remarcabile, să se implice în organizarea activităţii Asociaţiei Generale a Economiştilor, îndeplinind demnitatea de secretar general al asociaţiei, dar şi de preşedinte al Consiliului Director al AGER.

Evoc, din multiplele activităţi în care ne-am găsit împreună, încă două momente mai semnificative ale colaborării cu Marin Dinu. Primul se referă la răspunsul pozitiv pe care l-am primit de la Marin Dinu când i-am propus, în anul 2003, să devină, alături de mine, membru fondator şi vicepreşedinte al Asociaţiei pentru Studii şi Prognoze Economico-Sociale. Al doilea, când în anul 2010, ca urmare a unei situaţii mai dificile prin care trecea cotidianul „Economistul”, am convenit împreună ca eu, în calitate de vicepreşedinte al AGER, să preiau conducerea, ca director general, a publicaţiei.

Printr-o excelentă înţelegere şi colaborare am reuşit să menţinem *Economistul* în panoplia presei româneşti scrise, care şi atunci, ca şi acum, trecea şi trece prin perioade mai grele.

Consecința unei bune colaborări și înțelegeri între noi, am reușit să menținem publicația și astăzi, dar transformând-o din ziar cotidian în revistă periodică.

În final, apreciez că este de remarcat faptul că, în ultimii ani, 2021-2023, comunicam zilnic pe aplicația WhatsApp, Marin Dinu fiind cel care trimitea zilnic, în fiecare dimineață, în jurul orei 6.00, câte un text cu diverse pilde și înțelepciuni, pe marginea cărora apoi dialogam.

În data de 9 august 2023 am primit de la Marin Dinu un citat de Nicolae Bălcescu, care suna așa: „Noi, românii, nu vom putea fi puternici până când nu ne vom uni cu toții într-unul și același corp politic".

Ultima comunicare cu el pe WhatsApp a fost în ziua de 11 august 2023, când mi-a trimis o înregistrare cu o melodie, care începea așa: „Și acum sfârșitul este aproape". Începând cu 12 august 2023 nu am mai primit comunicările sale.

Marin Dinu a plecat.

Numai gânduri bune și frumoase pentru Marinică.

Magistrul-ucenic

E-scrisori
Jurnal de corespondenţă
(fragmente din capitolele *Iniţierea*, *Învăţătura*, *Calea*, *Lupta*, *Labirintul*)[1]

Prof. univ. dr. Marin DINU

Iniţierea

Dacă vrei să ajungi la Jung, ai nevoie de o lungă buclă iniţiatică prin Freud, după care trebuie citiţi în paralel Adler şi Dostoievski.

Experimentul Jung este un capăt de drum, iar înţelegerea este posibil să ajungă acolo dacă trece prin colbul întregului drum. Într-un fel esenţial este, deci, vorba de iniţiere!

Pe Freud îl parcurgi aşa cum sunt publicate operele lui complete (la Editura Trei), chiar în ordinea volumelor. Viziunea lui Freud este o cale de cunoaştere a spiritului (sufletului, minţii, inimii) în formă simplificată, modernistă, metoda factorului declanşator al trăirilor înalte, identificat de Freud în sex. *Sexualpshihologie* este astăzi frivolă, în sensul de accesibilă, uşor de înţeles, dar la acea vreme era o formulă de tip raţional de intrare în necunoscutul minţii umane. Freud a simţit că este insuficientă metoda şi a căutat să o agrementeze cu mitologie de inspiraţie iudaică (vezi descifrarea mitului lui Moise). Adler merge mai departe, încearcă să introducă principiile active în configurarea lumii interioare, pe lângă cele ale inconştientului freudian venit pe aliniamentul complexelor sexuale.

Jung uneşte aceste căi şi adaugă arhetipurile, dependenţa de memorie (obsesia alchimică luată ca memorie a facerii de sine prin uniunea mistică cu Sf. Duh, o

[1] Acest text ar fi trebuit să constituie un capitol dintr-un volum, pe care profesorul Marin Dinu l-a gândit pentru o aniversare mai specială a dânsului. Aniversarea nu a mai fost. Textul, cu atât mai preţios, şi-a găsit locul aici, preluat integral, aşa cum l-a scris autorul. Am fi putut numi acest capitol *Mentorul* sau *Îndrumătorul* [doctoranzilor săi] (Florina Mohanu) .

sugestie pentru trăirea dumnezeirii, care trezeşte potenţa de a face lumea interioară, în care sinele este Dumnezeu). În sensul acesta Jung este un capăt de drum, la el ajungi cu asprimi de sine (vezi experienţa lui hindusă), stări de conştiinţă modificată (viaţa în Turnul Bollingen), jocul limitelor (*sexuale*: nevasta supusă – biologie, materie – şi amanta spiritualizată, animus-ul din femeie care trezeşte anima din bărbat; *existenţiale:* viaţa dublă de cetăţean şi de spion, de neamţ cu ascendent goethean şi evreu pe filiaţie maternă, de fiu şi de părinte, de om al raţiunii şi de practicant al emoţiei).

Ai nevoie să te încarci de sensibilitatea orientală (treci prin *Ştiinţa şi câmpul Akashic. O teorie integrală a tuturor lucrurilor* a lui Ervin Laszlo), să te acomodezi cu perspectivele noi din fizică şi cosmologie (vezi seria de la Humanitas, dar nu numai), cu studiile despre minte (Roger Penrose este o variantă, dar şi tinerii cercetători care iau cu asalt *terra incognita* a minţii), cu zbaterea ideilor din biologie (*Gena egoistă* a lui Dawkins este o cale), repoziţionările în obsesia lui Einstein de a vedea totul, integralul prin ochii lui Dumnezeu (citeşte despre principiul antropic), viaţa marilor iniţiaţi mistici, dar şi a celor raţionali (Descates, Newton, Galilei, Kepler), istoria genetică a omenirii etc.

Stările de conştiinţă modificată au fost încercate de însuşi Jung după 50 de ani, cu succes după 60 de ani, deci după încărcarea cu experienţa controlului forţelor subtile ale spiritului, care sunt devastatoare, omoară raţiunea, pulverizează corpul. *Cartea Roşie* consemnează îndrăznelile inteligenţei de a intra în teritoriul inconştientului, al spiritului debiologizat, al fantasmelor, premoniţiilor, spaimelor, coşmarelor, adică în formele sub care se iveşte spiritul adevărat, de care omul obişnuit fuge, cade în bigotism sau înnebuneşte.

Va trebui să te apropii şi de Gnoză, de lumea gândirii mistice, a supunerii la „dincolo" prin renunţarea la „aici". Desigur, acum doar o privire fugară, nu implantare a trăirilor, citind culegerea de revelaţii numită *Filocalia*, oprindu-te asupra lui Ioan Scărarul (în genere a tuturor spiritualilor care au numele Ion-Ioan, atât din ortodoxie, cât şi din bisericile din Occident).

Taina: *ca să cunoşti efectul, trebuie să înţelegi cauza*. Ca să ajungi la cauză, trebuie să te vezi pe tine în lumina înţelepciunii adevărate din care ne-am întrupat toţi. Este şi geniul jungian de a căuta să descrie individuaţia.

*

Trebuie evitată greşeala de a te focaliza pe final (revelaţia!). Importantă este reconstituirea căii până la revelaţie. Fără aceasta nu ai parte de revelaţie. Sf. Augustin nu caută, ci crede că a găsit răspunsul. Este superficial. Sf. Toma este erezia părţii materiale din lumea noastră, permisă de străpungerea dogmei catolice de către iezuiţi. Este parcimonie, vândută ca totalitarism al dependenţei. Căutarea răspunsului pentru izbăvire, către dumnezeire, este orientală şi în sens grecesc, bizantin, răsăritean, şi în sens hindus.

N-ai ce să înveţi de la cei care pretind că ştiu totul pentru că, de fapt, nu pot să-ţi arate metoda de a ajunge la a şti, calea către adevărul revelat. Începi de la Sf. Dionisie Areopagitul şi ajungi la Simeon Noul Teolog. Te afunzi în „*Mărturisirea unui pelerin*". Descifrezi tehnica *Rugăciunii inimii*. Înveţi să auzi gândul când umblă şi să vezi ideile cum se nasc din el. Te concentrezi asupra Lumii interioare ca să ai puterea de a fi în Lumea exterioară. Noi înşine cu noi înşine înainte de a scoate sinele la întâlnirea cu celălalt.

Cunoaşterea este eminamente o experienţă subiectivă, nu o procedură, o schemă rigidă de gândire, un pattern universal. Cunoaşterea este un resort al minţii; trebuie să descoperi cum se acţionează. Misterul este în noi, în unirea trupului cu sufletul. Occidentalii au sperat că ne înşală invitându-ne să recurgem la trup, la materie, pentru a înţelege Lumea. Nu, Lumea este o problemă a Sufletului, a Minţii, a Duhului, a Spiritului, a Sinelui, a Inconştientului etc.

Dacă Iluminiştii au reuşit ceva pe drumul cunoaşterii, este pentru că au luat de la răsăriteni experimentarea cunoaşterii, asceza laboratorului şi renunţarea la a lua totul de-a gata, ca în Filosofia Naturală. Adică au făcut un transfer de călăuză pentru simţuri, de care nu este în stare decât tot sufletul, pentru că el este dincolo de închisoarea materiei, are perspectiva Totului, se uită prin ochii lui Dumnezeu la alcătuirea a tot şi a toate.

La intrarea în casa lui Jung, acesta a scris „*Vocatus atque non vocatus, Deus aderit*". Adică, pe limba noastră, „*Chemat sau nechemat, Dumnezeu este prezent*". Aşa că, la revelaţie se ajunge pe drumul pe care simţurile se ascut ca să fii conştient că eşti.

*

N-aș merge pe drumul tău! Fără implicare, asumare, îndârjire, încordare, cazną nu se ajunge la iluminare. Dacă vei continua așa ajungi la fatalism, un mod laș de a ucide Sinele.

Pozitivismul? Ce legătură are cu interiorul? Poți măsura Sufletul? Umbli pe o gheață inexistentă iluzionându-te că nu te vei îneca. Treci pe calea ascezei, iar nu a reveriei, ca să te salvezi de sufocarea prin îngurgitarea ignoranței.

N-ai scăpare de eșec decât coborând în tine cu prudență și determinare, ca într-o vâltoare înfricoșătoare și de nepotolit. Lărgește-ți interiorul cu metodă. Jung a trudit aproape două decenii să acumuleze, să clasifice, să ordoneze, să înțeleagă interioritatea altora până să îndrăznească să intre în interioritatea lui. Nu s-a descoperit pe sine decât la capătul unui drum de efort sistematic, de inițiere, de apropiere de Fenomenologia Sufletului Altuia. Înțelegând pe Altul a putut să se decidă să se cunoască pe Sine. A fost prudent? Da, obligatoriu. Dar și înțelept, cu supunere la ritualul asimilării de înțelepciune. Întâi a parcurs pe a *Face*, ca să-și permită să treacă la a *Desface* mecanismul lui interior. Avea experiență! Nu risca! Monștrii sunt în Interior și pot să distrugă învelișul existenței personale. Nu ne putem juca cu fantasmele. Ele nu trebuie stârnite, ci trebuie convinse să supraviețuiască pașnic cu visele noastre.

Pe scurt, ori urmezi sugestiile de a aborda totul cu METODĂ, ori șterge amprenta acestor email-uri. Nu vreau sa fiu asociat cu alegerea căii greșite, periculoase, pentru că distruge ordinea lucrurilor, destinarea lor firească, dizolvă idealurile și împlinirile și dă peste cap etapizarea fixată prin inițiere.

*

Am obișnuința (pe care nu o vreau să fie absurdă!) de a pretinde de la prieteni respect față de igiena gândirii.

Prima pretenție se referă la faptul că ideația trebuie să aibă natură intelectuală, a doua pretenție vizează nevoia de raportare a oricăror ipoteze la străpungerile din gândirea anterioară, omologate sau nu, a treia pretenție ține de obligația rațională că nu ne dezicem de patternul cognitiv kantian în care sensul și semnificația gândirii se așează pe temelia trinitară a spațiului, timpului și cauzalității.

E vorba de un reper, care trebuie menținut, pentru a nu ne atrage incoerența gândirii și eșuarea trăirii!

Dacă aceste pretenţii au acoperire în realitate, autocontrolul ideilor face restul.

Apreciez instinctiv înclinaţia oricui de a impune stavile ieşirii din sticlă a fantasmelor. De ce? Cred, odată cu Jung, că fantasmele au puterea de a distruge sufletul. Inconştientul stăpâneşte conştientul, îl dizolvă chiar. Nu este o întâmplare, decât seculară, deci opusul ei, obişnuitul natural, că recurgem la scurtături în alegerea semnificaţiilor faptelor de viaţă. Grozăvia naturii umane este că, prin gândire rapidă (descifrată de Kahnemann), ea slobozeşte în exces răul în lume. Iar răul care iese din gândirea rapidă loveşte întâi în cel care preferă să gândească aşa.

Când propria noastră gândire devine sursa răului este prea târziu să mai facem ceva. De aceea se practică iniţierea, care nu este altceva decât pregătirea de a face faţă agresiunii gândurilor scăpate de sub controlul raţiunii. Stăpânirea de sine nu înseamnă cumineţenie sau prostie, ci puterea de a fi stăpânul unei fiare de neîmblânzit: gândirea emoţională, prevalenţa asupra comportamentelor, a instinctelor, iraţionalului, inconştientului, toate fiind izvorul otrăvit al fantasmelor.

Ce zici?

De când mi-ai spus că ai primit *Rotes Buch (Cartea Roşie)* voiam să-ţi spun că nu trebuie să faci salturi în inconştient urmând tăria acestei cărţi, ci să porneşti de la reconstituirea traseului spiritual al lui Jung, din *Amintiri, vise, reflecţii*. Este singura cale pe care ai putea să ai şansa să intri, fără prea mari consecinţe asupra trăirilor, în lumea de „dincolo", unde totul fiind altfel nu ne acceptă ca fiinţe raţionale. Bunăoară, dovada că există un potenţial real de pericol este apelul nostru imediat la ambiguizare, fuga de colo-colo, pescuirea de fragmente de spirit care ne pulverizează coerenţa sufletului. Percepţia obişnuită în astfel de situaţii este nesiguranţa, agitaţia, bâlbâiala, nestatornicia, panica. Suntem pur şi simplu reduşi la a fi nisipul potenţei noastre, aranjat de haos în fel şi chip, numai asemănător nouă nu. Devenim prizonieri ai fantasmelor, nu le mai putem alunga cu raţiunea prin înţelegerea adevăratului lor mesaj.

Deci, citeşte sau recitеşte cu creionul în mână *Amintiri, vise, reflecţii*. Frază cu frază, cel mai adesea propoziţie cu propoziţie, pentru a fixa atenţia asupra cuvintelor-cheie cu care se intră în înţelepciune. După ce eşti sigur că ai perceput calea, treci la *Rotes Buch*.

*

Găsesc frământarea care te macină oarecum în şirul aşteptărilor mele în privinţa configurării universului tău de gânduri. Ai ajuns în unele privinţe la proba ultimă a înţelegerii în contextul disciplinei pe care o predai. Antecedentele tale mentale te-au ajutat să descifrezi nu doar realitatea, ci şi modul cum ajunge aceasta să fie decelată prin idee. Spaţiul conceptual al *Economie*i/*Economics* este, însă, prea strâmt ca să reuşeşti să-ţi scurtcircuitezi tensiunile gândirii. Aşa că era inevitabil să ajungi la fundamentele realităţii care ţin, paradoxal, nu de Filosofie, ci de înţelegerea fenomenului uman în toată cuprinderea lui (mai aproape de Filosofia Naturală!).

Economia se uită, e drept că prin dioptrii cam mari, la o latură a fenomenului uman – condiţia umană (munca, lucrul, acţiunea). Cealaltă latură este cheia pătrunderii în substanţa a ceea ce există, adică natura umană. Bunăoară, cum se formează natura umană? Cum se ataşează de om o pletoră de energii, vizibile şi invizibile, pozitive şi negative, conştiente şi inconştiente/ subconştiente prin care acesta îşi marchează locul în spaţiu şi timp, dar şi importanţa sa în lanţul vieţii? Sunt multe căi să-ţi satisfaci curiozitatea. Religia este una, notorietatea/lideranţa este alta, apostolatul este şi el o variantă etc. Adaugă teoria conspiraţiei, partizanatul, fanatismul ş.a.m.d. Enciclopedismul a făcut carieră, Renaşterea a părut să ofere o soluţie, Iluminismul raţionalist a pretins emanciparea în loc de mântuirea creştină, reactivând epicureanismul, Iluminismul spiritual a resuscitat în termeni religioşi neoplatonismul, Rozacrucianismul a combinat spiritul alchimic cu tehnologia şi tot aşa.

Natura umană în forma ei pură este reprezentată de Iniţiaţi. Adică de minţi destinate (genetic astăzi, prin înţelegere, adică ceea ce era fără argument raţional *Moira* grecească) să dea calea, să indice înălţimile, să aducă lumina (Einstein visa de mic să călărească o rază de lumină!), să impună modele de viaţă etc. Metoda de a te apropia de ce reprezintă Iniţiaţii este să le cunoşti intimitatea. Desigur, o poţi face doar indirect. Unele modalităţi sunt efectiv lejere, nesolicitante. Bunăoară, citind *Agonie şi extaz*, cartea lui Irving Stone despre viaţa lui Michelangelo, un exemplu de apropiere prin exerciţiu spiritual de natura iniţiatică. Altă variantă este să citeşti *Amintiri, vise, reflecţii*, o biografie a lui Jung, scrisă de secretara lui, dar supra-vizată de

Maestru. Prin această lucrare iei contact cu modul cum se configurează pornirea înțelegerii a ceea ce este esență a existenței, cum ajungi în contact cu forțele de care ne temem noi, oamenii, cum are loc individuația, împlinirea în expresia lui Jung. Ca să pătrunzi în misterele formării Inițiatului poți să parcurgi și biografia lui scrisă de Deirdre Bair. Apoi, cu precauții, poți să citești câteva dintre lucrările lui, pe care ți le voi indica la timpul cuvenit. În paralel, poți să citești și cartea lui Édouard Schuré, *Marii Inițiați*.

Mai sunt câteva, dar toate la timpul lor.

Fenomenul spiritualist decadent de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul de secol XX (Steiner, Papus, Rasputin etc., la noi trăirismul/ortodoxismul prin Crainic, dar și altele) este exotic, incoerent, un joc de societate (vei înțelege după ce citești Jung), nu merită efortul.

*

Doar dacă îți poți înfrânge preconcepțiile! Grecii se pregăteau să reziste la otravă, administrându-și zilnic cu picătura. Resetarea minții pentru lucruri sugrumate de două mii de ani (distrugerea manuscriselor lui Epicur și, în final, dărâmarea Serapeionului) nu este simplă. Se spune că este mai probabil să facem ceea ce am fost puși să facem într-un timp așa de îndelungat pentru că am pierdut luciditatea vederii realității ca fiind la un loc și bine și rău, chiar liberul arbitru. Am asimilat răul cu violența fizică, punând pe frontispiciul lumii drept simbol al esenței Colosseumul. Confruntarea de idei a dispărut. Modelul cultural a devenit corpul, forța fizică. Cei din străvechime știau prea bine că lucrurile care schimbă lumea sunt ideile, totul se face prin învățare, emancipare. Modelul de viață era Academia lui Platon, țelul era luminarea minților, pregătirea lor pentru argument (prin Retorică), adevăr (prin Logică), inovare (prin Poietică). Papalitatea a scos din Index *De rerum natura* a lui Vergiliu în ... 1986 pentru motivul că avea construită ideația pe opera lui Epicur. De la Iluminismul raționalist încoace (care, sugestiv și deloc întâmplător, are ca substrat Reforma, ruperea de chingile Papalității) se încearcă restabilirea ordinii firești în așezarea lumii. Greu, pentru că este în avantajul puterilor să controleze gândirea. Vezi agresiunea ideologiilor capitalului!

În fine! S-ar putea să vrei să te relaxezi și citești curiozități. Faptul divers este azi performanța informării publice. Întreținerea obișnuinței cu lucrul

mărunt se face prin cultura telenovelei. Antropozofia a fost telenovela vârfului erei materialismului, îngânarea dintre secolul al XIX-lea şi secolul al XX-lea.

Calea luminării poate fi scurtată, dar nu mai puţin de durata învăţării prin şcoală. Coincide cu orizontul generaţional, 20-25 de ani. Semnificaţia schimbării de sensibilitate, dinspre material spre spiritual, se imaginează pe ciclul demografic, cel puţin, adică pe cinci faze întinse pe 99 de ani. În realitate, schimbarea de sensibilitate este posibilă pe superciclul modernităţii, adică încă unul, pentru că, de trei sute de ani, nu s-a reuşit!

Succes în toate!

*

Împlinirea spirituală are sens ca acţiune doar dacă favorizează depăşirea modelului spiritual devastat de Inchiziţie prin frică. În cazul minţilor mai recente (după eşecul Renaşterii), de frica de ridicol, de ieşirea din comun, de punerea la stâlpul infamiei; adică totul raportat la normarea comportamentului prin disciplina (biciuirea, semantic vorbind, după greaca veche!) gândirii!

Desigur, pentru iluminare nu e o procedură standard, totul depinde de haosul... determinist al întâmplării care configurează mintea fiecăruia. Importantă este opţiunea, cât s-ar crede de incorect, iar nu calea (metoda) proprie. Nu încape îndoială că aici operează şi abandonul din cauza oboselii, plictiselii etc. dacă metoda (calea) este prea întortocheată.

Trebuie avut în vedere un reper, prea adesea uitat, acela că învăţarea de această factură se sprijină nu atât pe învăţarea individuală (probabil că o treime!), ci pe cea care priveşte specia (două treimi), dat fiind faptul că vizează segmente mari de timp, epoci ale hominizării cu care avem o legătură difuză, probabil doar prin canalul subconştientului colectiv. Ca atare, secretul este să reactivezi ceea ce avem în noi prin învăţarea ca specie, ceea ce reprezintă Big Bang-ul neocortexului uman.

Iniţierea nu este niciodată privată, nici prin impuls, nici prin consecinţe. În budoar toţi suntem Iniţiaţi, dar fără impact specific în omenire, adică impactul cultural. Iniţierea are sens pe partea noastră ca fiinţe sociale. În privat avem universul structurat de Eu, în ceea ce sunt ca individ, ca atom al omenirii. Impactul transcendental vine din Sine, ale cărui determinaţii fac

din Eul nostru ceva încastrat în lume, coerent cu devenirea speciei, cu natura în genere, care nu face salturi pentru a nu pierde turma indivizilor.

Asta e!

Îţi doresc rezistenţă!

*

Entuziasmul este o stare de bine căutată de fiecare după formule ale întâmplării, gen întâlniri admirabile! Sentimentul de încredere survine după o emoţie a recunoaşterii similitudinilor de comportament sau gândire, deşi cred că este mai degrabă efectul unei predispoziţii a ta de a te asigura de vecinătăţi temeinic cauzate în dimensiune pozitivă, nobilă, curată, în expresie creştină.

În acest caz s-ar putea să fie vorba de ambalaj, în esenţă ceea ce pare a fi proiect este o lucrare, o facere, nu pe de-a-ntregul originală. În plus, individuaţia personajului vine pe o cale esoterică strunită de structuri raţionale cuplate cu utilizarea instrumentelor manipulatorii de imagine publică. Implicarea în conclavuri demotivate, dar bine drapate în valori care invită la opţiune radicală, tip Universitatea Lumina şi în aventuri comunicative a ceea ce provine din subterane motivate, dar bine conspirate, tip Clubul de la Roma, constituie un suport biografic înşelător pentru condiţia intelectuală.

Actoria reprezintă o formulă iniţiatică pentru astfel de instanţieri subiective ale operei care sugerează sensul în direcţia naturală, evident după chipul şi asemănarea aceloraşi structuri iluzionare ale gestionării puterii veşnice. Merită cunoscut până la capăt, dar după semne reale ale funcţionării minţii proprii în mod firesc, independent. Lansarea lui s-a făcut pe umerii unui mare intelectual, dar şi un superb naiv, risipitor de idei, predispus la asocierea cu schimbarea concordantă cu străpungerile gândirii ştiinţifice, Mircea Maliţa.

Fără să aibă aripile unei opere confirmate de mediile academice a ajuns ceea ce era destinat, un pion al programelor politice compuse cu viziuni imprecise, chiar nebuloase la nivel de concepte, din gama duratei/durabilităţii, susţinerii/sustenabilităţii etc., contrare ideii de revoluţie pentru că sugerează substratul lor ideatic legat de continuitate/progresivitate. Revoluţia distruge pentru a promite constanţa noului (teoria şocului este ultima staţie), deci

excită contradictoriul blocant, in terminis. Revoluția este calea unde nevoia permanentă de sacrificiu de energie umană se dovedește a fi starea de fapt, căci altfel nu funcționează.

În plus, imprecizia conceptuală survine din inconsistență logică; durabil implică durata, veșnicia adeseori, ceea ce transcende viețile personale, deci care înecă individul în general și abstract, duce ideologic spre ceea ce am trăit în estul european, iar sustenabil provine din principiul minimului efort, preluat de Economie ca regulă de aur a profitului (cheltuiala mai mică decât venitul), adică ne împinge în materialism, deși se reclamă drept concept cultural în asociere cu proiectele de țară.

Pe deasupra, însuși conceptul de proiect al unei forme de socialitate este confuz, trădează utopia, căci viața nu are un scop și, deci, despre viață nu putem avea proiecții de construcție decât în sensul ingineriei genetice. Dixit.

*

1) Ignoranța pare să dea imaginea a ceea ce înțelegem a fi absolutul! Hermann Weyl spunea: *„Cine vrea absolutul trebuie să accepte subiectivitatea, dependența de eu; cine tinde spre obiectivitate nu poate depăși relativitatea”*. Pe planul moralității invocat de tine nu avem ca absolută decât voința de a crede că ceva are relevanță definitorie. Adevărul în morală se suprapune peste credința asumată ca realitate. Este un „adevăr”, dacă funcționalizează intenția de bine. Weyl este explicit aici. Mai pământean, Tarski definea adevărul ca fiind coincidența dintre idee și realitate (fapte). Suntem pe planul logicii. Ne raportăm la o convenție, care, ca orice este omenesc, se schimbă. Într-un fel, schimbarea dă măsura coincidenței dintre ceea ce gândim și ceea ce este obiectiv, material sau spiritual. Măsura tuturor lucrurilor este omul, pretindeau apodictic anticii.

2) Identitatea este un proces de individuație vizibil pe planul conștienței realizate spontan în fenomenul uman. Închipuirile, adică proiecțiile nevrotice, joacă feste modului corect de a vedea relaționarea, inclusiv cea deterministă. Din păcate pentru mulți indivizi din aria hominizării, determinismul provoacă sincope mentale, remarcate ca bulversări de logică în modele autoexplicative. E drept că determinismul care contează în fenomenul uman este intrinsec, cauza este esențial un motiv de a face, iar nu un impuls exterior, de tip mecanic. Înlănțuirea în fenomenul uman este generată ca motivație a individualismului. Acesta nu are sens la modul

absolut, ci eminamente relativ. Tot ce înseamnă fenomen uman este interacţiune motivată, conştient (tot ce excedă supravieţuirii), subconştient (perpetuarea speciei), inconştient (socialitatea). Când pretindem că suntem noi înşine, independenţi, autocefali, notorii etc., recunoaştem indirect că avem confirmare intersubiectivă. Suntem, până la urmă, ceea ce înţeleg ceilalţi că suntem. Relaţiile mecanice, de felul aceleia la care te referi cu dubitaţie, sunt totdeauna relative. Nu poţi scăpa de relaţionare nici când mori de oftică pentru că nu eşti un foton de capul lui, care bântuie prin multivers. Semnalul de enervare că s-ar putea să fim percepuţi ca anexă are cauze subculturale, ţin de determinismul experienţei noastre de vânători (incomparabil mai îndelungată decât cea de gânditori).

Deci? Insistă!

Sau cum se spune în limbajul colocvial lansat în Academia lui Platon: mai încearcă!

*

Sofiştii numeau genul tău de reflecţii „te scoli unde nu te-ai culcat". Cred că originea stă în faptul că ajungi la gând prin iritare, o formulă specifică unui poet, mai puţin unui om cu propensiuni poietice. Diferenţa este categorică în ordine existenţială: să treci de la fantezia care lasă gândul să zburde peste contigenţa creierului la prinderea firelor sensului care dezleagă baierile înţelegerii. Diferenţa are şi o expresie des întâlnită, cea dintre propoziţiile cu sens şi frazele a la Pitia. Probabil că Grecia spirituală nu a ajuns la tine pe calea sângelui elen, ci a unuia mixat de „cuminţenia pământului", de care vrei să scapi prin revoltă.

Aici este, într-adevăr, o temă de identitate: să te găseşti sau să te regăseşti! Riscul este să adopţi soluţia radicală, căci tot îl invoci pe Mengele. De la Socrate şi Protagoras te-ai trezit unde nu te-ai culcat: în distopia nazistă! Desigur nu este simplu să fii conştient când doarme spiritul, dar rămâne calea sugerată anterior: mai încearcă!

Ca să justifici protocronismul alegerii, bunăoară, poate fi o probă de vedere cu ochelari de cal. Când te uiţi la ceea ce este indeterminat, cum este eternitatea, poţi produce versuri. Partea cu adevărat motivantă a hominizării postmoderne este să ai viziuni liminare, în sensul în care Kant ne-a învăţat să stăpânim modul intelectual de cunoaştere, părăsind gândirea mitică, când

a pus în locul universului (infinitului) spaţiul, în locul eternităţii timpul şi în locul ignoranţei cauza. Fără contextualizare, care este un tipar al perceperii referenţialelor raţionale, eminamente liminare, în care se minimalizează „sensul nonsensului", ne trezim mereu unde nu ne-am culcat, caz tratat de psihanaliză ca fiind al somnambulilor.

Trezeşte-te!

*

Învăţătura

E bine că te-ai mai adunat din cele patru zări! Eşti pe punctul să faci un salt, care nu are cum să fie mortal. Nici nu ţi-ai dori, de altfel. Ai făcut, mai precis, un pas la fel de uriaş cât a fost în imaginarul părinţilor când te-ai dat jos singur din pătuţ. Nu-i de trecut cu vederea, chiar dacă tu continui să crezi că sunt posibile rupturi bruşte de comportament sau întorsături radicale de funcţionalităţi. Acestea nu sunt posibile în natură, cu excepţia catastrofelor, şi nici în natura umană, fie la nivel individual, fie la nivel de specie. Nouă ne place să credem că ne schimbăm de azi pe mâine modul de a fi. Tot un accident tragic face însă diferenţa. Din păcate pentru convingerile tale, accidentele sunt întâmplătoare şi nedorite de lume, dacă admitem că lumea funcţionează pe reglatorul firesc, *Bunul-Simţ*. Inclusiv *Bunul-Simţ* teoretic!

Deci, până mai vii de pe unde te aduni, te rog să limpezeşti sumarul-motivaţie propus, să stabileşti cum se cheamă tema, câte dileme inventariezi pentru a concluziona, ce ţinteşti etc.

Cred că ar trebui să decantezi problemele în funcţie de relevanţa analizei lor cu tema aleasă.

Să stabileşti şi pachetul surselor, adică bibliografia inspiratoare.

Cartea indicată spre lectură (apropo, eram în librărie atunci când ai achiziţionat cartea!) a avut rostul să te atenţioneze că tiparul teoretic este dependent de elemente subiective, că teoriile se referă la probleme istorice, că eroii sunt economişti cu lecturi largi, cu apetit pentru angajament public etc.

Desigur, astfel de cărţi „romaneşti" inspiră mai mult decât un studiu dintr-o revistă ISI. Oricum, pun în evidenţă fixaţia nevrotică a *Economiei* pe

termenul scurt şi pe materialismul alienant pentru spirit şi pentru contextul în care spiritul contează ca fenomen uman.

Altfel riscăm să rămânem fascinaţi de epifenomene, de umbre, de asumpţii şi sumptuaţii. Plăcut la un spriţ, dar dezastru în viaţă, inclusiv în partea ei stresantă legată de subzistenţă. Economia este importantă pentru om să-l lumineze cum să ducă povara subzistenţei. În rest, poveşti cu zâne, zmei, minuni!

Aşa că dă-i bătaie, fără să faci salturi mortale, ca ruptura logică a ideilor (ele vin când se leagă şi vin de se leagă!, deci nu se măcelăresc sau se sinucid brusc, violent, radical).

*

Sper că nu te-ai pierdut cu firea!

La e-mail-ul de ieri aş mai adăuga sugestia de a fi extrem de bine focalizat pe temă. Lecturile nu trebuie să te facă să ţinteşti împrăştiat. Din Biologie nu prea poţi să iei fără ajustări precaute teoriile de bază. Evoluţionismul în Economie a inspirat via Spencer, deci dinspre sociologie. Specificul orizontului problematic al Economiei are semnificaţii exclusiv sociologice. Ia noţiunea de subzistenţă, bunăoară, care nu are sens biologic strict. Când vorbim de nevoi, ne raportăm la reflecţia lor culturală. În Economie, nevoile au legătură cu ceea ce este distinctiv uman, nu biologic în general, adică pe aliniamentele condiţiei umane, munca, lucrul, acţiunea. Nu vorbim de condiţia animală, care are sens doar alăturat noţiunii de supravieţuire. Economia nu se gândeşte în fundamente raportat la supravieţuire. Darwin se ocupa de supravieţuire, iar când vorbeşte de om în acest context o dă în bară pentru că se limitează la instincte. Rezonanţa culturală, de gândire conştientă, raţională a condiţiei umane creează o turbulenţă cognitivă când o abordăm alături de natura umană. Dar doar pentru faptul că amestecăm lucrurile. Natura umană evoluează pe dimensiunea culturală, în direcţia creării artificialului, a propriei naturi, fie şi prin dislocarea naturii *naturans*. Natura animală nu iese din natura naturans, nu are propria cultură (natură artificială).

Locul de conjuncţie dintre natura naturans şi natura artificială este pur şi simplu natura umană. Aici raportul este esenţial, studiat de Jung ca raport între conştient şi inconştient, între Raţiune şi Instinct. Kahneman şi Tvorky

au analizat relaţia dintre gândirea rapidă (animală) şi gândirea lentă (raţională). Una este rapidă pentru că ţine de reflexele naturale ale supravieţuirii (animalului şi vânătorului), cealaltă este lentă pentru că îşi construieşte argumente, apelează la discernământ, optimizează, calculează. Biologia este parţial doar în prima formă de gândire, restul care contează fiind ocupat de Psihologie. Sociologia subîntinde interstiţiile celei de-a doua forme de gândire, având aliate Logica, Matematica etc.

Încearcă să fii nuanţat.

*

Aş vedea la Context, spre final, să punctezi nevoia ca Ştiinţa Economică să găsească un format de echilibru cu Ştiinţa Politică şi cu Politica în acţiune, acum fiind oarecum subordonată valorilor politice. Coerenţa teoriei economice este o treaptă a întemeierii ei ştiinţifice care trebuie urmată de calea corectă prin care teoria devine consistentă ca politică economică. Recalibrarea demersului economic înseamnă minimalizarea alterării metodelor şi soluţiilor ştiinţei economice prin aplicare sub forma politicilor economice.

La bibliografie treci, între altele, *Economia de dicţionar*..., la textul din TAE[2] nr. 8 (care urmează să apară) treci menţiunea (*pus la dispoziţie de autor*). Sunt esenţiale lucrările lui Popper, *Mitul contextului*, Editura Trei, 1998; *Filosofia socială şi filosofia ştiinţei*, Editura Trei, 2000; *Conjecturi şi infirmări. Creşterea cunoaşterii ştiinţifice*, Editura Trei, 2001; Robert L. Heilbroner, *Filosofii lucrurilor pământeşti. Vieţile, epocile şi ideile marilor economişti*, Editura Humanitas, 1994; Ion Pohoaţă, *Fundamente epistemologice şi metodologice în ştiinţa economică*, Editura Economică, 2011.

*

Desigur, vârsta îţi dă mai multe grade de libertate, în sensul în care elementele distinctive sunt atenuate de funcţia reproductivă aflată la extremă pozitivă până la 30 de ani: mai degrabă faci, decât să cugeţi la variante în logica binară!

Cumva, instinctul domină raţiunea. *Natura naturans* acoperă natura umană! La vârste mici eşti pornit să iei lucrurile cum îţi vin la mână, ideile îţi

[2] *Theoretical and Applied Economics* (ISSN 1841-8678; e-ISSN 1844-0029) (n.r.).

stau pe limbă, cum se spune, nu ies din procese complicate de gândire calculată.

Şcoala activează mai devreme gândirea raţională. Nu la toată lumea şi nu la nivelul ridicat pentru toţi. Ataşamentele la ipoteze sunt fertile, dar şi mai fertile sunt renunţările la fixisme, la locuri comune. Economia este plină de locuri comune, peste care au fost aruncate pretenţii raţionale de tipul reţetelor, ghidurilor, scenariilor, instrumentelor, modelelor, algoritmilor, regularităţilor, legilor, proporţiilor, ca şi când viaţa ar fi o construcţie, un program, o campanie, o teleologie.

Dar cel mai delicat haos îl dă în corpul conceptual al Economiei predicţia, din cauza căreia se recurge la viziunea de tip mecanism, de corp supus controlului riguros (vezi semnalele date de abundenţa termenilor militari în limbajul economicienilor) asupra obiectului de studiu.

Textul tău ilustrează acest defect: ai nevoie de îndoiala că ar fi corect să îndrăznim să gândim fără instrumentar matematic. Adică, răspunsul ar fi posibil pentru Economie dacă el se întemeiază pe forţa cuaternară a matematicii. Evadezi în Ideal, echivalent cu fuga din real. Matematica se simte bine în Ideal, Economia se complace în Real. Cu matematica spui ce ar putea fi, cu probabilitate de 1/4, cu Economia configurezi realitatea în proporţie de 3/4. Poate, utilizând matematici ultraspeciale, ai ajunge să te asiguri că pipăi 1/3. Ce faci cu restul?

Matematica nu are organul pentru instincte. Economia este trecută prin ciurul şi dârmonul instinctelor, pe o gama de la frenezie la catalepsie. Economia este Viaţa, Matematica este Umbra vieţii. Umbrele pot fi calculate. Nu ajungi să înţelegi instinctul prin calcule, computerele nu vor avea vreodată instincte. Numerele şi tot ce ţine de ele sunt umbre ale Ideilor, Forme fără viaţă, cum ne-a învăţat Platon.

Când s-a canonizat povestea Facerii în Evanghelia lui Ioan s-a scris greşit „La început era Cuvântul…” La început a fost Sophia şi Ea era cu Dumnezeu… Într-un papirus egiptean antic se spune:

„La început, Lumea nu exista, cer nu exista, nici pământ, nici spaţiu. Întrucât nu exista, Ea gândi: voi fi. Şi emise căldură”.

Unde este Matematica, pretinsă că vine din MAAT?

Viaţa nu are rest!

*

Aş evita să pun, într-o proiecţie tematică pe termen lung, concepte mult prea particulare. Trădează reminiscenţe de lectură. Cum ar fi din Roegen, de exemplu. Cel puţin pentru sinteze, trebuie să se rămână în sumare neutre, în care să încapă ceea ce poate fi o contribuţie a ta. Referirile prea dese la omomorfism, bunăoară, te etichetează imediat. Aceleaşi elemente la enumerarea ipotezelor. În fapt, în PID[3] trebuie să treci ţinte mari, adeseori vagi, pe care te simţi sau nu obligat să le urmezi după alte şi alte lecturi sau luminări.

Apropo, citeşte *Molecula morală* a lui Paul Zac, unde ai unele învăţăminte despre fixaţiile teoriei economice.

În stadiul acesta este decisiv să parcurgi toată literatura epistemologică. Aş începe cu Comte, de unde vin obsesiile raţionalităţii. Ai nevoie să configurezi ceea ce cuprinde sistemul ştiinţelor şi să faci oarecare ordine în ceea ce se cheamă sistemul ştiinţelor economice. Problema transferurilor epistemice între ştiinţe are sens dacă înţelegem diferenţierile. E bine să raportezi condiţia ştiinţifică a teoriilor la perspectiva lui Popper. Doar să decantezi dincolo de concepte particulare, pentru a expune cinstit limitările cogniţiei economice, fiind nevoie de înţelegerea a ceea ce constituie obiectul cunoaşterii în Economie. Dar şi ce este fapt pentru a clarifica problema adevărului, ce sens au reperele modului intelectual de cunoaştere croite de Kant ca fiind spaţiul, timpul, cauzalitatea. Au acestea intensiuni specifice în Economie?

Nu m-aş feri de logică, de la raportarea la principii structurante ale discursului ştiinţific de dată recentă (principiul incertitudinii, principiul completitudinii, principiul simetriei, principiul corespondenţei, la Tarski, ca şi în cazul altor viziuni asupra întemeierii Logicii (polivalente, situaţionale etc.). După cum nu aş lăsa ca date perspectivele clasice, aristoteliene, le-aş interoga în lumina epistemologiei. Aici aş fi circumspect cu raportarea la teoria cunoaşterii în general, avem episodul pozitivist din care s-au decantat epistemologia/epistemologiile.

Vezi ce poţi face!

[3] Plan individual de doctorat (n.r.).

*

Treci şi prin lucrări din direcţia marilor ambiţii, cumva pe marginea cunoaşterii ortodoxe, cum ar fi cartea liderului Clubului de la Budapesta, Ervin László, *Ştiinţa şi câmpul Akashic. O teorie integrală a tuturor lucrurilor* (la Pro Editură şi Tipografie în 2008).

Aş vedea necesar să citeşti Ilya Progogine, Isabelle Stengers, *Între eternitate şi timp* (Humanitas 1997), autori care mai au şi alte lucrări cu deschidere la noua epistemologie (*Noua alianţă. Metamorfoza ştiinţei*, Editura Politică, 1984).

O bună antrenare pe teme de gândire obţii şi de la Mario Bunge (în biblioteca găseşti *Ştiinţă şi filozofie*, Editura Politică, 1984), Louis de Broglie (*Certitudinile şi incertitudinile ştiinţei*, Editura Politică, 1986), dar şi Henri Poicaré (*Ştiinţă şi ipoteză*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986. De curiozitate, lucrarea mea de doctorat a apărut la aceeaşi editură în 1987, *Performanţele dezvoltării*).

Pe logici speciale ai putea să începi cu Stephane Lupasco, *Logica dinamică a contradictoriului* (Editura Politică. 1982).

*

Centrul ideatic în jurul căruia se va structura posibila ta viziune coerentă nu poate fi decât o lucrare: *Logica cercetării* a lui Karl Raimund Popper! Este suficient de raţională încât să te ferească de fantezia metafizică, suficient de critică să te ajute să nu devii dogmatic şi suficient de mediu poziţionată – şi în timpul, şi în spaţiul spiritual – pentru a rămâne pe sensibilitatea academică.

Cred că trebuie să citeşti toată opera lui, iar orice lectură din alt autor se decelează confirmând sau infirmând pe Popper.

Am sentimentul că ai tranşat prea repede preferinţele, ţi-ai aranjat prea comod limbajul şi pari să fi construit un turn izolaţionist în care se excită subiectivitatea năvalnică a vârstei. Toate acestea sunt pericole ale eşuării pe limanul suficienţei poleite cu naturaleţea exprimării a orice poate avea o legătură cu sensul intenţiilor intelectuale recente: să declame fără să comunice!

*

Obiectivitatea în ştiinţă este – până la urmă – o convenţie. În Fizică/Chimie este rezultatul experimentului, în ştiinţele sociale şi umane, testul funcţionalităţii explicaţiei. În Fizică/Chimie obiectivitatea este directă, deşi în zona Fizicii cuantice lucrurile sunt mai degrabă obiectivate indirect, pe calea experimentului mental, a intuiţiei şi a deducţiei matematice. În ştiinţele sociale obiectivitatea ţine mai degrabă de sensul dat de ... ştiinţificitate, pe calea prezumată a fi obiectivă prin utilizarea metodelor recunoscute ca fiind ... ştiinţifice. De aceea azi este ştiinţifică perspectiva monetaristă, ieri era ştiinţifică perspectiva keynesistă, mâine... Poate regula pendulului explică cumva mai sugestiv, ba înspre o parte, ba în cealaltă, balans în căutarea răspunsului corect. Dintre aceste ultime ştiinţe, Biologia tinde să meargă în direcţia experimentului (pe calea geneticii), şi parţial Psihologia, prin ceea ce se face în Psihologia experimentală. Sunt străpungeri şi retrageri, faze ale aproximării adevărului, funcţie specifică ştiinţelor sociale/umane. Economia este şi capră, şi varză, adică este între Filosofie (adeseori morală), prin consideraţiile vagi asupra unui obiect supus interesului circumscris întâmplării/probabilităţii şi Medicină (adeseori veterinară!) prin soluţiile date la probleme particulare declarate ca fiind generale (bolnavi reprezentativi, adică aceea care ar fi chiar boala – fenomenul, procesul –, evident o presupunere care sfidează logica).

Operaţia necesară acum în Economie este una estetică, de extirpare a atavismelor placentare, ce vin din Filosofia Naturală dominată de Fizică/Mecanică şi selectare a excrescenţelor ce vin din Psihologia experimentală/comportamentală. Din cauza imperialismului epistemic al Fizicii, Economia a scos omul din ecuaţia cunoaşterii, a obiectualizat subiectualul, iar sub atracţia experimentalismului Psihologiei mentalizează economicitatea, desmărgineşte subiectualul până la riscul voluntarismului credinţei şi dă liber virtualizării nevoilor (obiectualizează abstractizând/ matematizând subiectualul). Mişcarea utilă este similară celei copernicane: explicaţia economicităţii ca fenomen uman, cu cauze circulare eminamente antropice, centralitatizarea (insolizarea, îndumnezeirea) omului sub specia de cauză şi efect al economicităţii. Limitele înţelegerii sunt într-o parte (spre minim sau în jos) biologice, cum este subzistenţa, şi în cealaltă parte (spre maxim sau în sus) sociologice/psihologice, cum este abundenţa. Evident că economicitatea este starea avuţiei. Eu aş pune ceva în loc, i-aş zice Confort,

ca sens al economicității. Unii i-au zis Utilitate, alții Fericire (bordeie & obiceiuri/obiceie).

Deci, Economia ca știință a economicității trebuie înțeleasă ca având drept obiect sursa naturală a Confortului, aceasta fiind partea biologică/ psihologică a fenomenului uman, arta de a te situa natural ca ființă umană între subzistență și abundență, adică de a fi ființă socială, obiectiv existentă în complexitatea inter-subiectivă, inter-personală, inter-comunitară, inter-națională etc. Asta funcționează ca ontologie. Trebuie să o spunem. Restul sunt amănunte, și ele semnificative.

*

Nu fi grecotei! Socrate n-a fost grecotei, nici Platon, să nu mai amintesc de Homer, Pitagora și Heraclit. Aristotel, știm, a fost grecotei, adică, străin fiind, s-a insinuat în spiritul dogmatic care a ținut în loc omenirea (și a funcționat ținerea în loc!) o mie de ani. A fi grecotei este același lucru cu a fi fixist, dogmatic.

Funcționalitatea nu se conexează în mod univoc cu raționalitatea.

Viața „funcționează”!

Viața este un mod de a ține funcționale aglomerări de celule. Celulele au funcții, nu rațiune! Rațiunea este o supoziție Iluministă de tip totalitar în raport cu celelalte elemente componente ale realității, și ea funcțională. Rațiunea a dislocat din modelul reprezentării lumii pe Dumnezeu. Marea șmecherie Iluministă. În chestiuni ontologice, cum ar fi viața, rațiunea este incapabilă să dea răspunsuri corecte. Spune ***Nu*** acolo unde religia spune ***DA***!

Sensul natural al funcționalității este „arată că merge”, „subzistă”, nu cade sub limita amorfului, anorganicului. Teoria este funcțională pentru că explică. Desigur, defectă este înțelegerea. Ea nu funcționează corect, până la esență, și de aceea funcționează explicația, este acceptată, este crezută, devine temei al unei comunități intelectuale. E, totuși, ceva decât nimic! Până când înțelegerea își rupe propriile zăgazuri, limitările ce țin de ignoranță. Funcționalitatea se bazează pe ontologic, înainte de a reuși ceva pe plan noologic, este adevărat! Și noi suntem mereu ontologie, care funcționează, și tânjim să ajungem noologie care să funcționeze. Ajungem în noologie nu doar cu rațiunea, ci și cu voința, chiar voința de putere, extrasă rațiunii.

Pe plan ontologic totul vine de se leagă, totul se susţine, funcţionează ca existenţă. Este Creaţia! Drama este că pe plan noologic ceva acum funcţionează, acum nu funcţionează, este în valuri. Este ... Activitatea/Acţiunea! Raţiunea a pretins că găseşte cheia funcţionalităţii veşnice. Nu poate, funcţionalitatea noologică este ciclică, cu acceptări şi respingeri, cu încercări şi erori popperiene. Teoriile, se spune pe drept cuvânt, că se nasc şi mor, adică funcţionează o perioadă şi nu funcţionează altă perioadă.

Arta teoretică este să ţintească funcţionalitatea. Deci, teoriile se schimbă, adică se ajustează pentru a funcţiona explicaţia după nivelul înţelegerii. Tot ceea ce este artificial (adăugat prin Acţiune Creaţiei, care este naturală, nu supranaturală!) nu este veşnic. Nonfuncţionalitatea este o genă a Artificialului, gena sa rebelă. Funcţionalitatea este gena absolută a Creaţiei/ Ontologicului/Vieţii/Datului/Naturii etc. Funcţionalitate este un ideal al Noologicului.

Vezi cum te pregăteşti să te fereşti de capcanele reducţionismului raţionalist.

*

Desigur, dacă ajungi să ai drept operator explicativ al acţiunii economice subiectualul/subiectivitatea plonjezi în natura umană (NU, abreviat şi nu întâmplător este şi o interzicere!). Este, de altfel, singura cale de a ajunge să întemeiezi aserţiuni despre dualitatea natură umană-condiţie umană (NU-CU) fără să suporţi efortul de a redefini/perverti conceptele. Oricum altcumva cazi în metafizică pervertită de gândirea mitică (există o metafizică raţională, a lui Lucian Blaga, cel mai mare metafizician modern, nu glumesc!).

Sensul, fertil pentru teoria economică serioasă, pe care îl are dualitatea NU-CU, poate fi dibuit pe disjungerea ontologie-praxiologie, o unitate de contrarii, şi doar în cazul viului, unde diferenţa o face altă unitate de contrarii: simţurile-raţiunea (fie şi în sens minimalist, al raţiunii suficiente). Diferenţialele definitorii pentru disjuncţia NU-CU sunt mai degrabă elemente care încarcă nivele diferite de încastrare în *natura naturans*, ce ţin exclusiv de specia umană. Celelalte fiinţe vii nu cunosc disjuncţia, ontologicul fiind omogen pentru existenţa lor, acelaşi cu acţiunea de menţinere a inserţiei în natură. Doar omul, de la condiţia de culegător-vânător încoace, a separat praxiologicul de ontologic, dar a făcut şi salturi pe praxiologic, în

sensul de punere în aplicare a proiecţiilor eficiente, având drept izvor motive gândite în ordine culturală/artificială. Praxiologia este exact ontologia sublimată de proiect, care este fie al unuia pentru mai mulţi (societate comercială, după sclavie, şerbie etc.), fie egocentric, şi el raţional sau emoţional. În felul acesta rămâne, de o parte, o veche ontologie, a neimplicării proiectului ca vehicul al motivelor, şi, pe de altă parte, o a doua ontologie, a proiectului uman, ceea ce numim azi aproximativ clar cu disjuncţia Natura Umană-Condiţia Umană.

Pe linia accepţiunilor conceptuale, de la Platon la Habermas, Condiţia Umană înseamnă un mod de existenţă cu aliniamente definitorii/genetice în Muncă (sensul economic direct), în Lucru (produsul prevalent destinat subzistenţei) şi Acţiune (cu sensul integrativ al Facerii proiectului uman, inspirat [imitaţie] de [a] funcţia[ei] proiectului divin, obsesie fertilă raţional, singura de altfel, a lui von Mises, deşi contaminată de ideologie).

Provocarea cu adevărat de acceptat este să ridici explicaţia la rang de teorie compatibilă cu achiziţiile neuroştiinţei, interesată direct de surprinderea fundamentelor disjunctivei ontologice NU-CU.

Ceva a fost intuiţie genială la Roegen, dar pentru nivelul de înţelegere lustruit de gnoseologia de atunci. Limitele se văd între altele în perceperea minţii ca un calculator, adică doar una dintre funcţiile acesteia, chiar cea mai puţin dezvoltată. Mintea umană se distinge prin funcţii mai evoluate, cum este cea responsabilă de înţelegere (în care calculul, în sens computabil este o părticică infimă), sau cele ce susţin explicaţia, memoria, voinţa, motivaţia, raţiunea etc. Faptul că mintea a fost înţeleasă ca fiind computer a însemnat eşecul proiectului IA (inteligenţa artificială), chiar de către von Neumann (vezi lucrarea ultimă a lui, *Calculatorul şi creierul*). Proiectul IA a luat-o de atunci pe calea imitaţiei creierului uman, deci înţelegerea, inclusiv inginerească, porneşte de unde trebuie în înţelegerea funcţiei de calcul a creierului în conjuncţie cu funcţiile care generează memorie, înţelegere, legătură inversă, gândire raţională, nu doar calcul etc. Natura Umană, văzută în disjuncţia funcţională NU-CU, este fondul care inspiră calea către IA. Kutzweill are în lucrările lui analize despre funcţia de calcul, precară în Natura Umană, dar inefabilă în raport cu celelalte funcţii specifice funcţionării creierului uman, şi ca atare de neegalat pe calea proiecţiilor pur tehnice.

NU-CU este inefabilă pentru că a inspirat pe fizicieni să ducă cercetarea în direcţia acceptării perspectivei dualiste asupra fundamentelor existenţei esenţializate (undă-corpuscul, materie-energie etc.). Cumva străveziu, fizicienii se uită la existenţă, la fiinţă şi fiinţare din perspectivă metafizică (vezi acceptarea inerţiei pentru a explica mişcarea, a atracţiei pentru a explica rostul gravitaţiei, a energiei negre pentru a explica începutul, a materiei negre pentru a explica întregul, a vibraţiei pentru a explica impulsul ş.a.m.d.).

Miza absolută pentru un economist este să pună în ecuaţia, cam mecanicistă şi, totodată, barocă, a explicaţiei actuale exact ceea ce constituie sursa explicaţiei, adică omul. Greu este nu pentru că n-ar fi logic, ci pentru că trebuie scos din capetele tuturora perspectiva mecanicistă, a relaţiei univoce, calculabile, dintre cauză şi efect, ca reprezentând obiectul exclusiv al ştiinţei economice. Asta înseamnă să ne uităm nu doar la ce se întâmplă în CU, ci şi la ce se petrece în ceea ce este universul existenţei umane, la un loc funcţional tratat intelectual, adică la conjunctiva NU-CU.

Eşti pe acolo, dai semnale de prezenţă în peisaj, dar trebuie să te faci şi mai vizibil, şi mai înţeles.

*

Întrebare: *„În topul clasamentului actual ar fi întrebarea dacă ştiinţa economică trebuie să fie una strict pozitivistă sau ar trebui să fie şi normativistă? Şi dacă deductivismul logic al teoriei ştiinţei economice poate fi separabil de normativismul acesteia?*

După cum am observat în „Economicitatea, peisajul epistemic", susţineţi că Economia ca ştiinţă este preeminent normativă, opinie pe care o împărtăşesc şi eu, însă în acest caz se naşte o nouă întrebare: Sub care auspicii ar trebui să fie concepută norma astfel încât să se ţină cont şi de etosul schimbător al societăţii? Care ar trebui, în aceste condiţii, să fie acei invarianţi ai comportamentului uman care ar constitui fundaţia normei? Ar trebui ca etica să joace vreun rol în această construcţie?"

Răspuns: Când declari importanţa unei probleme trebuie precizat în ce context teoretic o faci. Altfel, admiţi că faci metafizică. Bunăoară, întrebarea ta primă are relevanţă în contextul judecăţii efectelor practice ale teoriei, iar nu în cel în care analizezi intensiunile ştiinţei economice în general. Există o cale de a ridica întrebarea la altitudinea constituţiei ştiinţei economice, dar

trebuie să reduci din pretenţiile că vorbeşti de o ştiinţă în sens baconian. Nici nu este prea greu să demonstrezi că ştiinţa economică este medicină, deci că nu are un miez tare al principiilor care să motiveze acţiunea. La fel ca medicina, Economia tratează bolnavi, cazuri particulare, iar nu boli, tipare generice. Plasarea în acest context epistemologic anulează încărcătura întrebării, oricum face ca miezul ei, contrapunerea pozitivitate vs. normativitate, să dispară.

Economia este în bună măsură o sumă de reţete particulare, reţinute de manuale pentru faptul că s-au născut ca poveşti, o suită de proceduri de înţelegere şi explicaţie a istoricităţii acţiunii umane. Adică este pur şi simplu normativă. Impresia de pozitivitate, adică modul de a lua ca atare ceea ce se manifestă, de a fi doar observatorul mecanic al fenomenului, vine din descriere, ca etapă de decantare a problemei economice.

Dar, aici intervine o ciudăţenie: simpla descriere nu rezolvă problema, în realitate nicio problemă nu se rezolvă instantaneu, adică nu ai în Economie şi înţelegerea problemei fenomenale şi soluţia acesteia în acelaşi timp. Soluţia se proiectează în viitor, pentru pasul ulterior înţelegerii problemei, deci Economia îşi închipuie soluţii, conjecturează, presupune, predictează, pur şi simplu normativizează. Aici se insinuează deductivismul, pe dimensiunea proiectivă a soluţiilor. Deductivismul logic este o formă care conţine în ea însăşi normativismul. Paradoxal inevitabil!

Cea de-a doua întrebare este cu răspuns conţinut. Întrucât Economia rezolvă cazuri particulare, conţine intrinsec cinetica specifică naturii umane. Orice caz particular este expresia caracterului schimbător al etosului uman – mod de înţelegere, raportare critică la tradiţie, explicaţii, atitudini, motivaţii – care fac dinamica naturală a contextelor acţionale umane, istoricitatea lor. Ştiinţa economică este o ştiinţă eminamente istoricistă. Dacă vrei să te referi la ceva mai stabil decât forma contextelor, în privinţa naturii umane pe partea de economicitate, sunt elementele naturale care formează media în oscilaţii. Eu am reperat *Bunul-Simţ*. Alţii subzistenţa. S-au mai inventariat instinctul de conservare, comportamentul de supravieţuire etc. Etica poate fi concepută ca o convenţie (normativă) pentru standarde minimale în aceşti invarianţi.

Întrebare: *„O a doua problemă ar fi legată de trecerea de la principiul adversităţii la cel al cooperării. Principiul adversităţii tradus la nivel macroeconomic este echivalentul statului-naţiune, care, deşi şi-a epuizat*

potențialul de dezvoltare, continuă să fie forma predominantă de organizare la nivel mondial, lucru care blochează practic trecerea la o a doua modernitate. Guvernarea hegemonică, disputată de emergența noilor poli de putere, se va reproduce atâta timp cât la bază stă principiul adversității. Cooperarea pare a fi soluția de bun-simț, însă evenimentele actuale (Războiul din Ucraina, Criza din Grecia) nu prea înclină deocamdată balanța spre interpretarea dată de Richard Dawkins în Gena Egoistă, care susține că „Deși suntem construiți ca niște mașini genetice și cultivați ca niște mașini memetice, suntem singurele ființe de pe Pământ care ne putem răscula contra tiraniei replicatorilor egoiști". Tind să cred că stagiul actual al dezvoltării speciei umane nu este atât de avansat încât să răstoarne ordinea naturală a lucrurilor, adică primatul reproducerii genelor (poate chiar într-o formă mai evoluată la noi, și anume primatul supraviețuirii = primatul dominanței grupului, societății, națiunii) asupra restului speciei.

Și atunci întrebarea care se naște, în cazul în care cooperarea ar fi soluția, este următoarea: Care sunt cauzele care blochează trecerea de la adversitate la cooperare și pot ele fi surmontate în cazul în care adversitatea (sau probabil, altruismul limitat) reprezintă ordinea naturală?"

Răspuns: Trecerea în acest orizont de semnificații este pândită de capcanele transferului mecanic de înțelesuri și explicații dintr-un context epistemic în altul. Genele ar putea să fie nesemnificative ca explicanți pentru contextul global. De regulă, aici se iau în calcul elemente mai abstracte, poate chiar prea compozite, de genul caracterului, mentalităților, atașamentului la simboluri etc. Referințele la principii ordonatoare ale comportamentelor globale sunt, evident, asumpții în condițiile mentale, culturale, civilizatorii ale speciei umane. Petele albe în cunoașterea individului uman devin junglă de nepătruns când ne ocupăm de specie sau, mai rău, de umanitate, lume etc.

Dimensiunea etică este inevitabilă, iar de aici și apelul la concepte caracteriale de tipul adversității sau cooperării. În fond, ființa umană, ca generic al speciei în forma ei culturală (umanitate), este o trăire între ce este și ce poate fi. Ființa umană este singura vietate care are motivații și idealuri. Din sfera idealului face parte cooperarea. Pitagora visa la armonia cosmosului. Știința economică a fost obsedată de echilibru, acum este

interesată de stabilitate, de bunăstare etc. Acestea sunt stări visate, în care omenirea ar putea să exerseze la modul concret.

Trecerea la altă modernitate este, la drept vorbind, goana după alt ideal, recurgând la alte mijloace, nu doar mai eficiente, ci şi cu valoare de suport pentru acte şi acţiune morală. Lumea cooperează comunicând. Internetul ne împinge în această posibilitate a cooperării. Esenţial este vorba de atingerea conştiinţei de specie, în interiorul căreia mecanismele de supravieţuire nu distrug, ci sporesc valorile umane. De ce adversitate şi nu cooperare – va fi o constatare a stării mentale şi corporale a speciei umane la un moment din viitor.

*

Un raport dă socoteală, în anul 1 de doctorat, de intenţii, mai degrabă decât de concluzii.

Desigur, *Bunul-Simţ* teoretic trebuie să dea şi el socoteală de existenţa lui prin aceea că propune de la început trei idei clare:

Prima idee clară este *despre ce vrei să scrii* (problema).

A doua idee clară este *pe ce te bazezi* (lecturi asimilate critic).

A treia idee clară este *explicaţia primei idei clare* (problema de rezolvat).

Ceea ce trebuie înţeles prin teorie, bunăoară, este că ea are forma unei explicaţii, susţinută de o metodologie la fel de clară. Teoria este, de la Aristotel încoace, un model explicativ a ceva care are legătura cu esenţa lumii.

Secretul în construcţia modelului explicativ este alegerea termenilor cu valoare cognitivă în acord cu specificul ideii de explicat. Amestecul poate fi toxic sau tonic; toxic dacă sunt preluaţi alandala din ultimele lecturi, tonic dacă au sens focalizat pe ideea de explicat, pe problema de dezlegat, pe obiectul de studiu.

Desigur, ai intrat într-un desiş de termeni în care nu se vede obiectul Economiei.

Caracterul istoric al termenilor (operatorilor cognitivi cu rol explicativ) prezintă capcane multiple când termenii sunt puşi la un loc. Ei au intensiuni specifice contextului explicativ, ca şi a celui epistemologic al perioadei când au fost lansaţi într-un model explicativ. Spre exemplu, dacă pui la un loc termeni misesieni, poincareieni sau popperieni rişti să faci ciorbă de raci cu

fasole boabe şi lapte de capră. E exotică emulsia, dar necomestibilă. Mises spune altceva, nu face distincţii după valori, Pareto vorbeşte de acţiune logică, nu neapărat şi randamentală, Poincare intuia (ca să ia premiul oferit de un rege) rostul nelinearităţii în aproximarea evoluţiilor/efectelor. La un loc puse acestea complică misiunea explicativă în acest stadiu de debut al cercetării.

Cred că porneşti greşit pentru că intri ex-abrupto cu pretenţia de a vorbi de caracterul obiectiv al cunoaşterii fără să convingi că obiectul economiei ca ştiinţă este omul. Frumos spus, dar prost ţintit. Omul este, cel mult, motorul a ceva de care se ocupă economia, este o sursă inefabilă de acţiune de tip randamental cu cauze naturale, obiectiv legate de existenţă (subzistenţă!) şi cu amplitudine subiectiv dimensionată de motive (ambiţii, sentimente, împlinire, satisfacţie, fericire, putere ş.a.m.d.). Cum spui tu, cauza e raţională (deşi este liminal fiziologică/culturală), iar motivele sunt iraţionale (deşi sunt de esenţa naturii umane). Raţional şi iraţional în Economie se referă la costuri, eforturi, efecte etc. Comportamentele sunt iraţionale când depăşesc limite de costuri, între altele. Aici sunt justificate alegaţiile despre alegeri raţionale.

Dar, eroare catastrofală: acţiunea umană nu este eminamente un şir de alegeri raţionale dacă o gândim în termeni funcţionali. Dacă toţi oamenii au alegeri raţionale nu funcţionează lanţul valoric, spre exemplu. Când toţi oamenii fac acelaşi lucru în acelaşi timp nu se întâmplă alegerea individuală raţională.

Comportamentul de turmă nu este raţional fără un moderator cum este măgarul, adică *Bunul-Simţ* al individualismului metodologic. Ca spaţiu de raţionalitate, piaţa înseamnă un joc complicat de tensori de câştig şi de pierdere, când ne uităm de pe poziţia vulturului, iar doar de pierdere sau doar de câştig când ne uităm de pe poziţia broaştei ţestoase…

Ce aş face?

Aş enunţa clar ce mi-am propus în acest stadiu al cercetării, ce am reuşit să lămuresc, ce aduc nou, adică diferenţialul faţă de cercetările anterioare, ce dileme am, ce îmi propun să lămuresc de aici înainte.

Desigur, aş fi atent să răspund cerinţelor metodologice ale unui raport doctoral de progres (stadiul cunoaşterii, literature review, metode de analiză

etc). Raportul dă mărturie pentru progresele tale de documentare, cercetare, clarificare, nu este parte a tezei finale.

Cheia este formularea clară a problemei centrale pe care vrei să o rezolvi, ipoteza de bază de la care porneşti şi precizarea metodei de analiză.

Aş opta pentru o înlănţuire de argumente-contraargumente, o analiză critică a literaturii serioase, adică efectiv axată pe descifrarea problemei centrale a cercetării doctorale, sugerate de titlul lucrării de sinteză de peste doi ani.

Ceea ce ai propus în e-mail sunt crochiuri din analiza finală.

Succes!

*

Calea

Încearcă să gândeşti poziţionarea tematică în sfera de semnificaţii a bibliografiei din ataşament, cu prevalenţă, în prima etapă, pornind de la lucrările subliniate cu roşu.

Cheia de intrare este calibrată în contextul ideatic nuanţat al literaturii interesate de fundamentele societăţii centrate pe capital. Aspectele posibil de ţintit vizează problema alegerii între alternative decizionale şi acţionale, individuale şi publice, naţionale şi globale structurate de confort (bunăstare, prosperitate, civilizaţie etc.) după criteriul funcţionalităţii. Ceea ce economiştii au văzut în utilitate/fericire rămâne călăuza sigură a satisfacţiei pentru orice teorie economică.

Pot fi analizate, fără îndoială, şi provocările instrumentale, de tipul politicilor.

Ce funcţionează şi ce nu funcţionează constituie testul raţional al oricărui demers teoretic, deci şi cel al Economiei, ca stare mentală şi acţională încastrată în climatul social, formă convenţională a gestiunii relaţiilor inter-subiective dependente de natura umană. Orice construcţie conceptuală se susţine prin motivaţia pentru ideal, energia care generează intenţiile în lume şi asigură finalitatea proiectelor care sunt receptate ca progres pe aliniamentele identificate cu *mai bine, mai bun, mai util, mai echitabil, mai corect etc.*

Aştept evaluarea ta.

*

Temerea mea este să nu spunem lucruri care dau bine într-un context de aşteptări. De ce? Aşteptările sunt configurate de teorii larg rostogolite pe văile ignoranţei şi comodităţii confortului atins prin imitaţie ideatică. Astăzi dacă nu funcţionează ceva în realitate, poate chiar realitatea în ansamblul ei, este pentru că ea a ajuns cu susul în jos, adică este reflexul teoriei. Ceea ce a făcut din realitate un câmp experimental pentru teorii, trebuie identificat! Această întreprindere nu o poţi face decât dacă readucem realitatea la forma sa de echilibru natural printr-o nouă teorie, care să rezoneze cu temeiurile naturale ale realităţii. Încercările de a explica *Economia* ca o consecinţă a naturii umane, de tipul Economiei comportamentale, în perspectivă individuală, sau Economiei instituţionale, în perspectivă societală (interrelaţionarea cu Legea), dar şi cu instrumentalizarea motivată ideologic prin politici (Economia politică – interrelaţionarea cu Puterea) ar putea să însemne o reconstrucţie a modelului explicativ al ştiinţei economice.

Cum le punem la un loc pe aceste perspective? În nici un caz mecanic, prin propunerea de a scrie o lucrare.

Lămurirea/înţelegerea subtilităţilor presupune cercetare. Greu de spus la ce vom ajunge. Ferguson ne dă o sugestie prin ceea ce a evitat să spună: *corectăm sau schimbăm modelul societal*! Unii spun că am intra în zodia altui ciclu ideatic, radical diferit de cele dinainte, ceva de genul Epocii Axiale reconstitutive. Cercul revine ca model sau spirala sau şaua ne aruncă într-o altă complexitate, de alt nivel referenţial ca semnificaţii umane.

Riscul de a fabula este enorm când nu avem un ideal, o ţintă strategică, nu neapărat randamentală. Desigur, pare credibil că intrăm într-un alt ciclu de modernitate. Cum decupăm raţional ce putem gestiona prin înţelegere şi explicaţie? Facem lucrul acesta formal, imitând, sau spargem tiparele, ieşim în alt orizont motivaţional, unde intenţiile să nu fie filtrate decât de *Bunul-Simţ*? La drept vorbind, pe noi ne orbesc termenul scurt, aşteptările fiziologice, ambiţiile consumeriste etc. Nu vrem să ieşim din tunelul conformităţii de teama de a fi lapidaţi de teoria mainstream.

O teză de doctorat nu face sinteza conformismelor, ci redă obsesiile consumate raţional în marginea schimbării subdezvoltării în dezvoltare socială, nu oricare dezvoltare, adică aceea care se centrează pe noi pentru că este gândită să ne rezolve problemele noastre, nu problemele de aiurea.

O cercetare doctorală dă soluţii la problemele noastre cum le vedem noi, cum ar trebui să le vedem dacă renunţăm la ochelarii de cal de tracţiune a performanţelor altora, ambalate teoretic în manuale. În tinereţea mea exista un slogan ciudat pentru că era preluat de lider: *Să gândim cu capetele noastre!* În ciuda maculării prin uzitare perversă, sloganul vă vizează pe voi, generaţia care trebuie să gândiţi liber, adică să gândiţi pentru voi, egoist, să vă fie bine, cum le este celor care ne dau propriul exemplu de egoism, îndreptat însă împotriva noastră.

Ca să te delimitezi de înglobarea în teoria egoistă a altora trebuie să locuieşti în ea, să o cunoşti la nuanţe.

Ca să dai soluţii rezonabile la o problemă trebuie să înţelegi problema aşa cum este în realitate, nu în teorie.

Ca să reuşeşti să ai satisfacţii intelectuale trebuie să accepţi sacrificiul de a te epuiza în spaţiul „gândirii lente", refuzate cu sârg de noi, după cum arată excesul de pălăvrăgeală din spaţiul public, venit din preferinţa pentru „gândirea rapidă".

Fixaţia ta pozitivă pe instrumente trebuie să fie luminată de un context teoretic coerent şi consistent cu altceva decât cu teoria mainstream.

Simt nevoia să te văd angajat în întemeierea acţiunii instrumentalizate pornind din argumente teoretice solide, de la viziune (nu de la vizuină, cum spunea Sorescu!).

Cum poţi face acest lucru?

Te-aş vedea să porneşti de la... Jung. Citeşte ceva simplu, *Amintiri, vise, reflecţii* (Editura Humanitas) pentru a te elucida în legătură cu resorturile pe care le poţi declanşa privind „individuaţia"!

Este esenţial!

Apoi citeşte lucrările subliniate cu roşu.

După, formulează precis problema.

*

Acum pot să-ţi spun care este rolul lecturii impuse; să te scoată din manual şi să te imunizeze la nevroza asimilată a teoriei mainstream! Cercetarea ştiinţifică survine în acea etapă a vieţii când începi să ai habar de problemele

care constrâng existența la practici perdante. Lucrul acesta, echivalent cu o iluminare, nu se întâmplă pur și simplu, ci doar dacă te supui unor cazne ale cunoașterii, una fiind cea de parcurgere a literaturii debarasate de obsesia manualului sau de admirația subalternă curentului intelectual la modă. Într-o perspectivă mai largă, singura posibilitate de ieșire a noastră, ca indivizi, și ca țară, din periferie este să nu operăm zilnic corpul năzuințelor noastre după procedurile aferente corpurilor evoluate, postmoderne (unii spun, postumane) la care au ajuns țările evoluate. De ceea ce suferă țările dezvoltate (ca și maturii), nu suferă (sau suferă în alt fel) țările subdezvoltate (ca și copiii). *Economia* este o medicină normală, tratează indivizi, iar nu boli!

Care sunt maladiile economiei noastre? Iată o preocupare posibil foarte serioasă de a nu recita lista bolilor unei economii mature crezând că identifici bolile unei economii imature. Desigur, aici este vorba și de o pledoarie pentru un mod de gândire economică aplicat corpului nostru economic în formare, cu boli ale copilăriei, dintre care unele trec de la sine și aduc spor de imunitate, altele lasă sechele dacă nu sunt tratate simptomele specifice și evitate efectele asupra noastră.

În plus, analizele care se preumblă în manuale au substrat ideologic, cel mai adesea, uneori chiar sunt perverse în consecințe pentru că, aplicate într-o economie în formare, disturbă calea de însănătoșire sau de creștere, golesc de energie corpul economic în cazul că și-ar propune să facă saltul înainte. Relaționarea în economia globală nu este pe linia bunelor maniere, e concurență acerbă disimulată de teorii aiuristice, e vânătoare, unii mănâncă și alții se lasă mâncați. Nu putem neglija natura concurențială, formată în cea mai lungă perioadă a hominizării (98%), când omenirea a trăit ca vânător și vânat!

Dar îți recomand să nu te grăbești cu alegerea problemei de rezolvat prin cercetarea doctorală. Fă-ți mai întâi un mod propriu de a te uita la realitate, de a o pune pe aceasta în lumina teoriilor existente, proaste sau bune, de a opta spre o formulă care să facă diferența față de ceea ce se uzitează acum.

Succes!

*

Cred că eşti undeva în zona alegerii mai adecvate a culoarului tematic pe care să-ţi aşezi cercetarea doctorală. Îţi sugerez să te sensibilizezi la ţintele unor studii geopolitice (gen Kaplan) pentru a le aşeza aserţiunile în caseta corespunzătoare, mai puţin acreditate ştiinţific. Rostul cunoaşterii lor este de lămurire a contextelor generale în care se emit, argumentează şi testează ideile specifice ştiinţelor sociale, lovite de blestemul bolilor ideologice. Din păcate, pentru ştiinţa economică impactul viziunii contextului global este semnificativ; se face ştiinţă economică având dedicaţie interesele geopolitice şi geostrategice, nu de acum, ci de la origini, de la Iluminismul scoţian.

Însă, fără referenţialele ideologice ştiinţa economică este o joacă academică. De aceea este important să cunoşti astfel de lucrări. Pe tema contextului, dar dintr-o perspectivă baconiană, mai aproape de pielea cercetării ştiinţifice, sunt şi studiile despre factorii progresului, din seria celor responsabili de revoluţiile industriale sau, dacă vrei, dintre cei care fac posibilă „distrugerea creatoare". Rifkin are meritul de a fi deschis discuţia despre a treia revoluţie industrială. Cum se spune, a amorsat bomba!

Ceea ce este provocator în aceste studii, cu valoare prospectivă adeseori, este aproximarea unui vis neabandonat al ştiinţelor sociale, de a se feri de utopie pentru a prezice, totuşi, cu sorţi de izbândă o aşteptare absolută a fiinţei umane, de a nu munci, de a transfera efortul fizic către avataruri tehnice. Suntem, evident, într-o zonă a gândirii extrem de fluidă, aflată în conflict cu teza tutelară a ştiinţelor istorice: este mai probabil să se întâmple ceea ce s-a întâmplat până acum de-a lungul istoriei decât ceva total diferit. Partea dilematică este postmodernă: există sau nu există progres în termeni de natură umană? Continuă emanciparea naturii umane de condiţia umană, de blestemul înlănţuirii omului de stânca materialismului, de chinul muncii, de sacrificiul continuu de energie fizică pentru a exista? (vechii greci numeau munca *ponos*, în limba noastră având conotaţii originare prin termenul *ponosit*!). Avem sugestii de răspuns, unul se conturează pe calea găsirii soluţiilor de depăşire a disparităţilor în privinţa accesului la resurse, în manieră naţională, socială, de grup şi individuală. Visul confortului este uman, deci natural, nu poate fi soluţionat în manieră discreţionară, de ideologie politică.

Tema este analizată şi sub forma „Noi şi roboţii", susceptibilă de a repune pe tapet dimensiunea omului de fiinţă socială, dar în termeni de posibilitate reală de depăşire a metodei nodului gordian practicată de guvernanţa

modernă, ca şi a metodei comunismului elitar de sorginte platoniană (comunismul celor bogaţi şi al celor care au puterea politică!) Vezi direct ordinea socială din *Republica* sau mediat de Popper în *Societatea deschisă şi duşmanii săi*. Semnificaţiile unor astfel de analize exced cadrul cercetării doctorale, dar sunt explorabile cu consecinţe teoretice asupra sistemelor societale. Nu asta îţi cer, ci să ştii de aceste străpungeri dincolo de economismul clasic, cumva bine mărginit de ideologia capitalismului. Calibrarea abordării tale pare că se decantează în creuzetul ideilor contextuale tot mai particular. Nu este rău. Aştept concluzia. Evaluarea şanselor privind poziţia ta după concurs depinde de tine. Trebuie să ai încredere în tine că atingi ceea ce ţi-ai propus şi meriţi. Succes!

*

Cel mai important lucru de etapă în cercetare este să ai convingerea că ajungi la o explicaţie consistentă cu realitatea observată. Tu faci acest lucru. Nici nu contează că ulterior, pe fondul acumulărilor, lucrurile vor arăta altfel. Întotdeauna, pornind de la un fragment bine decelat, vei avea impresia că ideile vin de se leagă. Este o formulă pe care se fixează mulţi. După cum o mare parte dintre ei rămân la acest nivel.

Partea provocatoare este cea pe care o intuieşti: să ai argumentaţie la toate viziunile posibile. Dacă acum te pregăteşti pentru asta, eu nu am a zice nimic, eşti în linie cu ceea ce trebuie. Dar dacă te pregăteşti să construieşti o teorie întemeiată pe empiricul detaliat, te afli într-o situaţie inedită, spectaculoasă, dar va fi greu de construit cu ea soclul statuii de gânditor ascultat. Lumea, ca şi eu, se va proteja cu înţelepciune de parcimonia excesivă şi fie te va lăsa să vorbeşti în pustiu, fie te va ghilotina cu butoanele citării. Tu eşti aproape de a avea argumente credibile pe aspectele controversate ale temei, pui degetul pe elementele proeminente ale realităţii, dar cu siguranţă performanţa aceasta trebuie să fie justificată de o viziune teoretică mai amplă, care să explice trenduri, să indice soluţii, să ofere suport de înţelegere a ceea ce se întâmplă. Anul acesta de studii doctorale vine cu această obsesie, prima care arată, dacă se întâmplă, că te-ai contaminat de maladia ştiinţei.

Altfel rămâi la nivelul, e drept pentru unii foarte performant, doar au ajuns academicieni, al expertizei de nişă. Te implor să străpungi acest nivel, poate nu în timpul până la elaborarea tezei, dar nu mai târziu de doi ani. Desigur,

vei avea dureri de cap, insomnii, poate nevroze, dar satisfacţia intelectuală va acoperi toate inconvenientele.

Spor în toate!

*

Este bine că încerci de acum aproximarea conţinutului sintezei programului tău de cercetare. Ceea ce ai prevăzut este corect, dar în ceea ce ar fi partea consecventă a tezei tale, căci partea antecedentă lipseşte. Titlul sintezei, adică teza de doctorat, este: *Schimbarea în economie ca strategie de moderare a inegalităţilor de venit*. În termeni de logică propoziţională, antecedentul în titlu este schimbarea în economie. Deci, cumva ai procedat pe dos, deşi nu este neapărat greşit, te-ai lămurit cu consecventul temei. Desigur ai făcut lucrul acesta în termeni generali, ca şi când ar fi vorba de termeni/probleme independente. Ai făcut o analiză în sine.

Dar noi trebuie să facem analiză condiţionată în termeni relativi, inegalitatea în raport cu un antecedent care-l determină, schimbarea. Conceptul de pornire al sintezei este schimbarea, în cazul nostru fiind vorba de o schimbare particulară, reforma/tranziţia/integrarea. Nu ascund faptul că am aşteptat de la tine îndrăzneala de a ataca şi aspecte de logica schimbării, fie în sensul disciplinei numite Logică (ai repere în Georg Henrik von Wright, *Normă şi acţiune*), fie în sensul Economiei ca ştiinţă a acţiunii randamentale (vezi Mises, *Acţiunea umană*, disponibilă online).

Să nu te enervezi! De acum începe provocarea specifică nivelului doctoral.

Când ai o perspectivă asupra provocării, stăm de vorbă.

Schimbarea în economie, ca strategie de moderare... a multor chestiuni, constituie miezul tezei, cel care leagă totul, dă sens analizelor cantitative şi, peste toate, te duce în zona de contribuţie teoretică cu adevărat nouă.

Scuză-mă că te-am lăsat să umbli pe o cărare care te-ar fi dus la un final, dar un final obişnuit, anost. Ştiu că poţi să parcurgi acum această cărare de la început până sfârşit.

*

De fapt, asta este miza tezei tale, să găseşti un model de analiză a inegalităţilor în condiţiile de schimbare, adică într-o economie care trece

accelerat de la o stare la altă stare cu scopul de a atinge o stare-țintă (economie dezvoltată, integrată etc. bazându-se pe atributele contextului economic permisiv convergenței, coeziunii etc.). Formele de schimbare specifice sunt tranziția și integrarea, acum prevalent integrarea, compatibilizarea cu nivelurile de performanță ale atractorului strategic, economia UE. Sensul ideii de schimbare este oarecum vag pentru economicieni pentru că au preferat să se uite la efecte din perspectivă cantitativistă și mai puțin la cauze, care impun procese (devenire, evoluție determinată).

Procesul cel mai general este schimbarea. El are forme multiple, pe noi interesându-ne cele care sunt legate de acțiunea economică. Ți-am sugerat, pentru fixarea reperelor pentru înțelegere, să citești pe G.H. Wright, cel puțin partea cu *Logica acțiunii* și *Logica schimbării* și pentru sensul scrierilor economice pe Mises. Desigur, trebuie să faci efortul intelectual de a particulariza ideea de schimbare la economia noastră. Ceea ce ar putea fi capătul firului de la care să declanșezi desfacerea ghemului este că schimbarea în sine este însoțită de dezechilibre, deci de inegalități, care nu trebuie permanentizate, ceea ce echivalează cu urmărirea unui tip de schimbare care să nu eternizeze inegalitățile sau să cronicizeze dezechilibrele.

Eu am vorbit în teza mea de doctorat, acum patru decenii și jumătate, de dezechilibrul favorabil. Soluția ar fi să discuți despre condițiile schimbării care să includă operația de reducere a inegalităților. Sub aspectul cel mai general, schimbarea trebuie să fie convertibilă în dezvoltare, schimbarea ca dezvoltare, tranziția ca atare trebuie să se dovedească o bună practică a dezvoltării (eu am zis că teoria tranziției este validă dacă se dovedește în cele din urmă și categoric o teorie a dezvoltării). Schimbarea are ca măsură chiar reducerea inegalităților.

Ce tip de schimbare trebuie avut în vedere? S-a avut până acum în atenție unul care să aducă bunăstare în proporția și la timpul necesar reducerii inegalităților? Sunt procesele legate de inegalitate subsecvente tipului de schimbare? Poți să iei drept parte antecedentă a tezei tale astfel de aspecte, ceea ce ai gândit deja, și chiar realizat, fiind partea consecventă.

Termin cursul la 17,50, când vin și colegii tăi mai mari pentru a le semna prelungirea perioadei necesare elaborării tezei.

*

Aş vedea necesară o stăruinţă deosebită pe internalizarea subiectului principial, mai ales că nu este vorba de o simplă modificare de structură a tezei. E păcat să nu valorifici ceea ce ai făcut până acum într-un context teoretic adecvat. Desigur, nu este simplu, dar nici nu trebuie să intri în panică. Ia totul metodic.

Din păcate problema schimbării este una marginală studiilor de economie mainstream, economicienii preferă minima rezistenţă teoretică, adeseori mimează profunzimea oprindu-se asupra detaliilor, deşi efectele cele mai consistente asupra umanităţii le are schimbarea în economie. Suntem epistemic într-o situaţie delicată, pe de o parte *Economia* nu pare să fie interesată de aspectele epistemologice, de viziune teoretică şi de compatibilizare a aserţiunilor ei cu cele din celelalte ştiinţe socio-umane şi, pe de altă parte, consecinţele aspectelor de principiu ale înţelegerii fenomenului economic sunt evidente asupra vieţii trăite. Ipoteza de la care s-ar putea pleca exprimă, în fond, o dilemă; cum trebuie făcută schimbarea în economie pentru a menţine ţintele de bunăstare, concordante aşteptărilor oamenilor?

Pentru noi, care suntem într-o schimbare radicală (tranziţia la economia de piaţă şi tranziţia la modelul european de economie), ipoteza este esenţială. Măcar să ne punem problema! Cumva există o scurtătură în abordare, tema strategiei de integrare şi instrumentarea obiectivelor ei prin politici economice. Aspectul instituţional este interesant aici. Pentru a nu intra în prelungiri, sunt de părere că poţi ataca problema în acest fel, strategia schimbării – instrumentarea prin politici – efecte asupra coeziunii – inegalitate în sus sau în jos.

În altă ordine de idei, o teză de doctorat frizează aspectele delicate ale ştiinţei economice, încearcă să aproximeze limitele ei epistemologice. Ştiinţa economică nu e o sumă de metode de analiză, de calcule şi concluzii empirice, ci şi de principii, reguli logice, filosofie socială aplicată, praxiologie şi axiologie, fiind vorba de specificul obiectului ei, economicitatea ca trăsătură a fenomenului uman. La drept vorbind, ştiinţa economică este ştiinţă socio-umană şi trebuie să se comporte ca atare, apelând la viziune, la contexte teoretice semnificative.

Rezultatul cercetării economice are relevanţă în astfel de contextualizări şi problematizări complexe, conceptuale. Nu trebuie să te fereşti de aşa ceva.

În ataşament îţi sugerez cum ai putea să recuperezi pe partea aceasta. Nu încape îndoială că este greu, adesea sugestiile vin pe ocolite, ideile sunt indirect utilizabile, legăturile de sens trebuie descoperite, uneori transferate, e drept cu prudenţă.

Un efort merită făcut pentru a pune în lumină ceea ce ai scris până acum.

*

Sper să valorifici starea actuală de spirit pentru a depăşi obişnuinţa în tratarea unei teme economice controversate!

Depăşirea vizează, pe de o parte, componenta teoretică de care ţi-am mai vorbit, cea care deschide analiza spre zona ideilor sustenabile, pe de altă parte, componenta empirică şi cantitativă, plină de locuri comune în cercetarea de azi, oriunde în lume, care ar trebui evitată.

Frontispiciul lucrării cuprinde, vrei, nu vrei, ipoteza, care nu este doar statistică, poate nici nu are cum să fie, dacă vrei să faci o teză memorabilă. Aceasta are la loc vizibil ideea care subsumează, ranforsează şi validează arhitectura conceptuală/demonstrativă a inegalităţii.

Aici ai fi pe un teritoriu oarecum virgin, şi din punctul de vedere al ştiinţei economice, şi al statisticii/econometriei/matematicii.

Ştiinţa economică a tratat inegalitatea, de venit înainte de toate, ca temă a subdezvoltării, în apropierea sociologiei, interesată de înapoiere/sărăcie. Lucrurile distinctive nu sunt puse la punct, în literatură este o bolboroseală greţoasă/ideologică, prea adesea. Literatura actuală încearcă să ducă analiza pe aspecte de toleranţă, ceea ce te obsedează şi pe tine (cât se tolerează inegalitatea, cât din ea este naturală, ce înseamnă naturală în condiţii de evoluţie culturală etc.).

Matematicește lucrurile sunt şi mai bolborosite, cu deosebire de către economicieni. Bunăoară, cum ne uităm matematic, static sau dinamic la inegalitate? Teritoriul probabilităţilor este prost înţeles de economicieni în reperele statice şi dinamice, pe aspecte de stoc şi pe aspecte de flux, între altele. Problema timpului în analiza inegalităţii este complet dată la o parte, unii spun că pentru a evita viziunile sociale incompatibile cu strategiile de

venit fondate pe principiul individualismului metodologic. În atare condiţii devine interesantă tratarea claselor de venit din perspectivă sociologică? Ce este clasa de mijloc? Avem un conservatorism al percepţiei de clasă? Teren minat ideologic, oricum bulversat de corectitudinea politică.

Marea provocare, în context, dacă vrei să punctezi corespunzător pretenţiei doctorale, este să justifici ce vrea partea a doua a tezei. Grija absolută este să nu fie înţeleasă ca ceva ce poate fi... înţeles oarecum în stilul practicat în şcoală, în linia empirismului excesiv, înecat de date. Cifrele sunt convenţii matematice care au o legătură greu de explicat cu realitatea la scara unu/unu, cu viaţa trăită, de care mă ocup în ultima mea carte. Ar trebui să devină clară părerea ta, cu valoare de idee demonstrată.

Aşa că o spun a doua/treia oară: aştept lucrarea cap-coadă. Nu pot să accept să discutăm pe fragmente, a căror valoare apare corect doar în ansamblul lucrării. Ceea ce vrei să demonstrezi nu este utilizarea unor instrumente cantitative, oricum în linia tradiţiei recente, deşi asta mă cam nemulţumeşte, ci argumentarea de nivel conceptual, explicită, a inegalităţii, în scopul justificării unor strategii de moderare a fenomenului. A modera nu înseamnă a lichida fenomenul inegalităţii, ci a-l readuce mereu într-o bandă unde suportabilitatea socială este posibilă, unde societatea, ansamblul acţional interindividual capătă funcţia de a evolua într-un culoar de pertinenţă a îndreptăţirilor, delimitat de supravieţuire şi convieţuire.

Matematicienii spun că moderarea este instrumentarea evitării asimetriilor criziale (matematica pragurilor de absorbţie).

Sociologii vorbesc de calea de mijloc.

Economiştii se chinuie să găsească formule de intervenţionism pentru a face faţă unei concepţii cel puţin ciudate, adoptate fără să ştim cum, a căii libertariene.

Politicienii folosesc focul grecesc pentru a defrişa jungla ideologiilor.

Concentrează-te!

*

Într-un fel propriu cred că este cazul să forţezi viziunea conceptului de moderare în termeni de teorie economică, similar celor de raţionalizare,

eficientizare, optimizare etc., în reperele, poate, ale teoriei acţiunii umane, de fapt ale tendinţei spre starea robustă de economicitate.

Pe filiera teoriei creşterii economice, economicienii au insistat pe maximizare. Or, aici este o capcană epistemică, neevitată de literatura conformă cu manualele: stările extreme nu sunt posibil de permanentizat, procesele oscilează pe partea de performativitate între minim, chiar ca pierdere/colaps economic şi maxim, câştig preferat, ceea ce creează instabilitate în sistem, măsuri iraţionale etc. Cred că important este ca sistemul să funcţioneze fără şocuri, într-o bandă a moderaţiei, unde eficienţa durează, venitul creşte continuu, inegalităţile se atenuează etc.

Pornind de aici, moderarea este o atitudine raţională de funcţionalizare a sistemelor randamentale, economice în general, o metodă de a ajuta procesele să nu iasă din teritoriul economicităţii. Moderarea poate apela la instrumente discreţionare, chiar la planificare strategică, plecând de la regula planurilor de afaceri ce funcţionalizează microeconomia, dar şi la arsenalul instrumentar al strategiilor macroeconomice, ce vizează restructurarea şi schimbările structurale, ca şi aspectele delicate ale motivaţiei, din categoria climatului social, ale echilibrului social etc.

E şi o temă de guvernanţă, nu doar economică!

Te-aş ruga insistent să te apropii de substanţa conceptului, să dezvolţi o analiză ce ţi-ar particulariza contribuţia ştiinţifică. În fapt, trebuie evitat scientismul abordărilor doctorale devenit normă de conduită.

*

Reiau solicitarea de a te concentra pe partea de motivare a demersului tău analitic, ranforsat cu abordări empirice. Trebuie să precizez că, în opinia mea, empirismul este insuficient pentru ceea ce merită să faci într-o teză de doctorat. Spun aceasta nu doar din considerentul că economicienii (adică oamenii care gândesc economie şi fac ştiinţă economică, spre deosebire de cei care acţionează în economie, economiştii!) au îmbrăţişat necritic empirismul, ca şi experimentalismul psihologizant, ci pentru că uită de diferenţialul dominant al cercetării economice, acela că face parte din corpul inefabil al ştiinţelor socio-umane. Nu altfel se explică, între altele, limitarea – ce frizează suficienţa – la empirism, fără să reia efortul analizei euristice,

specific cunoaşterii socio-umane, prin care să ajungă la motivul declanşării unei tendinţe, care ţine eminamente de natura umană.

Cred că moderarea, abordată ca un concept, te duce în miezul acestui specific, atât pentru faptul că acesta implică un mod de a vedea realitatea, de a avea comportamente şi de a urma un scop precis, care ţine exclusiv de logica acţiunii umane, cât şi de a explicita proiecţia umană asupra realităţii pe care vrea să o controleze, să o influenţeze, să o valorifice, să o facă să „asculte" de voinţa de acţiune, de interese, de motivaţii etc., ceea ce ţine de natura umană, de om ca fiinţă de la care emană raţiunea şi la care se întorc efectele gestiunii raţionale.

Te somez să nu pierzi oportunitatea de a te impune prin această teză ca om de ştiinţă ce iese din capcanele birocraţiei doctorale şi din nevrozele învăţământului economic superior.

Cred că adevărata ta miză – şi singura – este să scrii o teză care decurge riguros dintr-o viziune închegată originală, asupra unui mod corect de a fundamenta explicaţia în ştiinţa economică, o ştiinţă exclusiv socio-umană.

Nu vreau să aud că îţi este greu!

*

Când am presimţiri că interlocutorul se motivează diferit, revin asupra gândului iniţial bănuind că nu l-am exprimat corect.

O teză de doctorat, de care, peste timp, să nu te jenezi că ai făcut ceea ce constituia obişnuinţa vremurilor, ar trebui să conţină, fie şi *in nuce*, un sâmbure de explicaţie, pe lângă dovezile că ai înţeles ceea ce ai abordat. Înţelegerea nu poate fi doar partea empirică şi cantitativă, oricât de sofisticate ar fi instrumentele la care recurgi (Jung susţine că trei sferturi din realitate rămâne neînţeleasă prin abordarea pur raţională, calculabilă), ci trebuie să acopere şi partea analitică propriu-zisă, singura prin care înţelegerea fenomenului abordat se varsă în explicaţie, împlinind forma cunoaşterii.

Cu alte cuvinte, insuficienţa empiricului trebui să fie depăşită prin propensiunea euristică a înţelegerii, care să credibilizeze explicaţia.

Or, în cazul tezei tale, acest imperativ nu poate fi respectat decât dacă fundamentezi conceptul de moderare.

Văd necesară, înainte de toate, decelarea acestui concept, din perspectivă inclusiv instrumentală. Cumva metaforic spus, iei de mână conceptul şi-l introduci în ştiinţa economică. Nu încape îndoială că sunt numeroase capcane epistemice, deşi cred că sunt nevroze intelectuale, un fel de fixaţii pe reperele de semnificaţii ale unor teorii mai degrabă cu funcţii ideologice.

Intuiesc că ai putea să survolezi toate capcanele epistemice sintetizând modul în care diferite discipline au tratat, direct sau indirect, explicit sau implicit, ideea de moderare, încercând apoi să particularizezi la Economie, cu referire la inegalitate.

Mai este ceva: modul concret în care aduci de mână moderarea între conceptele relevante ale Economiei. Nu o poţi face cu discreţie! Aş vedea câştigătoare orchestrarea unei parade explicative, care să atragă atenţia cititorului, să-l contrarieze un pic, poate chiar să-l enerveze, desigur pentru motivul că nu i-a aparţinut lui ideea.

E cazul să pui la cale o regie de spectacol de prezentare a ideilor legate de moderaţie. Aş vedea lucrul acesta captivant să ocupe bună parte din Capitolul 1.

*

1. *Abordarea conceptuală şi fundamentarea unui concept.*

Ceea ce trebuie să faci este să identifici elemente definitorii ale conceptului valid în termeni economici, desigur urmând sugestiile din alte ştiinţe, întâi socio-umane, apoi din categoria ŞTIM (Ştiinţe fizico-chimice, Tehnologii, Inginerie, Matematică – cum abreviază americanii). Miza absolută este să acreditezi conceptul în raport cu mainstreamul Economiei. Asocierea directă cu intervenţionismul – mai ales pe linia de gândire misesiană, adversativă ideologic în contextul disputei capitalism/comunism – nu poate fi directă, ci mediată de componentele raţionale ale acţiunii umane, de tipul calculului economic, programării, planului de afaceri, planificării strategice, analize ex-ante etc. E clar că trebuie să ai o abordare instrumentală, din clasa a ceea ce poate fi numit ca arsenal acţional intervenţionist.

Vorbim mai degrabă de un intervenţionism presupus de acţiunea umană, inerent acesteia, decât de aspectul exploatat ideologic al intervenţionismului, limitat de unele teorii libertariene la planificarea relaţiilor de piaţă. Tot ceea ce ajută la performativitate sau la finalitate în acţiunea umană, deci şi în

acţiunea economică, nu este de respins pe criterii de puritate ideologică. Instrumentele care permit performanţa acţiunii umane sunt neutre ideologic. Ştiinţa economică trebuie să se cureţe de reziduurile perspectivelor ideologizante, venite pe filiera gândirii misesiene (curios este că în *Acţiunea umană* Mises se fereşte de a rămâne în consecinţele interpretative ale concluziilor lui ideologice!).

Apropo de Biologie: de aici poate ai reflecţii apropiate de semnificaţiile intervenţionismului uman pentru a obţine mutaţii/ameliorări genetice, crearea de noi fiinţe (animale şi plante) prin manipulare/inginerie genetică, apariţia hibrizilor etc.

2. *Problema structurii*

Aici ai libertate, dar să nu iei lucrurile de prea departe. Este aproape de neevitat să explodezi de la început bomba conceptualizării, deci să ataci frontal tema moderării, celelalte elemente, cumva inerţiale, cum ar fi acţiunea umană, trebuie subordonate analizei conceptuale a moderării. Evită procedura „cadru în cadru", manieristă, cu o lungă tradiţie doctorală, desigur, de a trata separat problemele, de la nivelul complex la cel simplu. Abordarea indirectă, admisă ce-i drept în cercetarea academică, a definirii cadrului în care să găseşti esenţa unui concept, ca apoi să tratezi conceptul în sine este bătrânească. Poate valorifici ceea ce ai scris când analizezi conexiunile cu alte concepte, din celelalte ştiinţe. Dezvoltă o analiză pe cercuri concentrice, de la cercul-nuclear al moderării, la cercul unde devin relevante strategii de echilibru în structura societăţii (clasa de mijloc – vezi Krugman în *Conştiinţa unui liberal*), apoi Mises în *Acţiunea umană*, Blaga în *Trilogia culturii*, Edward O. Wilson*, Originile creativităţii umane,* James Surowiecki*, Înţelepciunea mulţimilor,* Alvin E. Roth, *Cine ce primeşte şi de ce. Noua economie a pieţelor de matchmaking şi proiectarea acestora [vezi, vorbeşte de proiectarea pieţelor]* etc.).

Aştept noua formulă a primelor capitole!

P.S. Cred că este fertil explicativ să asociem tipul de intervenţionism presupus de moderare mai degrabă cu coreglarea, decât cu reglarea/reglementarea. Vezi cartea mea *Înţelegerea fenomenului economic. Despre funcţionarea principiului conexiunii.*

*

Sensul *moderării* este dat de proveniența cuvântului din *moderare*, acesta la rândul lui având legătură cu cuvântul *măsură*, a fi cu măsură, a respecta limitele naturale. În Antichitate, aceste cuvinte intrau în descrierea valorilor etice.

Cuvântul latin *mederi* înseamnă „a vindeca", de unde cuvântul modern „medicină", dar rădăcina lui era a măsura, a pune lucrurile/părțile organismului în dreaptă măsură.

Moderație are aceeași rădăcină, ca și *meditație*, cântărire, cumpănire sau măsurare a procesului de gândire.

Moderarea are legătură cu *ratio*, rădăcina cuvântului rațiune; de aici *moderarea* este stabilirea proporțiilor și raporturilor pentru sănătatea întregului (social, uman, național, economic etc.). Protagoras a și concluzionat „*Omul este măsura tuturor lucrurilor*", adică el moderează ceea ce există după chipul și asemănarea sa, face proporții corecte, tinde spre armonie, caută măsura în toate. *Înțelepciunea* a fost asociată mereu cu *moderația* și *modestia*, care au aceeași rădăcină, *măsura*. *Înțelept* are sens originar, a păstra în toate măsura potrivită.

(Apud David Bohm)

*

Îți trimit un martor de cum aș vedea scriitura tezei.

Analizează, iar dacă accepți, te rog să mergi așa!

„Partea I. Abordarea teoretică a relației dintre schimbarea în Economie și inegalitatea de venit

Capitolul 1. Schimbarea în Economie – instrumentarea prin politici și efecte a coeziunii – inegalități.

1.1 Contextul teoretic al acțiunii umane

Economia, între științele socio-umane, este dificil de definit. Aceasta trebuie să ia în considerare concepte relaționale difuze, de fapt interrelaționale, cum este conceptul de piață, ca și reactivitatea contextelor acționale la comportamentul uman. Accepțiunea generală este că Economia este o știință antropică și, în consecință, examinarea oricărui fenomen economic trebuie să pornească de la studierea acțiunii umane.

Nu încape îndoială că acţiunea umană pentru un scop determinat, cum ar fi avuţia, aduce multiple şi complicate probleme de structurare a realităţii sociale, între altele pe cele cu potenţial tensional, cum ar fi accesul la avuţie. Aceasta funcţionează ca o regulă importantă din perspectiva stabilităţii sociale, în baza căreia se încearcă înţelegerea modului în care rezultatul acţiunii umane randamentale configurează interrelaţionarea umană. Este dovedit că mersul lucrurilor în societate are determinanţi sensibili, atât ce ţin de natura umană, cât şi de condiţia umană. Menţionez din prima categorie nevoia de notorietate, cu ancore în voinţa de putere, spre exemplu, dar şi profilul moral, unde se detaşează empatia, după cum din a doua categorie se distinge asumarea de proiecte pentru prosperitate, acceptarea riscului investiţional sau a consumului energetic, a efortului fizic pentru asigurarea subzistenţei, cel puţin.

Dar şi natura umană, şi condiţia umană sunt traversate de valori generale, de reprezentări identitare, dar mai ales de poziţionări justificate material. Între cele din urmă, inegalitatea de venit este cea mai semnificativă pentru starea de performanţă societală. De aceea, mă preocupă să analizez aspectele de esenţă ale inegalităţii în mersul lucrurilor societale, cu deosebire inegalitatea de venit. În opinia mea, aceasta poate fi instrumentată prin intermediul schimbării economice, care variază în funcţie de specificul acţiunii umane. Mai mult decât atât, acţiunile care decurg din experienţa moştenită pot reprezenta o sursă semnificativă a diferenţelor sociale naturale...

Dar ar trebui să continui în această formă, despre asta este vorba! Nu vreau să te pronunţi imediat! E şi o problemă de stil! Obişnuit se cheamă igienizarea textului! Atenţie, înlănţuirea ideilor este decisivă pentru înţelegerea textului! Coerenţa anunţă şi validează consistenţa! Propoziţiile ies una din alta, frazele se leagă, aşa rezultă demonstraţia! După ce scrierea e cursivă, mă pronunţ!

*

Eu am toată bunăvoinţa, dar îţi amintesc că nu am primit teza cap-coadă! Depinde de cum te mobilizezi tu să răspunzi primelor cerinţe. Precizez că nu e vorba de corectură de gramatică, ci de cursivitate a scrierii. de logică a argumentaţiei şi, între toate, de evidenţierea clară a legăturilor între concepte, pornind de la fundamentarea conceptului de moderare.

Pretind toate lucrurile acestea deoarece eu mizez pe cariera ta, iar pentru aceasta trebuie să pornești cum e mai bine. Vreau să fii în trendul care se înfiripă, al oferirii de analize specifice unei ştiinţe socio-umane, dincolo de aproximări cantitative ale unor procese. Calendarul susţinerii publice este efectiv rezultatul a ceea ce reuşeşti să faci din ceea ce ţi-am sugerat. Nu văd de ce nenominalizarea comisiei te-ar împiedica să refaci textul.

Trebuie să te fixezi pe un gând: argumentul principal pentru acordarea titlului de doctor este calitatea tezei. Aceasta înseamnă – repet – ca teza să fie din punctul de vedere al scrierii asemănătoare cu proba trimisă de mine, analiza consistentă, iar arhitectura conceptuală să fie vizibil coerentă. Celelalte criterii, de care te agăţi exagerat, sunt ingrediente aromatice în judecată.

*

E clar că a intervenit o saturaţie, aproape de blocaj, în procesul de desăvârşire a prezentării proiectului de cercetare. Am păţit şi eu, tot la teza de doctorat. Ştii cum am procedat? Am băgat textul în sertar pentru un an, apoi am reluat cu forţă. Se spune că pentru a face un lucru bun trebuie cândva să te îndepărtezi de el, de etosul/sufletul lui, pentru a putea să-l vezi cu răceală. Aşa se face că textul a putut fi publicat, ba chiar a fost singura carte din România dinainte de 1990 care s-a vândut pe Amazon.com.

Nu este, poate, cazul să procedezi la fel!

Văd că eşti mult mai legat de termene fixe decât ar fi necesar în cercetarea ştiinţifică. Probabil că activitatea de expertiză te-a lustruit aşa. Să nu confunzi vreodată elementele definitorii ale analizei unui expert într-un domeniu cu cercetarea ştiinţifică. Una aplică scheme fixe, modele considerate bune practici sau recurge la tehnici de creare de argumente pentru susţinerea/credibilizarea unor ţinte strategice/politice, cealaltă recurge la capriciile gândirii, conceptualizează, problematizează, nu doar tematizează, deconstruieşte pentru a construi edificii explicative, testează ipoteze şi probează soluţii, caută ineditul ideatic, strică, repară şi inovează metodologii etc.

Paradoxal, expertiza este raţiune/calcul, tipar/reproducere, cercetarea ştiinţifică este mai mult, este creaţie/poezie/poietică (în sensul dat de Marea Generaţie a Greciei Antice), intuiţie/inspiraţie, chiar magie/metafizică.

Cred că ne-am putea opri aici, declarăm că este acceptabil textul, că rezistă unei analize critice minimale.

Ceea ce mai avem de spus o vom face la susţinerea publică.

Cum vom proceda?

Scoate paragraful „Mulţumiri”. Le vei spune în clar la susţinerea tezei, poate după ce vei primi calificativele membrilor comisiei. Aranjează unitar textul.

Dacă ai preferinţe pentru comisia de doctorat pentru susţinerea publică, formulează-le cât mai repede (grad didactic, prenume, nume, apartenenţa instituţională/universitate/institut de cercetare). Dacă nu, stabilesc eu componenţa.

Eu voi parcurge textul în zilele următoare pentru a-mi face o părere pentru formularea referatului.

Succes!

*

Gândeşte-te la faptul conjunctural că ţi se permite să vorbeşti 10 minute, comisia cunoscându-ţi lucrarea. Deci, contează mai mult cum spui, decât ce spui! Exersează pentru această eventualitate!

Desigur, poţi să fii lăsat să vorbeşti 30 de minute! În această situaţie contează şi ce spui, pe lângă faptul cum spui! Nu trebuie să plictiseşti!

Secretul este să fii pregătit pentru orice variantă.

Despre cum spui se poate zice că dimensiunea culturală este esenţială, ca şi cea lumească. Prima trebuie să te arate ca un tânăr cu disponibilităţi de comunicare, unde contează coerenţa, dar şi ornamentul retoric. Este cazul să te preocupe povestea, chiar partea destinsă a prezentării ideilor, presărate cu referinţe, chiar bancuri/butade. A doua dimensiune, lumească, ţine de legătura cu firescul, cu ideile spuse la gura sobei, natural, astfel încât cantitativismul şi abstracţiunile să fie vândute cu ambalaj prietenos.

Citirea slide-urilor ar fi un dezastru. Ppt-ul e un suport care se adresează atenţiei, ca şi un mijloc de a avea firul Ariadnei în prezentare.

Alege ce ţi se potriveşte din ceea ce spun eu.

Nu este lipsit de relevanţă să faci mărturisiri legate de dificultăţile cercetării şi despre ce ai reuşit în depăşirea lor.

Poate te gândeşti ce te-a determinat cu adevărat să studiezi această problemă, desigur ceva şocant/memorabil.

Uneori dă bine exprimarea îndoielii că ai ajuns unde se aşteaptă cineva să înţeleagă problema inegalităţii. Ai fost şi rămâi uimit cât de fierbinte este tema tratată în cultura lumii!

Uneori are efect să faci referire la ce lecţii de viaţă ai descoperit prin cercetare.

Pe scurt, vreau să ieşi din obişnuit, din rutina prezentării, să fii spontan, detaşat de percepţia demolatoare a unora, mai puţin economist cu mânecuţe şi mai mult gânditor sensibil al realităţii naturii umane.

*

Atunci aştept să văd cum reuşeşti să faci din prezentare un moment care să te reprezinte la înălţimea aşteptărilor pe care le-ai creat.

Momentul comunicării este cumva determinant în legitimarea obţinerii titlului ştiinţific. Prin el trebuie să dai ceea ce nu ai putut face în scris şi care se realizează aproape exclusiv prin contact direct, vizual, mental, scenic, ca într-un spectacol de teatru: măsura desăvârşirii pregătirii academice!

Nu cred că este cazul să exhibi percepţii la limită vis-à-vis de constituţia particulară. Nu aş miza pe aspectele biologice, ci pe cele sociologice, cu substrat, evident, psihologic. Sensibilizarea ta pentru temă are determinanţi psihologici, care însă trebuie puşi să lucreze pentru iluminarea reperelor sociologice, *y compris* economice. Noi suntem biologie, dar avem semnificaţii care ne individualizează eminamente sociologic. Suntem ceea ce reuşim să ne ilustrăm în percepţia semenilor.

Să nu uiţi, totuşi, că iei un doctorat în *Economics*. Relevanţa prestaţiei tale vine din dovada că discursul este la nivel de concepte, metodologia, mai ales cea cantitativistă, fiind secundară. Caută o cale de mijloc, dacă nu te poţi axa strict pe un discurs teoretic.

*

Lupta

Găsesc frământarea ta oarecum în şirul aşteptărilor mele în privinţa configurării universului tău de gânduri. Ai ajuns în unele privinţe la proba ultimă a înţelegerii în contextul disciplinei pe care o predai. Antecedentele tale mentale te-au ajutat să descifrezi nu doar realitatea, ci şi modul cum ajunge aceasta să fie decelată prin idee. Spaţiul conceptual al Economiei este, însă, prea strâmt să reuşeşti să-ţi scurtcircuitezi tensiunile gândirii.

Aşa că era inevitabil să ajungi la fundamentele realităţii care ţin, paradoxal, nu de filosofie, ci de înţelegerea fenomenului uman în toată cuprinderea lui (mai aproape de Filosofia Naturală!).

Economia se uită, e drept că prin dioptrii cam mari, la o latură a fenomenului uman – condiţia umană (muncă, lucrul, acţiune). Cealaltă latură este cheia pătrunderii în substanţa a ceea ce există, adică natura umană. Bunăoară, cum se formează natura umană? Cum se ataşează de om o pletoră de energii, vizibile şi invizibile, pozitive şi negative, conştiente şi inconştiente/ subconştiente prin care acesta îşi marchează locul în spaţiu şi timp, dar şi importanţa sa în lanţul vieţii? Sunt multe căi să-ţi satisfaci curiozitatea. Religia este una, notorietatea/lideranţa este alta, apostolatul este şi el o variantă etc. Adaugă teoria conspiraţiei, partizanatul, fanatismul ş.a.m.d. Enciclopedismul a făcut carieră, Renaşterea a părut să ofere o soluţie, Iluminismul raţionalist a pretins emanciparea în loc de mântuirea creştină, reactivând epicureanismul, Iluminismul spiritual a resuscitat în termeni religioşi neoplatonismul, Rozacrucianismul a combinat spiritul alchimic cu tehnologia şi tot aşa.

*

Pregătirea doctorală este un proiect personal care trebuie asumat cu deplină responsabilitate, implicare, dorinţă de cunoaştere, spirit de sacrificiu pentru alte disponibilităţi, inclusiv cele specifice vârstei sau generaţiei etc. Ca orice proiect mare, pregătirea doctorală îşi are temeiul în nevoia de înţelegere peste limite a ceea ce se întâmplă cu ceva, undeva, cândva, cumva, în cazul tău fiind vorba de Economie. Preliminar înţelegerii se află pornirea de a studia ceva concret sau abstract în scopul descifrării misterului acelui ceva (în sensul dat de Lucian Blaga).

Regula de aur este ca acel ceva să fie bine fixat în viziunea ta, să survină cumva firesc, poate fi chiar o obsesie legată de o nedumerire că ceva nu merge, nu se rezolvă, creează necazuri. În materie de Economie, acel ceva are legătură cu aşteptările de bunăstare, un ceva care fie lipseşte, fie este insuficient funcţional. Poate fi ceva din viitor sau cu evoluţii deschise. Dezvoltarea economică poate fi acel ceva. Dacă ne uităm la ce ar putea însemna dezvoltare (sau subdezvoltarea, dar eşti tânără, şi deci fatal optimistă pentru a alege dezvoltarea!) în raport cu România sunt multe perspective de abordare. Desigur, *Bunul-Simţ* ne îndeamnă să ne uităm la mizele în desfăşurare pe partea aşteptărilor legitime în privinţa dezvoltării, privită în plan individual sau social, regional sau naţional, uman, economic sau global (societal). În context european, asociem acest ceva al dezvoltării cu convergenţa, suportul oricărei strategii de dezvoltare a unei ţări postcomuniste în interiorul UE. Partea esenţială în definirea acelui ceva legat de dezvoltare este alegerea ta exclusivă, trebuie să fie expresia luminării interioare.

Fă, între altele, un inventar al problemelor acute ale dezvoltării, bunăoară. Ele sunt percepute relativ deschis de opinia publică. De ce rămânem încă în chingile subdezvoltării? Această întrebare ar putea fi o poartă către acel ceva al dezvoltării de care să te ocupi. Dar, acest ceva nu vine din simplă inspiraţie! Deci, pentru a identifica acel ceva trebuie să studiezi cum s-au avântat alţii în găsirea unui ceva. Impulsul către găsirea acelui ceva care să devină temă de cercetare doctorală apare din călătoria ta în universul studiilor despre dezvoltare. Treci în bancă şi caută acel ceva. Când el te va lumina că are legătură cu propensiunile tale, decide-te şi anunţă-mă! Restul devine o consecinţă a acestei alegeri în cunoştinţă de cauză, iar eu poate îţi voi sugera o anume decupare a problemei sub forma unui sumar de idei.

Succes!

P.S. În ataş ai câteva extrase dintr-o lucrare celebră a unui gânditor contemporan; aceste ziceri pot să te împingă în universul lecturilor pe temă.

*

Încadrarea temei tale (ceea ce numeam anterior acel ceva ce trebuie să vină din simţirea ta) se poate face într-un context ideatic referenţial, fixat de bibliografia din ataşament. Evident că în acest context trebuie să ancorezi tema aleasă, căreia trebuie să-i ataşăm bibliografia placentară, în linia celor

sugerate anterior. Cu alte cuvinte, ai un context, un cadru în care te mişti cu analiza şi un obiect al analizei, o problemă de rezolvat, fixată prin titlul tezei. Altfel spus, teza, al cărei sumar îl vrei bătut în cuie de acum, rezultă din cunoaşterea contextului şi relevă semnificaţiile lui prin rezolvarea problemei de cercetare. Deci, sumarul s-ar putea să fie doar ipotetic stabilit acum pentru că el va lua forma după ce te luminezi cu problema şi găseşti soluţia ei.

Popper spunea că cercetarea ştiinţifică înseamnă rezolvare de probleme. Provocarea ta de acum este să identifici problema şi să te împrieteneşti cu ea.

*

N-aş recomanda o tratare formală a alegerii temei, adică abordarea ei ca o problemă de alcătuire a unui sumar de idei.

a) Aş recurge la logică: mă mişc cu ideile între genul proxim şi diferenţa specifică.

Genul proxim al identificării problemei de analizat şi al stabilirii semnificaţiilor la care se raportează este reprezentat de bibliografia extinsă pe care ai primit-o şi care conţine sfera largă de idei definitorii pentru gândirea economică. Desigur, puţin probabil este faptul că vei reuşi să parcurgi întreaga bibliografie a genului proxim. Poate alegi, de exemplu, lucrările care au în titlu cuvântul „Principii", la care adaugi câteva opere, celebre pentru deschiderile de natură macroeconomică. Imediat după această selecţie şi asimilare aş trece la „diferenţa specifică", adică la lucrările care mărginesc tema aleasă, dezvoltarea, din prima listă bibliografică. După ce lămuresc această referinţă, a diferenţei specifice, încerc să identific problema mea de cercetat.

b) Aş recurge la verificarea relevanţei prin găsirea punctelor de sprijin sau legitimare a problemei pe care am ales-o să o analizez în primele 10 reviste economice de top. Dacă găsesc cel puţin 10 articole publicate pe temă în ultimii 10 ani în cele 10 reviste din eşantion aş îndrăzni să cercetez acea problemă.

Mai este o *cvintă* de aspecte obligatorii pentru reuşită în cercetare:

Primul aspect este consecvenţa cu un program zilnic de studiu (nicio abatere de la program, ca într-o mănăstire cu ritual absolut);

Al doilea aspect este curăţarea agendei zilnice de balastul lecturilor de plăcere sau al acţiunilor fără legătură cu finalizarea tezei;

Al treilea aspect este verificarea din surse directe, prin discuţie, sau indirecte, prin lectură, a ideilor puse pe hârtie;

Al patrulea aspect este scrierea zilnică a unui număr de pagini (documentare sau finite) şi studierea unui număr de lucrări din aria tematică a problemei de cercetat;

Al cincilea aspect este unul specific muncii de cercetare: să ai o procedură proprie tip „încercare şi eroare" în utilizarea ideilor pentru construcţia de explicaţii sau emiterea de argumente. Nu îţi ies dintr-o răsuflare marile sau corectele idei, trebuie să reiei efortul de întemeiere a lor, să te asiguri că nu sunt erori de judecată etc.

Ca atare vreau de la tine următoarele:

1) Un plan de lecturi, cu termene, pe cele două direcţii bibliografice, genul proxim şi diferenţa specifică;

2) O estimare a datei la care eşti pregătită să prezinţi care este problema de cercetat;

3) Un calendar al fazelor intermediare ale programului de studii doctorale până la finalizarea cercetării şi efectuarea sintezei cercetării (teza de doctorat).

*

Rolul profesorului este să dea impulsuri formative studentului, în ciuda credinţei că el este transmiţător de învăţătură. Hotărâtoare este natura intelectuală a studentului, propensiunea lui naturală către cultură prin formarea deprinderii de a explica. Profesorul care surprinde licărul de predispoziţie la student pentru aventura cunoaşterii şi pentru călătoria în orizontul ideilor trebuie să insiste pentru a performa în actul educativ-formativ. Este singura şansă de a face educaţie în sens academic, adică să determine cumva să funcţioneze mintea studentului în direcţia gândirii intelectuale. Adică, să iniţieze evadarea studentului din suficienţa cunoaşterii comune, bazate pe imperialismul simţurilor care filtrează certitudinile (unde petrece), la forţarea cunoaşterii dubitative, bazate pe intuiţie, care activează discernământul opţiunilor, alegerilor, cu simţ critic,

evaluativ (unde trece/evoluează/se transformă/emerge/se împlineşte). Omul ajunge să gândească cu capul lui şi să dea de gândit capetelor fixate în reproducere şi imitaţie.

Experienţa intelectuală vine din practicarea ideilor, din munca cu idei, din trăirea ideilor, din gândirea ideilor, din promovarea ideilor, din lupta cu ideile. În presă este un exerciţiu minimal, de expunere a ideilor, de fotografiere a lor şi de exhibare publică. E un pas care trebuie urmat de altele, de clădire a confortului în lumea ideilor.

Contactul cu lumea fizică, corporală prilejuit de activitatea de jurnalist trebuie să ajungă la idei, adică la lumea acestora, care nu se suprapune pe lumea corporală, evenimenţială, contingentă. Ideile trebuie văzute, întâlnite pe alte căi decât cele care duc la lumea fizică. Ele sunt stârnite din lumea fizică cu mijloace subtile, se învârt ca ielele, nevăzute de fitecine, deasupra lumii fizice. Ca să le surprinzi trebuie iniţiere, trebuie participat la un ritual de captare a ideilor. Doar când reuşeşti să explici ceva prinzi idei, le vizibilizezi pe fundalul lumii fizice.

Întâlnirea cu ideile nu se întâmplă ca orice întâlnire cu o persoană. Întâlnirile cu persoane sunt epuizate la nivelul simţurilor. Rareori ar putea să fie şi o întâlnire cu ideea. Ideile intră şi ies din capetele noastre când ştim să facem lucrul acesta. Restul este ocupat exclusiv de simţuri.

... este absolvent al facultăţii noastre. Este bântuit de idei. Nu este înţeles. Lumea îl ocoleşte. Exemplul lui merită studiat pentru a vedea de ce este nevoie suplimentar pe lângă abilitarea în lumea ideilor. Este nevoie de comunicare. Dar şi de un simţ al graniţelor. Adică este nevoie să nu amestecăm lucrurile. Până unde trăim prin simţuri, şi de unde ne permitem să fim cu „capul în nori", să trăim cu ideile. Riscul este să se evadeze exclusiv într-un teritoriu. Un om obişnuit sau un om împlinit. Un om care vieţuieşte, căci este corp, şi care trăieşte, căci este şi spirit. Sunt bariere sensibile. Conştienţa lor este obligatorie. Tragedia existenţei umane este că trebuie să ne dedublăm fără a genera nevroze.

Aşa trebuie luate lucrurile, din dublă perspectivă. Opţiunea pentru extreme este schizofrenică. Cei care pretind absolutul nu văd idei, în sensul lui Camil Petrescu. Djuvara nu vede, el pălăvrăgeşte. Impasul este al lideranţei în proiectul european. Avem azi în UE lideri care nu văd ideile Europei

reinventate. Sunt oameni cu obiective, dar nu cu ideal. Nu ies, cel mai adesea, din lumea simțurilor și nu intră, prea frecvent, în lumea ideilor.

Să fii sceptic este o probă pe care o dai prin lejeritatea comportamentului rațional în lumea ideilor. Altfel este vorba de cârcoteală, de profetism, de casandreală subalternă, de ghiță-contreală mediocră, de bolboroseală salonardă și de gâlgâială elitară.

*

Labirintul

Păcat! Deși păcatul cu adevărat regretat este în altă parte. În loc de a te uita la lume ca la o consecință sigură, fără să iei în considerare rostul liberului arbitru, complexitatea se înțelege în termeni formali/obiectuali. Singura cale fertilă de a justifica complexitatea drept stare vitală, deci de natură ontologică, este să ne uităm altcumva decât cauzal la sursa consecințelor. Jung sugerează că este o soluție în înțelegerea participativă, poate doar din obișnuință concesivă asociată cu înțelegerea obiectivă/cauzală, oricum într-o manieră sfidătoare pentru modul cum înțelege știința/reducționismul complexitatea. Exemplul vulgar este reprezentat de obsesia termenilor kantieni în nominarea instrumentelor de cunoaștere (vezi transdisciplinarismul), care să dea măsura complexității prin cumulare la „zbor jos" a percepțiilor, evident o modalitate prea „aeriană" pentru ce poate fi înțelegerea corectă. Personal sunt de acord că tema complexității este doar o problemă de trăire a cunoașterii, iar nu de cunoaștere obiectivă/formală. Nu sunt în mainstream, deci nu găsesc posibil să joc nici rolul nebunului.

La drept vorbind, „gândirea complexă" este un suprasens (nu în înțelegerea lui Jung!) forțat, Hegel i-ar spune contradicție dialectică, prozaic fiind vorba de contradicție în termeni. Ultimele teorii/explicații ale științelor cognitive sunt edificatoare. Gândirea complexă este cum „gândim gândirea", ca expresie emergentă a minții, doar după aceea am putea îndrăzni să aplicăm un concept, complexitatea, la orice altceva. Până atunci recurgem la tipare, evident reducționiste pentru că vin din gândirea rațională, unde inventariem multe perspective metodologice, mai ales cele lansate în siajul metodei cibernetice.

P.S. Şi eu regret că nu am concretizat cât de cât analiza începută. Am, însă, o perioadă complicată, de care nu mă pot detaşa pentru că oricum o „trăiesc” la scara 1/1, plus ceva iraţional adăugat pentru calchiere pe starea de fapt. Va trebui să aştept, nu doar ca exerciţiu de răbdare, ci şi ca unul „complex”, de înţelegere şi explicaţie.

*

Singura posibilitate existentă, care este conştientă de fiinţa ei, este mintea capabilă de autoreflecţie. A gândi gândirea înseamnă a fi Om! Într-un fel diferenţial absolut în devenirea lumii, omul este unica fiinţă care are Sine autobiografic pentru că adaugă la evoluţie, pe lângă vehiculul biologic, gena, un vehicul cultural, mema.

Anton Dumitriu aparţine unei stirpe pe cale de dispariţie, printre puţinii de la noi (Cantemir, Eminescu, Blaga) care era racordat la marile fluxuri de idei ale elitei intelectuale cu rădăcini spirituale în linia pitagorismului relansat de Platon (cu filieră temporală prin Epicur, Lucreţiu, Plotin, Dante, Kepler, Leibniz, Spinoza, Goethe, Jung). Obsesia lui faţă de o logică prin care să transforme Organon-ul aristotelian într-un caz particular este de înţeles prin această afiliere.

Restul e un gol care umple existenţa consumată.

*

E-mail-urile noastre dovedesc clar că dacă fiecare este el însuşi se poate ajunge undeva! Adică acolo (spaţial) unde adversitatea rămâne cel mult *coincidentia oppositorum* şi atunci (temporal) când simţirea este una cu gândirea. Ultimul tău e-mail arată că suntem pe drum, nu aproape de destinaţie. Pe acest drum mergătorii încă îşi poartă lumile cu ei ca pe o povară utilă virajelor care ar putea să-i scoată în peisaj. Cu fiecare viraj, însă, cad părţi semnificative din povară, la destinaţie mergătorii trebuind să ajungă liberi de sarcini lumeşti. Episoadele hazlii sunt atunci când se inventează poveşti pentru a masca frica de pierderea poverii, eroisme inutile, dar care sunt făcute să justifice ceea ce este greu de justificat: fapta de a nu fi ajuns unde şi-a propus.

Desigur, suntem oameni şi doza de îndoială faţă de noi înşine este un impuls greu de stăpânit, în afara încercării de a trage draperii ţesute de fantezia

creatoare a propriei noastre imagini. La drept vorbind este greu să nu recunoşti că este mai important drumul decât capătul lui, fie şi dacă ne gândim la cum merge viaţa însăşi pe calea ei cu final fatal din perspectivă individuală.

Cred că, totuşi, plăcerea drumului nu acoperă orice gest de etapă născut să spună altceva decât realitatea crudă a drumului. Pot fi luate drept ezitări micile noastre abdicări de la drum, dar prea des repetate devin altceva, un ambalaj pentru rătăcire. De cele mai multe ori omul se rătăceşte, iar când realizează că nu mai poate reveni la drum, ajunge să facă pact cu oricine să-şi asigure destinul.

Alegerea îl defineşte pe om până la final, cu excepţia cazului extrem când îşi alege chiar şi moartea. Nu este de dorit să ajungem în această situaţie şi eu ştiu sigur că disponibilitatea noastră este să înţelegem exact ce trebuie chiar dacă vorbim greşit sau fantazăm. Probabil că experienţa noastră de viaţă, cu părţile ei asemănătoare, constituie un rezervor de orientare de ultimă instanţă. În jurul nostru este, însă, deşert între simţire şi trăire, între intelect şi comportament, între înţelegere şi comunicare, între intenţii şi fapte. Micile noastre jaloane identitare, ca personaje admirabile şi revendicări valorice, sunt prea bine fixate ca uneori să le adăugăm ceva diferit. Dacă se întâmplă să o facem rămâne un semn că obosim pe drumul destinului sau suntem înşelaţi de glasul sirenelor cotidiene care ne ameţesc cu mirajul plăcerilor.

Aşa că, orice s-ar întâmpla în jurul nostru, să încercăm să rămânem noi înşine, în tabloul creionat de ceilalţi să păstrăm misterul adevărului din care suntem alcătuiţi. Timpul faptelor are sens când ne umplem de conştienţă, iar asta se produce doar dacă vom avea puterea intuiţiei de a vedea timpul ca pe un adversar. Bătălia cu timpul este bătălia cu trezirea noastră atunci când primejdia morţii este pe aproape.

Iată de ce a exprima nu înseamnă prea adesea a vorbi. Vorba este o intermediere a simţirii filtrată de gândire, iar când gândirea este şi raţională, lucrurile se complică ultimativ. Ceva ce este altceva decât trăirea înţelegerii, venită la unii pe calea revelaţiei, la alţii pe calea tăcerii. La restul lumii, a celor mulţi, înţelegerea vine prin poveste, prin iluzia realităţii.

Restul este întotdeauna şi în orice împrejurare el însuşi o iluzie. Iluzia de a fi alternativa...

*

Ambiguitatea este un rezultat care vine (în sens fatal) de leagă lucrurile. Doar că la mine ambiguitatea vine din opţiunea pentru viziunea integrală, dacă vrei metafizică, la tine vine din lipsa răspunsului. În cazul meu este vorba de trecerea peste acuitatea lucrurilor, fie şi ca actualizare, în cazul tău ambiguitatea este expresia fidelă a păstrării lucrurilor aşa cum sunt, fie croite după calapoade din fier-beton, fie turnate alchimic în forme pure. Singura cale de evitare a bifurcaţiilor infinite este scrisul, proba hârtiei în alb şi negru. Verba volant, scripta manent!

Vorbirea este antimetafizică, Witgenstein precizând că trebuie să tăcem în situaţia lucrurilor despre care nu se poate vorbi! Comportamentul mundan, la noi intrat în folclor ca „voroveală", ne ţine în marginea înţelegerii. În plus, „lămurirea" este o operaţie dusă la extrem ca mijloc de reprimare a gândului de oricine vrea să controleze o situaţie. Se iese, astfel, din firesc. De aceea vorbesc puţin, încerc acest mod de a fi. Vorbăria este o stare negativă a vieţii, este evident dacă laşi televizorul deschis. Prin monologuri paralele nu se leagă un sens, nu este vizibil decât contrasensul, în timp ce suprasensul este total absent. Fără suprasens, vorbirea nu-şi atinge rostul uman de a urma idealul. Nici măcar adevărul, cel mai simplu posibil, compatibil cu experienţa de viaţă trăită, de conştienţă a minţii şi de individuare naturală.

Eu declar că mă înţeleg! Şi vreau să rămân cu această înţelegere.

*

Cert ar trebui să rezulte, din e-mail-urile anterioare, un mod de a convieţui: pentru a fi tu însuţi nu trebuie să te impui cuiva, ci ţie însuţi! De mic am căutat să evit impunerea, mai ales a aceleia care vine din tradiţia grijii de destinul celuilalt, ajunsă prea adesea dădăceală. Ce am făcut a fost exclusiv impunerea mea interioară, autoimpunere cum se vorbeşte în termeni psihologici. Acest mod de a fi mi-a definit individuaţia şi de la el nu mă abat nici la vârsta a treia. Singurul lucru care seamănă a impunere, depistabil în trecutul meu, a privit bunul comun, o denumire anostă a unui conţinut inefabil care ţine de umanitate, de condiţia noastră de fiinţe sociale. Adică, o impunere din necesitate de specie, nu de individ sau relaţionare interindividuală.

Ceea ce atinge pe mai mulţi, pe toţi cei care, din cauze profesionale bunăoară, sunt laolaltă, a devenit la mine proiect, a generat o agendă, a inclus o strategie, eventual o metodă. Când vorbeam de proiect, acum câteva săptămâni, la asta mă refeream. Un proiect care să vizeze soarta unei mulţimi umane numită DEPE[4]. Personal consider că pot să mă implic şi să accept să fiu implicat în astfel de proiecte. Acestea nu sunt în beneficiul meu, de el mă ocup nemediat, ci în beneficiul ideii de laolaltă. Dacă îţi este util, nu mă mai las implicat în proiecte gândite sau aranjate/filtrate de alţii pentru mine nici când simt nevoia de a fi romantic. Iată, m-am lecuit, nu continui să fac aceleaşi greşeli, incriminate de tine, pe drept cuvânt.

Ceea ce-mi doream din schimbul epistolar era un răspuns cinstit la episoade trecute, iar nu obligaţii de agendă transferate fie şi cu cele mai nobile intenţii. Cum s-ar spune, n-aş ieşi din ale mele, nu introduc în proiecţii sugestii până nu sunt internalizate, rămân strict în continuitatea individuaţiei în care energiile de sine sunt singurele la îndemână. Nu am regrete pentru ce n-am făcut sau fac alţii cu strălucire, nu pot să mă oblig să fiu altcumva decât cu gândurile mele, cu „vedeniile" pe care ştiu să le stârnesc pentru a-mi pune în mişcare instrumentele de lucru. În fapt, atâta vreau să pot, aici sunt reducţionist într-adevăr, asta mă *menţine* întreg la minte, să pot accepta răul ca fiind inevitabil episodic, chiar să-l accept ca remediu, pe principiul că acolo unde este răul, răsare inevitabil, deşi poate târziu, binele.

Ceea ce poate fi sugestie rezonabilă şi dezirabilă este posibilitatea stimulării prin scris, căutând licoarea argumentului de suflet pentru angajarea morală, deci autoimpusă/autoasumată, în eventuale proiecte care cad la intersecţia „vedeniilor" noastre. Respectul pentru celălalt este să nu-i strici vedenia, ci să i-o stimulezi să acopere unghiuri multiple de cuprindere a ceea ce există, fără însă să transferi propriul tău mod de a te uita la ceea ce există.

Sper sincer să fii ceea ce ştiu că poţi fi prin ceea ce ai făcut cel puţin patru decenii: un partener de spirit, valid şi pe care poţi să te bazezi, care se prinde la timp şi nu se lasă influenţat de conjuncturişti şi conjuraţi. Eu asta cred/ îmi doresc şi scriu negru pe alb! Altă variantă nu există în puterile mele.

P.S. Ambiguitatea nu se elimină prin numerotare, ea nu se termină pentru că nu are limite inteligibile, ca şi finitudine pentru orice se proiectează pe puncte.

[4] Departamentul de Economie şi Politici Economice (n.r.).

*

Se spune, iar eu cred şi încerc să internalizez ca adevăr motivant, că succesul fiecăruia vine din concentrarea timp îndelungat, poate toată viaţa, pe aceeaşi idee, într-un mod obsedant, chiar la modul maladiv. De aceea sunt reţinut la evadări spre alte zone de interes tematizant. Când fac experimente de evadare din teritoriul de confort ideatic mă rezum la simpla excursie de informare. Revin însă repede la oile mele. Desigur, timpul mai este ocupat şi cu evenimentele specifice trăirii cotidiane, subsumate imperativelor naturii noastre biologice şi sociologice, căreia nu avem cum să i ne sustragem. Cumva extrem de limitativă devine situaţia când zbori din floare în floare, vrei totul, dar ajungi să nu obţii nimic. Mă leg de catargul obsesiilor mele intelectuale forţându-mă să-mi reprim tentaţia altor plăceri/satisfacţii. Ştiu că pierd, dar mă mulţumesc cu ce pot să am din izolarea mea ideatică. Luxul altor teritorii nu mă încântă. Sunt mulţumit să constat că alţii, în alte teritorii, sunt atinşi de geniu. Eu vreau să rămân simplu muritor pe insula mea de fulguraţii spirituale. Sper să mă înţelegi! Sper să accepţi! Ceea ce credem că ar fi reuşită nu vine niciodată din ritualul la vedere al inteligenţei verbalizate, ci din asprimile vieţii însingurate ajunse în forma încrustată în pagina de carte. Restul este spectacol de biserică ateistă frecventată de actori ai ştiinţei de *prime time*. Nu iubesc ecranul pentru că omoară spiritul. Nu mă poate convinge ceva de contrariu. Sau poate mă las indus în eroare, invidiind contrariul, într-un mod pervers: ignorându-l că e la modă!

*

Prima ta întrebare are un răspuns foarte complex. În sinteză, se poate considera că perioada postnapoleoniană, a cărei durată a fost de un secol întreg (1815-1914), a ilustrat perfect teoria ciclurilor seculare, sub aspectul performanţelor de confort: a debutat cu o convenţie de pace, a fructificat cuceririle minţii umane, mai ales în privinţa tehnologiilor, a exersat deschiderea comercială, dar a şi scos la vedere forţele nou apărute pe temei economic interesate de controlul politic global, care aveau nevoie de un conflict ca să tranşeze poziţia de putere. Polanyi explică aceste lucruri, inclusiv din perspectivă sociologică. Mecanismele de generare a puterii şi de control al puterii sunt cele care dăinuie şi azi, cu aceeaşi logică, tot după modelul ciclului secular. În 1914 a fost destructurată violent prima globalizare, din 2014 se reia cumva destructurarea celui de-al doilea ciclu de

globalizare, declanşat după al Doilea Război Mondial. Nu pot fi puse în întregime pe seama raţiunii evoluţiile de acest fel. Raţiunea ar trebui să ducă la înţelegere între naţiuni. Acest lucru este şi nu este posibil întotdeauna, mai ales dacă este vorba de controlul puterii, financiare înainte de toate. Forţele motivate de ideea controlului global operează prin intermediul naţiunilor/statelor, apte să utilizeze instrumentele de forţă şi să întreţină controlul prin violenţă/război. Azi nu este diferit, doar că metodele sunt mai sofisticate, mai absconse şi manipulatorii, inclusiv pe plan psihic. Popoarele cad victimă acestui scenariu pentru controlul permanent al puterii.

A doua întrebare este aparent mai simplă, deşi ţinteşte aspecte care au legătură cu posibilitatea de alegere a unui proiect, de ţară bunăoară. Noi alegem, cel puţin prin discursul public, dezvoltarea. Dar ne putem dezvolta? Datele arată că este vorba de legea lui Quah; naţiunile dezvoltate devin tot mai dezvoltate, iar cele sărace devin tot mai sărace. Asta înseamnă că a fost un moment t_o al dezvoltării (prima revoluţie industrială) când doar unele state au reuşit. Ulterior, statele care au continuat să maturizeze procesele specifice tuturor revoluţiilor industriale, dar şi ale celei politice (emanciparea) au ajuns dezvoltate. E un proces istoric, care nu se repetă, deci nu mai pot şi alte naţiuni să refacă acest traseu. Într-un fel evident, naţiunile dezvoltate (G7) au confiscat traseul, hegemonizează/controlează procesele creatoare de valoare, inclusiv umană (migraţia creierelor). O singură ţară a reuşit oarecum: Coreea de Sud. Opţiunea este pentru imitarea traseului istoric al dezvoltării, ceea ce pare imposibil, cum ne arată realitatea, sunt constrângeri instituţionale, structura instituţională a lumii globale postbelice veghează la încadrarea în regula rezultată din legea lui Quah. Vezi rolul FMI, BM, OMC, Consensul de la Washington etc. Aşa că ne jucăm cu ideea de ritm, fără să putem urma direcţia istorică, este imposibil de refăcut asta în structura de azi a lumii. Vezi ce a însemnat dezvoltarea capitalistă a României în ultimul sfert de secol, 80% din capital este al ţărilor dezvoltate, deci 80% din valoarea adăugată produsă aici merge la dezvoltarea... ţărilor dezvoltate. Cu restul de 20% noi doar supravieţuim. Forţa capitalismului pur românesc este echivalentă cu puterea de cumpărare a salariului minim. Apoi, cea mai activă forţă umană a dezvoltării lucrează pentru ţările dezvoltate, chiar pe viaţă, aici rămânând doar energii insuficiente şi ineficiente. Statistic, 1/3 din populaţia României a optat pentru abandonarea ţării. Chiar dacă ar fi posibilă o opţiune reală pentru direcţia corectă către dezvoltare, procesul nu se produce în realitate, nu mai sunt forţe care să sprijine nici direcţia, nici

ritmul. Cum se zice în *Alice în ţara oglinzilor*, în astfel de situaţii, pentru a rămâne pe loc, deci pentru a nu decădea şi mai mult, trebuie să alergi de două ori mai repede decât ţările dezvoltate. Cu 5% ritm de dezvoltare, România ar putea să aibă o situaţie care să nu se degradeze, nicidecum să înaintăm pe direcţia dezvoltării, cu atât mai puţin să ajungem în poziţia de ţară dezvoltată.

*

Discuţia despre reglementare are o istorie marcată ideologic iniţial de aversiunea faţă de socialism şi planificare. Pornind de aici, dezbaterile au fost dezvoltate în jurul cercului de la Viena şi în siajul lui (von Mises – vezi site Mises Institute, Hayek etc.), apoi în grupul activ, dar marginal teoretic, al libertarienilor. Maximul efortului de a implementa teoria dereglementării a fost atins în perioada guvernărilor Reagan şi Thatcher, prin acţiuni ale lui Milton Friedman şi Hayek, în principal (vezi Naomi Klein, *Doctrina şocului*), cu oarecare puseuri în guvernările Bush-tatăl şi fiul, la cârmă aflându-se neoconservatorii, un grup de intelectuali de extracţie academică marginală. Prin extensie, terapiile de şoc aplicate în 1989 sunt în bună măsură inspirate de libertarianism, şi economic, şi social, populat de adepţii dereglementării totale.

Discuţia în jurul antinomiei reglementare/dereglementare este raţională când se pune problema măsurii: cât din una, cât din alta.

Orice altă discuţie legată de opţiuni puriste este o eroare, duce la distopie economică. Societatea umană şi economia nu pot fi concepute decât utopic fără reglementare sau cu reglementare totală. Istoria a arătat că orice utopie s-a dovedit că produce, când este aplicată la scara unu/unu, o realitate distopică. Libertatea ca atare este înţeleasă, şi are sens real, dacă se admit limite de acţiune şi opţiune, adică norme de conduită, proceduri comportamentale, reguli de sustenabilitate etc. Regula şi reglementarea sunt piloni ai funcţionalităţii corecte a vieţii sociale. Toată teoria dreptului înseamnă pledoarie pentru norme de conduită şi sancţiuni de respectare/nerespectare a lor. Piaţa în sine este o instituţie socială şi, ca oricare instituţie, înseamnă reguli ale jocului dintre interesele agenţilor. Piaţa, între altele, este contract, apărat juridic la modul tare. În afara regulii există doar fantezie, nu raţiune, vis, nu realitate.

Problema reglementării/dereglementării are esenţa poveştii cu capra şi varza: niciuna nu trebuie să dispară, dar niciuna nu poate să rămână

întreagă. Dacă una dispare, dispare inevitabil şi cealaltă. Leibniz a formulat o întrebare colosală: *De ce există ceva mai degrabă decât nimic*? Ceva trebuie să existe, chiar şi ceea ce nu acceptăm, căci altfel ar fi nimic. Dereglementarea absolută duce la haos, reglementarea absolută duce la neant. Ambele rezultate liminale, haosul şi neantul, nu admit viaţa, emergenţa etc. Specific Economiei este că tema reglementare versus dereglementare se pune în contextul discuţiilor despre o altă antinomie: societate-individ. Şi această poziţionare teoretică este de sorginte ideologică. Orice discuţie pe acest temei eşuează în disputa socialism versus capitalism. Trebuie observat că acest mod de a teoretiza este precar, nu priveşte fundamentele economiei, ci formele de organizare, mai precis ţinteşte tema proprietăţii, inteligibilă în termeni juridici, de convenţie socială, nu în termeni de economicitate.

Chiar şi atunci când sunt luate în calcul şi devin argumente, tipurile de societate, socialistă sau capitalistă, trebuie înţelese în termeni de eficienţă raportat la voinţă când ne aflăm în situaţia democraţiei. Societatea este o problemă de voinţă majoritară, evident testată electoral corect, opţiunile fundamentale pentru esenţa regimurilor imprimând forme şi economiei. Ceea ce trebuie reţinut este că voinţa este sinuoasă, ea merge într-un fel o perioadă, apoi merge în celălalt fel. Acest mod de evoluţie este natural, este reglat, cum spuneam în altă parte, de *Bunul-Simţ*. Ce a fost va mai fi, spuneau anticii, observând mersul lucrurilor publice. Ceea ce am considerat a fi justa măsură dintre reglementare şi dereglementare este ca nici una, nici cealaltă să nu strice definitiv ciclul natural al devenirii lucrurilor publice. Poporul vorbeşte de bici şi zăhărel ca metodă de a obţine performanţa în societate. Biciul este reglementarea, zăhărelul este dereglementarea. Totul este ca prin reglementare să nu ne dizolvăm ca indivizi în socialism, iar prin dereglementare să nu ne diluăm ca societate în capitalism. Omul este oricând şi oriunde el, ca fiinţă unică şi ca specie.

Reglementarea şi dereglementarea rămân în economie instrumente prin care se încearcă obţinerea avuţiei. Maximizarea obţinerii avuţiei nu se poate face decât prin justa combinare a acestor instrumente. Scopul recurgerii la reglementare şi dereglementare este să fie bine atât pentru individ, cât şi pentru specie.

Nu există reţetă unică sau definitivă pentru justa măsură în utilizarea acestor instrumente. Excesele sunt ipostaze ale istoriei, dacă luăm în calcul

experienţa socialistă traversată de multe state sau criza declanşată în 2008. Forma tare a reglementării, planificarea socialistă, a eşuat catastrofic. Forma tare a dereglementării, inclusiv – sau poate mai ales – financiare, ne-a adus în pragul resetării violente a sistemului. Aproape că nu poate fi evitat războiul ca soluţie de resetare (vezi problema datoriilor publice făcute să salveze băncile de la faliment), aşa cum arată multe semne azi în lume.

Doar *Bunul-Simţ* ne salvează de opţiunile spre soluţii radicale, de mersul spre extreme. E o chestiune de înţelepciune a mulţimilor, care, din păcate, durează, dar este implacabilă, ne readuce la matcă. Contează conştienţa cultivată şi conştientizarea permanentă a riscurilor, recurgerea la funcţia exercitată de cel ce ţine hăţurile cailor, să le slăbească atunci când caii merg normal, să le strângă atunci când aceştia o iau razna, prea repede pentru siguranţa căruţei. Vizitiul se adaptează la starea lucrurilor dintr-un ansamblu compus din căruţă, cai, drum şi el însuşi. Dacă înnebuneşte vizitiul, căruţa ajunge praf şi pulbere, dacă se întâmplă să aibă şi caii streche, apocalipsa se întâmplă sigur. Caii bine hrăniţi, odihniţi, ţesălaţi, respectaţi, ca şi vizitiul mulţumit de rolul său şi responsabil de integritatea ansamblului, motivat de ţelul călătoriei şi convins că este pe drumul cel bun, că ajunge la timp cu marfa, starea tehnică impecabilă a căruţei şi drumul bine asfaltat sunt condiţiile reuşitei. Vizitiul şi caii acţionează cu Bun-Simţ, ating cu toţii ceea ce trebuie. Respectă regulile normale. Adică, se auto-adaptează la context pentru a ajunge la finalul corect. Într-un fel, toţi îşi autoreglează comportamentul, fără pasiunea exceselor. Când o iau razna, sunt sancţionaţi de încălcarea regulilor de circulaţie sau de producerea accidentelor. Societatea face acest lucru, prin instituţii. Când instituţiile sunt bolnave, inactive sau deturnate în scopurile lor, de dorit ar fi să se activeze ultima expresie a socialităţii – miezul simţului speciei umane – oamenii din afara instituţiilor, ceea ce numim societate civilă. Este apărătorul de ultimă instanţă al socialităţii.

P.S. Ferguson este istoric, cu lucrări de istoria economiei (vezi şi lucrarea despre istoria banilor) de orientare ideologică de tip conservator, cu accente libertariene moderate.

*

Experienţa la MFP este importantă profesional (şi nu numai!), dar trebuie să te asiguri că reuşeşti un dozaj câştigător pe termen lung între cele ce ţin de viaţă şi cele ce ţin de exerciţiul satisfacţiilor simbolice.

Calea corectă este să încerci să fii tu în orice situaţie, cu mizele tale, cu viziunea ta, cu cedările tale.

Un lucru trebuie tranşat de la început: mergi spre deprinderea cu metodele executive discutabile pentru flexibilitatea intelectuală, specifice unei munci ordonate, chiar impuse ca finalitate sau îţi asumi răspunderea pentru trăirea pe plan intelectual a realităţii strâmte a teoriei financiare mainstream pentru a avea o buclă salvatoare pentru perspectivă?

Se pare că ambele laturi ale dilemei trebuie abordate în manieră metafizică, adică să te uiţi la o problemă din perspectiva metaproblemei (altfel spus să vezi pădurea compusă din copaci în locul soluţiei de a vedea succesiv copacii pentru a descoperi prea târziu că te-ai rătăcit într-o pădure!). Nu îmi este greu să remarc faptul că ai o înclinaţie către „copac" prin ceea ce scrii! Măcar să fie doar expresia comportamentului vârstei şi care să treacă odată cu acneea. Dar, să fie aşa, arde energia de inducţie a mediului pentru a trece pe combustibilul propriu, inepuizabil, aflat în rezervorul minţii tale.

*

Ştii că mă bucură orice victorie a ta obţinută cu forţa minţii tale. Dar nu pot să nu fiu contrariat că o grupare de libertarieni pretinde ceva ce este neobişnuit pentru practica învăţământului, dincolo de faptul că, fundamental, gândirea ta este diferită de a lor: tu eşti structuralist, ei nu sunt decât ideologi neoliberali de tip anarhic. Practica din învăţământ conţine regula ca orice plan de învăţământ se aşază pe o linie de continuitate licenţă, masterat, doctorat. Referenţialul de omogenitate îl constituie domeniul de învăţământ şi coerenţa o dă respectarea reperelor specializării. În acest context se judecă oportunitatea, dar şi legitimitatea unei discipline de a se regăsi în planul de învăţământ, pe fiecare treaptă. Metodele de analiză nu sunt condiţionate, rămân la libera opţiune a profesorului, care întocmeşte fişa disciplinei. Ca să aprobe un masterat, ARACIS se uită la toate aceste repere, fie la Cluj, fie la Iaşi. Oricum, la Cluj avem contabilitate, management, finanţe, studii europene şi cam atât. Nu au învăţământ tip *Economics*, unde s-ar preta un masterat pe zona teoretico-metodologică dezvoltată de tine. La fel şi la Iaşi.

Dar să zicem că vor să se lupte cu morile de vânt ale pasiunii lor libertariene!

A introduce orice în planul de învăţământ este de competenţa exclusivă a Consiliului pe facultate, la propunerea departamentului, cu acordul ARACIS. Nu există regula pledoariilor din afara sistemului pentru o schimbare/ inovare de plan de învăţământ/program de studii.

Să zicem că ei lucrează după reguli proprii!

Dacă vor la dosar aşa ceva, nu este o problemă. Cred doar că ar avea valoare dacă ar fi dată recomandarea/susţinerea de un membru al Academiei Române. Dacă foloseşte asta sunt de acord să-l îndemn pe ... să scrie o recomandare. Dar către cine?

Eu am ascultat cu atenţie ce au spus ei la reuniunea de care vorbeşti. Am urechile mele acolo unde vreau! N-am putut deduce maximalul din intervenţii. Oricum, ţi-am spus că nu au cum respectivii să sesizeze adevărata breşă pe care tu o acoperi în analiză: legătura dintre microeconomie şi macroeconomie. Ei nu au „organul" necesar. Nu au specializarea *economics*, predau ... chestiuni de business. Cu toată toleranţa mea academică, ce fac ei este o formă de învăţământ politic, ale cărui coloane sunt citatele din Mises, Rothbard, de Soto, Hazlitt, Friedman, Hayek etc., dar din operele lor ideologice. Nu ştiu ca tu să te fi considerat un economist cu această asociere! Eşti prea legat de realism şi de ştiinţă ca să scrii despre năluci!

Tezele, ca şi metodele tale, sunt utilizate deja de doctoranzii în Economie/Microeconomie-Macroeconomie. Eşti autorul care ai făcut ceea ce nu a reuşit un întreg curent academic să dovedească, adică faptul că există fundamente microeconomice ale macroeconomiei. Problema sistemului de companii leagă microeconomia de macroeconomie, iar cercetarea reticulară a problemei susţine metoda analizei nodale. E o temă idiosincratică pentru libertarieni, crede-mă! Aici nu poate să facă faţă provocărilor teoretico-metodologice decât un structuralist. Un libertarian se apropie de această arie epistemică doar să o dizolve. El nu vede noduri! Nu vede structuri! Nu vede legături! Nu acceptă instituţii, reguli, norme! Pareto e lichid! Măsurile de corecţie sunt pentru un libertarian intervenţionism odios! Orice politică/strategie devine discreţionarism totalitar, este contrară voluntarismului indeterminist care îi caracterizează! Opţiunea lor de viaţă este fac ce vreau, când vreau, cum vreau, sunt neconstrâns de convieţuire! Nu există conexiuni naturale, o ţesătură a vieţii, ci doar impulsul de libertate!

Ceea ce propovăduieşte hoarda libertariană se întemeiază pe inversul calculului, adică absenţa măsurii. Or, ştim prea bine, justa măsură este o poziţie înţeleaptă, ce ţine de esenţa viului, care funcţionează departe de amorf/pietrificat şi niciodată dincolo de calcul/raţiune/moderare/ justificare/aranjament/ convenţie/plasă/ reţea etc.

*

Mă bucură faptul că eşti în formă! Este pilduitor efortul tău de a ţine sus flacăra ideilor care contează! Nu încape îndoială că analiza nodală este o metodă relevantă pentru cunoaşterea economică, chiar una care acoperă un gol metodologic fundamental, cel al legăturilor epistemice dintre micro- şi macroeconomie. Tu eşti singurul cercetător care a putut dovedi că macroeconomia are fundamente micro, într-o formulă explicativă coerentă şi cu un instrumentar cu adevărat apt să sesizeze consistenţa. Aceasta este de subliniat chiar din bun-simţ, nu neapărat cu demonstraţii complexe. Eu susţin că solicitarea ta este puţin sub constatarea mea. Analiza nodală practicată de tine, din panoplia metodelor reticularităţii, în siajul arsenalului teoretico-metodologic al complexităţii, este mai mult decât un domeniu interdisciplinar. Este chiar veriga teoretico-metodologică lipsă din ceea ce ar trebui să fie continuumul epistemic al Economiei ca disciplină ştiinţifică, cu două nivele de abordare, micro şi macro. Punctul tare al concepţiei tale este că ai inventat instrumentul cu care legăm perspectivele de abordare şi asigurăm coerenţa şi consistenţa unei adevărate ştiinţe. Economia, ca ştiinţă, s-a lecuit cu tine de boala fragmentarizării şi incongruenţei epistemice.

Era firesc să recunoască dl academician, fiind absolvent al aceleaşi facultăţi ca şi mine, Economie Teoretică şi Aplicată, nu de business. Academicianul are un profil de savant, dublat de o viaţă dedicată observaţiei epistemologice cinstite. Cei pe care tu îi tot invoci drept iniţiatorii încadrării cercetării tale în spectrul nou epistemologic al *Economiei* sunt persoane rezonabile, dar atât, opera nu-i recomandă să îndrăznească, altcumva decât ca discurs ocazional, să emită aserţiuni epistemologice care să fie susţinute de expertiză. Desigur, ... e strălucit publicist, sentimental îl preţuiesc enorm .... El şi .... sunt tolerabili ca reprezentare academică, eu ţin la ei, aş zice că sunt chiar prieteni, corespondez cu ei, facem schimb de opinii despre lecturi. Ceea ce au scris şi publicat constituie un palmares academic, departe însă de nişa ta epistemică şi fără a fi lustruit în timp organul perceptiv teoretic pentru

ceea ce ai realizat tu. Poate exagerez descriindu-le insistent şi cu simpatie poziţia onorabilă, dar nu pot să nu spun că aceasta e inoperantă pentru ceea ce pare să fi văzut tu la ei, iluminarea epistemologică prin care au emis aprecieri definitiv argumentate.

În fine, nu uita, acum un an AGER te-a distins cu următoarea motivaţie: „*Premiul de excelenţă şi Distincţia Economistul anului 2018 pentru iniţiativa elaborării unui model românesc de economie bazat pe analiză multicriterială şi pentru ilustrarea prin publicaţiile personale a perspectivei inter şi multidisciplinarităţii în cercetarea economică*."

Deci, cum se zice, a făcut-o ş-o va mai face!

*

Paradoxul este de ocolit ca obiect de reflecţie. Cel mult poate fi practicat, din amuzament sau răzbunare intelectuală. În fapt, paradoxul este o capcană folosită pentru a ascunde că nu poţi mai mult, adică să ajungi la soluţie. Infinitezimalul a reprezentat o soluţie pentru obsesiile Antichităţii. Ca şi diferenţialele pentru nevrozele pitagoreice. Sau principiul incertitudinii pentru dualitatea absolută. Tratarea în sine a paradoxului se reduce la tema labirintului. Paradoxul vine din renunţarea la ordine şi la sens. Schema evitării paradoxului este să sesizezi contrasensul pentru a distinge sensul. Este vorba de o operaţie preintelectuală.

Putem accepta că este vorba de precunoaştere. Când trecem la cunoaştere este necesar să înţelegem ceea ce face sensul şi contrasensul să fie la un loc, adică suprasensul. Fără să avem această reprezentare a realităţii cognitive ne îndrăgostim de paradox. Paradoxul dispare, nu e posibil la nivel de suprasens. Vezi experienţele muzicale ale lui Bach, viziunile plastice ale lui Escher sau stăruinţele dincolo de logica aristoteliană ale lui Gödel. Pentru ei paradoxul era inexistent ca fapt. Cumva explicit pentru ignoranţă, paradoxul e legitim. Dacă limităm ignoranţa, cel puţin la nivel intelectual, ne jucăm cu paradoxul. Facem artă sau metafizică. Complexitatea devine un concept raţionabil pentru că are funcţie emergentă. Nu putem opera cu paradoxuri în transformările de funcţii în sistemele complexe. Complexitatea este reală în condiţii de cinetică a orizonturilor, de salturi ale nivelelor şi de convecţie a efectelor. Nimic paradoxal aici. Complexitatea o putem esenţializa ca gradienţă a informaţiei. Regulile se menţin. Emergenţa nu este paradoxală, ci logică, în manieră situaţională-modală şi polivalentă. Paradoxul este o

neputinţă explicativă în termeni de logică simplă. Binaritatea informaţională nu are legătură cu neputinţele logicii bivalente. Decât dacă vreţi să menţineţi confuzii şi difuzii cognitive.

*

Pe partea de informaţie, în termeni de utilizare, interesante sunt aporiile, iar nu paradoxurile. Într-un fel esenţial, relevanţa pentru analiză survine ca diferenţă între limbaj/formă/fenomen/percepţie, unde apar paradoxurile, şi gândire/esenţă/lucrul în sine/apercepţie, unde apar aporiile. Diferenţa pare delicată – şi chiar este – pentru că aduce la un loc ceea ce este centrifug, simţul şi senzaţia, la un prim nivel, inteligenţa şi intuiţia, la nivelul care contează pentru temeinicia spiritului. Aporia este o problemă serioasă pentru un om de ştiinţă întrucât îi subîntinde gândirea. Pare chiar o glumă să credem că paradoxul, care se întâmplă ca problemă a limbajului, să privească informaţia/energia. De aceea nu pun preţ pe paradox, cu atât mai puţin în cazul informaţiei. Desigur, este un curent, repede falimentar, de a privi informaţia ca pe o temă de mecanică, dezvoltată în manieră materialistă. Eroare! Chiar eroarea care a dus la prăbuşirea pretenţiei de a se ajunge la inteligenţa artificială fără să se cunoască inteligenţa naturală, inclusiv funcţionarea minţii umane. Von Neumann şi-a dat seama de eroare înainte de a muri şi a lăsat câteva rânduri prin care a schimbat radical proiectele materialiste ale inteligenţei artificiale, le-a aruncat la coşul proiectelor ratate. Cu acestea au picat şi proiectele pozitivismului, deconstructivismului şi pragmatismului. S-a ieşit din fulguraţia limbajului şi s-a intrat în vâltoarea gândirii. Omul a părăsit vârsta paradisiacă a facerii prin vorbă (Fiat Lux!) îndrăznind să se apropie de vârsta iluminării prin experienţă, cu treapta ei provocatoare pentru hominizare reprezentată de experienţa teoretică. Pentru a putea avea o viziune corectă asupra informaţiei trebuie o repliere a tendinţelor dinspre tehnologie spre utilizator, unde este implicată mintea, gândirea. Iată de ce contează aporiile.

*

În copilărie inventasem un joc (despre care aveam să aflu mai târziu că fusese jocul preferat al lui Lewis Carroll) în care provocam colegii să fugă fiecare de unul singur şi să vadă, apoi să ne explice, dacă a avut la sfârşitul cursei senzaţia că nu este pe primul loc. Cam asta, fără să ne propunem, facem noi

acum: vorbim amândoi, ne înţelegem să pornim cursa şi descoperim repede, nepermis de repede că suntem clasaţi pe locul doi. Cazul nostru este cumva special pentru că, în fapt, am cedat locul de onoare şi de glorie de bună voie, întâi comodităţii de a crede că este rezonabil, chiar confortabil, să fim pe locul doi, apoi obişnuinţei cu performanţa papagalului.

Locul întâi îl ocupă conformarea la regula jocului inventat în copilărie! Adevărul este că nu poţi să realizezi ce loc ai ocupat decât raportându-te la ceva sau la cineva, concurent, partener etc. ce aleargă alături de tine; aşa putem amândoi vedea ca atare cine ce loc ocupă. Dacă unul dintre noi ştie rezultatul concursului, dintr-o condiţionare memetică a destinării (Moira) gestionată de zeii olimpieni, sau mai degrabă acceptă că există această condiţionare implacabilă, jocul este fără sens. Destinarea pentru un loc, un mod, o realitate a funcţionat în străvechime şi, iată, funcţionează încă, în cazul nostru ca destinare din motive culturale. Deci acceptăm poziţia pe care cultura ne-o redă pe calea manualului, de exemplu. La moştenirea străvechimii, desigur, adăugăm condiţionarea de adevărul absolut al cărţii sfinte academice, facem asta de două mii de ani şi se spune că ceea ce ai făcut cel puţin atât, sau ai consumat, acel ceva este asimilat propriei naturi, este internalizat cultural, este prelucrat la nivel de celulă ş.a.m.d.

Cum poţi să-mi spui – şi să rămâi în acord cu realitatea – că este totuna capitalismul şi economia de piaţă? Chinezii au o realitate pe care o percep nemijlocit 1,5 mld. de oameni, aproape 4,5 dacă adaug faptul că Asia toată este în această situaţie, iar ceea ce văd ei este altceva decât capitalism! Cifrele mari aici nu au relevanţă, doar pentru că realitatea respectivă este foarte departe de simţurile noastre şi de închipuirile formate din manuale? Dureros este că venim dintr-o astfel de realitate, din care pretindem că am evadat, dar realitatea însăşi, după semnele a ceea ce ne înconjoară, nu a evadat din noi! Şi atunci, dar şi acum rămânem fideli faţă de ceea ce învăţăm din cărţi scrise pentru a crede, nu pentru a cerceta ce şi cum. Esenţa a ce este economia de piaţă? Dacă îmi doresc să fiu cinstit cu mine şi să ştiu care este contextul în care există toate lucrurile nu pot să pornesc de la ideea de economie de piaţă. Tu însuţi insişti să vorbim de bunuri, dar nu toate intră în logica pieţei, oricum nu cele ce ţin de bazele şi rezilienţa vieţii. Trebuie să observăm aici nu doar poziţia subalternă (un mod spălat de a spune că suntem pafarişti/ indivizi liberi ca animalele de afară, afară fiind pădurea care înconjura bordeiul, oameni încă dependenţi de natură, în cazul nostru şi de natura umană a altora!), ci şi abandonul de a fi activi/actanţi în realitatea „de afară”.

Adică, în contrazicere cu epoca post-iluministă, ascultăm de creierul mic/reptilian, ne supunem sau acceptăm soarta, vânăm sau suntem vânaţi, ne lăsăm dresaţi/învăţaţi pentru asta. Dovada intelectuală, care ne interesează pe noi, este că mai degrabă criticăm, decât să ne asumăm rolul creativ şi, totodată, riscul criticii, fie ea şi instinctuală, nu pornită din raţiune. Raţiunea este făcută să se supună deopotrivă, paradoxal, şi creativităţii, şi criticii, este vorba de gândirea şi evoluţia creatoare în urma căreia realizăm pe ce loc vrem şi putem să vrem să ajungem în cursa vieţii. Partea cea mai provocantă pentru creativitatea specifică gândirii economice este să înţelegem cum funcţionează capitalismul/societatea centrată pe funcţiile capitalului şi ce rosturi ţine economia de piaţă să aducă societăţii, ca spirit/tipologie umană şi ca realitate concretă promisă de capitalism, adică binele public ca efect aşteptat al acumulării. Dacă nu operăm cu aceste elemente, de unde înţelegerea? Se spune că ne aflăm în a treia formă de spirit al capitalismului, după realitatea focalizată pe figura eroică a burghezului şi apoi pe figura de vedetă a directorului. În jurul cărei figuri se încheagă şi devine realitate al treilea spirit al capitalismului? Studenţii trebuie să ştie, este şansa lor de a-şi forma idealul. Iar noi suntem obligaţi moral să le spunem. Când vorbim de capitalism, vorbim de oameni vii, care au năzuinţe. Crezi că năzuinţa lor este să fie vânduţi la piaţă, să devină, ce ne învăţa Marx, marfă?

Profesore, să rămânem încremeniţi în proiectul intelectual de acum două sute de ani este sinucidere ritualică în sensul descris de Apocalipsa după Ioan. Ştiinţa economică şi modul de a o practica este un proiect încremenit. ***Economics*** este mort!, pot spune omagiindu-l cumva pe Nietzsche. Un lider politic la vârsta tinereţii cutezătoare, mă refer la Blair, spunea: „*Sunt mândru de trecutul ţării mele, dar n-aş alege să trăiesc în el*”.

Restul sunt nimicuri de şuetă!

Că am vrea aşa sau aşa, că am scrie aşa sau aşa, că am modifica o frază aşa şi aşa, că am prefera sensul aşa şi aşa sunt chestiuni de gherghef intelectual. Când facem şi aceste ornamente contează doar dacă avem anterior desenul, dacă am croit modelul, dacă urmărim imaginea de ansamblu. Asta făceau ţărăncile când ţeseau covoare sau săbăiau[5] ţoale. Crezi că bisericile bucovinene sunt geniale pentru altceva decât pentru creativitate în tiparul

[5] A săbăi = a croi, a tăia, a coase (n.r.).

cultural al vremii? Au pictat imagini biblice, deci au rămas în tipar, dar pentru ceea ce devenise sufletul şi înţelegerea oamenilor după un mileniu şi jumătate de tipar biblic impus inflexibil de biserică. Şi s-a reuşit, pe partea de adaptare la realitate, dar şi de ieşire din tipar. Au reuşit nişte zugravi, oameni vii, cu gândire critică, au venit cu ceva în plus, au adăugat, nici nu au ieşit din canon, nici nu au rămas „pe afară", adică au creat ceea ce au simţit că este realitatea sufletului celor care vin la biserică, să creadă în ceva, şi să facă ceva „după chipul şi asemănarea" lor.

N-au înţeles oamenii? Au ocolit bisericile astfel pictate? Au refuzat ei să asculte predica?

Părerea mea, sincer de stresantă, este că dacă nu valorificăm sensibilitatea estului pentru ce înseamnă lumea, noi fiind mai bogaţi cu o experienţă existenţială decât occidentalii, vom rămâne subalterni, de fapt sclavi mentali, degeneraţii lui Spartacus, getul-frate cu noi.

Uite ce sens dăm noi, prin explicaţii, ISD, uitând că una este să vorbeşti de Investiţii Directe în Străinătate şi alta de Investiţii Străine Directe. Noi prezentăm ISD doar din punctul de vedere al celui care are şi vine cu capital.

Întreaga economie este o problemă de iniţiativă şi contează cine are iniţiativă. Capitalul este o expresie a iniţiativei unor indivizi. Piaţa este iniţiativa de a valorifica sursa acumulării de capital, producţia de ceva, prin inter-relaţionare cu alţi indivizi. Piaţa este forma economică a interacţiunii umane, a oamenilor capabili de iniţiativa asumării riscului investiţional şi tranzacţional. Tu ai optat, sper că nu definitiv, pentru funcţia lui Hopa Mitică, faci ce faci, poate îndrăzneşti să fii tu, să ai iniţiativă, dar revii repede în caseta conformă cu proiecţia celor de pe Olimp. Manualul nu este Biblie. Doar Biblia nu se poate schimba, deşi a adăuga ceva Bibliei sau a scoate ceva din ea s-a văzut că este posibil, dacă studiem episodul Niceea.

Pentru student este nevoie să afle cheia lui a face capital, cu ceea ce are în dotare, voinţa de a face, căreia îi mai adăugăm noi, eventual, ştiinţa de a face.

Aşa că...

Totul este ce adaugi la construcţie, nu ceea ce faci ca să imiţi ceea ce au făcut alţii.

*

Blestemul nostru, al esticilor neslavi, este că înţelegem ce este anecdotic sau marginal mai solid decât ce ţine de reuşita de durată. Preferinţele ideatice dintr-un amalgam sunt cele care nu au legătură cu proiectul. În fapt, o formă a blestemului se dovedeşte a se regăsi în alegerea problemei minore, doar pentru că este simplu de rezolvat, în locul celei care contează pentru potenţialul existenţial relevant. Cum zicea Voltaire – să mai cultivăm şi grădina! – nouă nu ne place, trecem pe pălăvrăgeală isteaţă şi şicanare zglobie. Ne închipuim mereu câte ceva care ne ţine de setea de mediocritate. Undeva în adâncul minţii noastre stă ascunsă şi trimite săgeţi otrăvite condiţia de haiduci sau de fugari în codru, încă de pe vremea incursiunilor pe care le făceau perşii, mai mult din curiozitate decât pentru a-şi încerca puterea cu noi. Suntem o adunătură de coteţari, nu ne-am aventurat să riscăm mai departe decât umbra nucului bătrân, care creştea şi el doar pentru că era cultivat din lăcomia ciorilor, am evitat lupta, am pârjolit cel mult recoltele, să nu le aibă duşmanii, dar nici noi, un act de contra-curaj ce ne-a calificat drept contra-eroi. Nefiind egoişti, ci laşi, n-am putut face economie de piaţă, cu atât mai puţin capitalism. Paginile noastre menţionate în istoria altora sunt barba, desaga, mâna întinsă, statul pe podişcă şi praful din curte. Pentru noi este suficient trecutul, pe care l-am ratat superb, la fel facem şi cu ştiinţa economică, ne interesează morţii, nu ne atrage intelectual starea prezentului, căci ni s-a atrofiat organul de a miza pe tendinţe, nici măcar privind ziua de mâine. Creierul nu ni s-a dat ca tuturor celorlalţi, de a prevedea, ci pentru a contrabalansa forţele inerţiale ale fugii din realitate. Luăm lucrurile cum sunt gândite de alţii şi le înghiţim nerumegate, suntem nişte vite antedeluviene din rasa dinozaurilor-năluci, bântuim pământul până nu mai creşte nimic pe el.

*

Eu chiar sunt interesat să mi se disece textele, nu contează din care perspectivă şi cu ce instrumente analitice, dar cu aşteptarea de a fi înţeles sensul, iar nu modificat/ajustat/particularizat/nuanţat. Probabil că sper la prea mult sau poate chiar ar fi nevoie de însoţiri domeniale pentru a se genera oarecum lumina convenabilă contextului intelectual fragmentarizat de supremaţia informaţiei. Cât timp mie nu îmi sunt limpezi tendinţele pe planul cunoaşterii, mai ales în ceea ce are ea preliminar, înţelegerea şi explicaţia, nu pot să intru în aventuri mai complexe cognitiv, chiar dacă sunt subîntinse de bune intenţii sau susţinute de generozitate.

Probabil că pe lângă educaţia pentru îndoială s-au insinuat şi suspiciunea, rezerva, bănuiala, temerea, neîncrederea. Pare monstruos, deşi nu se iese din cadrele naturii umane, ţine de un dat fundamental al speciei, diversitatea trăirilor, comportamentelor, pretenţiilor, proiecţiilor, ambiţiilor etc. Îndrăznesc să cred că nu pot să ies din acest culoar, nici să mă schimb prin inoculare de valori ce ţin de calcule, raţiune, principii culturale, convenienţe sociale etc. Dar, oricum, nu văd deocamdată un avantaj al clarificării în aceste condiţii, e prea multă turbulenţă cognitivă ca să o sporim cu intervenţii dinspre viziuni în formare sau veşnic aflate în structurare pe fondul salturilor mortale în materie de tehnologii informatice sau inteligente.

Preţuiesc convingerile pe care le promovaţi şi am cele mai alese gânduri despre agilitatea evidentă de care beneficiaţi în a rămâne racordat la schemele succesului în lumea complicată a intelectualilor. Eu nu am aceste dotări speciale de a fi în conexiune cu vârfurile academice ale momentului, rămân cu încăpăţânare agăţat de ceea ce consider repere validate de traiectoriile intelectuale pe care mi-am dorit să evoluez, fie ele şi cam prăfuite. În fapt, nu sunt direct interesat de experimente, nici de experienţe de invidiat din mediul academic global, ci de propria mea nişă intelectuală, de care vreau să depun mărturie completă, indiferent că eşuez. Modelul meu de gânditor este Epicur: nu critic, nu mă afiliez, nu forţez, ci gândesc în „grădina" pe care am reuşit să mi-o cultiv. Nu pot fi activ în sens mecanic şi nici nu pretind să se uite lumea la mine. Când mă doare sufletul de ce se întâmplă dincolo de grădina mea, îi citesc pe Platon şi Jung. Unul mă face să visez la lucruri imposibile, ideal-platonice, celălalt mă poartă de mână în tărâmul sufletului, nu întotdeauna luminos. Cu ei mă vindec de pretenţii absurde. În *Economie* îi prefer pe Mandelville şi pe Defoe. Spun totul!

Trebuie să menţionez că am momente când vă invidiez pentru suferinţa cauzată de risipirea spiritului la noua generaţie. Dar nu cred că aş putea fi cu totul nostalgic pentru generaţia noastră. Am zis doar că am ales pe Platon şi pe Jung. Ucenicesc în universul lor spiritual pentru a mă vindeca de suferinţa pentru o generaţie pierdută, din care fac parte.

Cumva laş, recunosc că am început să mă limitez la lucruri livreşti, încerc să întreţin corpul pentru a mai prelungi predispoziţia gândului de a rămâne suficient sieşi. Asta înseamnă izolare, desigur, chiar renunţare la viaţa socială, unii spun că este şi un pic de nevroză, mai sigur o escaladare a instinctului de supravieţuire. Nu resping adevărul, când este!

Vă mai spun ceva: eu nu pot dintotdeauna să rămân conectat la realitate cum o faceţi Dvs. Profilul meu nu-mi lasă loc de a trăi viaţa laolaltă cu cei mânaţi în ceea ce fac de idealul ultimei frontiere. Şi sunt sincer să recunosc frica de a nu fi contaminat/bântuit de nălucile geniilor şi ale performerilor academici. Admir, dar nu evident, apreciez, dar nu direct, intru în contact, dar nu permanent, răspund invitaţiilor, dar nu întotdeauna, recunosc o personalitate, dar nu rămân captiv. V-am zis, am fost, sunt şi voi rămâne un lup singuratic.

Până şi soţia mea a acceptat această condiţie. Mă aştept ca şi prietenii mei, nu mulţi, să imite fapta soţiei mele.

*

E bine că ţi-ai făcut mâna! Interesul meu era să analizezi în ce măsură bruionul aduce elemente de descriere, tip definiţie, a *Bunului-Simţ*. Eu am scris, după câte probabil ai văzut, destul de mult despre *Bunul-Simţ* în *Economia de Dicţionar*, evident cu referire la conotaţiile economice. Multe sunt intuite de tine în ceea ce ai scris. Dorinţa mea, poate uşor riscantă, este să reuşesc să identific elemente definitorii ale *Bunului-Simţ* ca principiu metodologic, eventual ca reper epistemic în descrierea mai adecvată a esenţei economicităţii. Partea delicată, dar şi provocatoare, este că termenul ca atare nu se găseşte în literatura ştiinţifică, ba mai mult, în unele limbi, cum ar fi engleza, are un înlocuitor ciudat în *Common Sense*, a cărui traducere la noi ne trimite în altă direcţie. Englezii au *Good-Sense* apropiat de *Good-Breeding*. Francezii prin d'Holbach, dar mai ales prin Descartes, au utilizat termenul cu sensul spre care vreau eu să înaintez. Traducerile însă au omorât sensul adevărat. Poate o singură traducere din Descartes, făcută sub autoritatea Academiei Române s-a apropiat de ceea ce a intenţionat Descartes să spună. Nu încape îndoială că Descartes a utilizat termenul pentru a întemeia metoda lui de cunoaştere şi, în consecinţă, nu insistă asupra intensiunii conceptului, îl ia ca un dat. Eu presimt de mult că termenul se calchiază pe o realitate fertilă cognitiv şi cu potenţial explicativ enorm pentru ştiinţa economică. Deocamdată mă joc pur şi simplu, citesc alandala Descartes, Blaga (uriaş!), chiar Paleologu, multe lucrări de psihologie, neuroştiinţe etc. Adaug mereu câte ceva sau rescriu unele lucruri.

Mulţumesc de efort.

*

Îţi înţeleg revolta, dar nu trebuie să-ţi iroseşti inteligenţa!

Pe de altă parte, ai pus vreodată în balanţa revoltei şi prea consecventele tale ezitări? Nu te acuz, dar şirul ezitărilor, motivate sau nu, pare să fi creat un tipar al înţelegerii pe care îl folosesc... partenerii. Mai ales când mediocritatea lor este ticăloasă, fapt real fiind că nu îşi doresc să fie pusă în evidenţă mediocritatea lor de inteligenţa nimănui, iar pentru asta neţinându-i prea mult aproape şi cu atât mai mult să-i gratuleze. Agenda lor este concordantă cu micimea lor şi, tocmai de aceea, o ţin ascunsă.

Eu zic să ai abordarea: una este una, alta este alta! Amestecul de abordări este perdant, fără însă să fie pierdere de vreme sacrificiul anterior, pentru că ţi l-ai asumat din raţiuni superioare, de om al cetăţii, ca şi pentru că acest sacrificiu, intelectual şi de suflet, este singurul care să ne ajute să vedem, în ceasul din urmă, e drept, goliciunea partenerilor.

„Verweile doch du bist so schön”

„Acelei clipe aș putea să-i spun, întâia oară:
Rămâi, că ești atâta de frumoasă!
Căci urma zilei mele pământene
Nici în eoni nu poate să dispară.
Și presimțind o fericire ce înaltă se-nfiripă,
Eu gust acum suprema clipă.”

(J. W. Goethe, „Faust”, traducere de Lucian Blaga)

Pepite de spirit

„Vreau să rămân un simplu muritor pe insula mea de fulguraţii spirituale”[1]

Prof. univ. dr. Marin DINU

Timp de aproape şase ani, profesorul Marin Dinu a transmis zilnic unui grup relativ restrâns de persoane apropiate, printr-o cunoscută aplicaţie telefonică, mesaje de început de zi, al căror rol era să ofere un start inspiraţional al dimineţii tocmai răsărite. Nu a fost nici măcar o zi absent.

Un număr considerabil mai mare de cunoştinţe primeau astfel de mesaje la zile deosebite – sărbători religioase sau evenimente speciale ale calendarului.

Marin Dinu spunea, astfel, „bună dimineaţa” într-un stil devenit timp de atâţia ani de neconfundat, ca un brand, în care alătura un citat din autorii pe care îi preţuia unei ilustraţii – o reproducere după o lucrare de artă, pe care întotdeauna o menţiona, sau o fotografie – şi o urare motivaţională pentru ziua respectivă.

Era recunoscut drept o persoană matinală, iar mesajele sale marcau la propriu, pentru mulţi, prima oră a zilei. A creat aproape 2000 de astfel de mesaje, selecţii de idei şi imagini, gânduri de luat aminte. Cu siguranţă era o provocare să gestioneze o bază de date atât de bogată, în care niciun citat sau imagine să nu se repete.

Mai jos se află gândurile, citatele, dilemele pe care le-a selectat şi împărtăşit în mesajele din ultimele sale 15 luni, începând cu mai 2022 până în 13 august 2023, data ultimului său salut de „bună dimineaţa”. Ele arată, dacă mai era nevoie şi în acest fel, cât de cuprinzătoare erau cunoştinţele sale şi interesul faţă de domenii vaste ale istoriei şi culturii universale.

„Pentru aceea a venit Hristos în lume, ca să cunoască şi să înţeleagă omul cât de mult îl iubeşte Dumnezeu.” (Sfântul Augustin)

[1] Material redactat de Florina Mohanu.

„Omul este o făptură care a primit porunca de a deveni Dumnezeu.” (Sfântul Vasile cel Mare)

„Bucură-te, Sfinte Ioane, preacinstite Înaintemergătorul.”
(Acatistul Sfântului Ioan Botezătorul)

„Cu cât simţi mai mult că eşti om, cu atât te asemeni mai mult cu zeii.” (Johann Wolfgang von Goethe)

„Găsim în femeie puterea frumuseţii, iar în bărbat frumuseţea puterii.” (Grigore Vieru)

„Dacă Dumnezeu a făcut omul după chipul şi asemănarea Sa, nu înseamnă că Dumnezeu este un om în cer, ci că omul este un Dumnezeu pe pământ.” (Lucian Blaga)

„Diavolul şi bunul Dumnezeu nu se află separaţi, în realităţi, şi nu sunt nici aici şi nici acolo, ci ei sunt ... simultan şi pretutindeni.” (Constantin Brâncuşi)

„Omul poate fi distrus, dar nu învins.” (Ernest Hemingway)

„Scopul este supremul bine în cuprinsul întregului firii.” (Aristotel)

„A ierta înseamnă a oferi celuilalt ocazia de a mai greşi o dată.”
(Johann Wolfgang von Goethe)

„Tinerii cred că bătrânii sunt neghiobi; dar bătrânii ştiu că tinerii sunt neghiobi.” (Truman Capote)

„În epoca modernă puterea înseamnă tot mai mult dreptul de a-i face pe oameni să trăiască.” (Michel Foucault)

„Orice definiţie este o identitate, identitatea însăşi nu poate fi definită.”
(F.L. Gottlob Frege)

„Anii nu contează, avem vârsta inimii noastre.” (Luigi Pirandello)

„Cine zice că e în lumină şi urăşte pe fratele său, este încă în întuneric.”
(Ioan Evanghelistul)

„Adevărul cel mai important este să fii viu.” (Galileo Galilei)

„Dragostea este spaţiul şi timpul măsurate cu inima.” (Marcel Proust)

„Numai moartea vine întotdeauna prea devreme.” (Zaharia Stancu)

„Ce va fi de Ţară în vâltoarea care vine, nu ştiu, dar cred în puterile sufleteşti ale neamului.” (Octavian Goga)

„Multe lucruri minunate există, dar nimic nu-i mai minunat decât omul.” (Sofocle)

„În fața uriașei noastre ignoranțe toți suntem egali.” (Karl Popper)

„De nu zbori astăzi, nu zbori niciodată.” (Johann Wolfgang von Goethe)

„Toate femeile care iubesc sunt niște îngeri.” (Honoré de Balzac)

„Să ajungem liberi nu e atât de greu, mult mai greu e să rămânem liberi.” (André Gide)

„Nu te iubesc pentru ceea ce ești, ci pentru ceea ce sunt atunci când sunt cu tine.” (Gabriel Garcia Marquez)

„Dragostea nu are profesor mai bun decât ocazia.” (Miguel de Cervantes)

„Unde sunt cei care nu mai sunt?” (Nichifor Crainic)

„In Hoc Signo Vinces.” (Constantin cel Mare)

„Dușmanul nu încearcă să facă mai bine ca tine, ci caută numai să te împiedice pe tine.” (George Călinescu)

„Feriţi-vă de cerşetori, adevărata sărăcie nu iese pe stradă.”
(Honoré de Balzac)

„Rostul vieții e să te bucuri că trăiești.” (Marin Preda)

„Datul cu părerea şi aflatul în treabă sunt preocupări de bază la noi.”
(Petre Țuțea)

„Din nimic nu se naște nimic.” (Lucreţiu)

„Am să mă rog la Dumnezeu să ne deschidă ochii.” (Arthur Miller)

„Cel care nu poate fi un bun servitor, nu poate fi un bun lider.” (Aristotel)

„Ei vor război, dar noi nu-i vom lăsa în pace.” (José Saramago)

„Iubirea este aripa dăruită de Dumnezeu sufletului pentru ca să urce până la El.” (Michelangelo Buonarroti)

„Apleacă-te doar pentru a-i ridica pe cei căzuți.” (Epicur)

„Nimeni nu ajunge la înțelepciune din întâmplare.” (Seneca)

„În Maica Domnului avem în Cer o inimă de mamă.” (Părintele Stăniloaie)

„Apropierea copiilor îți vindecă sufletul.” (Feodor Mihailovici Dostoievski)

„Chiar şi mort Iisus poate face minuni.” (Umberto Eco)

„Omul fericit nu are calendar.” (Titu Maiorescu)

„Când un măgar îţi dă un picior, n-are rost să i-l dai înapoi.” (Socrate)

„O femeie frumoasă trebuie să-şi spargă oglinda devreme în viaţă.” (Gracian)

„Lumea şi eternitatea sunt inutile celui care este inutil lumii şi eternităţii.” (Eliphas Lévi)

„O femeie îndrăgostită este o sclavă care îşi pune bărbatul în cătuşe.” (George Bernard Shaw)

„O slavă, slavă ţie / care ne-ai uitat în viaţă.” (Nichita Stănescu)

„Nu-i pe lume loc mai trist decât un pat pustiu.” (Gabriel Garcia Marquez)

„Cea mai bună definiţie a tinereţii: o viaţă încă neatinsă de tragedii.” (Alfred North Whitehead)

„Dumnezeu... este manifestarea cea mai strălucitoare a scopului către perfecţiune.” (Alfred Adler)

„Dumnezeu nu se opreşte la vorbele omului, ci-i vede şi gândurile ascunse.” (Ioan Slavici)

„O femeie este sinceră când nu spune minciuni inutile.” (Anatole France)

„Arta este o adoraţie pentru miracolul realităţii.” (Sabin Bălaşa)

„Omul este un înger fără’ de aripi şi o maimuţă fără’ de coadă.” (Charles Darwin)

„Lacrimile sunt gheaţa sufletului care se topeşte.” (Hermann Hesse)

„Esenţialul este nu să trăieşti, ci să trăieşti cum trebuie.” (Platon)

„Dragostea este cea mai sănătoasă boală.” (Euripide)

„Nu vreau să fiu un geniu, am destule probleme încercând să fiu om.” (Albert Camus)

„Diavolul foloseşte Scriptura când vrea să-şi atingă scopul.” (William Shakespeare)

„Natura se înfioară cu plăcere atunci când spiritul se înclină, prin omagiu în faţa frumuseţii.” (Thomas Mann)

„Dacă un porc s-ar gândi la orice, n-ar mai fi porc.” (Charles Dickens)

„Cel mai mare între cei născuţi, cel mai mic în împărăţia cerului.” (Matei 11.11)

„Pe femeie, tăcerea o înfrumuseţează.” (Homer)

„Natura este interesată de existenţă şi nu de fericirea noastră.” (Arthur Schopenhauer)

„Chiar vântul răsfoieşte uneori cartea, boule.” (Grigore Vieru)

„Muzica este un răspuns căruia nu i s-a pus nicio întrebare.” (Nichita Stănescu)

„Iubirea acoperă mulţime de păcate.” (Sfântul Petru)

„Pavel... ăsta nu e om, e toată Mediterana.” (Petre Ţuţea)

„În cinste unii altora daţi întâietate.” (Sfântul Pavel)

„Nimic nu e mai frumos decât adevărul, nici mai adevărat decât frumosul.” (Ion Luca Caragiale)

„Tăgăduieşte ceea ce ai văzut că nu e, nu ceea ce n-ai văzut că este.” (Nicolae Iorga)

„Credinţa are de-a face cu lucruri care nu sunt văzute, iar speranţa cu lucruri care nu sunt apropiate.” (Toma d’Aquino)

„Opreşte, Doamne, ceasornicul cu care măsori destrămarea.” (Lucian Blaga)

„Dacă toată lumea gândeşte la fel, înseamnă că nimeni nu gândeşte.” (Benjamin Franklin)

„Totul se schimbă, afară de nevoia noastră de copilărie.” (Mihai Ralea)

„Vorbeşte clar cu un prost şi el te va numi prostănac.” (Euripide)

„Natura nu face nimic fără motiv.” (Aristotel)

„Faptul de a te fi născut este o întâmplare extraordinară. Eu nu-mi revin din această întâmplare nici acum.” (Marin Sorescu)

„Bucuriile sunt încercările noastre de a evada din timp.” (Simone Weil)

„Democraţia: o superstiţie larg răspândită, un abuz al statisticii.” (Jorge Luis Borges)

„Celui ce ştie prea multe îi este greu să nu mintă.” (Ludwig Wittgenstein)

„Într-o epocă nebună, a se crede neatins de nebunie este o formă de nebunie.” (Saul Bellow)

„Suntem dublu înarmaţi când luptăm cu încredere.” (Platon)

„Adevărul nu este al tuturor oamenilor, ci numai al acelora care îl caută.” (Ayn Rand)

„De unde ştim că pământul nu e infernul altei planete?” (Aldous Huxley)

„Să nu apari azi la televizor e o dovadă de eleganţă.” (Umberto Eco)

„Miturile în care credem au tendinţa de a deveni adevărate.” (George Orwell)

„Libertatea alegerilor e precedată de alegerea libertăţii.” (Lev Tolstoi)

„Sfinte Proorocule Ilie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.” (Condac)

„Teme-te de berbec din faţă, de cal din spate şi de femei din toate părţile.” (Anton Pavlovici Cehov)

„Cred că e o greşeală să cauţi speranţa în altă parte decât în tine.” (Arthur Miller)

„...încurajez soarele să răsară!” (Nichita Stănescu)

„Nu ştiu ce a fost bunicul meu. Mă interesează mai mult ce va fi nepotul lui.” (Abraham Lincoln)

„Eu sunt ceea ce sunt ca raportare la sfârşit.” (Martin Heidegger)

„Metafizica e ratarea mântuirii.” (Nae Ionescu)

„Fă tot ce poţi şi lasă restul pe seama destinului.” (Confucius)

„A crede în progres nu înseamnă să crezi că a avut loc un progres.” (Franz Kafka)

„Nouă zecimi din fericirea noastră se bazează pe sănătate.” (Arthur Schopenhauer)

„Dumnezeu ne-a făcut neputincioşi de a gândi infinitul.” (Umberto Eco)

„Nu poate ajunge la cer cine n-a străbătut pământul şi iadul.” (Johann Wolfgang von Goethe)

„Toți bărbații știu să dezbrace o femeie. Foarte puțini știu să o îmbrace.” (Cesare Pavese)

„Arta perfectă se reîntoarce în natură.” (Immanuel Kant)

„Nu cred că se schimbă ispitele, se schimbă numai sensul lor.” (Mircea Vulcănescu)

„Eu mă inspir din propria carte care s-a deschis în mine... Nu am nevoie de nicio altă carte.” (Jakob Böhme)

„Schimbarea la față a lui Hristos, transfigurarea Lui e îndemnul pe care mi-l dă mie să mă schimb în bine.” (Sfântul Augustin)

„În prezent, eu nu mai visez – iar așa ceva nu este deloc bine...” (Constantin Brâncuși)

„Cel care crede că le știe pe toate este un prost.” (Miguel de Unamuno)

„Doar cei ce riscă să meargă prea departe vor afla cât de departe pot ajunge.” (T.S. Eliot)

„În acest timp, nici nu știu ce vreau și poate nici nu vreau ceea ce știu, ci vreau ceea ce nu știu.” (Marsilio Ficino)

„De unde vii, Doamne, din ce veac?/ Iisus a dus lin un deget la gură / și mi-a făcut semn să tac.” (Radu Gyr)

„Parfumul e istoria unei flori precum spiritul unui individ.” (Emil Cioran)

„Cocoșul degeaba le cântă rațelor, acestea nu-l aud.” (Carmen Sylva)

„Fiecare frumusețe este cristalizarea suferințelor universului.” (Mihai Eminescu)

„Toată cinstea și slava Maicii Domnului vin din calitatea ei de Mamă, Născătoare de Dumnezeu.” (Patriarhul Daniel)

„Tot secretul în viață este să îmbătrânim fără a deveni adulți.” (Plutarh)

„Să te aștepți la rău e cel mai mare lucru.” (Torquato Tasso)

„Patria este ca un copil: dacă uiți de ea, poate să plece de acasă.” (Grigore Vieru)

„Caracteristica libertății este dreptul de a vorbi deschis; însă e greu de cunoscut momentul oportun.” (Democrit)

„Dacă ai o datorie pe pământ, aceea e să rămâi om.” (Simone de Beauvoir)

„În chestiunile mari să judeci cu inima; că nu te înşală acolo unde mintea poate să te întunece.” (Ion I.C. Brătianu)

„Frumuseţea va salva lumea.” (Feodor Mihailovici Dostoievski)

„Sunteţi toţi meşteri la gură şi răi la faptă.” (Constantin Rădulescu-Motru)

„Trăim vremuri grele: copiii nu-şi mai ascultă părinţii şi orice prost crede că poate scrie o carte.” (Cicero)

„Sărăcia este cel mai bun tratament pentru diabet.” (Gabriel Garcia Marquez)

„Nu pricep de ce refuzi să crezi în Dumnezeu, când e imposibil să crezi în oameni.” (Honoré de Balzac)

„Vorbirea aparţine timpului, tăcerea aparţine veşniciei.” (Thomas Carlyle)

„Răul esenţial care ameninţa vitalitatea poporului nostru este demagogia.” (Mihai Eminescu)

„Este bine să laşi băutura, însă rău este să uiţi unde ai lăsat-o.”
(Friedrich Nietzsche)

„O femeie care nu ştie să plângă şi-a pierdut jumătate din farmecul ei.” (George Călinescu)

„Sfinţii-s în cer, în crâşmă e mojicimea.” (Dante Alighieri)

„Dacă fericirea nu ar putea fi atinsă sub nicio formă, oamenii nu ar mai căuta-o.” (Nichifor Crainic)

„De neinvidiat este soarta aceluia pe care nimeni nu-l invidiază.” (Eschil)

„Măsura unui om este dată de ceea ce face cu puterea.” (Platon)

„Fără imperfecţiune, tu şi eu n-am fi existat.” (Stephen Hawking)

„Nu se poate privi simultan şi cu ochii iubirii şi cu ochii dreptăţii.”
(Niels Bohr)

„Toate planurile şi hotărârile fac doi bani dacă rămân neîmplinite.”
(Liviu Rebreanu)

„Nu am văzut vreodată o imagine mai frumoasă decât aceea a unui bătrânel de la ţară, care se închină la icoana Maicii Domnului.” (Petre Ţuţea)

„Viaţa nu e o lecţie pe care ţi-o explică altcineva.” (Gabriel Garcia Marquez)

„Raţiunea e nebunia omului tare. Raţiunea omului slab e nebunie.”
(Eugene Ionesco)

„Unui om îi e de ajuns câteodată şi o singură zi ca să cunoască toată fericirea din lume” (Feodor Dostoievski)

„Bucuriile sunt semnele că viaţa funcţionează.” (Henri Bergson)

„A nu face nimic este mai bine decât a fi ocupat a nu face nimic.” (Lao Tzu)

„Crucea este puterea lui Hristos care, asumată de noi, poate transforma lumea în paradis.” (Dumitru Stăniloae)

„Nu există înălţimi mari, ci numai aripi prea scurte.” (Giovanni Rapini)

„Natura are o mare simplitate şi, prin urmare, o mare frumuseţe.”
(Richard P. Feynman)

„Două zâmbete care se apropie, se termină într-un sărut.” (Victor Hugo)

„Nu este puţin timpul pe care-l avem, ci mult timpul pe care l-am pierdut.”
(Seneca)

„Înţelepciunea nu constă în a distruge idolii, ci constă în a nu-i crea vreodată.” (Umberto Eco)

„Nu contează cât de încet mergi, atâta timp cât nu te opreşti.” (Confucius)

„Trăim fără să trăim şi suntem morţi fără să murim.” (Feodor Dostoievski)

„Nicio minte stricată n-a înţeles vreodată în mod sănătos o vorbă bună.”
(Boccaccio)

„Când vulturii sunt tăcuţi, papagalii încep să trăncănească.”
(William Churchill)

„Dac-ai şti cât am fugit de tine, până te-am întâlnit...” (Mircea Eliade)

„Iubesc stelele prea mult pentru a-mi fi frică de noapte.” (Galileo)

„Să privim cerul în loc să privim în jos.” (Stephen Hawking)

„Nu se ajunge niciodată atât de departe ca atunci când nu mai ştii unde să mergi.” (Johann Wolfgang von Goethe)

„Natura e oglinda cea mai limpede, e destul să priveşti în ea.”
(Feodor Dostoievski)

„Faptul că nimeni nu te aude, nu e un motiv să păstrezi tăcerea.”
(Victor Hugo)

„Dragostea învinge totul, deci haideți să cedăm în fața ei.” (Virgiliu)

„... Maica lui Dumnezeu, cu umilință grăim: Acoperă-ne pe noi cu cinstitul tău Acoperământ și ne scapă de tot răul...” (Acatistul Acoperământului Maicii Domnului)

„A guverna prin înlănțuirea minții cu ajutorul fricii de pedeapsă într-o altă lume e la fel de josnic cu a folosi forța.” (Hypatia)

„Fundația pe care se bazează orice stat este nivelul de educație al tinerei sale generații” (Diogene)

„Istoria este distilarea zvonurilor.” (Thomas Carlyle)

„Fericit e acela care își alege patima cea mai frumoasă dintre toate.”
(Nikolai Gogol)

„Cât prețuiește acel stat, din care sunt alungați oamenii de treabă și înțelepți?” (Cicero)

„Cartea să nu depărteze de viața reală pe cel care o citește; altfel devine un instrument de artificializare a vieții.” (Iosif Gabrea)

„Culmea umanului rămâne sfântul, nu geniul.” (Nichifor Crainic)

„Este în lumea politicienilor noștri o manie de a considera țara ca un bun al lor propriu asupra căruia pot face tranzacții.” (Constantin Rădulescu-Motru)

„Scopul vieții e să cuprindă cât mai mult din infinitate.”
(Alfred North Whitehead)

„Dacă toți economiștii ar pune cap la cap o idee, tot nu ar ajunge la o concluzie.” (George Bernard Shaw)

„Oamenii întâi simt necesarul, apoi caută utilul, pe urmă se așteaptă la confort, continuă prin a se amuza cu plăcerea, caută să se dizolve în lux și, în sfârșit, o iau razna și se irosesc.” (Giambattista Vico)

„Nicio pasăre nu are zbor prea înalt, dacă nu zboară cu aripi proprii.”
(William Blake)

„Universul a fost creat pentru om, nu omul pentru univers.”
(Sfântul Ioan Gură de Aur)

„Doamne, pentru rugăciunile Cuvioasei Maicii noastre Parascheva, dăruieşte-ne nouă sănătate şi viaţă ferită de toată răutatea.”
(Rugăciune către Sfânta Parascheva)

„Eu undeva m-am oprit şi v-aştept.” (Walt Whitman)

„Vom ajunge să ne pricepem la toate câte puţin şi să avem din toate câte nimic.” (Ion D. Sîrbu)

„Voinţa şi puterea nu ajung, omul trebuie să ştie ce vrea şi ce poate.”
(Arthur Schopenhauer)

„Sfinte şi dureroase sunt confuziile tinereţii.” (Thomas Mann)

„Eram trist că n-am pantofi, dar am întâlnit pe unul care n-avea picioare.”
(Feodor Dostoievski)

„Mai bine un sfârşit de groază, decât o groază fără sfârşit.” (Marin Preda)

„Să nu laşi niciodată singură o femeie care te doreşte.” (Nikos Kazantzakis)

„Piramida s-a abţinut să devină munte.” (Nichita Stănescu)

„Legea poate atât cât poate poporul, nu mai mult.” (Grigore Vieru)

„Nu există libertate din afară, fără libertate dinlăuntru.” (Nicolae Bălcescu)

„Românului îi e greu până se apucă de treabă, că de lăsat îndată se lasă.”
(Ion Creangă)

„Dimitrie! Îmbărbătează-te, te întăreşte şi izbăveşte pe vrăjmaşii tăi.”

„Sfinte Dimitrie, izbăveşte din toată nevoia şi scapă din chinul ce va să vie, pe toţi!” (Acatistul Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou)

„Nu mă întrebaţi de ce a apărut Universul.” (Stephen Hawking)

„Iubirea refuză tot ce nu e iubire.” (Honoré de Balzac)

„Nu râde niciodată de prostia altuia. Ea este şansa ta.” (Winston Churchill)

„E timpul să trăieşti viaţa pe care ţi-ai imaginat-o.” (Henry James)

„Nimeni nu devine prietenul femeii, dacă poate fi amantul ei.”
(Honoré de Balzac)

„Cine începe bine, e la jumătatea drumului.” (Seneca)

„Greu e timpul uneori, ce grea trebuie să fie veşnicia.” (Emil Cioran)

„Femeia îl înşală numai pe cel pe care-l iubeşte, pe ceilalţi îi părăseşte pur şi simplu.” (Camil Petrescu)

„Fie ca nevasta să-şi facă bărbatul fericit că revine acasă, şi ca el să o facă să-i pară rău atunci când pleacă.” (Martin Luther)

„Este nedrept să înveţi copilul cum să moară pentru patrie, înainte de a-l învăţa cum să trăiască pentru ea.” (Grigore Vieru)

„Până a căzut, Dumnezeu l-a considerat pe diavol podoaba Cerului.”
(Arthur Miller)

„Sfinte Mihail, învingător al Satanei, Sfinte Gavril, vestitorul întrupării Fiului, Ajutaţi-ne să fim atenţi la inspiraţiile Spiritului Sfânt.” (Rugăciunea către Sfinţii Mihail şi Gavril)

„Cele trei mari fapte ale unei vieţi sunt: să sădeşti un pom, să întemeiezi un cămin şi să faci un copil.” (Johann Wolfgang von Goethe)

„Paradisul este infernul văzut din partea cealaltă.” (Umberto Eco)

„Mai bine să fii nebun laolaltă cu toţi, decât înţelept de unul singur.” (Gracian)

„O caracteristică a oamenilor deştepţi este că par nebuni pentru cei proşti.” (Stephen Hawking)

„Europa nu mai poate fi salvată cu preţul unei noi părăsiri a României.” (Mircea Eliade)

„Timpul înseamnă pentru Dumnezeu durata aşteptării între bătaia Sa la poartă şi fapta noastră de a deschide.” (Dumitru Stăniloae)

„Un chip frumos e o recomandare tăcută.” (Francis Bacon)

„Laudă cu măsură poporul tău, pentru că şi tu faci parte din el.”
(Grigore Vieru)

„E ruşinos să fii fericit singur.” (Albert Camus)

„Un tablou este un poem fără cuvinte.” (Confucius)

„Nu-l poţi mulţumi pe Abel fără a-l supăra pe Cain.” (Thomas More)

„Să avem grijă să nu mai înmulţim lacrimile pe obrazul Maicii Domnului!”
(Părintele Hrisostom de la Putna)

„Trăim cu toţii sub acelaşi cer, dar nu avem acelaşi orizont.”
(Konrad Adenauer)

„Pentru cei fără minte este mai bine să fie conduşi decât să conducă.” (Democrit)

„Caută să dobândeşti simplitatea, dar învaţă să nu te încrezi în ea.”
(Alfred North Whitehead)

„Trebuie să fi învăţat multe lucruri ca să ştii să întrebi ceea ce nu ştii.”
(Jean-Jacques Rousseau)

„Exemplul este cea mai bună dovadă a bunelor intenţii.” (Nikolai Gogol)

„Singurii oameni normali sunt cei pe care nu îi cunoşti foarte bine.”
(Alfred Adler)

„Nimic nu e mai nesigur decât mulţimea, nimic nu e mai obscur decât simpatia oamenilor, nimic nu este mai înşelător decât modul în care se fac alegerile.” (Cicero)

„În oamenii frumoşi e frumoasă şi toamna.” (Plutarh)

„La propovăduitorul credinţei la geto-daci şi slujitor al Cuvântului, pe Andrei cel dintâi chemat să-l lăudăm, că pe strămoşii noştri i-a adus la cunoştinţa lui Hristos, crucea în mâini ţinând.” (Stihiră)

„... România care, pentru a rămâne unită, trecuse prin marea de sânge şi dureri. Am fost siliţi să iscălim tratatul, fără să fi avut tratatul, fără să fi avut textul scris şi fără ca vreunul din noi să-l fi citit. Astfel s-a făcut tratatul cu Germania.” (Ion C. Brătianu)

„Dacă Dumnezeu ar distruge infernul, oamenii ar crea altul pentru a-l sfida.”
(Eliphas Lévi)

„Cel care influenţează gândirea în timpul său, influenţează şi gândirea timpurilor viitoare. Acela şi-a lăsat amprenta pe eternitate.” (Hypatia)

„Nicio credinţă falsă să nu primiţi, chiar de ar fi venită sub forma dragostei.”
(Sfântul Ioan Gură de Aur)

„Frumuseţile ascunse sunt mai valoroase.” (Heraclit)

„O, preamărite părinte Nicolae, plângem şi alergăm către al tău sprijin.”
(Acatist)

„Pe teren neprielnic, sămânţa idealului rămâne fără rod.”
(Constantin Rădulescu-Motru)

„Sufletul pereche este acela care te face să simţi că trăieşti.” (Richard Bach)

„Nu-i mai mare minciună în lume ca adevărul unei mari majorităţi.”
(Thomas Carlyle)

„Dacă găseşti un drum fără obstacole, probabil că drumul acela nu duce nicăieri.” (John F. Kennedy)

„Proştii cei mai supărători sunt cei care au o sclipire de inteligenţă.”
(Arthur Conan Doyle)

„Singura care ar trebui să rămână neschimbată, e dorinţa noastră de schimbare.” (Heraclit)

„Vârsta matură: când vezi o femeie goală şi ţi-e teamă să nu răcească.”
(Tudor Muşatescu)

„Poporul va ispăşi faptele necugetate ale conducătorilor.” (Hesiod)

„Pentru că Dumnezeu ne iubeşte, trebuie să ne iubim şi noi pe noi înşine.”
(Simone Weil)

„Există un om mai puternic decât cel care ucide, este cel care moare salvându-i pe alţii.” (Eliphas Lévi)

„Omul este cel mai inteligent dintre toate animalele; şi cel mai prost.”
(Diogene)

„A şti să asculţi este o artă.” (Epictet)

„Ideea de a crea un rai pe pământ a dus întotdeauna la apariţia unui iad pe pământ.” (Karl Popper)

„Ceea ce putem pierde pentru că nu am reuşit este nimic faţă de ceea ce pierdem că nu am încercat.” (Francis Bacon)

„Când te afli cu capul în nori, nu te simţi bine cu picioarele pe pământ.”
(Honoré de Balzac)

„Civilizaţia este procesul de eliberare a omului de oameni.” (Ayn Rand)

„Încerc să obţin ca divinul care se află în noi să se ridice până la divinul care există în Univers.” (Plotin)

„Sunt lucruri în care trebuie să crezi pentru a le putea vedea.”
(Miguel de Cervantes)

„Iisus a dezvăluit taina misteriilor.” (Rudolf Steiner)

„Iubește-L pe Dumnezeu și fă ce vrei.” (Sf. Augustin)

„Dumnezeu nu ne trimite disperarea ca să ne ucidă, ci ca să trezească în noi viață nouă.” (Hermann Hesse)

„Dacă Socrate ar intra în cameră, toți ne-am ridica în picioare ca să-i dăm cinste, dar dacă ar intra Iisus Hristos, I-am cădea toți la picioare.”
(Napoleon Bonaparte)

„Am comis cel mai grav dintre toate păcatele pe care le comite un om: n-am fost fericit.” (Jorge Luis Borges)

„Cine iubește imensitatea are nevoie de aripi.” (Vergiliu)

„Dacă voiești să ai vreun folos de la Anul Nou, mulțumește Domnului pentru anul care a trecut.” (Sfântul Ioan Gură de Aur)

Anul 2023 – până în 13 august

„Omul este o făptură care a primit porunca de a deveni Dumnezeu.”
(Sf. Vasile cel Mare)

„Pământul ne sărută picioarele de fiecare dată când călcăm pe el. E bucuros pentru că știe că nu îl vom părăsi niciodată.” (Tudor Arghezi)

„O minciună nu ar avea niciun sens, decât dacă adevărul e periculos.”
(Alfred Adler)

„Viața este copilăria nemuririi noastre.” (Johann Wolfgang von Goethe)

„Un om nu trebuie să încerce decât ceea ce poate.” (Ion Luca Caragiale)

„Omul nu există decât dacă există Dumnezeu și nemurirea.”
(Feodor Dostoievski)

„Soarele este doar umbra lui Dumnezeu.” (Michelangelo Buonarroti)

„Omul devine bogat când s-a familiarizat cu sărăcia.” (Epicur)

„Suntem atât de creștini câtă copilărie pură am reușit să păstrăm în noi până la sfârșitul vieții.” (Nichifor Crainic)

„La sfârşitul fiecărei zile socoteşte nu ceea ce alţii au făcut faţa de tine, ci ceea ce tu ai făcut faţă de alţii.” (Nicolae Iorga)

„Adolescenţa este timpul în care luăm universul prea în serios.”
(Mihai Ralea)

„Dumnezeu nu vrea să facă totul pentru a nu ne lua liberul arbitru.”
(Niccolo Machiavelli)

„Oamenii cei mai înţelepţi îşi urmează propriile lor vise.” (Euripide)

„După ce ştii totul, vine îndoiala.” (Camil Petrescu)

„Eminescu este Sfântul Preacurat al versului românesc.” (Tudor Arghezi)

„Patul este locul cel mai periculos din lume: 99% dintre oameni mor într-însul.” (Mark Twain)

„Maselor li se poate acorda libertatea gândirii, că ele nu gândesc.”
(George Orwell)

„Nu e suficient să facem tot ceea ce putem, câteodată e nevoie să facem şi ceea ce trebuie.” (Winston Churchill)

„Tragedia vieţii este că îmbătrânim prea devreme şi devenim înţelepţi prea târziu.” (Benjamin Franklin)

„Poteca ce duce spre pericol e netedă.” (William Shakespeare)

„Dacă aş avea mijloace, n-aş face nimic altceva decât o bancă de lemn în mijlocul mării.” (Marin Sorescu)

„Societăţile nu se guvernează bine decât dacă se suprapun două forţe: inteligenţa şi puterea.” (Nicolae Titulescu)

„Un popor fără cultură e un popor uşor de manipulat” (Immanuel Kant)

„Unirea este singura temelie statornică a edificiului nostru: fără dânsa, ce se va clădi va fi clădit pe nisip.” (Dimitrie C. Brătianu)

„Istoria modernă a arătat că utopia e mama tuturor dictaturilor.”
(Jacques Attali)

„Ce-i viaţa, dacă nu umbra unui vis care fuge?” (Umberto Eco)

„Să mă ierte Dumnezeu, dar anumiţi cai nu pot fi încălecaţi.”
(Nichita Stănescu)

„Să nu mergi tot înainte. Să nu te rătăceşti înainte.” (Marin Sorescu)

„Oamenii nu se deosebesc atât prin ceea ce zic, cât prin ceea ce fac.”
(Mihai Eminescu)

„Fă-ne praznic la toţi trei într-o singură zi, şi înştiinţează despre aceasta pe creştini, că noi, în faţa lui Dumnezeu, suntem una.”

„În fiecare dintre noi există un străin pe care nu-l cunoaştem.”
(Carl Gustav Jung)

„Printre indivizi nebunia este o raritate, dar în grupuri, partide, popoare, epoci este o regulă.” (Friedrich Nietzsche)

„Adevărul este că doar nebunii îşi doresc să fie preşedinţi.” (Kurt Vonnegut)

„Nu există prieteni în politică, există doar prieteni politici.” (Titu Maiorescu)

„Cercurile / La marginea pădurii / Aşteptând să intre în copaci.”
(Marin Sorescu)

„Doamnelor şi domnilor, aş vrea să aflu cine a inventat sărutul.”
(Jonathan Swift)

„Sufletul n-ar putea vedea frumuseţea, dacă n-ar deveni el însuşi frumos.”
(Plotin)

„Cea mai mare artă a diavolului este să ne convingă că nu există.”
(Charles-Pierre Baudelaire)

„Indiferent cât de frumoasă e strategia, ar trebui din când în când să ne uităm la rezultate.” (Winston Churchill)

„Când omul nu se întâlneşte pe el însuşi, nu găseşte nimic.”
(Johann Wolfgang von Goethe)

„Suferinţa în doi este pe jumătate.” (Francis Bacon)

„Cei care nu gândesc cred că au întotdeauna dreptate, cei care gândesc vor să ştie dacă au dreptate.” (Karl Popper)

„Fiindcă dacă n-ar fi o fiinţă căzută, omul n-ar avea nevoie de mituri.”
(Constantin Noica)

„Dacă promiţi că nu întârzii prea mult, te voi aştepta aici toată viaţa.”
(Oscar Wilde)

„Trupul omenesc este frumos numai în măsura în care oglindeşte sufletul…” (Constantin Brâncuşi)

„Hristoase Dumnezeule, împacă lumea ce se găseşte în războaie.” (Condac)

„Oare-i de făcut ceva pe pământ? Rămâi om.” (Simone de Beauvoir)

„Mai bine să fii un Socrate nefericit decât un imbecil mulţumit.” (John Stuart Mill)

„Înainte de a ne gândi cum să educăm, ar fi bine să lămurim ce rezultate am vrea să obţinem.” (Bertrand Russell)

„De dor de tine văd iarba răsărind…” (Nichita Stănescu)

„Legea e moartă când triumfă scelerații.” (Anatole France)

„Cine se pregăteşte este!” (Aristotel)

„Femeile sunt nişte copii mari care păstrează simţul umorului.” (André Maurois)

„Oamenii sunt ca vinul: timpul îi acreşte pe cei răi, dar sporeşte calitatea celor buni.” (Cicero)

„Nu căuta niciodată să afli pentru cine bat clopotele… căci bat pentru tine.” (John Donne)

„Cele mai importante două zile din viaţa ta sunt: ziua în care te-ai născut şi cea în care afli de ce.” (Mark Twain)

„Când cuvântul nu atinge, bățul nu vă ajută.” (Socrate)

„Nu poţi consola un om care suferă din cauza fericirii.” (Mircea Eliade)

„A cunoaşte. A iubi. / Încă-odată iar şi iară, / a cunoaşte-nseamnă iarnă, / a iubi e primăvară.” (Lucian Blaga)

„Trupul de femeie? Un abur în vânt…” (Ştefan Luchian)

„Îngerul i-a răspuns: „Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri. De aceea, Sfântul care Se va naşte din tine, va fi chemat Fiul lui Dumnezeu.” (Luca 1-35)

„Cine nu sfârşeşte în tăcere, înseamnă că n-a văzut totul.” (Emil Cioran)

„Şi învaţă cum să zboare / Puii lor aflaţi în ouă.” (Adrian Păunescu)

„Buruienile cresc repede; florile trebuie cultivate.” (Martin Luther)

„Mă întreb ce fac oamenii înainte de a începe să iubească.” (John Donne)

„Nu făgădui decât jumătate din ceea ce poţi face cu uşurinţă.”
(Eugeniu Carada)

„O mamă bună valorează mai mult decât zece învăţători.”
(Johann Wolfgang von Goethe)

„Destinul îl duce pe cel care vrea şi-l trage pe cel care se opune.” (Seneca)

„Educaţia cea mai rea este să laşi copilul să penduleze între voinţa lui şi voinţa ta.” (Jean-Jacques Rousseau)

„Câteodată sunt atât de deştept, că nici chiar eu nu înţeleg ce am spus.” (Oscar Wilde)

„E mai bine să dai uneori înapoi decât să nu te mişti.” (Panait Istrate)

„Prostia este un handicap fără leac.” (Immanuel Kant)

„Pe buzele ei calde mi se naşte sufletul.” (Blaga)

„Sensibilitatea fiecăruia este propriul său geniu.” (Charles-Pierre Baudelaire)

„Sufletul nu e frumos decât prin înţelepciune.” (Plotin)

„Nici să iubeşti, nici să urăşti: iată jumătatea oricărei înţelepciuni. Nici să nu spui nimic, nici să nu crezi nimic: iată cealaltă jumătate.”
(Arthur Schopenhauer)

„Dragostea îi face pe oameni să se simtă egali.” (Feodor Dostoievski)

„Ţinta ultimă a călătoriilor este întotdeauna amintirea lor.” (Lucian Blaga)

„Să nu te baţi cu un duşman de proastă calitate.” (Nicolae Noica)

„Şi într-o iubire poţi să ajungi până la capătul lumii.” (Camil Petrescu)

„Iubirea este singura putere prin care sufletul învinge moartea.
(Dumitru Stăniloae)

„E obligatorie puţină nebunie pentru a împlini un destin.”
(Marguerite Yourcenar)

„Dumnezeu să-i ierte pe acei care s-au făcut duşmanii mei.”
(Constantin Brâncoveanu)

„Iubirea fără sens este genială.” (Thomas Mann)

„Omului îi trebuie doi ani să învețe să vorbească și o viață întreagă ca să înțeleagă de ce e mai bine să tacă.” (Confucius)

„Nu-ți voi cere să-mi dai ce poți să-mi iei, îți voi cere să nu-mi iei ce nu poți să-mi dai.” (Diogene)

„Dreptatea și buna purtare a statului sunt posibile numai dacă își au sălașul în inimile și sufletele cetățenilor” (Platon)

„Fii stăpân pe pasiunile tale ca ele să nu ajungă stăpâne pe făptura ta.” (Epictet)

„Iubind ne-ncredințăm că suntem.” (Lucian Blaga)

„O ordine perfectă ar fi o ruină pentru progres și plăcere.” (Robert Musil)

„Pe Iisus fariseii l-au răstignit numai o dată: creștinii de nenumărate ori.” (Lucian Blaga)

„Sufletul este vindecat de prezența copiilor.” (Feodor Dostoievski)

„I-am spus migdalului: Frate, vorbește-mi despre Dumnezeu! Și migdalul a înflorit.” (Nikos Kazantzakis)

„Nu te strădui să adaugi ani vieții, mai bine străduiește-te să adaugi viață anilor.” (Blaise Pascal)

„Unii ar fi înțelepți, dacă n-ar crede că sunt.” (Gracian)

„Vreau să fac cu tine ce face primăvara cu cireșii.” (Pablo Neruda)

„A păcătui este o treabă umană, a justifica păcatele este o treabă diavolească.” (Lev Tolstoi)

„Hristos a Înviat! Înseamnă: într-adevăr Dumnezeu există!” (Arsenie Boca)

„Unui om deștept îi place să învețe. Unui prost, să învețe pe alții.”
(Anton Pavlovici Cehov)

„De vreme ce Dumnezeu este perfect, el nu ne poate înșela.” (Blaise Pascal)

„Purtătorule de biruință, Mare Mucenic Gheorghe, roagă pe Hristos Dumnezeu să mântuiască sufletele noastre.” (Tropar)

„Când sari în sus de bucurie, să fii atent să nu-ți ia cineva pământul de sub picioare.” (Simone de Beauvoir)

„Există o singură înțelepciune: să recunoşti inteligența care conduce totul.” (Heraclit)

„Omul nu progresează decât atunci când știe că nu poate să facă ce vrea.” (Grigore Moisil)

„Trebuie să ne luptăm din răsputeri ca să ne vedem lungul nasului.” (George Orwell)

„În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea.” (Domnul Iisus Hristos)

„Căutați folosul şi nu frumusețea. Frumusețea vine de la sine.” (Nikolai Gogol)

„Învierea se pregătește, nu se așteaptă.” (Părintele Galeriu)

„Să ierți pe vecinul tău... ca să ți se ierte ție mai mult.” (Neagoe Basarab)

„Fiecare sărut sincer provoacă un mic cutremur pe pământ.” (George Byron)

„Îi cunosc pe oameni şi de aceea spun că Iisus Hristos nu este un om.” (Napoleon Bonaparte)

„Cel ce pricepe viața stelelor pricepe şi iubirea omenească.” (Liviu Rebreanu)

„Natura nu a prevăzut să ne putem închide urechile, dar cu gura a făcut o treabă admirabilă.” (Honoré de Balzac)

„Iuda a fost mai mulțumit când a dat înapoi arginții şi a mers de s-a spânzurat.” (Nicolae Iorga)

„Nu vă fie frică de fericire: nu există.” (Michel Houellbecq)

„Suntem ceea ce facem în mod repetat.” (Aristotel)

„Din gura copiilor iese adevărul.” (Platon)

„Viața asta, formată din mii şi mii de secunde, poate fi redusă la una singură: aceea în care omul înțelege cine este el.” (Jorge Luis Borges)

„Fericirea e capacitatea de a te lăsa copleşit de frumusețea lucrurilor simple.” (Noam Chomsky)

„Cel ce nu știe să se bucure de noroc atunci când îl află, n-are dreptul să se plângă când acesta îl părăsește.” (Miguel de Cervantes)

„Nu este nimic bun într-un război, excepţie făcând sfârşitul său.”
(Abraham Lincoln)

„Dăruieşte absenţa ta cui nu dă valoare prezenţei tale.” (Oscar Wilde)

„La început era Cuvântul, şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul.” (Ioan Evanghelistul)

„Un rău mare este şi când nu faci binele.” (Jean Jacques Rousseau)

„Bărbatul este vinovat de orice greşeală a femeii.”
(Johann Gottfried von Herder)

„Nu ceea ce te face fericit este bine, ci numai ce este bine te face fericit.” (Johann Gottlieb Fichte)

„Către acel vârf unde se află fericirea, noi suntem pelerini.”
(Francesco Petrarca)

„Cine nu iubeşte deloc vinul, femeile, cântecul va rămâne prost toată viaţa.” (Martin Luther)

„Cea mai nobilă preocupare a omului este... omul.”
(Gotthold Ephraim Lessing)

„Femeia este o greşeală acceptabilă a naturii.” (John Milton)

„Pentru mine nu există nimic mai presus de mine.” (Max Stirner)

„Diavolul, sunt obligat să cred în el, pentru ca îl simt în mine.”
(Charles-Pierre Baudelaire)

„Văd în frumuseţea femeii, soarta ei.” (Lucian Blaga)

„Noi trebuie să încercăm să rupem lanţul care ne leagă de lumea exterioară pentru a ne bucura de adevărata noastră libertate.” (Ernst Cassirer)

„Puţină ştiinţă depărtează de Dumnezeu, multă ştiinţă apropie de Dumnezeu.” (Francis Bacon)

„Când vorbeşti fără să gândeşti este ca şi cum ai trage cu puşca fără să ţinteşti.” (A.J. Cronin)

„Atât timp cât a rămas de făcut, socoteşte că n-ai făcut nimic.” (Julius Caesar)

„Cea mai mare nenorocire pentru o femeie este să nu înţeleagă că este femeie.” (Søren Kierkegaard)

„Oamenii au ajuns să agonisească o mulţime de bunuri, în schimb li s-au împuţinat bucuriile.” (Feodor Dostoievski)

„Iisus Hristos nu este apreciat deloc până ce nu este apreciat mai presus de orice.” (Sfântul Augustin)

„Şi o să-mi vorbească totdeauna / Tăcerea ta din noaptea-ntâi.”
(Octavian Goga)

„În fiecare clipă tăcerea aduce noi veşti…” (Rainer Maria Rilke)

„Obişnuieşte-te să-ţi doreşti numai ce se poate.” (Epictet)

„Pentru a-ţi prelungi viaţa, scurtează-ţi mesele.” (Benjamin Franklin)

„Dacă vrem să fim stăpâni peste viitorul nostru, trebuie să ne punem în mod fundamental problema zilei de mâine.” (Michel Foucault)

„Mulţi nu-şi pierd mintea pentru că n-o au.” (Baltasar Gracian)

„Dumnezeu a şocat lumea cu un copil, nu cu o catastrofă.” (Martin Luther)

„Iubirea e arhitectul universului.” (Hesiod)

„Puteţi fi siguri că americanii vor comite toate prostiile la care se pot gândi, plus câteva care sunt dincolo de orice imaginaţie.” (Charles de Gaulle)

„Eu îl voi ruga pe Tatăl şi El vă va da un alt Apărător, care să fie cu voi în veac, şi anume Duhul Adevărului.” (Iisus Hristos)

„Cum soarele cu lumina şi căldura una sunt, la fel una sunt Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt – Preasfântă Treime.” (Ilarion V. Felea)

„Laudele Domnului în gura lor şi săbii cu două tăişuri în mâinile lor.” (Psalmi, Psalmul 149)

„Viaţa poate fi înţeleasă numai privind înapoi, dar poate fi trăită numai privind înainte.” (Søren Kierkegaard)

„Femeia este muzica rătăcită în carne.” (Emil Cioran)

„Nu e bun de nimic cel care nu e bun decât pentru el.” (Mircea Eliade)

„Stelele sunt găuri în cer prin care ne străluceşte lumina infinitului.” (Confucius)

„Vântul şi valurile sunt întotdeauna de partea navigatorilor pricepuţi.” (Edward Gibbon)

„Când sunteţi fericiţi faceţi o sărbătoare din asta.” (Kurt Vonnegut)

„Cine-şi păzeşte gura, acela îşi ridică mintea sus.” (Neagoe Basarab)

„Zorelele de la fereastră mă bucură mai mult decât metafizica din cărţi.” (Walt Whitman)

„Viaţa este un joc de şah cu Dumnezeu.” (Hermann Hesse)

„Lasă-te condus de copilul ce erai.” (José Saramago)

„Trebuie să învăţam limitele noastre. Noi toţi suntem ceva, dar nimeni dintre noi nu e totul.” (Blaise Pascal)

„Învaţă să îţi scrii durerile pe nisip şi bucuriile pe stâncă.” (Sfântul Augustin)

„Ne scapă mereu câte ceva în viaţă, de aceea trebuie să ne naştem mereu.” (Marin Sorescu)

„Dacă e să vrem totul, mai bine să nu vrem nimic!” (Nichita Stănescu)

„Nu le cere oamenilor ce nu le poţi tu da.” (Constantin Noica)

„Nu există decât o ratare: a nu mai fi copil.” (Emil Cioran)

„Fericirea nu vine niciodată atunci când trebuie.” (Marin Sorescu)

„În noaptea aceasta, exact la miezul nopţii, se deschid cerurile... Dar probabil că se deschid numai pentru cei care ştiu cum să le privească.” (Mircea Eliade, *Noaptea de Sânziene*)

„Dragi mi-erau şezătorile, clăcile şi horele şi toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însufleţire.” (Ion Creangă)

„Dacă Dumnezeu nu ar fi creat femeia, nu ar fi creat nici florile.” (Oscar Wilde)

„De dragostea oamenilor răi şi de ura oamenilor buni să fugi!” (Epictet)

„Cine ştie ce ar fi descoperit Columb, dacă nu i-ar fi ieşit America în cale.” (Jonathan Swift)

„Fraţilor, nu fiţi copii la minte. Fiţi copii când este vorba de răutate, la minte fiţi desăvârşiţi.” (Sfântul Pavel)

„Frumuseţea ne poate străpunge ca o durere.” (Thomas Mann)

„Cea mai sofisticată carte de bucate nu poate înlocui chiar şi cea mai sărăcăcioasă masă.”

„Fericirea constă în a trăi ca toată lumea şi totuşi ca nimeni altul.”
(Simon de Beauvoir)

„Suprema fericire poate fi cea mai mare cauză a nefericirii.”
(Leonardo da Vinci)

„Tu eşti sufletul lucrurilor pe care le iubeşti.” (Simone Weil)

„Iubeşte puţin cel ce poate spune prin cuvinte cât iubeşte.” (Dante Aligheri)

„Iubirea este singurul răspuns de bun simţ la problematica existenţei umane.” (Erich Fromm)

„Iubirea e dovada că realitatea contează foarte puţin.” (Marcel Proust)

„Cine n-are vreme, nu iubeşte.” (Mihai Eminescu)

„Să nu te cerţi c-un prost, c-ajungi să fii ca el.” (Johann Wolfgang von Goethe)

„Progresul tehnologic n-a făcut decât să ne înzestreze cu mijloace mai eficiente pentru a regresa.” (Aldous Huxley)

„Norocul e prea puţin şi lumea prea multă.” (Ion Luca Caragiale)

„Egalitatea o voieşti? Învaţă-te să te înalţi, nu să cobori.” (Nicolae Iorga)

„Vor pieri numai aceia care nu s-au arătat vrednici de românism.”
(Nicolae Titulescu)

„E mai bine, cum spune înţelepciunea populară, să fii capul cozii decât coada capului.” (George Călinescu)

„Eroismul e arta de a sluji neamul prin sacrificare ta.” (Nichifor Crainic)

„Tinereţea n-are nevoie să fie frumoasă ca să fie divină.” (Tudor Arghezi)

„Viaţa nu porneşte mai departe din niciun loc, decât din cel în care se află.”
(Carl Gustav Jung)

„Omul înţelept nu spune tot ce gândeşte, dar ce spune, gândeşte.” (Aristotel)

„Dezrădăcinarea şi separarea de tradiţie nevrozează masele şi le pregăteşte pentru isteria colectivă.” (Carl Gustav Jung)

„În aceşti ani nu va fi nici rouă, nici ploaie, decât numai când voi zice eu!”
(Sfântul Ilie)

„Un prieten face de multe ori cât o mie de rude.” (Euripide)

„Un copilaş este un înger ale cărui aripi descresc pe măsură ce picioarele îi cresc.” (Mark Twain)

„Oamenii se nasc neînvăţaţi, nu proşti; ei devin proşti prin învăţătură.” (Bertrand Russell)

„Nu e natural să nu fim fericiţi.” (George Bernard Shaw)

„Libertatea şi individualismul, şi expresia lor politică – capitalismul, nu au fost încă descoperite.” (Ayn Rand)

„Imaginaţia e doar fardul natural al sexului frumos.” (Søren Kierkegaard)

„Lucrurile care sunt fără măsură nu pot să dureze mult timp.”
(Giovanni Boccaccio)

„Să iubeşti pe cineva este să fii de acord să îmbătrâneşti împreună.”
(Albert Camus)

„Ca să ajungi mai uşor la ce-ţi doreşti, înlătură la timp tot ce nu-ţi doreşti.” (Mark Twain)

„Dacă vrei să fii bogat, nu îţi uita sufletul sărac!” (Ernest Hemingway)

August 2023

„Niciun medicament nu vindecă ce nu poate vindeca fericirea.”
(Gabriel Garcia Marquez)

„Unirea nu se face cu capul, ci cu inima.” (Arthur Schopenhauer)

„În afara omului, toate animalele sunt nemuritoare pentru că ignoră moartea.” (Jorge Luis Borges)

„Ce mult timp pierdut în goana de a-l câştiga!” (Paul Morand)

„Schimbarea la faţă a lui Hristos... e îndemnul pe care mi-l dă mie să mă schimb în bine.” (Sfântul Augustin)

„Tu nu m-ai căuta, dacă nu m-ai fi găsit deja.” (Blaise Pascal)

„Oamenii construiesc prea multe ziduri, dar nu destule poduri.”
(Isaac Newton)

„Noi, românii, nu vom putea fi puternici până când nu ne vom uni cu toţii într-unul şi acelaşi corp politic.” (Nicolae Bălcescu)

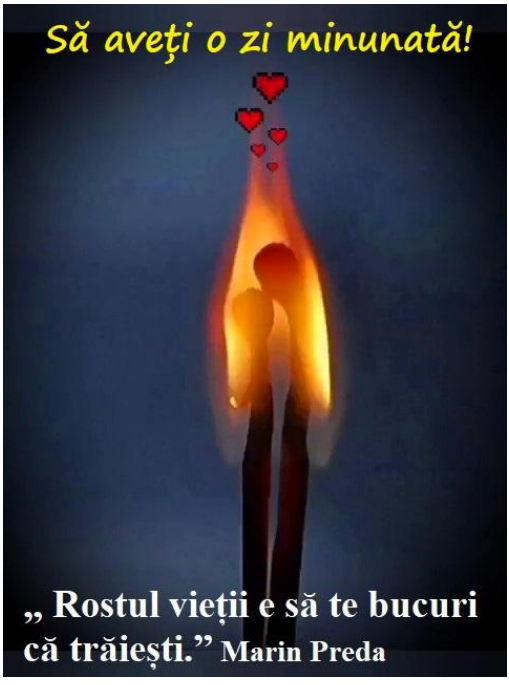
„Natura este spirit vizibil... Spiritul e natură invizibilă.”
(Friedrich Wilhelm Schelling)

„O femeie cochetă e ca un cămătar: dă puțin și cere o dobândă uriașă.” (Henryk Sienkiewicz)

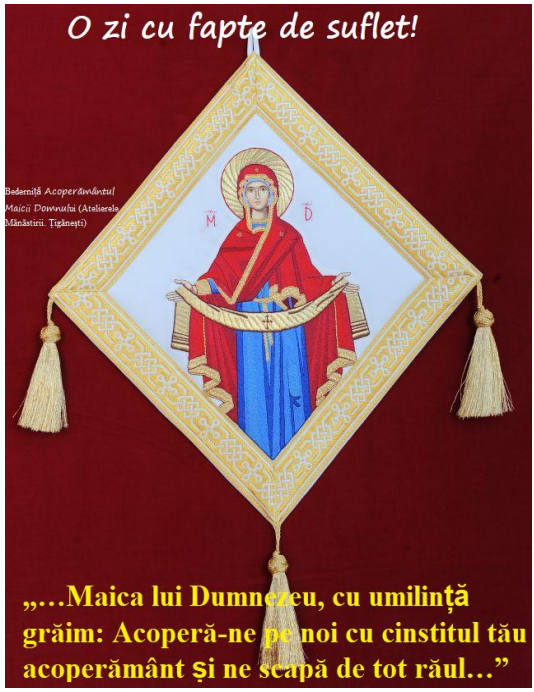
„Înfrângerea are ceva pozitiv: nu e definitivă. Victoria are ceva negativ: nu e niciodată definitivă.” (José Saramago)

„Munca e ceva nenatural, doar lenea este ceva dumnezeiesc.”
(Anatole France)

Să aveți o zi minunată!
„ Rostul vieții e să te bucuri că trăiești.” Marin Preda

Odihnă binemeritată!
„Iubesc stelele prea mult pentru a-mi fi frică de noapte.”Galilei

O zi cu fapte de suflet!
Bederniță Acoperământul Maicii Domnului (Atelierele Mănăstirii Tigănești)
„…Maica lui Dumnezeu, cu umilință grăim: Acoperă-ne pe noi cu cinstitul tău acoperământ și ne scapă de tot răul…”

Săptămână binecuvântată!
Andrei Rubliov Sfânta Treime
„Cum soarele cu lumina și căldura una sunt, la fel una sunt Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt – Preasfânta Treime.” (Ilarion V. Felea)

Cartea să nu depărteze de viaţa
reală pe cel care o citeşte; altfel
devine un instrument de
artificializare a vieţii.
Iosif Gabrea
Buna dimineata !

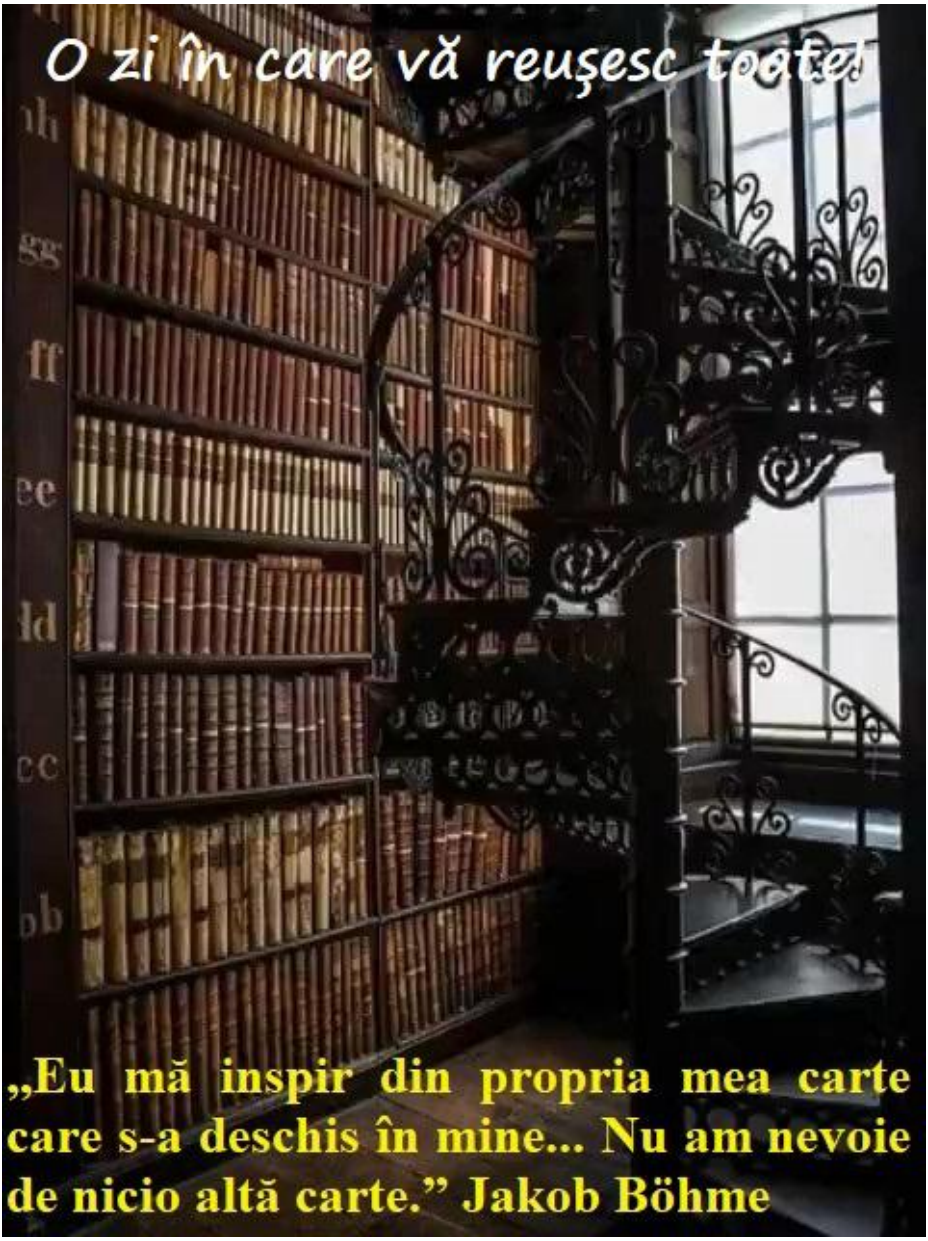

Săptămână binecuvântată!
Jonathan Wolstenholme
„Cea mai mare artă a diavolului este să
ne convingă că nu există.”Baudelaire

Să aveți o zi a iluminării!
El Greco
Sfântul
Evanghelist
Ioan
„Cine zice că este în lumină şi
urăşte pe fratele său este încă
în întuneric” Ioan Evanghelistul

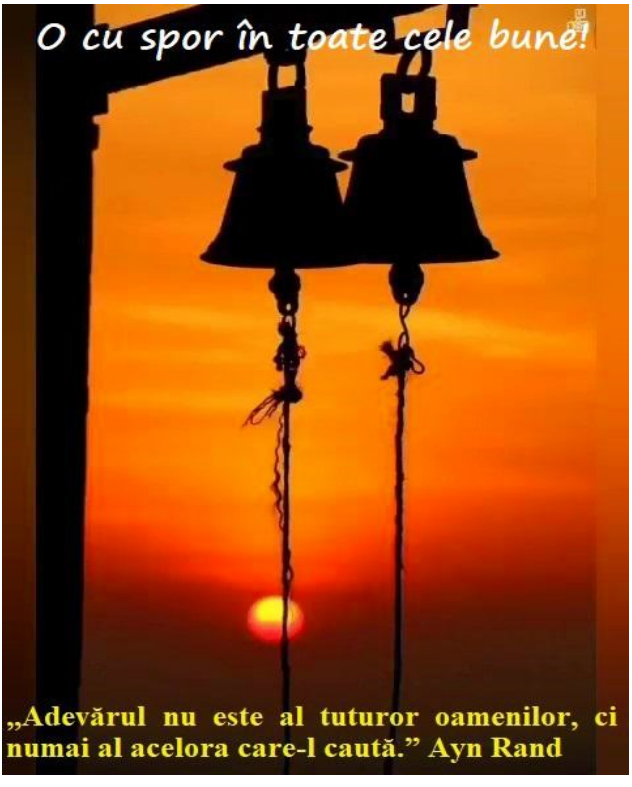

O zi cu multe bucurii!
Bellini-
Întâmpinarea
în Templu
„Hristoase Dumnezeule, împacă lumea ce se
găseSte în războaie !” (Condac)

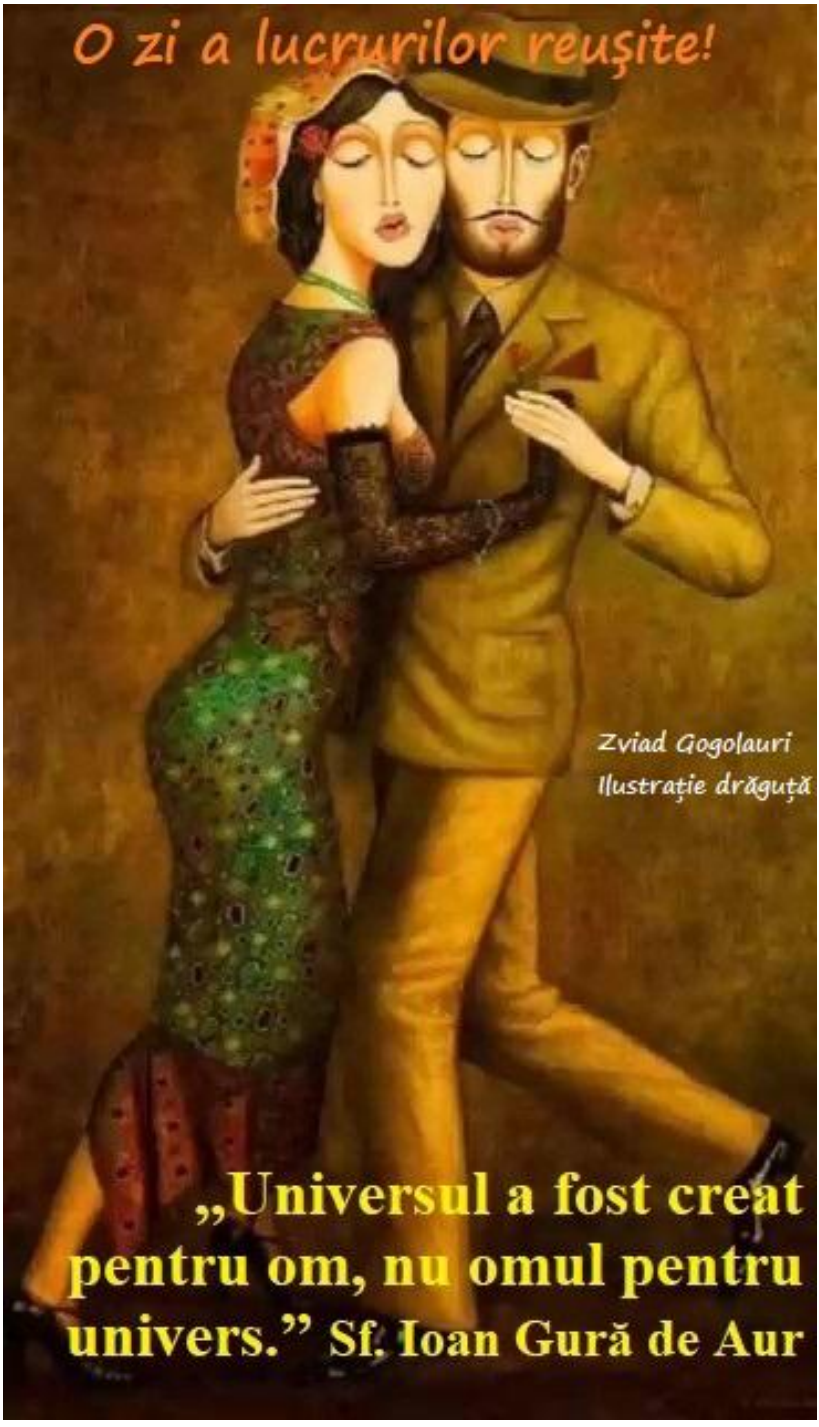

O zi în care binele vă aparţine!
Bellini-
Schimbarea la faţă
a lui Iisus Hristos
„Schimbarea la faţă a lui Cristos, transfigurarea Lui e îndemnul pe care mi-l dă mie să mă schimb în bine.” Sfântul Augustin

O zi cu proiecte câștigătoare!
HAD TWO SISTERS
VIRGINIA STORM
LADDIE
GENE STRATTON-PORTER
A HOUSE IS BUILT
M. BARNARD ELDERSHAW
„Cele mai importante două zile din viața ta sunt ziua în care te-ai născut și cea în care afli de ce.” Mark Twain

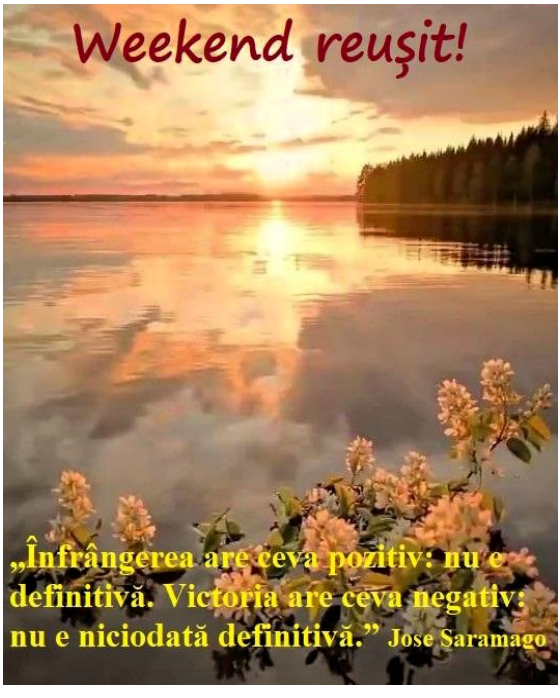

O zi în care vă reușesc toate!
„Eu mă inspir din propria mea carte care s-a deschis în mine... Nu am nevoie de nicio altă carte.” Jakob Böhme

O zi inspirată!
„Unde sunt cei care nu mai sunt?” Nichifor Crainic

O cu spor în toate cele bune!
„Adevărul nu este al tuturor oamenilor, ci numai al acelora care-l caută.” Ayn Rand

O zi a lucrurilor reuşite!
Zviad Gogolauri
Ilustrație drăguță
„Universul a fost creat pentru om, nu omul pentru univers.” Sf. Ioan Gură de Aur

12 august 2023

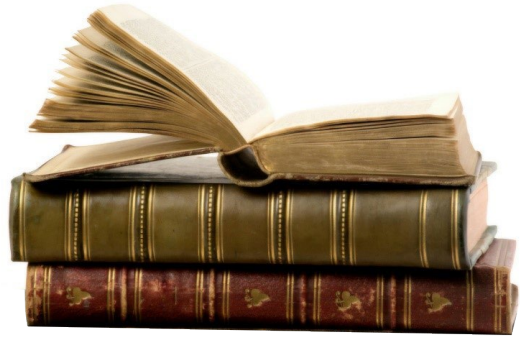

Să reușiți în proiectele cele mai îndrăznețe!
„Numai moartea vine întotdeauna prea devreme.” Zaharia Stancu

Creaţia şi recreaţia asigură scopul pentru universul cercetării şi mijlocul pentru universul educaţiei. A fi deodată cercetător şi profesor este o provocare a limitelor umane. Cine altcineva însă să atenteze la sfidarea limitelor? Nu încape îndoială că reuşita poate să vină de la cei care îşi asumă chinul sisific al creaţiei şi ambiţia demiurgică a recreaţiei. Noul ca substanţă a universului cercetării şi omul care gândeşte ca produs al universului educaţiei.

Universitatea este chemată să-şi pună cadrele didactice în dubla postură a cercetătorului şi a educatorului şi pe studenţi să-i pregătească pentru societatea în care cunoştinţele constituie resursa preeminentă şi preponderentă a dezvoltării. Sigur, pare greu, chiar imposibil, cel puţin pe termen scurt. Dar nu există alternativă pentru ieşirea din periferie.

Universul cercetării, fuzionat cu universul educaţiei, constituie cheia arderii etapelor pentru intrarea României în cea de-a doua modernitate. Altfel rămânem sub zodia racului.

Prof. univ. dr. Marin Dinu

Articole

Cercetare şi educaţie[1]

Prof. univ. dr. Marin Dinu

„Cercetarea ştiinţifică este într-adevăr cea mai bună metodă
de a ne lămuri pe noi despre noi înşine
şi despre ignoranţa noastră."
Karl R. Popper

Universul cercetătorului este închis în semnificaţiile unei paradigme. El deduce, până la proba contrarie a validităţii contextului logic. Universul educatorului este deschis oricărei paradigme. El induce raţionamentele în maniera filogenetică.

Divergenţa de sens nu se atenuează prin înţelegerea sau prin asumarea alternativă a funcţiilor-obiectiv specifice. Soluţia ţine de predispoziţia cuiva de a se mişca pe ceea ce au cele două universuri în comun: revelarea noului.

În universul cercetării noul se creează, în universul educaţiei noul se re-creează. Prin cercetare, atitudinea este nonconformistă în raport cu relevanţa unei paradigme. Prin educaţie, se epuizează conformismul la paradigmele clasificate.

Când cercetezi, te aştepţi să fii contrazis, când faci educaţie, te aştepţi să fii crezut. În obsesia descoperirii noului poţi fi iraţional, în desăvârşirea educaţiei nu te poţi baza decât pe argument.

Îmbinarea celor două stări diferite este obligatorie pentru performanţă. Rămânerea fie pe un aliniament, fie pe celălalt înseamnă un lux: cel care duce inevitabil la confortul mediocrităţii. Adică universul cercetării devine suficient sieşi, iar universul educaţiei reproduce invariabil. Unul îşi pierde sufletul, celălalt pierde suflete. Şi unul şi altul, despărţite, adâncesc somnul raţiunii.

---

[1] Articol preluat din https://www.ectap.ro/editorial/cercetare-si-educatie-marin-dinu/f4/ (Florina Mohanu).

Creaţia şi re-creaţia asigură scopul pentru universul cercetării şi mijlocul pentru universul educaţiei. A fi deodată cercetător şi profesor este o provocare a limitelor umane. Cine altcineva însă să atenteze la sfidarea limitelor? Nu încape îndoială că reuşita poate să vină de la cei care îşi asumă chinul sisific al creaţiei şi ambiţia demiurgică a re-creaţiei. Noul ca substanţă a universului cercetării şi omul care gândeşte ca produs al universului educaţiei.

Această întorsătură a lucrurilor pare catastrofică. Ea strică brutal comodităţi. Adică acea formulă a universului cercetării şi educaţiei în care performanţa era dată de prezenţa în schema de funcţiuni. Titlul profesional a ţinut loc de introducere, cuprins şi încheiere în creaţie şi re-creaţie. Fuga după titluri a făcut şi face ravagii, ca şi fuga după rente. Ea ştie să împartă, nu să şi înmulţească.

Învăţământul superior românesc se află în faţa unei cotituri: să opteze pentru creaţie, întărindu-şi scopul re-creaţiei. Universitatea este chemată să-şi pună cadrele didactice în dubla postură a cercetătorului şi a educatorului şi pe studenţi să-i pregătească pentru societatea în care cunoştinţele constituie resursa preeminentă şi preponderentă a dezvoltării. Sigur, pare greu, chiar imposibil, cel puţin pe termen scurt. Dar nu există alternativă pentru ieşirea din periferie.

Universul cercetării fuzionat cu universul educaţiei constituie cheia arderii etapelor pentru intrarea României în cea de-a doua modernitate. Altfel rămânem sub zodia racului.

De ce domină confuziile când se vorbeşte de schimbarea globală. Despre comportamente de negare a alternativei[1]

Prof. univ. dr. Marin DINU

Epigraf: Festina lente

Începutul Secolului 21 este marcat de resurecţia ideii de schimbare, după ce aceasta păruse să fie încrustată doar pe frontispiciul ultimului deceniu al secolului trecut. 1989 şi, mai ales, 1991 au marcat, se crede, căderea ordinii globale postbelice, în varianta atomică nu a tratatelor, îndeobşte însă acceptându-se semnificaţia de adevărată schimbare istorică. [1]

Revenirea în forţă în comunicarea publică a temei schimbării arată că, în esenţă, anii 90 ai secolului anterior au însemnat doar debutul unui proces de schimbare, de mai lungă durată şi, mai ales, cu o direcţie radicală. Amploarea acestuia pare să fie cumva asemănătoare cursului declanşat în evoluţia omenirii prin războiul de treizeci de ani şi apoi pacea westfaliană. [2] Omenirea a luat atunci o direcţie nouă, a apărut ideea de ordine prin respectarea reciprocă de către entităţile statale a suveranităţii. Ulterior, minunea primei revoluţii industriale a creat condiţiile pentru formarea economiilor naţionale şi a declanşat cu adevărat modernitatea lumii.

Durata – deja de trei decenii – a procesului iniţiat în 1990 oferă semnale că se aşteaptă să se întâmple mai mult decât acum trei secole, cu deosebire privind reconfigurarea mediului de viaţă al individului şi al comunităţii, ca şi funcţionarea instituţiilor, nu doar regulile păcii sociale şi convieţuirii statelor.

Schimbarea ca interval al nevrozelor. În sens de macro-procese şi mega-tendinţe suntem într-un interval de turbulenţe specific schimbării de super-cicluri, evidentă fiind epuizarea valorilor motivante pentru acţiune, ce

[1] Articol preluat din https://opiniibnr.ro/de-ce-domina-confuziile-cand-se-vorbeste-de-schimbarea-globala-despre-comportamente-de-negare-a-alternativei/ (Florina Mohanu).

ţin de substanţa primei modernităţi, născută din placenta ideatică a Iluminismului şi raţional, şi spiritual. Este evident că omenirea a intrat într-o perioadă istorică de slăbire a idealului insuflat de Iluminism, de turbionare a înţelegerii vechilor valori, efectele fiind receptate atât individual, cât şi social. Semnele decadenţei societale se arată a fi nomadismul virulent, erodant de identitate, cu forma extremă a abandonului proiectelor seculare ale comunităţii native şi preferinţa progresivă pentru formele asociative şi de comportament tarate de ideologii bizare, non sau chiar antiraţionale.

Caracteristica acestei perioade – posibil să dureze încă două-trei decenii – este că alegerea reperelor de orientare este nu doar complicată, cu riscuri, ea fiind prematură, chiar incertă, atâta timp cât nu germinează sensul schimbării.

Deruta evidentă este alimentată de faptul că începem să ne convingem de singularitatea acestei situaţii: plecăm din ceva ce a dat conţinut vieţii omenirii în ultimele trei secole, cu rădăcini provenind din trecutul multimilenar, dar nu putem aproxima, în termeni existenţiali, spre ce ne îndreptăm sau ce anume ne aşteaptă. [3] Sentimentul reclamat ca fiind foarte larg răspândit este acela că omenirea, în propensiunea ei naturală spre înainte, împinge un zid care nu ne lasă să vizualizăm viitorul.

Dezorientarea sporeşte şi în contextul în care apar din senin tot felul de proiecte de schimbare, unele readucând în prim-plan idei specifice unor ideologii milenariste, de extracţie utopică, experimentate după 1848 în toate culorile ideologice. [4]

Cert este că nimic din ce se vehiculează azi ca tendinţe domestice, societale sau globale nu sunt suficient de convingătoare în privinţa decantării credibile a sensului pentru intrarea în super-ciclul celei de-a doua modernităţi.

Desigur, starea generală de confuzie survine şi prin trăirea ca tragedie a schimbării confortului pentru cel care gestionează ordinea globală de aproape un secol, Statele Unite ale Americii. De peste un deceniu, dar cu proeminenţă începând cu 2014, SUA nu regăsesc tonusul de putere globală sigură de sine, comportamentul fiind mai degrabă la limita răbdării în condiţiile în care se manifestă tot mai vizibil apetitul Chinei de a-i prelua poziţia.

Deopotrivă, amplificarea dezordinii este favorizată şi de eforturile perdantului ordinii bipolare, Rusia, de a reveni pe fostele poziţii reprezentate de marea formulă de ponderare a propensiunilor de securitate de după 1945.

Un adevăr, puţin comentat, marchează revenirea Rusiei în ecuaţia geostrategică şi anume invocarea de către ea a valabilităţii consecinţelor tratatelor de pace postbelice, cu revalidarea lor la Helsinki, în 1975, ceea ce, pretinde, o îndreptăţeşte să fie la masa deciziilor globale. În oarecare măsură, statutul unor ţări intrate în proiectele postcomuniste între altele, inclusiv România, au în background forma ajustată după dinamica intereselor recente ale Rusiei, cum ar fi, spre exemplu, în privinţa adâncirii integrării euroatlantice (Schengen, Zona Euro, MCV etc.) sau în definirea condiţiei în relaţia cu partenerii strategici (ridicarea vizelor pentru SUA, raritatea capitalului american în România, investiţii industriale fără transfer de know-how, suprasaturarea reţelelor de retail etc.).

Într-un fel care frizează nevroza, lucrurile acestea sunt negate, în mod insistent prin acţiunea concertată a unei reţele media bine orchestrată în rolul ei de instrument de influenţă al opiniei publice, sporind deruta societăţilor interesate de adevăr. Atmosfera ceţoasă este întreţinută şi de tergiversarea accesului la cunoaşterea în esenţă a regimului internaţional al unor state şi regiuni asociat cu documentele ordinii postbelice aflate la vedere sau cu ideile vehiculate ca adevăr în discursul public. Suspiciunea că reînvie aranjamente odioase sau că se încheie înţelegeri pentru zone de influenţă şi control, inclusiv în ce priveşte preferinţele publice pentru lideranţa politică, complică tabloul atitudinilor fireşti vieţii trăite.

Totul se întâmplă şi în condiţiile în care se tratează adversitatea în termeni de forţă, declanşată de transformarea gestiunii puterilor globale reprezentate de triunghiul neregulat dintre SUA, în declin al voinţei de a oferi orizontul de aşteptări ale lumii în calitate de lider global, Federaţia Rusă, dezmorţită în rolul conferit de tratatele postbelice, reluându-şi obiceiurile expansiv-agresive, şi China, revigorată puternic de capitalismul de stat.

În bună măsură aici îşi au originea riscurile de a se ajunge la tranşarea violentă a statusurilor globale ale celor cu capacitatea de a impune ordinea globală. [5]

Ceea ce se dovedeşte dezarmant pentru gândirea profundă a evoluţiilor este contradicţia dintre iminenţa schimbării sugerată de conţinutul revoluţiei

industriale şi slaba favorabilitate pentru schimbare specifică a aranjamentului geopolitic actual din sistemul lideranţei globale.

Ca atare este mai probabilă prelungirea perioadei de confuzie în evoluţii, echivalentă cu amânarea marii schimbări clamate. Sentimentul că este posibil să meargă lucrurile în lume în variantă inerţială, să se întâmple fenomene de coadă de cometă pe încă două orizonturi generaţionale slăbeşte energia subtilă necesară unei adevărate schimbări, de super-ciclu bunăoară.

Marea Schimbare ca problemă de conflict. Incertitudinea este, chiar şi în această variantă de ordine liminală, destul de mare, cauza situându-se în lipsa de credibilitate că actorii statali care au câştigat premiul dezvoltării în prima modernitate vor putea să joace roluri cheie şi în cea de-a doua modernitate. Se zice că istoria nu se repetă. Într-adevăr, marile cicluri ale istoriei au avut de fiecare dată altă distribuţie de scenă.

Distingem două situaţii coexistente ale intervalului schimbării în care a intrat omenirea:

- prima situaţie se asociază cu progresul, mai degrabă văzut ca închiderea unui ciclu al dezvoltării, ca şi al modernităţii şi deschiderea următorului ciclu, deci o promisiune care repune în termeni de viaţă aproximarea viitorului;
- a doua situaţie exprimă modul în care se întâmplă creşterea şi descreşterea capabilităţii actorilor relevanţi în gestiunea puterii economice, politice, culturale, militare etc. de a păstra sau pierde creasta valului evoluţiei omenirii.

Cele două situaţii se pot şi stimula, dar se pot şi stânjeni peste limite prevalent raţionale. Pare că ne aflăm în intervalul istoric în care a doua situaţie degajă opţiunea pentru amânarea cu orice preţ a deschiderii super-ciclului celei de-a doua modernităţi.

Semnele sunt numeroase şi nu tocmai subtile. Spaţiul comunicării globale este suprasaturat de viziuni care dislocă componentele acceptate ca fireşti ale înţelegerii inter-relaţionării umane şi inter-statale. Cel mai important aspect este de natură spirituală, în sensul că s-a ajuns să nu se mai livreze contexte ideatice care să stimuleze acţiunea normală, inclusiv în materie de convieţuire. Preferinţa pentru escaladarea anormalului, inclusiv a conflictului în defavoarea efortului de oprire a propensiunilor iraţionale de justificare a soluţiei violente se arată a fi proba abdicării de la comportamente

şi viziuni centrate pe cooperarea pentru convieţuire, ca şi pe stimularea căutării unanime a căii spre progres şi civilizaţie.

În centrul acestui proiect de relativizare, practic de dislocare a concepţiei morale originate în universul ideatic al Iluminismului, se află principiul corectitudinii politice. De la formele lui elitar-culturale („noi, aceştia, ştim ce este, vă spunem, voi faceţi!"), până la variantele prin care se argumentează absolutismul îndreptăţirilor, un fel de neo-proletcultism („Lumea începe cu noi, deci să distrugem alternativa şi să rescriem istoria!"), principiul corectitudinii politice a făcut inutilă experienţa compromisului în construcţia modelelor de viaţă. Nu este deloc întâmplător că azi se deplânge renunţarea la practica compromisului care dădea forţa de seducţie a soluţiilor americane la provocările modernităţii şi care alimenta încrederea lumii că SUA sunt la timona civilizaţiei. [6]

Dar odată cu instalarea ordinii globale hegemonizate s-a produs o insurecţie surprinzătoare, chiar năucitoare prin scopurile reclamate, dar şi prin contextul în care a apărut: forţe non-statale, nu neapărat economice în sens obişnuit, dar cu suport financiar consistent, au ajuns să paraziteze structurile de decizie, acestea erodându-se accelerat până la a anula chiar efectele specifice poziţiei responsabile de favorizare a ordinii naturale. Contagiunea insurecţiei a cuprins întinse regiuni ale lumii.

În felul acesta, utilizându-se logistica puterii, s-au dezvoltat canale, aparent neclandestine, de răspândire a ideilor derivate din corectitudinea politică. Forma cea mai perversă a însemnat impunerea unei tendinţe de inversare a sensului administrării puterii într-un stat unde funcţiona principiul „checks and balances". Rezultatul a fost nu doar controlul explicit prin puterea juridică a gestiunii drepturilor şi libertăţilor, ci şi – prin dezvoltarea unei presiuni asupra practicilor societale ale democraţiei – transformarea de către structuri de tip societate civilă care au ridicat corectitudinea politică la nivel de filosofie tutelară a guvernării.

Decadenţa puterii globale raţionale nu mai este o constatare academică sau rău intenţionată. Este pur şi simplu măsura epuizării determinării de a da sens pozitiv evoluţiei lumii, instalându-se o adevărată obsesie a distrugerii proiectului raţional al Iluminismului, care a lăsat, incredibil, câmp deschis viziunilor ideologizante ale internaţionalelor metisate. Resurecţia ideilor extremiste, ale radicalismului valorilor pure sau ale anarhismului revoluţionar sunt probe de netăgăduit. Mai mult decât puterea globală şi

deraierea realităţii funcţionale de la matricea iniţială concepută de pionerii Iluminismului raţional, se încearcă să se proiecteze o deturnare a sensului trecerii de la o modernitate la alta, să impună propria viziune contrapusă celei naturale, să consacre un model societal, în unele variante direct inspirat de comunismul platonian, guvernat de o elită închisă, autosuficientă. [7]

Intervalul dintre sfârşiturile amânate de cicluri şi începuturile refuzate ale următoarelor se dovedeşte un tablou ontologic desenat de stafii ale trecutului. Acest tablou survine în absenţa spiritului critic responsabil de adevărata inovare societală şi se vizibilizează tot mai multora ca imagine a singurei lumi posibile. Culmea este că şi teorii ce păreau în deceniul şapte al secolului trecut aberaţii, cum ar fi teoria convergenţei sistemelor politice coexistente la acea dată, ajung să inspire, pe unii, prin preluarea puterii politice în stat de către puterea economică corporatistă sau, mai rău, de o putere obscură, pe alţii, prin implementarea capitalismului de stat cu forţa partidului unic.

Aceste ultime realităţi construite fac ca tendinţa către a doua modernitate să fie confuzionată prin constituţia lor de experimente sociale, deturnată prin mecanisme de manipulare a ceea ce este ideal, zădărnicită în esenţa ei ce ar trebui să se nască din creativitate socială. [8]

Confuzia este pluriformă, nu doar că este puternic stimulată. Ea vizează, cum am văzut, toate aliniamentele ieşirii din prima modernitate, dar şi traseul către a doua modernitate. Avalanşa de teorii produsă chiar în instituţii ce păreau marcate de logica societăţii funcţionalizate raţional, cum ar fi Forumul Economic Mondial, invită la o imagine discutabilă despre consistenţa evoluţiilor către viitor, ca resetare a unei situaţii cunoscute că şi-a atins limitele. Sugestia este de corectare a ceea ce este de corectat – mai degrabă defecte comportamentale – şi astfel, lucrurile să continue.

Superficialitatea argumentelor este dublată de invocarea unei continuităţi a sistemului societal, impusă de evoluţia seculară a ştiinţei. Doar că, în mod evident, ceea ce au generat revoluţiile ştiinţifice de până acum a fost validat de fundalul definit de setul specific de valori ale primei modernităţi, compatibile cu o viziune materialistă asupra economiei în perioade de acumulare, în care omul a fost redus la dimensiunea de forţă de muncă.

Odată cu explozia neuroştiinţelor şi a teoriei complexităţii, teoriile economiei pe care se întemeiază procesele interesate de rezultat în forma sa cantitativă

au devenit necredibile, spiritul societăţii capitaliste îndepărtându-se de structurile ei funcţionale care făceau evidenţiabil doar scopul profitului. Bunăoară, noţiunea de muncitor a fost înlocuită, chiar imediat după război, cu noţiunea de lucrător, apoi cu cea de partener, asociat, participant la profit, acţionar, capital uman etc. Modelul de lucru al companiilor a devenit total altul în decursul ultimelor trei decenii, nu mai zic de străpungerile de organizare a activităţii lucrative practicate în criza economică actuală generată de pandemia COVID 19.

Societatea cunoaşterii – ţintă a noului ciclu de modernitate. Prima modernitate, se ştie, a dat conţinut schimbării prin doi factori structurali cu impact pluriform, revoluţiile industriale şi dinamica emancipării (individuale, sociale, naţionale, globale). Ne aflăm în etapa ultimă a celei de-a treia revoluţii industriale, testarea utilizării forţei inteligenţei artificiale, deşi nu este valorificată deplin etapa întâi, utilizarea forţei calculului. [9]

Această caracteristică, a unei evoluţii neomogene şi incomplete privind conţinutul celei de-a treia revoluţii industriale, se pliază pe esenţa intervalului dintre cicluri, unde lucrurile sunt amestecate. Practic, aşa se explică din ce cauză de decenii bune nu se închide ciclul dezvoltării, declanşat în deceniul şase al secolului XX, doar abia în prezent fiind semne de intrare mai consistentă în etapa utilizării inteligenţei artificiale. [10] Teoretic, super-ciclul celei de-a doua modernităţi se deschide cu cea de-a patra revoluţie industrială, când se va fi trecut la utilizarea forţei cunoaşterii (corespunzător cu ceea ce numim societatea cunoaşterii, situaţia în care omul este dependent în dezvoltare doar de propriile resurse de gândire). [11]

Aceste sugestii ne ajută să distingem esenţa super-ciclului celei de-a doua modernităţi, depăşirea de către umanitate a dependenţei de oferta naturii – mai ales de resurse minerale, situaţia primei modernităţi – şi trecerea la autodependenţă, în termeni lejeri fiind vorba de renunţarea la „cucerirea” baconiană a naturii şi trecerea la punerea în valoare a resorturilor energetice şi substanţiale ale naturii umane, rezultatele cunoaşterii în particular. Suntem în poziţie timidă de a înainta prin acest pasaj/interval, cumva direct. Modelul de dezvoltare economică, mânat de principiul „mult, tot mai mult”, a lăsat pe plan secund instruirea de calitate a oamenilor pentru noul context. Ultraspecializarea, comandată de principiul multului economic, tunelizarea strictă a pregătirii pentru o profesie cu deschidere limitată de mecanismele creării de valoare adăugată, toate acestea constituie împrejurarea care

stânjenește opțiunea omului pentru schimbarea regulilor jocului, îl ține la poarta de intrare în societatea cunoașterii.

Lungirea intervalului între cicluri vine din slabele tendințe din lume, inclusiv din mediul academic, în privința pregătirii pentru un nou climat intelectual. Dintre toate resursele presupuse de noul super-ciclu chiar resursa umană se prezintă la limita de jos a capacității de a se limita la natura umană în proiectele de existență. Imaginea intervalului conține tușe spectaculoase de străpungeri spre viitor, dar acestea sunt suspendate în raport cu masa critică a energiei umane necesare. Tocmai acest impediment strategic amplifică inerțialitatea intervalului dintre cicluri, orizontul 2045-2050 fiind optimist ca cezură istorică.

De menționat că un efect colateral al mega-tendințelor ce întârzie să se manifeste generează o conservare a recurgerii la viziuni teoretice, ipoteze de lucru, tehnici, metode, proceduri din arsenalul perioadei considerate postmoderne, adică formula prin care s-a desemnat percepția ieșirii din ciclurile anterioare. Așa se face că, bunăoară, monetarismul/ neomonetarismul va continua să dea linia de conduită în managementul politicii monetare. După cum statul, cu aurora sa identitară, suveranitatea, rămâne o preferință ideologică pentru structurarea viziunilor asupra mersului lucrurilor pe palierul globalizării. Nici experimentul comunitarismului european nu înaintează spre efectivizare ca entitate politică nouă, din cauza atașamentului față de instrumentul de gestionare a drepturilor și libertății oamenilor, care este statul.

La drept vorbind, globalizarea rămâne o etichetă al cărei conținut ține de forma generalizării ideilor celui care hegemonizează ordinea ierarhică globală, este, corect spus, globalism, cu o componentă neclară din perspectiva instrumentală a abordării problemelor percepute ca fiind, prin consecințe, globale. Practica atribuită globalizării este, în esență, globalism politic, precar pe fondul evoluției rivalităților din intervalul alegerii apelor umanității de secol XXI și globalitate, o paletă de probleme considerate riscuri fatale pentru existența planetei, cu abordări marginale, tarate de ideologii improvizate și cu logistică emoțională, gen ecologism.

Dacă globalizarea ajunge să devină diferențialul specific noului super-ciclu, aceasta nu poate decât să se încarce de conținuturi din orizontul de semnificații al ideii de societate a cunoașterii, probabil inițial cu sensurile presupuse de economia cunoașterii, în măsura în care dezvoltările

industriale vor apela prevalent la resursa inepuizabilă a cunoaşterii umane în general, nu doar la invenţiile în materie de tehnică şi tehnologii inteligente. Desigur, faza aceasta se conturează slab tendenţial, stare justificată de mersul în zig-zag pe calea recurgerii, în proporţie de masă critică, la utilizarea energiei curate, cu punctul său maximal al accesării energiei din structura universului. [12]

Fără exagerare se poate vorbi, pe perioada intervalului, de schimbări, iar nu de schimbare, cu atât mai puţin de Marea Schimbare. Din păcate, schimbările nu sunt derivate unele din altele, nu au o tendinţă spre ceva, sunt haotice, se stânjenesc între ele, dau imaginea haosului acţional. A devenit o modă să declari că se trece la schimbare, se invocă Marea Resetare, fără să existe nici cel mai mic efort intelectual pentru definirea ţintei, care trebuie să reverseze toate tendinţele din ultimele secole. Oricum, trebuie să fie vorba de o ţintă care să remotiveze, prin componenta sa de ideal, acţiunea umană şi să disipeze energiile negative care întreţin posibilitatea conflictului violent. Funcţionează opinia că marea schimbare se face pas cu pas, doar că şirul paşilor ar trebui să arate ceva convingător diferit de ceea ce a însemnat sistemul acţional şi spiritual anterior.

Modul în care sunt contextualizate schimbările din intervalul dintre super-cicluri arată limpede că preferinţa este spre ceea ce a fost, spre trecut. Aşa se explică de ce are o carieră comunicativă intensă conceptul de Mare Resetare [13], care în substrat este produsul opţiunii ideologice conservante a liniilor de forţă, inclusiv existenţiale, în privinţa sistemului societal relevant al primei modernităţi. Este drept că şubrezenia acestei viziuni este demonstrată prin contraargumentarea de consistenţă faptică a alternativei, fiind evidentă vocalizarea adepţilor, inclusiv statali, ai modelelor de societate non-capitalistă şi non-democratică. Intervalul dintre super-cicluri consumă, sperăm fără conflict deschis, ideologiile născute din Iluminism, ceea ce va însemna, şi din acest punct de vedere, o durată multi-generaţională.

Singurul element pozitiv generat de criza globală sanitară este reluarea acţiunilor de efectivizare a proceselor specifice celei de-a treia revoluţii industriale, digitalizarea acţiunii umane, extensia roboticii în structurile tehnice ale vieţii publice, conformarea comportamentelor cu modelul comunicaţional la distanţă, dezvoltarea internetului lucrurilor, accesarea tehnologiilor creative pentru personalizarea producţiei etc. Nu ne aflăm însă în situaţia de a se fi generalizat aceste evoluţii, ceea ce sporeşte distanţa de la

care să se treacă la structurarea acţiunii umane după aliniamentele specifice societăţii cunoaşterii. Adică ieşirea omului din relaţia funcţională cu mijloacele materiale ale acţiunii, când consecinţele acţiunii sunt externalităţi – şi pozitive, dar, mai ales, negative – şi întemeierea modelului circular uman, când totul pleacă şi totul se întoarce la om, cauza şi efectul acţiunii fiind omul şi natura umană.

Globalizarea în accepţiunea de mai sus este (şi nu are cum să nu fie) o problemă de ordine a lumii. Această caracteristică este evidentă dacă asociem esenţa globalizării cu tendinţele de dezvoltare şi modernizare ale societăţii cunoaşterii, cu consecinţele aşteptate ale celei de-a patra revoluţii industriale, sistemele relaţionale, interindividuale şi intercomunitare, desigur şi cu cele economice, acestea fiind, în această perioadă, esenţialmente sisteme în reţea. Sugestia tare a structurării acţiunii umane în formulă reticulară trimite la faptul că ordinea globală nu poate fi altcumva.

Practic, în condiţiile societăţii cunoaşterii, se depăşeşte ordonarea ierarhică a statusurilor sociale, a îndreptăţirilor şi angajării iniţiativei. Indivizi şi comunităţi, inclusiv state – ca oricare alte entităţi politice, de natură integrativă, spre exemplu – vor relaţiona după principiul nodurilor de reţea, cu consecinţe reciproc avantajoase.

Intervalul dintre cele două super-cicluri de modernitate consumă şi perspectiva ierarhică a ordinii în lume, aspect de mare potenţial critic, după cum se poate constata fără efort special, cel puţin dacă admitem că actuala dispută globală pare să fie rezultatul substituirii hegemonului actual cu cel care este cel mai bine situat în privinţa controlului puterilor de orice natură, de la cele privind forţa militară la cele economice. Conflictul deja deschis poate lua curs violent, dar cel mai relevant este că nu se încheie în două-trei decenii, ceea ce face ca intervalul dintre super-cicluri de modernitate să fie mai lung decât se crede.

[1] Problema cezurii istoriei prin oprirea experimentului comunist în Europa Centrală şi de Est rămâne neclară, statele respective fiind introduse din 1945 într-o buclă geopolitică artificială, închisă totuşi prin decizia geopolitică a responsabililor regulilor jocului, societăţile fiind ghidate să reia traiectoria experienţială dinaintea experimentului sovietic. În fapt, trebuie vorbit de

două tranziţii, cu sens contrar, parcurse forţat de aceste state: tranziţia postcapitalistă, din 1945 până în 1989 şi tranziţia postcomunistă, după 1989.

[2] Istoricii par să concluzioneze că impulsul primei modernităţi se originează în ceea ce s-a numit Reformă, deopotrivă cu efecte spirituale şi laice.

[3] Ca ironie a sorţii şi tranziţia postcomunistă exprimă, chiar prin denumire, dilema dintre situaţia clară de la care se pleacă şi nebulozitatea ţintei. Particula „post" este emblematică.

[4] Ciudăţenia, i-aş zice absolută, este că omenirea a experimentat tot ce putea fi gândit la limită în materie de formule societale începând cu secolul XIX, nefiind noutăţi nici comunismul instalat în Rusia ca regim politic în 1917, francezii fiind totuşi pionieri prin episodul Comuna din Paris, nici fascismul instalat în Italia la cinci ani după revoluţia bolşevică.

[5] Sunt argumente, multe invocând puterea de convingere a tradiţiei războaielor, că nu se va depăşi intervalul de blocaj în care se află omenirea decât prin război, dacă nu cald, oricum rece. Ameninţarea reală este că suntem martorii şi victimele unui război mai violent decât unul cald sau unul rece, acela numit neconvenţional, care ne distruge de câteva ori mai mult speranţa încrederii în componenta raţională a naturii umane.

[6] Fenomenul îngrijorează deopotrivă mediul academic, înmulţindu-se analizele privind degradarea sistemului american de guvernare prin popor şi pentru popor (începând cu cartea lui Samuel Huntington, 2004, *Cine suntem? Provocările la adresa identităţii naţionale americane*, Editura Antet (2004), apoi Thomas Friedman şi Michael Mandelbaum, 2012, *Ce am fost. Cum au pierdut Statele Unite supremaţia în lumea pe care au inventat-o şi cum o pot redobândi*, Editura Polirom, şi până la cea a lui Jared Diamond (2020), *Momente decisive. Cum reacţionează naţiunile în faţa crizelor şi a schimbării*, Editura Litera), dar şi pe reprezentaţi ai sistemelor de forţă din SUA (vezi scrisoarea de avertizare a guvernului cu privire la riscurile mişcărilor sociale din ultimele decenii publicată de un număr semnificativ de foşti ofiţeri ai armatei SUA).

[7] Nu doar ce se promovează prin Forumul Economic Mondial sub denumirea Marea Resetare, ci şi ce lansează Consiliul Capitalismului Incluziv (https://www.inclusivecapitalism.com/).

[8] Pare tot mai accesat adevărul decadenţei prin fenomene vizibile de precarizare a sistemelor electorale.

[9] Utilizarea principiului forţei utile în definirea conţinutului revoluţiilor industriale este raţională şi concordantă cu ideea de progres. Prima revoluţie industrială a însemnat utilizarea forţei mecanice, cu variantele succesive forţa aburului şi forţa motorului cu ardere internă, a doua revoluţie industrială a presupus utilizarea forţei electricităţii, în versiunile forţa electrică şi forţa electronică, a treia a trecut la utilizarea forţei informaţiei, cu etapele forţa calculului şi forţa inteligenţei artificiale.

[10] După previziunile lui Ray Kurzweil procesul va fi complet „până în 2045, (când) ne vom extinde inteligenţa de un miliard de ori".

[11] Evit confuziile multora în privinţa ataşării inteligenţei artificiale celei de-a patra revoluţii industriale.

[12] În materie de energie se observă un decalaj secular între inovare/invenţie şi utilizarea ei pe scară industrială, exemplul de chinogramă fiind crearea automobilului electric de către Anderson în 1839, perfecţionarea lui de către Tesla în 1904 şi producerea lui pentru comercializare după 2010.

[13] Vezi Klaus Schwab, Thierry Malleret, (2020), *COVID-19: The Great Reset*, Agentur Schweis, ca şi alte lucrări ale autorului principal, inclusiv unele apărute sub auspiciile Forumului Economic Mondial.

Încă o dată despre ceva ce este altceva[1]

Prof. univ. dr. Marin DINU

Un amic medic m-a întrebat, cu ceva timp în urmă, de ce economiştii sunt prăpăstioşi, anunţă dezastre inevitabile, tăieri ale salariilor, dispariţia locurilor de muncă ş.a.m.d. Mărturisesc că pe moment mi s-a risipit buna dispoziţie, firească momentului, apoi am încercat să parez lovitura întrebării, calificând-o drept pricinoasă, chiar acuzându-mi prietenul că nu aşteaptă răspunsul meu, el având, cum se zice, unul la purtător. Ceea ce i-am spus a redresat puţin situaţia, a revenit cursul unei întâlniri obişnuite între noi, adică tonice. Dar, în suflet aveam deja microbul care avea să nu-mi dea pace mult timp. Între altele am devenit foarte atent la prestaţia publică a economiştilor, de la noi şi de aiurea, nădăjduind să achiziţionez contraexemple pe care să i le servesc amicului pentru a-l lecui de porniri critice.

Ei bine, după aproape un deceniu de la supărătoarea discuţie, sunt şi mai dezarmat de cavalcada de situaţii care confirmă pe deplin acuzele la adresa discursului confraţilor. Ceea ce mi-a adus chiar angoase existenţiale a fost gândul că mi-am asumat riscul unei profesii blestemate să anunţe doar situaţii rele, atât de anapoda fiind regula, încât şi atunci când oamenii simt că lucrurile sunt mulţumitoare, li se strigă în gura mare că e un exces de bine care ascunde în el un rău iminent. Am apelat la publicaţii de psihologie în speranţa că aş putea să găsesc o explicaţie rezonabilă, să mă liniştească, de pildă, aflând că situaţia ţine de natura umană. Am constatat, cu dezamăgire, că nu se ocupă nimeni de tipologia umană a continentului locuit de economişti. Aceştia par să nu fie la fel de interesanţi precum sunt politicienii, avocaţii, actorii, mai recent, medicii.

Am simţit că mă apropii cel mai mult de ceva care să mă ajute, prin similitudine, să am un răspuns atunci când parcurgeam cercetările de

[1] Articol preluat din Opinii BNR, https://opiniibnr.ro/inca-odata-despre-ceva-ce-este-altceva/ (Florina Mohanu).

psihologie a comunicării, cu deosebire cele în care se analizează ce se întâmplă în comportamentul lucrătorilor şi managerilor media focalizat pe nevoia de a avea cote cât mai mari de audienţă. Având ca teză că atenţia unui ascultător sau spectator este mult mai mare când i se transmit ştiri despre situaţii cât mai negative, media de oriunde insistă pe relatarea cu preponderenţă a acestora, în detrimentul celor despre care se consideră a fi normale. Aşa se face că pe orice canal, de exemplu de televiziune de ştiri, sunt prezentate nonstop fapte şi evenimente frizând partea întunecată a lumii, se fac comentarii şi relatări ca şi când ar fi vorba de atrocităţile unui război. Ca să fii vedetă de televiziune trebuie să aduci veştile cele mai urâte. După câteva ore de vizionare starea de spirit este deplorabilă, eşti complet panicat că dezastrul e inevitabil, te înspăimântă răul care inundă viaţa de zi cu zi, ai coşmarul unei avalanşe de lucruri urâte ce s-au prăvălit peste fiecare.

Şi totuşi, ceva mă oprea să accept similitudinea psihologiei comunicării media cu ceea ce prietenul meu medic incrimina în prestaţia publică a economiştilor. Este drept că economiştii sunt prezenţi în comunicarea publică şi cu siguranţă sunt invitaţi să scrie sau să vorbească doar dacă ştiu să răspundă reţetei negativismului pentru ca media să obţină rating mare, de care depinde acordarea publicităţii, sursa principală de venit. După cum s-ar putea să fie un răspuns benevol, de oportunitate la specificul comunicării prin media şi, în consecinţă, un economist adoptă discursul negativ. Dacă acesta este răspunsul, întrebarea pricinoasă a prietenului meu nu merită a fi prea criticată întrucât ar fi vorba de ceva ce ar fi în tendinţă, în rând cu celelalte comportamente comunicaţionale, nu ar face notă stridentă. Când lumea preferă să audă că după primul colţ al realităţii pândeşte răul cel mai rău să invadeze spaţiul domestic, economistul nu face altceva decât să spună că acesta vine şi din economie.

Probabil că toate aceste supoziţii au cel puţin o parte de adevăr, nefiind o exagerare în faptul că profesia de economist a ajuns la vedere, apare pe scena disputelor, ea însăşi întreţine o imagine despre sine controversată, mai ales când execută proiecte la comandă cărora trebuie să le asigure credibilitatea. Azi totul tinde să aibă loc sub lumina reflectoarelor, într-un ritm care desfide regulile raţionale, tocmai pentru că se aranjează lucrurile după nevoia de spectacol. Realitatea astfel structurată are şanse egale de a fi un succes sau de a fi un eşec. Atât de departe s-a mers pe această cale încât s-au alterat referenţialele profesiei; misiunea economistului a migrat spre zona comunicării de penumbră, s-a impus specializarea care anunţă răul în

societate, gândirea problemelor de rezolvat se face eminamente negativ etc. Un economist care vrea să fie luat în seamă este mesagerul veştilor proaste. Ştiinţa se retrage undeva în culise.

Discursul negativ dă confort spiritelor grăbite să corespundă modei. Mulţi cred că aceasta este calea de urmat, îşi desăvârşesc arta în a vesti catastrofe, cel mai adesea în prestaţia lor se invocă doar crize, dezechilibre, pierderi. Zicerile acestora vin din ceea ce le vine în gând, în funcţie de context, stimulul fiind nevoia de a face impresie cu o propoziţie care să fie reţinută de media. Nimic pornind de la cercetare sistematică, cu metodă, cu ipoteze şi cu concluzii verificate şi răsverificate prin dialog cu cercetătorii ştiinţifici ai problemei respective. Propensiunea spre epatare e şi ea prezentă, preluările nerumegate de idei din articole conjuncturale ţinând loc de originalitate.

Poate fi uşor descoperită preferinţa pentru transferul responsabilităţii mereu în alte părţi ale corpului social. Cel mai adesea se invocă urgenţe reparatorii şi nu cauze reale, machiajul fiind obligatoriu în arta spectacolului. Camuflarea semnelor care dau identitate obligă la purtarea măştii improvizaţiei pe scenă. Când li se cere corectitudine şi coerenţă, aceşti comunicatori fac paradă de subtilităţi pentru a ocoli adevărul, brodează după desene care descriu situaţii din alt loc sau timp. Cum era de aşteptat, maladia negativului are de acum agenţi eficienţi de răspândire. Scenariul ales de media are în economişti un eşalon deja antrenat.

Plierea rapidă şi cu valoare de masă critică a economiştilor pe comunicarea negativă are însă şi rădăcini care vin din educaţie. Mă refer la absenţa din pregătirea de specialitate a componentei privind dezvoltarea abilităţilor de comunicare, ca trăsătură mai generală a mediului educaţional indiferent de trepte şi cuprindere. Putem spune că există o insensibilitate în privinţa pregătirii tinerilor pentru dezbaterea şi discursul în public, în fapt pentru deprinderea exerciţiului formulării întrebării, construcţia explicaţiei, prezentarea ideilor, atenţia la tema discuţiei ş.a. Deprinderea cu recursul la argumentare ştiinţifică este întâmplătoare, prea adesea eroii discursului negativ au pregătire şubredă sau parţială.

La acestea se asociază caracterul pur teoretic al pregătirii, dopajul cu economia din dicţionar, cu expresii abstracte, greu de realizat gradul de calchiere pe realitate. Paradoxul este că în şcoală şi facultate se aglomerează cunoştinţe despre o economie ipotetică, de situaţii conjuncturale nerepetabile sau de scheme conceptuale declarate ideale. Efectul este doza

mare de inadecvare a înţelegerii lumii concrete, iar când unii absolvenţi realizează dificultatea pe care o au fac un efort compensatoriu, preiau formulele uzuale din dezbaterea publică, iar cei mai descurcăreţi se adaptează la cerinţele comunicării negative.

În prelungirea defecţiunilor din sistemul educaţional se situează stricta tunelizare a pregătirii, aproape în exclusivitate un tânăr urmează toate cele patru trepte de pregătire academică – licenţă, masterat, doctorat şi postdoctorat – în aceeaşi specializare şi la aceeaşi facultate, adică un număr de minim 10 ani (de regulă nu mai puţin de 14 ani!) doar urmând planuri de învăţământ cu aceleaşi discipline, reluate de multe ori identic, din treaptă în treaptă. În plus, nu parcurge decât minimal, la nivel de semestru, discipline cu o mai largă deschidere conceptuală şi nicidecum discipline din grupul ştiinţelor socio-umane. Un statistician, să zicem, nu ştie decât metoda statistică şi indirect evaluările altor ştiinţe, mai ales ale acelora care dau imaginea corectă a modului cum funcţionează economia şi, evident, societatea, cum se formează ţesătura sistemelor societale şi cum se încastrează domeniile de activitate în ansamblul naţional. Cei care par să se apropie de cunoaşterea complexă a economiei naţionale o fac prin efort direct asumat, adesea însă urmând traseele cu scurtături ale ideologiilor politice.

În fapt, criticile ridicate de prietenul medic privesc o zonă aparte de actori publici, cel mai adesea aceştia au pregătire în discipline ştiinţifice microeconomice sau în metodologii şi tehnici de analiză a economiei şi care au încercat să suplinească prin bucle particulare pregătirea macroeconomică, structurarea viziunii din această perspectivă asupra fenomenului economic. În Occident se şi aplică o clasificare a nivelurilor de pregătire micro şi macro (Bussines şi Economics, în traducere oficială, la nivel de lege şi de strategii ale universităţilor noastre, se utilizează formula eliptică de sens Afaceri şi Economie!!!), ceea ce conferă capabilităţi determinate de diferenţialele categorice ale celor două variante ale pregătirii de specialitate în economie, complementare, iar nu interşanjabile. Adică un contabil aplică, să spun apelând la o terminologie mai veche, politica de conturi într-o companie sau grup de companii, dar nu are competenţe în fundamentarea şi conceperea politicilor macroeconomice. Evident că responsabilul de politica bugetului general consolidat al statului utilizează, pentru proiecţia unor macroindicatori, informaţiile obţinute din raportările financiare ale companiilor, pe baza analizei de bilanţ.

Vizibilitatea discursului negativ provine dintr-o formulă de promovare de tip confrerie, motivată de interese de proepinenţă, aspect cu adevărat de criticat pentru că ajunge să ocupe spaţiul comunicaţional, să disloce discursul responsabil, întemeiat raţional. Desigur, aici se poate constata un fenomen cu autostimulare, prin vizibilitatea discursului negativ se ocupă scena cu promotorii acestuia, figurile devin populare şi ajung să constituie bază de selecţie în ierarhiile vremii. Se produce transformarea mediocrităţii comunicării într-un mecanism extrem de ciudat, ce inundă alveolele climatului social, mediacritatea, canalul favorizant al discursului negativ! Mediacritatea atotprezentă îşi oferă serviciile insistent sistemului decizional, ajunge să implanteze modul ei de reproducere peste tot, dând energie negativă vieţii publice.

Fenomenul nu este nou, recentă fiind doar virulenţa discursului negativ amplificat de media. Receptarea lui ca o agresiune de proporţii are loc datorită înmulţirii armatei proprii, cu puterea de influenţă pe care începe să o aibă în condiţiile în care a ajuns la o consistenţă de masă critică. Complicatele efecte ale discursului negativ şi ale mediacrităţii vin din răsturnarea proporţiilor specifice societăţii normale, aşezată pe judecata corectă a situaţiilor, pe comunicarea raţională, pe dezbaterea argumentelor în adoptarea soluţiilor, adică pe existenţa majoritară a celor obişnuiţi să apeleze la discernământ, să asculte contraargumentul, să caute soluţia care inspiră dedicarea pentru cauze generatoare ale stării de bine, ale cumpătării în viaţa publică, unde bunul-simţ temperează excesele comportamentelor, inclusiv ale comunicării.

Discursul negativ este un fenomen al gândirii negative, dar al unei specii a acesteia care prefaţează era postadevăr. Suntem din fericire în faza incipientă a iradierii postadevărului şi, ca atare, suportăm efectele încă firave ale discursului negativ. Dar semnele sunt tot mai clare că această specie de comunicare se îndreaptă spre mariajul ei cu expresia degradantă a înţelegerii politicii ca teren al adversităţii violente, al proiectării perspectivelor de evoluţie ale societăţii prin anularea alternativei. Politica se apropie tot mai insistent de eliminarea din arsenalul practicilor a cooperării parteneriale între viziuni şi convingeri. Tendinţele sunt spre concepţii fără nuanţe, de factură radicală, cu înclinaţii spre opţiuni totalitare. Sub influenţa discursului negativ şi a mediacrităţii reînvie stafii ale trecutului, mânate să bântuie vieţile oamenilor, să le distrugă speranţele de mai bine. Deocamdată

ne aflăm în starea de a trăi puseurile negativismului sub forma intoleranţei la dialog. Simpla constatare nu ţine loc nicidecum de leac.

Poate fi evitată fixarea în această buclă deviantă a experimentării gândirii negative? Se ştie că orice deviaţie de natura sistemelor societale are o inerţie mare, care durează multe decenii. Gândirea proletcultistă intrată la noi, prin invazie externă, la jumătatea secolului trecut a durat aproape o jumătate de veac ca să ajungă în poziţie marginală, minoritară. Fenomenele negativiste, cu scopuri atinse prin excluderea celorlalte opţiuni, nu dispar întru totul. Cumva uluitor, negativismul de acum resuscită în lume proletcultismul de ieri, este indiscutabil rudă de sânge cu acesta, diferenţa fiind că a urmat alte universităţi decât cele muncitoreşti. Este un proletcultism supertitrat, are robă nouă, este în mare măsură un fel de contestatar de serviciu într-o lume unde înfloresc curente ideologice cu ştaif, dar cumularde ale obsesiilor spre extreme ce au rezistat în tenebrele istoriei, adepte ale unei noi vânători de vrăjitoare, dacă se poate la scara unu pe unu a lumii.

Răspunsul nu poate fi decât o invitaţie la contrareacţie, ranforsată de revenirea la tablele legii, doar astfel putând să se amâne peste alte milenii apocalipsa!

Hai să facem un articol...![1]

Prof. univ. dr. MARIN DINU
Consultant strategie, Cancelaria BNR

Cu ani în urmă, în contextul declanşării celei mai lungi crize din istoria economiei industriale, am trăit o revoltă, pe care abia am ţinut-o în frâu, când intelectuali bine profilaţi, activi publicistic în domeniile lor, au exprimat critici aspre la adresa ştiinţei economice şi a economiştilor. Cea mai violentă dintre toate a fost formulată de un fizician, Jean Philipp Bouchaud (*Nature, 455, 1181, October, 2008*) care a considerat că, de fapt, criza actuală este a economiştilor. Desigur, principial, economiştii sunt cumva conservatori, rămân ataşaţi de teoriile succesiv apărute, nu le contestă cum fac fizicienii cu ale lor. Este drept că economiştii au şi tendinţa să rămână ideatic fideli primului manual parcurs în anii de studii. Autorul menţionat mai sus a mai condamnat şi faptul că, după al Doilea Război Mondial, ştiinţa economică seamănă mai mult a propagandă. Un fizician-matematician, dar cu pregătire iniţială de economist, Max Tegmark (*Our Mathematical Universe, Hamish Hamilton, 2015*), a extins critica, adăugând că economiştii spun ceea ce vor să audă politicienii. Mai înainte, Moisés Naim (*Foreign Policy, January-February, 2009*) acuzase Economia că nu dovedeşte pur şi simplu că e ştiinţă pentru că nu de fiecare dată „explică, prezice şi prescrie".

Simptomatic pentru condiţia epistemică pusă astfel în joc este faptul că economiştii se retrag din faţa atacurilor şi cel mai ciudat este că se ascund după precepte adânc înrădăcinate în cultura proprie, toate aşezate în jurul unor bastioane declarate inexpugnabile. Cea mai des utilizată fortificaţie, dătătoare de autoliniştire, este piaţa, considerată a fi singurul mecanism cu adevărat perfect inventat vreodată de gândirea raţională şi care are soluţie, cum altfel, la toate problemele economiei. Aşa se explică tăcerea enervantă în faţa volutelor critice, stimulată de pretenţia – deşi este o amăgire – că sunt de neatins, sunt invincibili prin contactul pe care îl au chiar, cum spuneam,

[1] Articol preluat din https://opiniibnr.ro/hai-sa-facem-un-articol/ (Florina Mohanu).

cu perfecţiunea însăşi. O privire sinoptică asupra gândirii economice arată o preferinţă aproape exclusivă pentru construcţii conceptuale definitive, pentru analize ale realităţii care concluzionează fără dubii, între altele, mai puţine fiind reflecţiile asupra fundamentelor economiei, mai ales în privinţa probelor de validitate temporală ale semnificaţiilor lor epistemice, în consens cu străpungerile ştiinţelor în general, cu cele ale grupei de ştiinţe din care face parte, socio-umane.

Este, în bună măsură, vorba şi de o autoizolare a Economiei în concertul ştiinţelor, cu o comunicare doar întâmplătoare în dezbaterile epistemologice, dar poate fi, totodată, vorba şi de o suficienţă a propriei culturi raţionale a economiştilor, a modului particular de a se poziţiona în reperele dinamice ale universului ştiinţelor. Că ar putea ca acest scenariu să fie falimentar, pare să nu îngrijoreze pe prea mulţi în mod evident. Nu încape îndoială că de cel puţin trei decenii amprenta studiilor de largă viziune, de reflecţie asupra condiţiei epistemice a Economiei este vagă, dominantă fiind moda studiilor empirice, cel mai frecvent pe probleme sau teme marginale, neapărat pretabile la măsurare, cu metodologie trasă la şapirograful sistemului publicistic obsedat de scientometrie. Nu este de mirare că soluţiile cu adevărat mari sunt rare, dar şi neglijate, tratamentul pe părţi cât mai limitate, adeseori abordate în sine, ale organismului economic, supraponderal şi aflat în suferinţă îndelungată, nu poate da medicaţia eficientă care să ducă la însănătoşirea întregului în complexitatea sa.

Mai grav, se consideră, în rarele medii interesate de viziunea integratoare asupra economiei, că s-a împuţinat – unii spun atrofiat – organul înţelegerii complexităţii fenomenului economic prin lipsa de solicitare, demersurile analitice şi metodologice tunelizate, sub influenţa unui empirism defectuos asumat, epuizând energiile conceptuale, umplându-se, în schimb, spaţiul comunicării cu studii făcute după reţete îndoielnice. Expresia care trădează opţiunea pentru surprinderea funcţionalităţii doar în aspecte izolate, rupte de context, în bună măsură rezolvabile la nivel de expertiză managerială de microeconomie fragmentară, bântuie şocant mediul academic ca o solicitare ce dizolvă efortul de cercetare: *„Hai să facem un articol...!”*

Trebuie să recunoaştem că, deşi dureroase pentru intelectualii economişti, sentinţele la adresa condiţiei epistemice a Economiei nu sunt întrutotul deplasate, ele sunt susţinute de un adevăr consemnat de realitatea dură globală începând cu 2008: soluţiile avansate de ei nu au adus depăşirea crizei nici până azi. Este, deci, justificat logic să vezi cauza în precaritatea gândirii

economice, în desele ei concesii pe care le face ideologiilor politice, în incapacitatea de a-şi depăşi propriile limite epistemice, chiar şi în imposibila funcţie de a prezice. Desigur, între ce se spune din afara ei şi ce răspunde ştiinţa economică sunt, şi într-o parte şi în cealaltă, multe lucruri atât limpezi cât şi neclare, ca în orice gâlceavă intelectuală. În contextul mai larg al semnificaţiilor asociate cu comportamentul subaltern politic al economiştilor, care adesea au oferit teorii care susţin proiecte ideologice, criticile aduse ştiinţei economice se simt stimulate şi, totodată, validate.

Aş zice, nu tocmai predispus la dilemă şi nici la escamotarea explicaţiei, că altceva este mult mai important decât a argumenta pro sau contra părţilor aflate în conflict, şi anume a identifica sursele erorilor de raportare la diferenţialele cunoaşterii economice, cum sunt înţelese acestea şi care este rostul lor la particularizarea finalităţii proceselor economice.

Este uşor de observat că de-a lungul istoriei ştiinţei economice au fost multe inadecvări în privinţa modului de focalizare a esenţei obiectului cunoaşterii, cel mai adesea sub impactul forţei de atracţie a modelului de cunoaştere al fizicii mecanice. După cum a fost vorba şi de opţiuni exclusive pentru o perspectivă cognitivă sau alta, obiectuală sau subiectuală, în principal, ca şi de neglijare a focalizării cunoaşterii pe adevărata cauză a fenomenelor economice, situată în hipocentrul acestora, adică relaţia axială dintre individ şi societate, în favoarea a ceea ce este de fapt cauza finală, în sens aristotelian, un fenomen epicentral, dinamica interrelaţiilor individuale motivate de randament, piaţa ca atare, unde se văd, se validează sau se infirmă efectele.

Economicienii – creatorii ştiinţei economice – balansează în clarificarea poziţiilor, ceea ce dă ocazia escaladării criticilor privind determinarea lor intelectuală, chiar prin incoerenţa viziunii asupra specificului ştiinţei lor. Dacă analizăm ce s-a întâmplat, bunăoară, cu raportarea la tendinţa subiectuală, care anunţa, între altele, aşezarea cercetărilor economice pe tema centrală a originării fenomenului economic în dinamica relaţiei axiale individ-societate, inclusiv redefinirea profilului obiectului cognitiv, lansată de Carl Menger, fondator al şcolii austriece de economie, nepublicându-i-se opera fundamentală în mediile academice proeminente, unele în care activau foştii lui colaboratori, decât după foarte multe decenii, este greu să contraargumentezi la critici. Nu mai insist, deşi ar merita pentru cunoaşterea comună, asupra preferinţelor arătate de formatorii tendinţelor de după 1980 în ştiinţa economică, cu deosebire pentru proiectele justificate ideologic,

manifestându-se fără nuanţe drept activişti ai transformării economiei prin violenţă, doi fiind chiar laureaţi ai Premiului Nobel.

Asocierea cu curente de gândire politică interesate de construcţii la marginea valorilor consacrate ale sistemelor societale democratice, unde egalitatea de şansă în accesarea resurselor este desacralizată şi în care jocul pentru prosperitate este fără reguli, a pus într-adevăr combustibil pe vâlvătaia suspiciunilor pentru conceptele-stindard ale ştiinţei economice. Nu altfel se explică cum s-a ajuns ca omenirea să considere, la începutul secolului XXI, inegalitatea ca fiind cel mai mare risc al securităţii planetare, obiectivul numărul unu pentru a cărei moderare trebuie să se recalibreze concepţia şi să se regândească în stil ultimativ strategia globală a ONU de dezvoltare durabilă.

Ca un corolar, este relevantă tendinţa din practica economică de a accepta formula substitutivă dintre avuţie şi putere, în principal macroeconomia, ca mod de abordare ştiinţifică, construindu-şi aserţiunile cu semnificaţii din aria de acţiune a politicului. Înclinaţia de a justifica politici economice cu obiective care excedează raţionalităţii economice conduce la senzaţia de improvizaţie şi nu de ştiinţă socio-umană riguroasă, prin încurajarea experimentării unor idei care contravin tendinţelor evoluţiilor normale, ce nu au fost nicidecum validate prin demersul cognitiv de natură eminamente epistemică, unele neprovenind nici măcar din confruntările ştiinţifice.

În nebuloasa acestor opţiuni ştiinţa economică a fabricat teorii panofertante, s-a concentrat pe reţete pentru abundenţă, în timp ce vizibil configurarea realităţii arăta contrariul, accesul individual şi naţional la resurse fiind minoritar, iar beneficiile globalizării s-au arătat a fi rezervate ţărilor dezvoltate, „marea evadare” din subdezvoltare dovedindu-se o imposibilitate de facto.

Cu adevărat criticabil este faptul că în comunicarea economică acţionează autocenzura instalată de modulaţiile unei ciudate resuscitări a formulelor inchizitoriale când se condiţionează dreptul de citare în spaţiul public de apartenenţa la ideatica mainstream. Astfel, pe frontispiciul întreprinderilor publicistice ale economicienilor nu se arată cu adevărat nestânjenită opţiunea teoretică şi metodologică, ceea ce confirmă că în background funcţionează filtrarea ideologică mai degrabă decât determinarea ştiinţifică.

La drept vorbind, dacă ar fi altcumva, publicaţiile de top ar evalua negativ orice articol în care autorul îşi devoalează corect opţiunile şi filiaţiile teoretice

şi expune voinţa sa pur ştiinţifică. Corectitudinea politică are, iată, ca extensie corectitudinea ştiinţifică! O nuanţă tare recentă este şi tăcerea care se poartă asupra recunoaşterii deschise a sorginţii keynesiene a soluţiilor aplicate pentru a diminua efectele politicilor din ultimele patru decenii, cu deosebire în economia monetară, preferându-se sintagme eliptice, de tipul QE sau politicilor neconvenţionale.

Acest mod de a-şi concepe rostul se dovedeşte pentru ştiinţa economică sursă de escaladare a criticilor că-şi trădează funcţia de configurare raţională atât a mijloacelor de acţiune propuse, cât şi a scopurilor enunţate. Cauţionarea experimentelor sociale de către exponenţi ai ştiinţei economice, inclusiv prin susţinerea de scheme transformaţionale ideale, ca şi de generalizare a unor experienţe particulare prin locul şi timpul unde s-au petrecut diminuează şansele de a oferi încredere în edificiul său conceptual.

Progresiv însă, ştiinţa economică a depăşit multe inadecvări, între altele a echilibrat oarecum demersurile cognitive în direcţia analizei cauzei, nu doar a consecinţelor, apropiindu-se, e drept încă ezitant, de universul cognitiv al unei adevărate ştiinţe socio-umane. Măsura exactă a recuperării pe partea de interogare a diferenţialelor cogniţiei economice a fost parcursul realizat de ştiinţa economică de la perspectiva fizicalistă asupra fenomenului economic la înţelegerea acestuia ca fenomen uman, chiar dacă a rămas prea mult fixată în semnificaţiile aduse în prima partea secolului XX de filosofia acţiunii umane. Comunitatea economicienilor şi ştiinţa lor mai au de insistat până să iasă cu adevărat din blocajul reconstrucţiei, să-şi înfrângă frica de contrazicere şi depăşire a ceea ce consideră a fi autorităţi ale domeniului, în fapt să se elibereze de complexul de conformare şi, mai ales, să refuze fuga de a lupta cu contraargumentele care le divulgă erorile.

Mediocritatea critică[1]

Prof. univ. dr. Marin DINU

Cuvintele pe care Goethe îl pune pe diavol să le spună sunt lipsite de echivoc:
„Da, scuipă pe Știință și Rațiune,
Pe nalta forță-a omenești minți [...]
Și-al meu, fără condiții, ai să fii."
Doamnelor și domnilor, sper că nu mă veți condamna dacă de data aceasta
îi voi lăsa chiar diavolului ultimul cuvânt.

Karl R. Popper

Propensiunea critică este o caracteristică a societăţilor blocate în schimbare. Proiectele emergente neduse până la capăt exhibă percepţia neputinţei. Flagelarea critică nu duce însă la atitudinea pragmatică faţă de schimbare: ea perpetuează dezinteresul faţă de concret producând tirade critice, uneori în exces. Critica este, astfel, expresia aşteptată a unei existenţe nevrotice care se hrăneşte cu gândire emoţională.

Societăţile care nu au dus vreodată un proiect de schimbare la capăt, sau nu l-au finalizat într-un orizont de timp cu semnificaţie pentru una sau două generaţii, ocolesc abordările raţionale. Instrumentele adecvate gândirii raţionale sunt lăsate la periferia opţiunilor. De altfel, ieşirea din cercul vicios al perspectivei emoţionale în viaţa societăţii nu constituie în această situaţie o preferinţă publică.

Nu avem, cel puţin în ceea ce ne priveşte pe noi, românii, un exemplu edificator de proiect croit cu ingredientele gândirii raţionale şi urmat consecvent şi coerent în întreaga noastră istorie. Această constatare pare o blasfemie, născută tot de gândirea emoţională, al cărei produs de excepţie îl constituie autoflagelarea critică. Dar, din păcate, nu este decât purul adevăr spus în contra predispoziţiei de a-l păstra în uitare.

[1] Articol preluat din https://www.ectap.ro/editorial/mediocritatea-critica-marin-dinu/f8/ (Florina Mohanu).

Ilustrarea naturii critice dă o probă spectaculoasă în acuzarea învăţământului superior de mediocritate. Că este o constatare critică pare concordant cu portretul dintotdeauna al românului. Dar semnificaţia este şi mai profundă când ţine direct de exerciţiul, devenit natural, al gândirii emoţionale româneşti, în episodul său politic. Teritoriu ocolit de raţional, politica la români a ajuns în faza sa în care mediocritatea are ambiţii demiurgice: din nimic vrea deodată totul. Şi chiar străpungerea haosului emoţional, instalarea în ordinea raţionalului, lustruită în altă parte, evident. Politica emoţională (până la lacrimi!) cere performanţă raţională de la un învăţământ care nu s-a eliberat definitiv de năzdrăvăniile demiurgiei de partid.

Lăsat în bălăriile capacităţii vârcolace de gestionare a resurselor, ca pandant al vocaţiei antisistem raţional de care se face vinovată clasa politică, învăţământul românesc este obligat să-şi definească viitorul admirând icoane făcătoare de minuni. Doar că formula propusă este destinată audienţei şi atât.

Se ştie – de la marii învăţaţi – că minunile au explicaţii, numai că explicaţiile sunt supranaturale. Minunea ca să se producă – şi nu cred că este cineva raţional care să nu vrea să se producă – are nevoie de ambientul raţional, de înclinaţia reală a clasei politice de a calcula corect ponderea din PIB pusă la dispoziţia învăţământului. Cum s-ar spune, să avem pe ce să atârnăm şi noi icoanele făcătoare de minuni, să le punem în contextul specific aşteptărilor raţionale, să împământenim şi aici ritualul gândirii raţionale, pe plafonul înalt al investiţiilor inteligente.

Pentru a produce minunile gândirii, învăţământul superior românesc nu trebuie analizat cu gândirea emoţională a mediocrităţii critice, ci tratat pragmatic ca proces investiţional croit după regulile eficienţei. Altminteri decât ca afacere exclusivă în profitul ţării, învăţământul rămâne o contraperformanţă intuitiv ocolită de spiritele critice pentru care mediocritatea le este suficientă dintotdeauna şi-n vecii vechilor.

Simplu, dar nu mai simplu de atât[1]

Prof. univ. dr. Marin DINU

Ce vreau să spun preluând ca titlu vorbele lui Einstein referitoare la comunicarea ştiinţifică? Manifestarea fiecărui participant la lanţul argumentării deciziilor cu impact public, eminamente raţional, trebuie modelată după acest principiu. Toţi care spun ceva şi tot ceea ce spun aceştia despre decizii să fie cât mai simplu posibil formulat, astfel încât să aibă sens pentru cunoaşterea comună. Dar – ca imperativ de neocolit – nici să fie formulat pe atât de simplu, încât să se denatureze conţinutul deciziilor, să se sărăcească soluţiile, să se diminueze impactul declarat.

Comunicarea nu trebuie să degradeze constituţia specială a actului de a decide. Cerinţa esenţială a simplităţii prezentării este să nu se dea cumva impresia oricui că are calificarea necesară pentru exerciţiul deciziei. Altfel exprimat, orice apare în spaţiul comunicaţional legat de decizii în viaţa publică să fie conform cu logica deciziei, să respecte normele de întemeiere raţională, să fie expresia frustă a competenţelor specifice ştiinţei deciziei şi să dovedească îndeplinirea obligaţiilor privind afişarea normală a responsabilităţii pentru un act cu consecinţe supuse judecăţii.

Simplitatea se atribuie în fapt explicaţiei, dar nu trebuie uitat că aceasta survine după ce se va fi produs în termeni simpli numirea problemelor din miezul realităţii a căror soluţionare este asumată. În fapt, cea mai mare lipsă de claritate în pregătirea deciziei şi cea mai gravă tulburare a procesului comunicaţional provin atât din proasta identificare a problemelor reale, adeseori după tiparele suficienţei intelectuale, cât şi din alegerea lor sub imperiul intereselor limitate la ţinte personale sau de grup, justificate în termeni de ideologie politică. În această situaţie nu are cum să fie simplă comunicarea, alături de multe alte aspecte, între care cele prin care se evidenţiază neglijarea necesităţii de a gândi ordinea de prioritate,

[1] Articol preluat din https://opiniibnr.ro/simplu-dar-nu-mai-simplu-de-atat/, apărut în data de 20.11.2020 (Florina Mohanu).

desconsiderarea obligativităţii de a satisface aşteptările majoritare de îmbunătăţire a climatului social, ocolirea asumării răspunderii pentru eşecul oricărui proiect public.

Psihologii susţin că tulburările comunicării se observă în nesfârşite apariţii publice, de la supărătoarea bâlbâială până la invocarea în exces a surselor de autoritate a ideilor emise, de la exprimarea lejeră folosind un limbaj de stradă până la apelul la fraze saturate de formule preţioase, ale unei specii rare de limbă, păsărească în accepţiune populară. Nu cred că putem în orice condiţii descrie aceste apariţii ca fiind simptome cu cauze medicale, ele fiind mai degrabă şi în bună măsură nişte maladii de natură culturală, fie în sensul lipsei formării abilităţii de comunicare, fie a suplinirii cu orice preţ a deficitului de cultură internalizată. Oricum, toate aceste aspecte jenante au legătură cu starea fragilă a fundamentelor culturale ale personalităţii umane.

În perspectivă mai largă, care vizează proiectele societale, când se constată, de pildă, baterea pe loc a pasului în materie de progres în varii domenii, sursa supărătoare se identifică cu precizie în proporţia în care s-a produs abandonul limpezimii analizei, ca şi în mimarea realismului ei, în modul în care s-a promovat discursul public eliptic de subiectul care contează cu adevărat, în deturnarea atenţiei oamenilor spre căile accidentate ale derizoriului spectacular. Şi toate acestea în scopul de a pune în locul concretului cotidian o imagine retuşată, de a dizolva încrederea în ceea ce simt oamenii pentru a se prefera limitarea la ceea ce li se arată şi se spune, de a pierde atitudinea critică în favoarea complacerii în anormal, cel mai adesea amplificând trăirea ca spectacol. Şi – trebuie recunoscut – inventarierea tuşelor acestui tablou trist poate să continue la nesfârşit fără să pară improvizată sau forţată.

Mi se pare de bun-simţ, însă, că trebuie lămurite două aspecte: întâi, cum e posibil să se perpetueze lipsa de claritate, prin simplitate în primul rând, a discursului public şi, apoi, care sunt problemele ce ar trebui să stea ca fundal atenţiei comunicatorilor, să dea substanţă comunicării publice.

Se consideră tot mai des că sursa incongruenţei în comunicarea publică, pe orice teme, nu doar economice, vine din modul cum evoluează cercul elitelor politice şi cercul elitelor intelectuale. Originea elitelor politice pare că se situează în proporţie de masă critică prea diferit, în mod categoric prea departe de arealul elitelor intelectuale. Chiar este un adevăr, păstrat oarecum în ceaţă, care spune că poziţionarea elitelor politice faţă de actul intelectual

este ca într-un remake al unui film după un scenariu inspirat de viziuni proletcultiste. Găsesc astfel firească conştiinţa aparte a clasei politice de a nu comunica simplu, coerent şi consistent în mod semnificativ. Desigur, este străvezie şi desconsiderarea rolului şi rostului elitelor intelectuale, refuzarea manifestă a solicitării sprijinului în gândirea corectă a obiectivelor de urmărit, ca şi a variantelor rezonabile de abordare a problemelor şi de structurare a agendei de lucru.

În termenii corectitudinii observaţiei trebuie recunoscut că ambele cercuri ocolesc realizarea unei intersecţii şi cu atât mai înverşunat se opun suprapunerii tipologiilor. Se poate spune că este un fenomen global, de formulă anomică, ilustrat chiar pe palierul lideranţei celei mai mediatizate, alături de multele exemple de lideri cu comportamente care jignesc inteligenţa comună şi bunul-simţ, desfid cutumele sau pur şi simplu îşi consumă public obsesia faţă de propria imagine. După cum, per contrario, se poate identifica o reacţie neobişnuită pentru gândirea raţională de a lăsa necriticate aceste excese sau măcar să sprijine partea clasei politice care dovedeşte propensiune pentru exerciţiul intelectual.

Acest adevăr este verificat uşor de către oricine observă, bunăoară la noi, gradul precar de profesionalizare a deciziei din cauza slabei pregătiri şcolare a celor care ajung să se ocupe de problemele publice, de la administrarea localităţilor şi până la legiferarea specifică bunei guvernări. Ca şi atitudinea rezervată, la limita laşităţii de cele mai multe ori, deşi s-a ajuns la situaţia izolării elitei intelectuale în nostalgia autorităţii dintr-un turn de fildeş. Fără anularea acestei reţete, deopotrivă privind accesul la funcţii de decizie şi condiţia intelectuală, este imposibil să se întâmple lucruri semnificative pentru starea de bine aşteptată de oameni. Partea cea mai delicată este că o astfel de reţetă riscă să devină sursa compromiterii oricărui proiect destinat însănătoşirii vieţii publice, generând escaladarea neîncrederii în modelul societal şi chiar respingerea lui radicală.

Sunt edificatoare reacţiile derutante cu privire la raportarea la modelele trecutului, întinsă pe o întinsă plajă a inadecvării, pornind de la fixaţia pe un reper definitoriu al trecutului pentru a asigura consistenţa prezentului, riscând să reînvie fantome care au bântuit în istorie, mai ales în situaţia declanşării unor procese transformatoare radicale, cum este şi tranziţia postcomunistă, până la reclamarea unei mase critice de valori închipuite care sunt forţat acreditate cu virtutea de structurare a viitorului. Consecinţe

nebănuite ca amploare în direcţie critică apar şi din dezinteresul pentru favorizarea dezvoltării în corpul societăţii a anticorpilor necesari instalării imunităţii faţă de utopii, mai ales într-o ţară unde experienţele societale s-au dovedit distopice, cel puţin în a doua treime a secolului trecut şi unde cicatricile realităţii configurate de ideologii mesianice nu sunt pe deplin vindecate. Semnele publice arată la rigoare că discernământul libertăţii este fragil, gândirea şi acţiunea publice au încă potenţial scăzut pentru a genera evitarea buclelor deviante de la normalul evoluţiei. Nu este cu totul riscată credinţa că sunt toate condiţiile coapte pentru ca voinţa identităţii să se dilueze.

Comunicarea publică dovedeşte superficialitate, chiar dezinteres, în a face vizibile mişcările din background-ul fenomenelor identitare, între altele abandonul ţării, ce pare greu de stăvilit. Fără deosebire, toate aliniamentele elitei româneşti fac dovada tristă că acestea au uitat de tradiţia inovării sociale de care au fost capabile generaţiile trecute, găsind ieşirea salvatoare din complicaţiile istoriei, care au avut inspiraţia şi energia de a se plia pe legile viitorului, de a evita colapsul naţional şi de a alege calea care se deschide pentru progresul său. Puţin spre deloc se poate deduce din discursul public, ca şi din dezbaterea publică, cum că elitele caută mijloacele eficiente care să stăvilească depopularea ţării, în această privinţă alerta fiind ultimativă indiferent de orice asigurări geostrategice.

Nu sunt de neglijat consecinţele profunde pe care le are forma puţin calată a discursului public al elitelor pe nevoia de trezire a sentimentului mai general că este urgentă asigurarea contraforţilor la încrederea socială în acţiune, astăzi cumva prea derutată de avalanşa de iniţiative declarate insistent a fi pur civice. Totodată sunt de auzit în comunicarea publică riscurile efectelor de runda a doua în structurarea conştiinţei publice pe care le are precarizarea încrederii sociale, între care cele mai delicate sunt cele care provoacă reducerea puterii de reacţie la riscuri. Marea miză a evoluţiilor de acum este să fie cunoscute tendinţele de durată deja declanşate în lume, pentru ca să se poate realiza racordarea societăţii, a ţării ca atare, la procesele transformaţionale de secol XXI. În felul acesta poate fundamenta – şi totodată accepta prin înţelegere – valorile proprii mileniului II, determinantă fiind înclinaţia spre creativitate tehnologică, care să facă posibilă captarea energiilor subtile ce ţin de umanitate şi de viaţă în sens planetar, singura cale pe care se garantează confortul oamenilor în condiţiile accesului la informaţii, substanţa societăţii cunoaşterii.

Calibrarea comunicării elitelor se cere azi a fi făcută în regim de urgenţă şi în privinţa conştientizării reintrării ţării în proiectul modernizării, ca şi al formării adecvate a agentului cerut de modernizare. Simpla invocare a dorinţelor de dezvoltare este falimentară. Pentru ca progresul să fie real, starea de bine să fie recunoscută de fiecare, este obligatoriu să se declanşeze fără întârziere pregătirea competenţelor pentru schimbare, altfel se ocoleşte conţinutul firesc şi rezilienţa necesară a identităţii naţionale. Cum spuneam în altă parte – şi sintetizez aici – elitele au de acţionat în reperele unei matrice dovedite câştigătoare pentru ţările care au acţionat după ea, şi anume să ţintească prin ceea ce fac: 1) asigurarea fundamentului comunicaţional al societăţii, care are ca aliniament minimal cultura generală, 2) a fundamentului randamental al societăţii, aşezat pe cultura antreprenorială, 3) a fundamentului coeziunii şi stabilităţii sociale, viabilizat prin cultura legalităţii şi 4) a fundamentului inovativ al societăţii, structurat mereu de cultura democraţiei. Marea determinare a consolidării elitei în aplicarea acestei tetrade ar confirma rostul ei măsurat prin maturizarea trendurilor modernităţii.

Formarea orizontului intelectual cerut de nevoia înţelegerii pregătirii pentru a decide are rădăcini în istorie, însuşi modelul occidental de promovare a elitei politice, în ciuda unor rateuri recente ale sistemelor de legitimare electorală, inspiră şi îndeamnă la renunţarea, cu metodă rapidă şi fără rezervă, la mimarea pregătirii, la inventarea de circuite formativ-educative exotice, improvizate sau manipulate. Dar, nu poate fi lăsată nedevoalată complicitatea intelectualilor cu aceste deprinderi, complacerea cu tendinţa de a se perpetua aceste practici prin sisteme sau instituţii create de lege. Trebuie recunoscută, pe lângă detaşarea intelectualilor de asumarea funcţiei de decizie publică, slaba preocupare pentru gândirea de soluţii prin care să înfrângă încrâncenarea clasei politice de a-şi conserva actualul profil prin selecţie limitată la cercul ei strâmt.

Nu încape îndoială că pe lângă prea multele neîmpliniri din funcţionalizarea vieţii publice pe principiile raţionalităţii, care provin din falsificarea selecţiei agenţilor pentru decizia corectă, apar breşe şi mai perverse, prin care se insinuează entităţi insensibile la aşteptările oamenilor, care nu doar parazitează serviciile publice, ci le deturnează efectele spre alte structuri, care – evident profitând de permisivitatea concurenţei – provoacă alert diluarea rosturilor legale. Aspectul cel mai negru al situaţiei create de abdicarea de la raţionalitatea deciziei publice se arată a fi instalarea

sentimentului de înstrăinare, din care se alimentează bulgărele de zăpadă al inacțiunii sociale, destrămându-se în cele din urmă țesătura fină a conștiinței apartenenței, care, cum se știe prea bine, a motivat de multe ori posibilitatea miracolului în destinul nostru comun.

Simptomatică pentru detașarea ambelor categorii de rosturile firești, de ceea ce ar putea constitui model de profesionalizare a acțiunii publice – una prin exces de mediocritate a selecției care otrăvește voința de putere, cealaltă prin fluctuații de discernământ și cedări de la principii, nu întotdeauna nevinovate – este și aruncarea cu noroi în instituții cu funcții cheie în mersul lucrurilor dintr-o societate, consolidate intelectual prin tradiție, prin concertarea unor agresiuni publicistice, și nu doar, inițiate de confrerii teleghidate subteran. În astfel de situații iese la iveală nu doar șubrezenia profilării morale în ambele tabere când acestea tolerează atacuri asupra notorietății profesioniștilor, acțiuni de neantizare a încrederii oamenilor în valoare, competență și dedicare și, nu în ultimă privință, distrugerea nucleelor generatoare de practici inspiratoare pentru alte entități în asumarea efortului necesar depășirii precarizării vieții publice.

Iată ce și cum poate fi simplu, dar nu mai simplu de atât încât să se definească rostului elitelor și să se înțeleagă de către ele propriile obligații.

Galerie foto

Marin Dinu şi academicianul Iulian Văcărel

Marin Dinu şi Adrian Vasilescu, consilier al Guvernatorului BNR, la Congresul al V-lea al Asociaţiei Generale a Economiştilor din România, 2006. Acordarea premiilor AGER

Cu academicianul Iulian Văcărel şi Adrian Vasilescu, BNR

Cu Cristian Socol, BNR

**Ziua Economistului şi a Profesorului de economie, ASE,
22 noiembrie 2013**

Alături de colegi, Aula Magna, ASE

**Cu Pavel Năstase, Nicolae Istudor şi Constantin Mitruţ,
Aula Magna, ASE, aprilie 2013**

Decanul Marin Dinu la deschiderea anului universitar

Cu Ion Gh. Roşca, Coralia Angelescu, Gheorghe Zaman, Aula Magna, ASE

Cu Gheorghe Dolgu, Iulian Văcărel, Adrian Vasilescu, BNR, 2006

Cu Constantin Popescu şi Cristian Socol

Cu Gheorghe Dolgu, Rector al ASE (1971-1980)
Manifestări AGER, 2006

BNR oferă bustul lui Nicolae Xenopol, cu ocazia Centenarului ASE, aprilie 2013

Cu Pavel Năstase şi Ovidiu Niculescu

Manifestări la Centenarul ASE, Ateneul Român, aprilie 2013

Cu Pavel Năstase şi Gheorghe Zaman, sala „Virgil Madgearu”, ASE

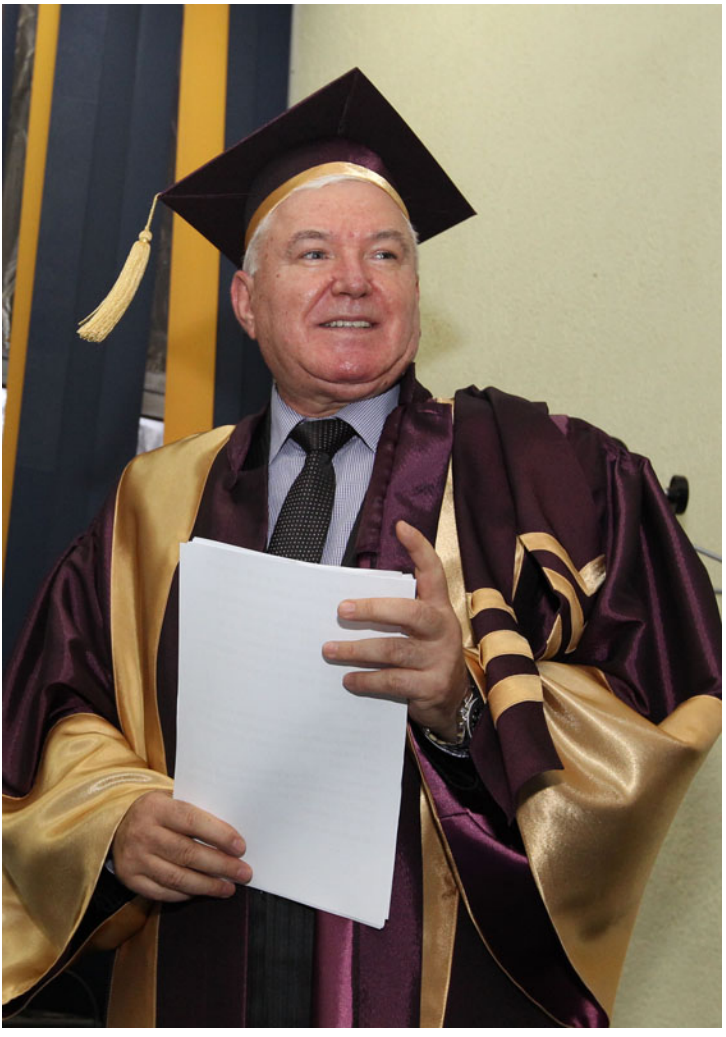
Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești

Vă invităm joi, 16 noiembrie 2017, ora 13^{30}, în amfiteatrul AP9,
la ședința festivă a Senatului, organizată cu ocazia decernării titlului

DOCTOR HONORIS CAUSA

domnului profesor universitar doctor

MARIN DINU

Decernarea titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității Petrol-Gaze din Ploiești, 16 noiembrie 2017

UNIVERSITAS OCCIDENTALIS TIMISIENSIS
SENATUS HUIUS UNIVERSITATIS,
NOS RECTOR

Omnes nos qui communitatem Universitatis nostrae Occidentalis Timisiensis dirigimus, inquirentes omnia quae facta sunt a Domino

Marin Dinu

et quae limpide illuminant concatenationes vitae humanae in uno et sociali, et videntes nos beneficia allata Almae nostrae Matri cum consensione et caritate a sua diligentia, in nomine omnium collegarum, Dominus

Marin Dinu

declaratur

DOCTOR HONORIS CAUSA SOCIALIUM SCIENTIARUM

Ad maiorem suam gloriam et insigno considerationis nostrae.

Omnia haec firmamus sigillo rectorali et signationibus sequentibus:

RECTOR
Professor universitarius
Doctor
Marius Horia Petra

PRAESES
Senatus Universitatis,
Professor universitarius
Doctor
Vera Negru

Civitate Timisiensi
Die 7 Mense XII ANNO DOMINI MMXVIII

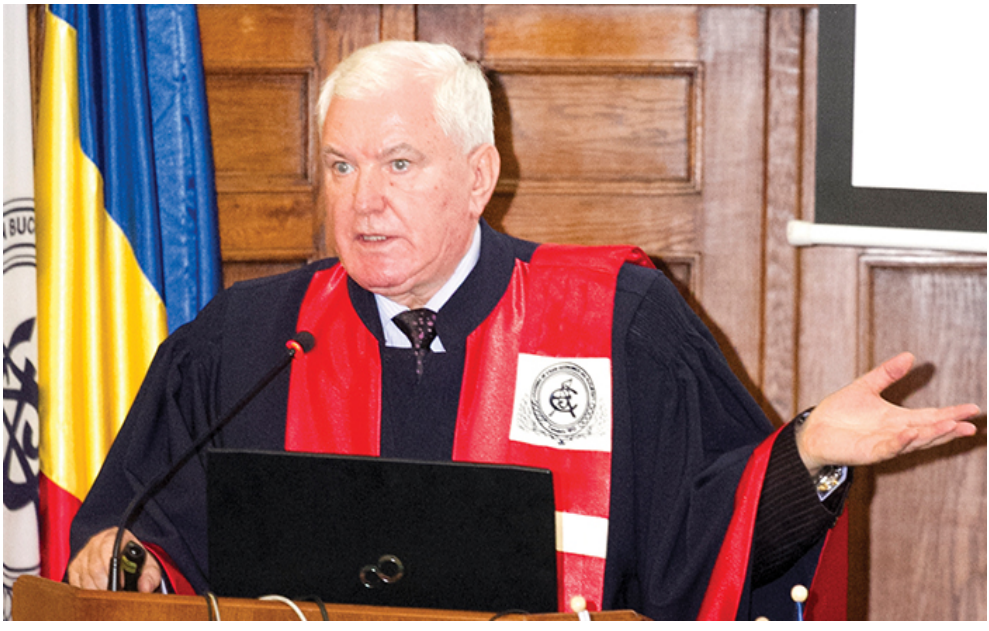
Decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii de Vest din Timişoara, 7 decembrie 2018

Cu prof. univ. dr. Marilen Pirtea, Rectorul Universităţii de Vest din Timişoara, 7 decembrie 2018

Omagiu la basorelieful Rectorului Paul Bran (1996-2004), ASEM, Chişinău, septembrie 2018

Festivitatea de decernare a Diplomei „Virgil Madgearu” cu medalie de aur, ASE, 23 noiembrie 2016

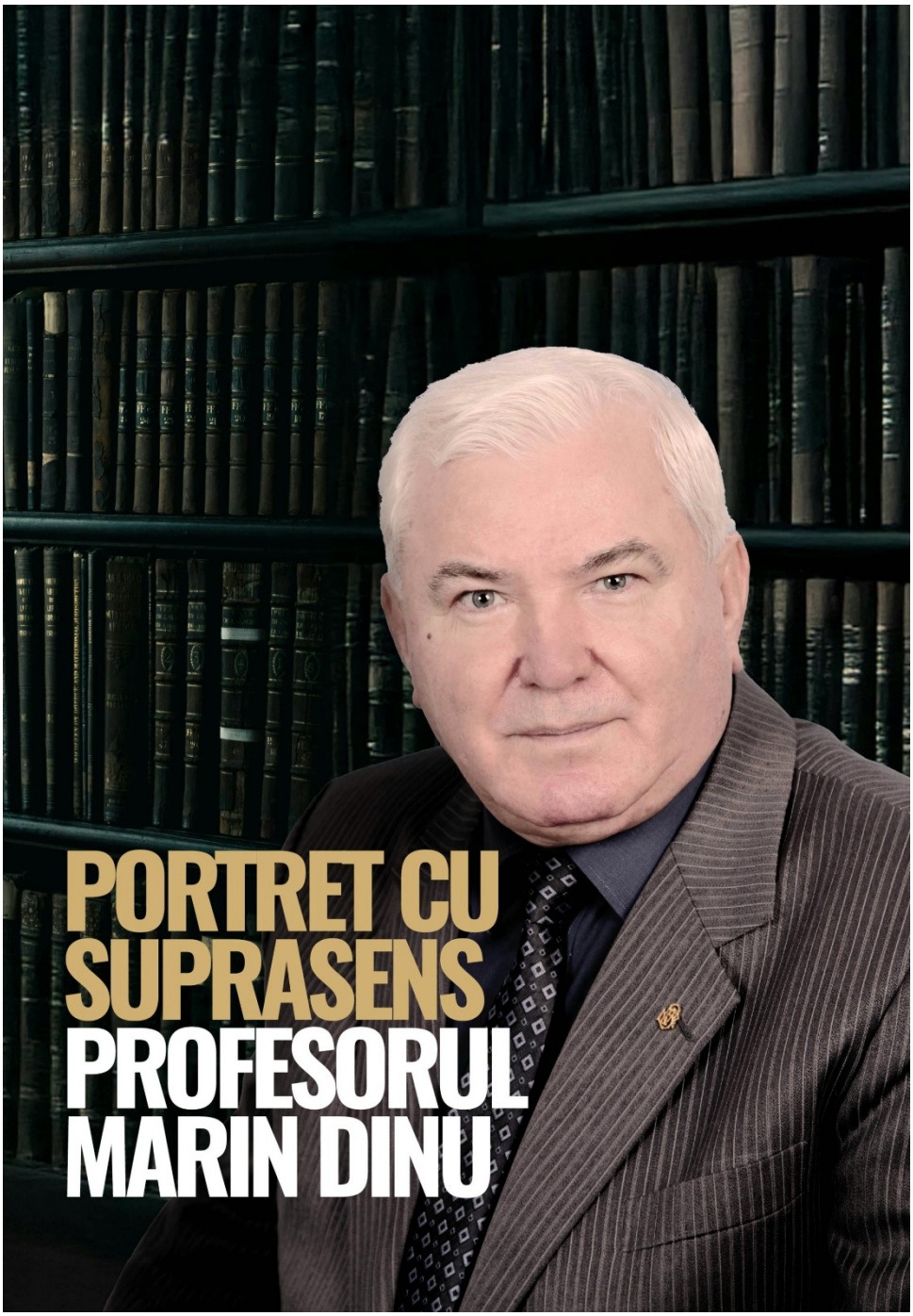
Premiul AFER pentru Cea mai bună carte din domeniul economic 2021, *Facerea economiei*, Ziua Economistului, 22 noiembrie 2022, Complexul „Ion Gh. Roşca”, Predeal

În sala „Virgil Madgearu”, la lansarea volumului *In memoriam. 10 ani fără Ion Gh. Roşca*, 14 aprilie 2023

Omagiu adus bunului său prieten, Rectorul Ion Gh. Roşca (2004-2012), 14 aprilie 2023

Volum *In memoriam*, Academia de Studii Economice din Bucureşti, 2025

Ce mă doare cel mai tare
E că nu voi mai putea fi
În contact cu cărţile,
Să stau dimineaţa în faţa bibliotecii
Ca la ţărmul mării
Mângâiat de briza tainică adiind
De pe rafturi.

Dacă tot voi fi atât de aproape de ele,
Sper să nu mi se refuze, Doamne,
Plăcerea de a citi în stele
Măcar o dată pe săptămână
După orarul afişat pe un nor.

Marin Sorescu, *Ce mă doare cel mai tare*

***Pasărea în văzduh*, Atelierul lui Constantin Brâncuşi**
Centrul Naționalde Artă și Cultură „Georges Pompidou”, Paris

“Sunt dator să sper că următoarele decenii ale celui de-al doilea veac al ASE vor însemna un traseu al împlinirii menirii sale în condiții de schimbare progresivă – posibil radicală până la jumătatea acestui secol – și că locul unde s-a format spiritul creativ al atâtor cohorte de absolvenți va fi mereu dominat de freamătul tinerilor dornici de viață academică și de frumusețea atitudinii lor manifeste în favoarea gândirii raționale.”

Prof. univ. dr. Marin DINU